

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
KATEDRA TEORIE PRÁVA

OCHRANA OSOBNOSTI Z HLEDISKA PRÁVNÍ
FILOZOFIE A PLATNÉHO PRÁVA

PROTECTION OF PERSONALITY IN SCOPE OF LEGAL
PHILOSOPHY AND APPLICABLE LAW

DISERTAČNÍ PRÁCE

Školitel: Prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.

Zpracovatel: JUDr. Ronald Němec

Praha
červen 2013

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V K. Varech 30. 5. 2013

Podpis

JUDr. Ronald Němec

Poděkování

Předně bych chtěl velmi poděkovat mé manželce Veronice, že měla se mnou dost trpělivosti, když jsem se jí dost nevěnoval jako manžel a psal jsem tuto práci.

Též bych rád poděkoval svému školiteli panu děkanovi prof. JUDr. Alešovi Gerlochovi, CSc., protože jsem jen obyčejný student a měl jsem tu čest být jeho studentem.

Děkuji i mému kamarádovi PhDr. Václavu Němcovi, Ph.D., protože mne nasměroval, jak tuto práci ve filozofické části psát.

A nakonec bych rád poděkoval svému 89 letému dědečkovi, který trávil hodiny a hodiny v knihovně v Mnichově, aby mi ověřil citace.

Všem vám moc děkuji.

Obsah

1.	Předmluva	6
1.1.	Úvod do studie	7
1.2.	Záměr disertační práce	17
2.	Základy práva přirozeného a práva pozitivního, sociologie práva	19
2.1.	Počátek osobnostních práv	21
3.	Bůh a člověk	24
3.1.	Jusnaturalismus či juspozitivismus? Nebo jiný ius?	29
3.2.	Je přirozenoprávní teorie přežitá?	36
3.3.	Spravedlnost – přirozený zákon dle sv. Tomáše Akvinského.....	42
3.4.	Věčný zákon Sv. Tomáše Akvinského.....	45
3.5.	Přirozený zákon.....	46
3.6.	Dobro jako vědecká veličina.....	48
3.7.	Lidský zákon	51
3.8.	Božský zákon	55
3.9.	Moderní právní systém = Sv. Tomáš Akvinský a Sv. Augustin	57
4.	Oddíl druhý od teorie k praxi.....	60
4.1.	Lidská práva	60
4.2.	Ústavní systémy – kontinentální a anglický.....	61
4.3.	Teorie základních lidských práv	63
4.4.	Ústava jakožto nejvyšší zákon lidských práv.....	65
4.5.	Lidská práva a Americká ústava	73
5.	Listina základních práv a svobod.....	76
5.1.	Listina a právo na soukromí - čl. 7.....	78
5.2.	Listina a Úmluva v perspektivě svobody projevu.....	80
5.3.	Listina a právo na soukromí – článek 10	83
6.	Ochrana osobnosti.....	98
6.1.	Ochrana osobnosti dle slovenského Občanského zákoníku.....	98
6.2.	Ochrana osobnosti dle občanského zákoníku	108
6.3.	Právo na odpověď'	111
6.4.	Právo na dodatečné sdělení	117
6.5.	Ochrana osobních údajů	118
6.6.	Ochrana osobnosti a svobodný přístup k informacím.....	121
6.7.	Ochrana osobnosti a zákoník práce.....	122
6.8.	Komplexnost ochrany osobnosti v různých právních předpisech	124
7.	Zajímavé judikáty k § 11 občanského zákoníku.....	126
8.	§ 12 OZ Zákonná licence.....	130
8.1.	Úřední licence	135
8.2.	Vědecká, umělecká a reportážní licence	135
8.3.	§ 13 OZ	137
8.4.	Kritika	142
8.5.	Subjekty odpovědnosti	146
8.6.	Občanskoprávní ochrana.....	148
8.7.	Negatorní žaloba – zdržení se zásahu	149
8.8.	Restituční žaloba – tzv. odstraňovací.....	150
8.9.	Přiměřené zadostiučinění	151
8.10.	Náhrada nemajetkové újmy v penězích.....	153

8.11.	Výše náhrady nemajetkové újmy v penězích	154
8.12.	K § 15 – Posmrtná ochrana osobnosti	157
9.	NOZ a ochrana osobnosti	159
9.1.	Úvod	159
9.2.	§ 77-79 Nového občanského zákoníku	162
9.3.	§ 80 Nového občanského zákoníku	164
9.4.	§ 81 – §83 Nového občanského zákoníku	165
9.5.	§ 84 – § 90 Nového občanského zákoníku	166
9.6.	§ 91 – §103 Nového občanského zákoníku	168
9.7.	§ 104 - § 110 Nového občanského zákoníku	171
9.8.	§ 111 až § 112 Nového občanského zákoníku	173
9.9.	§ 113 – § 117 Nového občanského zákoníku	175
9.10.	§ 2956 – § 2961 Nového občanského zákoníku – náhrada	176
	nemajetkové újmy	176
10.	De lege ferenda	179
11.	Závěr	185
12.	Seznam literatury	193
12.1.	Monografie	193
12.2.	Zákony	196
12.3.	Rozhodnutí	197
12.3.1.	Nálezy Ústavního soudu	197
12.3.2.	Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR	198
12.3.3.	Rozhodnutí Krajských soudů a Vrchního soudu v Praze.....	198
12.4.	Zahraniční judikatura.....	199
12.5.	Internetové zdroje	200

1. Předmluva

Autor je katolík. To mu však nebrání v přátelství s muslimy, kterých zná poměrně mnoho, má je i za klienty a do arabských zemí jezdí téměř každý rok. Autor je ženatý a je heterosexuální, ale to mu nebrání v přátelství s homosexuály, kdy má jednoho obzvláště rád.

Autor není xonofóbní, o Rómech si myslí, že je to národnostní skupina jako každá jiná, která není horší nebo lepší, je taková, jaká je. Je potřeba akceptovat jejich kulturu, ale ne pozitivně diskriminovat.

Autor není nacionalista, protože jeho rodina pochází z Německa, Francie, Rakouska. Manželka je ze Slovenska. Tedy nacionalismus je u něj vyloučený.

A právě proto nemůže být nacionální, liberální, ortodoxní, rasistický. Na druhou stranu odmítá být ve své práci úzkoprsý, konformně svázaný s naprosto chybným přístupem současnosti – korektnosti. Korektnost je jen nový tendenční směr, který je prospěšný, ale může být i chybný. Protože zvláště ve vědě, politice a společnosti je upřímnosti zapotřebí. Upřímnost tříbí často názor, postoj, ducha a člověka. Je možné mít kvóty, kolik bude zaměstnáno žen ve vedení podniků, ale kvóty neřeší podstatu problému. Proč tam dnes ty ženy nejsou....

Je potřeba o názorech a problémech diskutovat, ne je korektně přecházet. Přecházení totiž problém neřeší, problém, stejně jako nemoc, se rozrůstá a pak zabíjí. Autor nezažil nacismus a je za to rád. Je rád, že zažil komunismus jen do svých 8 let (byť ne vše bylo špatné). Ale ví, že chce hovořit o všech problémech, aby nikdy již nedošlo ke vzniku takovýchto systémů.

1.1. Úvod do studie

Latinské slovo „persona“ – osobnost - původně označovalo masku, tj. úlohu nebo roli, jíž hrál herec v antickém divadle.

V období antiky byla osobnost jako samostatná jednotka bytí něčím nereálným, stejně jako jednotlivý orgán oddělený od živého organismu. S postupem doby si antická filozofie začíná uvědomovat stále silněji nesoulad reálného chování člověka s jeho podstatou, tedy rozdíl mezi tím, jak jednotlivec vidí sám sebe a jak jej vidí druzí. Tedy čím je a čím by mohl nebo chtěl být.

V křesťanství je osobnost již více chápána jako „individuální substance“, jako synonymum nemateriální duše.

Descartes již vnímá tuto problematiku dualisticky jako problém duše a těla, kdy pojem osobnost splývá s pojmem „já“¹. J. Locke a I. Kant soudí, že člověk se stává osobností díky svému sebeuvědomění, čímž se liší od živočichů, a jenž mu umožňuje, aby chápal své jednání ve vztahu k mravnímu zákonu.²

Tuto myšlenku pak dále rozvádějí, když konstatují, že mravní osobnost se zakládá na svobodě rozumné bytosti uvědomovat si vlastní totožnost - a mravní osobnost se zakládá na svobodě rozumné bytosti podřizovat se jenom těm zákonům, které si člověk sám, resp. s dalšími stanovil.³

Z těchto úvah se koncem 19. století a především ve století 20. rodí ochrana osobnosti. Právo na ochranu osobnosti je široký a různorodý soubor dílčích práv, která poskytují fyzické osobě soukromoprávní ochranu osobnostních práv, tzn. nemajetkových práv, souvisejících s její osobní svobodou, tělesnou integritou, soukromím, rodinným životem, ctí, důstojností a postavením ve společnosti.

České právo na ochranu osobnosti dnes vychází v první řadě z čl. 10 Listiny základních práv a svobod. Ustanovení v LZPS jsou potom rozváděna v jednotlivých zákonech, především v občanském zákoníku, § 11 a násl.

Avšak nejen české právo stanoví limity ochrany osobnosti. S postupem integrace České republiky do Evropské unie a s návratem k hodnotám před dobu komunismu, přistupujeme k různým mezinárodním úmluvám, jako např. Evropské úmluvy o ochraně

---

¹ Srov. DESCARTES, R. *Rozprava o metodě*. Praha: 1992

² Srov. LOCKE, J. *Esej o lidském rozumu*. Prof. PhDr. Josef Král. Praha: Svoboda, 1984

³ Tamtéž a dále: KANT, I. *Kritika praktického rozumu*. Translated by Jaromír Loužil. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1996. ISBN 80-205-0507-5

lidských práv a základních svobod. Samotné jemné hranice pak určuje především judikatura.

Nelze dnes vytvořit přesný katalog všech práv, kterým se poskytuje ochrana jako právům osobnostním, protože se mění v čase, ale obecně se dá říci, že mají expanzivní náuru.

Jak se vyvíjí společnost, tak se vyvíjí tento katalog práv. Jako příklad si můžeme uvést právo na ochranu osobních údajů, kdy především před vznikem e-mailů a dostupností každého člověka na telefonu, resp. jednoduchostí dodání jakéhokoliv letáku kamkoliv, nebyla potřeba osobní údaje chránit, protože zneužít je bylo více než obtížné.

A právě s expanzivním růstem katalogových práv ochrany osobnosti dochází ke stále většímu střetu s právy jinými.

Nejčastěji k tomuto střetu dochází ve vztahu k právům na svobodu projevu. Dnešní doba je nazývána dobou informační, dobou médií. Informace a média jsou dnes hlavní hybnou silou celého světa. Chceme-li svrhnout vládu, stačí dát novináři „materiál“. Chceme-li dosadit z nížin politiky člověka na její vrchol, je potřeba mu připravit dobrou mediální kampaň.

Je samozřejmé, že je velice obtížné najít vhodnou a přijatelnou hranici především s přihlédnutím k článku 10 Listiny základních práv a svobod⁴, tedy ochranou osobnosti, jména a dobré pověsti, proti svobodě projevu dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod, když podstatu tohoto střetu můžeme vidět v čl. 1 Listiny – „Lidé jsou svobodní a rovní v **důstojnosti** i v právech“.

Dnešní judikatura ESD, ÚS ČR i NS ČR se dle mého názoru vychyluje přespříliš ke svobodě projevu a ochrana osobnosti je ustrkována - (srov. např. nález Ústavního soudu ČR⁵, kdy konstatoval: *„Jestliže každý názor, stanovisko, kritika je vzhledem k významu svobody projevu dle čl. 17 odst. 1 „Listiny“ jako jednoho z pilířů každé demokratické společnosti zásadně přípustnou záležitostí, tím spíše je tomu tak u kritiky vyjádřené polemickým způsobem“*..., - každý má stejné právo na kritiku, resp. na ochranu osobnosti, kdy novinář může psát (tvrdit) téměř vždy cokoli, ale jiní lidé již ne.⁶ *„Přes mnohost těchto jednotlivých složek osobnosti je však nutno osobnost fyzické osoby vždy vnímat v její ucelenosti a nedělitelnosti.“*⁷

---

⁴ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 357/96 ke svobodě projevu a mezím ochrany osobnosti

⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 2712/2005

⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 3361/2007

S tím bych souhlasil a též bych souhlasil s názorem ÚS ČR vyjádřeným v nálezů Ústavního soudu ČR, kde konstatoval: „*Lze obecně konstatovat, že osoby veřejně činné, tedy politici, veřejní činitelé, mediální hvězdy aj., musí akceptovat větší míru veřejné kritiky než jiní občané.*“⁸

To je v pořádku, ale již není v pořádku, že tato míra se stále zvětšuje, resp. že v dnešní době je obtížné se domoci účinné ochrany osobnosti. Zatím co napsáním článku o XY naplníte své právo na svobodu projevu samotným úkonem, užití svého práva na ochranu osobnosti, již tak jednoduché není. Protože při neoprávněném zásahu do své osobnosti neexistuje žádná rychlá a účinná cesta, jak se domoci odčinění zásahu. Samotné podání žaloby bývá často jen úkon v samotné věci „nicotný“ a ani kladný rozsudek ve věci ve prospěch žalobce není vždy úspěchem, protože přichází po dlouhé době a může být již bezpředmětný.

Ve své studii bych se tedy chtěl zabývat především důvody, proč tomu tak je. Komparací s ostatními právními systémy a historií vývoje ochrany osobnosti, kdy závěr práce by měl být návrhem, jak by měla vypadat ideální ochrana osobnosti v českém právním prostředí (s přihlédnutím k judikatuře ESD, s kterou bych chtěl též polemizovat, zdali její vývoj je žádoucí pro rozvoj společnosti).

Ochrana osobnosti je institut, který je v občanském zákoníku (1964) od jeho počátku. Tato úprava upřesňuje čl. 10 Listiny základních práv a svobod, která u nás platí od roku 1993.

Avšak do roku 1990 šlo o institut, který byl, alespoň co do četnosti rozhodování Nejvyššího soudu ČR, institutem velmi okrajovým. Mimo rok 1978 nevydal Nejvyšší soud ČR či SR k ochraně osobnosti žádný judikát. V roce 1978 Nejvyšší soud SR vydal jediné stanovisko k celé ochraně osobnosti. „*Došlo-li k neoprávněnému zásahu do práva žalobce na ochranu osobnosti před 1. dubnem 1964, nevznikl mu nárok na ochranu osobnosti podle § 11 a násl. o. z.*“⁹

To je v příkrém rozporu s dobou před 2. světovou válkou, kdy NS ČR téměř každý rok vydal jeden judikát. A co se týče obecných soudů, spor o čest nebyl sporem, ale sportem.

A nebylo divu, vždyť takový § 1 zákona o ochraně cti pravil: „*Kdo někomu nadávkou, zlým nakládáním, vyhrůžkou zlého nakládání, vydáváním v posměch nebo jinak na cti ublíží, bude soudem potrestán, není-li čin přísněji trestný, pro přestupek vězením od tří dnů do tří měsíců nebo peněžitým trestem od 50 Kč do 5000 Kč, a byl-li*

⁸ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 367/2003 ze dne 15.03.2005

⁹ Nejvyšší soud SR, 1 Cz 32/78, ze dne 26. 04. 1978

čin spáchan obsahem tiskopisu, pro přečin vězením od osmi dnů do šesti měsíců nebo peněžitým trestem od 100 Kč do 10.000 Kč.“¹⁰

Zatímco po roce 1990 do roku 2000 vrchní, nejvyšší soud či Ústavní soud ČR vydaly kolem 30 judikátů k této problematice, od roku 2000 do roku 2010 se již blížíme k druhé stovce.

Je zajímavé, že od roku 1990 ustanovení týkající se ochrany osobnosti prošla jen třemi novelami, kdy nejdůležitější byla novela č. 87/1990 Sb., která přinesla změnu v § 13, jenž zavedla možnost náhrady nemajetkové újmy v penězích. Občanský zákoník, který od roku 1990 překročil půl stovku novelizací, se změnou tohoto institutu, který je stále aktuálnější, téměř vůbec nezabýval. To je v hrubém nepoměru s judikáty od roku 1964 do roku 2000 a mezi salvou judikátů od roku 2000 do roku 2010.

Je též zajímavé, že zatím co kolem roku 1993 soudy přály finanční satisfakci a např. S. Devátý v roce 1992 vysoudil 500.000 Kčs za pomluvu, že byl agentem StB či chartista Václav Benda 750.000,- Kčs, když noviny otiskly pomlouvačné tvrzení Václava Bendy, které však nikdy neřekl, pozdější maximální hranice byla 100.000,- Kč. V liteře zákona jde v ochraně osobnosti jen o sedm paragrafů. V životě jde však o jednu z kapitol občanského zákoníku, která nabývá na aktuálnosti.

Ochrana osobnosti se střetává v přímém souboji se svobodou projevu, která má své zakotvení v článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv OSN, v článku 10 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a především článkem 17 Listiny základních práv a svobod.

Může se zdát, že rozhodování vyšších soudů v porevoluční době v České republice vede stále k silnějšímu postavení práva na svobodu projevu vůči ochraně osobnosti. A to nejen u soudů v České republice, ale i u Soudního dvora Evropské unie (např. slavný spor Václava Havla o „Václavku a Dášenu“ v roce 1998, kdy Krajský soud v Brně přikl Václavu Havlovi 5 mil. Kč, Vrchní soud však nemajetkovou újmu snížil na 250.000,- Kč).

Posun ve vztahu těchto dvou práv, vždy střetávajících se, je krásně vidět ve srovnání rozhodování Nejvyššího soudu ČR před rokem 1945 a po roce 1989.

Zatímco NS ČR ve svém judikátu ze dne 26.03.1927 konstatoval: *„Politikovi nelze činiti výtku osobní nečestnosti proto, že za změnéné situace upustí od dřívějších přípovědí, vplynuvších z jeho pojmání tehdejších poměrů, když dospěl k přesvědčení,*

---

¹⁰ Zákon č. 108/1933 Sb., o ochraně cti

že tím jedná v zájmu svých voličů a svého lidu.“¹¹ , tak o 80 let později NS ČR ve vztahu kritice politika uvádí: „*Uveřejnění pravdivé informace nezasahuje do práva na ochranu osobnosti, pokud tento údaj není podán tak, že zkresluje skutečnost, či není natolik intimní, že by odporoval právu na ochranu soukromí a lidské důstojnosti. Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tzn., zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby.*“¹²

Takový rozsudek by byl však naprosto v rozporu s výše uvedeným zákonem o cti z roku 1933.

Dnes a denně je napadána veřejná osoba (nejen politik) např. za změnu názoru. Pokud k této změně dojde, nejsou ojedinělá slova typu: „lhář“, „podvodník“. O cti se již ani nehovoří.

Posun se nemusí zdát velký, ale při bližším zkoumání je diametrální. Zatímco dříve čest byla nedotknutelná a kdo ji jednou ztratil, těžce ji získával zpět, dnes o cti nehovoříme jako o imanentní součásti člověka, podstatě, která kolem člověka vyzařuje aureolu dobra, ale o jakési vlastnosti, která vlastně člověku imanentní není. Snažíme se ji zesměšnit již od počátku u každého, kdo by ji mohl mít, protože se nám samým mnohdy nedostává. Pokud dnes někdo napíše „v úctě a pozdravu“ máme ho často za podivína.

Touto skutečností již není daleko k takovému názoru NS ČR: „*Z práva na ochranu osobnosti samozřejmě nejsou vyloučeni ani politikové a ostatní veřejně činné, resp. veřejnosti známé osoby. Měřítka posouzení skutkových tvrzení a hodnotících soudů jsou však v jejich případě mnohem měkčí v porovnání s ostatními fyzickými osobami. Je to dáno skutečností, že osoba vstoupivší na veřejnou scénu musí počítat s tím, že jakožto osoba veřejně známá bude pod kontrolou veřejnosti, která se zajímá o její především profesní, avšak např. i soukromý život apod. a současně je hodnotí, zvláště jedná-li se o osobu, jejíž činnost se dotýká záležitostí, které lze chápat jako veřejné. Na tyto osoby jsou z tohoto pohledu kladeny náročnější požadavky a veřejnost je oprávněna být informována tak, aby měla podklady pro posouzení způsobilosti této*

¹¹ Nejvyšší soud ČR, sp. zn. Zm I 761/34 ze dne 07.01. 1935

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 2900/2008

osoby, a to jak např. z hlediska její odbornosti, ale též např. z hlediska jejich morálních předpokladů vykonávat činnosti dotýkající se veřejných zájmů apod. Prezentace těchto údajů a jejich případná kritika proto musí souviset s veřejnou činností, kterou daná osoba vykonává.“¹³

Takovýto samotný názor by nebyl špatný, protože společnost má opravdu právo být informována o lidech, kteří chtějí být jejími vzory, o lidech, kteří chtějí určovat pravidla chování dané společnosti. Avšak zde se již nabízí otázka, proč např. herec, zpěvák, či modelka nebo dokonce podnikatel, mají být pod drobnohledem společnosti v každém okamžiku.

Problém však nastává v relativismu chápání čehokoliv. Čest, soukromí, rodina jsou pojmy, které mají být institutem ochrany osobnosti chráněny, není tomu však vždy tak. Po staletích v Evropě docházelo k útlaku svobody slova. Dnes Evropa chce stav trvající stovky let změnit během pár desetiletí. Pak však dochází k tomu, že právo na ochranu osobnosti se stává jen právem morálním, a ne právem vymahatelným.

Výše uvedenou problematikou se též zabýval Evropský soud pro lidská práva, kdy zaujal zásadní stanovisko k článku 10 (svoboda projevu) „Úmluvy“ a jeho porušování, kdy právo chráněné článkem 10 se nevztahuje jen na informace, neutrální či pozitivní, ale též na informace šokující či pohoršující, což však nezakládá skutečnost, že dle tohoto rozsudku, je pravdivost informace vnímána jako důležitější hodnota než čest a důstojnost člověka. Je nutné nalézt míru, která určí, co vše má být dle čl. 10 chráněno.¹⁴

Snad skutečně poslední vývoj v judikatuře myšlenku, že informovanost není důležitější než čest a důstojnost člověka, podpoří. A zdá se, že ano.

V březnu 2012 Vrchní soud v Praze nařídil deníku Aha!, aby zaplatil 1.000.000,- Kč herci Marku Vašutovi za články, které o něm psal ve smyslu jeho promiskuity a depresí.

Újma se nedá hodnotit jen penězi. Peníze jsou hodnoty nestálé a jen soudobá společnost je povýšila na piedestal veškerého životního konání, tedy na hodnotu vrcholovou a stálou.

Samotné podání žaloby, ať už oprávněné či neoprávněné, neřeší důsledek porušení tohoto práva. V případě napsání článku o třetí osobě, která je osočena z promiskuity a depresí a později „omilostněna“ omluvou v malém článku (často) nikoli na titulní straně, je výrok soudu příkazující náhradu nemajetkové újmy v řádech desítek

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 30 Cdo 2305/2007

¹⁴ Evropský soud pro lidská práva, věc: Lehideaux a Isorni vs. Francie ze dne 23.9.1998.

tisíc korun, zbytečný a dokonce i směšný. Je ohodnocení pošpinění cti částkou 50.000,- Kč mnoho? A částka milion korun už je dost? Koupíte si za milion korun pravou lásku? A to už vůbec neřešíme případnou újmu na zisku.

V podobě současného TiskZ je více kladen důraz na odpovědnost za zásah do osobnostních práv před důrazem na postih za pouhé zveřejnění nepravdivého údaje. O rozsudku, kdy vyhraje žalobce, již nikdo psát nebude (pokud nebude extrémně senzační). I v případě výroku, že žalovaný má povinnost otisknout omluvu, je takovýto článek již téměř zbytečný. Od podání žaloby do pravomocného rozsudku uplynulo mnoho doby a takto neprávem osočený člověk je již profesně a lidsky zničen a učiněné příkoří a ztráta lidských i profesních vztahů je nevyčíslitelná.

Jen případ M. Vašuta: Píše se o něm, že je promiskuitní. To samo je takovým otřesem jeho hodnot u jeho partnerky, že se s ním pravděpodobně rozejde. A to peníze nenahradí.

Nepřísluší mi kritizovat takto vysoké soudy, ale chci poukázat na úpravu, která odporuje hlavní myšlence zákonodárství: Právní norma bez rychlého trestu za její porušení, je právní norma zbytečná.

Bohužel neexistuje žádná statistika vyhověných a zamítnutých žalob s petitum opírající se o ochranu osobnosti či statistik žádaného a přiznaného. Z médií však můžeme usuzovat, že většina žalob podaných v této věci je zamítnuta právě s ohledem na skutečnost, že se jedná o veřejnou osobu.

Nejde o to krýt veřejné osoby, ale chránit čest a soukromí každého jedince. Společnost bez omezení, přestává být funkční entitou, není dokonce ani smečkou, je jen rozpadající se a tedy umírající entitou. Pokud dnes člověk v jeden den vezme všechny média na území České republiky, zjistí, že média jsou lovci, kteří honí senzaci. A lidé jsou lovnou zvěří. Důsledkem je nevstřícnost kapacit, potencionálních mravních vůdců společnosti, k veřejnému životu, ozdravení společnosti. Proč by měl člověk vstupovat do politiky, když za 60 000,- Kč až 100 000 Kč měsíčně bude muset strpět příval nepotrestatelných urážek? A to právě proto, že možnost zveřejňování informace je bezbřehá, stejně jako je v nedohlednu ochrana postižené osoby včas a důrazně. Samostatnou kapitolou je prostředí internetu, kdy každému je téměř dovoleno psát cokoliv.

Nový občanský zákoník do tohoto stavu tmy mnoho světla nenabízí. Byť je pravdou, že ochraně osobnosti věnuje mnohem více paragrafů (§81- §117).

Základní rámeček zákona č. 89/2012 – Nový občanský zákoník zůstává stejný. NOZ blíže definuje již to, co judikoval NS ČR a ÚS ČR. Jde především o zásah do integrity člověka, práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu a nakládání s částmi lidského těla.

Bohužel to podstatné nezmiňuje, resp. nekodifikuje. A to je zřejmý trest, který bude korelovat se zásahem do osobnosti člověka, ale bude i ve vztahu k zisku – a to nejenom finančnímu - škůdce. NOZ se újmou zabývá v § 2894 a následující. Pro toto zamyšlení je především podstatný § 2957 NOZ, věta první: *„Způsob a výše přiměřené zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné.“*

Takovéto znění je však nedostatečné, resp. je nepřináší nic nového vůči dnešní právní úpravě. V tomto paragrafu či v oddíle by mělo být jasné ustanovení, které by se zabývalo trestem, který bude vycházet ze zisku škůdce, který mu přibyl v důsledku porušení práva na ochranu osobnosti. Takovýto zisk, byť ne vždy lehce určitelný nebo přepočitatelný na peníze, ale vždy k tíži škůdce, by měl vždy připadnout poškozenému. Také by měl řešit trest pro pisatele článku, který byl shledán jako porušující právo osobnosti. Je sice hezké, že deník Aha! má zaplatit 1 milion korun, ale co se stane samotnému novináři, který článek napsal?

Trestní řešení je v současné době velmi neobvyklé, přesto i zde existují světlé výjimky. Okresní soud v Sokolově pod vedením M. Tomeše v roce 2011 vydal rozsudek proti autorovi článku ve velmi známém deníku, kdy tento autor napsal: *„Dvojnásobná vražda při divokém sexu?, Zabil je nevlastní strýc!“* dále tučně uvedeno: *XY. Děsivá vražda maminky XY a batolete XY na XYsku, má šokující pozadí. Nemilosrdným zabijákem je nevlastní strýc zavražděné ženy XY, ten si se svou obětí už nějaký čas užíval u ní doma divokého sexu, zatímco její manžel dřel za volantem tiráku. Zřejmě právě kvůli sexu strýc vraždil a pak se oběsil.“* Autor článku byl odsouzen dle § 206 odst. 1,2 tr. zákona, v platném znění. V odůvodnění rozsudku mimo jiné zaznělo: *„Je evidentní, že již samotný nadpis článku: „Dvojnásobná vražda při divokém sexu?“ je způsobilý zpochybnit lidskou čest a důstojnost zemřelých poškozených a pozůstalých poškozených. Obecně uznávané hodnoty naší společnosti vysoce preferují manželskou věrnost a spořádaný rodinný život. Pokud jsou některé osoby v těchto hodnotách zpochybněny, pak jejich vážnost ve společnosti klesá. Je tedy evidentní, že bylo dotčeno právo na důstojnost, čest a dobré jméno.“* a *„Jako fakt se tu uvádí skutečnost, že zemřelá poškozená opakovaně měla mít dobrovolný, chtěný pohlavní styk se svým*

nevlastním strýcem, a to dokonce v přítomnosti vlastního dítěte. Tato věta rovněž uvádí údaj, ze kterého vyplývá, že zemřelá poškozená udržovala s nevlastním strýcem dlouhodobý milenecký poměr. I toto je informace, která je způsobilá poškodit důstojnost, čest a dobré jméno poškozených.“ Odsouzený dostal trest peněžité pokuty ve výši 80.000,- Kč. Krajský soud v Plzni rozsudek potvrdil. Je to však dostatečný trest?

Nedovoluji si říci, zdali úprava v NOZ je dobrá či špatná, v každém případě je však nedostatečná. Tvůrci NOZ se nás snaží přesvědčit, že NOZ potřebujeme, protože je komplexní a lepší než OZ, pokud však takový NOZ opravdu chce být, měl by NOZ jednoznačně definovat, že porušení institutů ochrany osobnosti je každé jednání, které se nezakládá a) na pravdě b) na kladném přínosu pro společnost. Pravdu a poškození by určil soud. V modelovém případě - o informování, že zpěvák Karel Gott má umírající maminku - se sice informace bude zakládat na pravdě, ale Karla Gotta může taková informace poškodit a společnosti nic kladného nepřináší. Takovýto článek byl uveřejněn jen pro zvýšení čtenosti „bulváru“.

Soudce Nejvyššího soudu USA Oliver Wendell Holmes, Jr. prohlásil: *„Ani nejpřísnější ochrana svobody slova by neměla chránit osobu, která v divadle falešně volá „Hoří!“ a způsobí tak paniku.“*¹⁵

To, že se soudy zastaly jednoho zpěváka, je dobré, ale je potřeba nastavit jednoznačnou laťku. I u politiků a ostatních lidí. Lidé nejsou vždy dobří, ale chceme-li mít dobré vůdce, musíme jim dát i soukromí. Jinak dobrý člověk do politiky či jiných funkcí, kde nás má vést, nepůjde.

Osobně se domnívám, že institut ochrany osobnosti je nedůsledně vnímán v důsledku:

- a) u nás totalitního systému, který projev diskriminoval a perzekvoval - a euforie, že již tomu tak není,
- b) západní civilizace – kdy nevíme, kterým směrem se dát (včetně toho, že ztrácíme úctu člověka k člověku) a tak raději dovolujeme vše,
- c) nepropojenosti státních úřadů, když ve chvíli nabytí právní moci rozsudku ohledně pomluvy či uvedení nepravdivého tvrzení, není automaticky zahájeno trestní či přestupkové řízení.

Zákon má nastavit pravidla, ve kterých se lidem žije lépe, než když jsou bez pravidel. Má definovat cíle a hodnoty, které považujeme za nezbytné nebo u kterých jsme dokonce zjistili, že jsou nezbytné. Dříve tak činila církev. Dnes by tak měl činit

---

¹⁵ http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/2027.42/43167/1/10982_2004_Article_BF00152513.pdf

stát, protože jsme si ho jako určovatele pravidel vybrali. Stejně jako víme, že je zapotřebí regulovat provoz na silnici a nikdo si nemůže dělat na silnici, co uzná za vhodné (i kdyby se odvolával na svobodu pohybu), stejně tak musíme dospět k závěru, že je zapotřebí regulovat i zveřejňování informací. Protože slovo umí mrzačit rychleji a minimálně stejně účinně, jako auto. Bohužel NOZ v tomto směru zatím nenaplnuje své poslání. Je potřeba jej více prodiskutovat a ne urychleně přijímat. Má-li to být nové ABGB, nezrodí se přes noc.

1.2. Záměr disertační práce

Tato disertační práce má za cíl zmapovat hodnoty člověka na Evropském kontinentu v oblasti osobnostních práv, resp. přímo v oblasti ochrany osobnosti.

Jejím cílem není poukázání na jediné východisko. Cestu pravou a ultimativní.

Cílem je poukázat na kořeny Evropy, jejího duchovního a filozofického bohatství v oblasti práva a meditoval, zdali dnešní společnost si těchto hodnot váží a zdali tyto hodnoty jsou pro ni přínosné. P. Holländer se ve své úvaze¹⁶ zamýšlí nad hodnotovými statky ve vztahu člověka, resp. právě osobnostních práv.

Nelze však osobnostní práva, resp. práva na ochranu osobnosti dávat do korelace jen s hodnotovými statky.

Předně je nutné člověka vidět jako duchovní bytost, která je sice obklopena materiálním, ale samotný zásah do osobnostních práv není zásahem hmotným, především je zásahem duchovním. Jde o podstatu člověka, jeho psychiky a duševna, které především nejvíce trpí tím, že je do mého práva na osobnost zasáhnuto.

Nelze přijmout tezi dnešního světa, že to, co nevidím, není, resp. to, co empiricky nemohu ověřit údaji, neexistuje.

Člověk téměř bezvýhradně věří, co káže věda (např., že v galaxie Mléčná draha je 100 miliard dalších planet)¹⁷, ale pokud se začne hovořit o Bohu (a nemusí jít jen o křesťanského Boha), ihned začne mnoho lidí v Evropě tvrdit, že Jeho existence je blud.

Obsahem mé práce je poukázat na vznik kulturních hodnot jako hodnot, které jsou člověku imanentní a to již od počátku vývoje hebrejského národa, kterýžto je kamenem nárožným naší právní a sociální kultury.

Ruku v ruce s hebrejskými principy nás pojí principy Římské, potažmo Řecké a k tomu silná křesťanská kultura, která všechny výše uvedené principy dokázala dát v soubor pravidel, na kterých dnes stojí dnešní západní kultura.

Friedrich Nietzsche prohlásil: „*Bůh je mrtev. Bůh zůstane mrtev. A my jsme ho zabili!*“¹⁸ Je však otázka, zdali tato smrt přináší dnešní společnosti to, co od smrti očekává.

Smrt dobrého je tragédie, smrt špatného je požehnání. Ale je dnešní společnost připravená na smrt Boha, který nám dal základy našeho právně-kulturního dědictví? Bůh pochopitelně nezemřel, protože je věčný, ale máme jako svobodní jedinci právo

---

¹⁶ HOLLÄNDER, P. *Nástin filozofie práva, úvahy strukturální*. Praha: Všeherd, 2000.

¹⁷ <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/amerika/clanek.phtml?id=767573>

¹⁸ GERHARDT, V., NIETZSCHE, F: *Also sprach Zarathustra*. Berlin: Akademie Verlag, 2000.

odmítnout dobrotu Boží. Máme právo říci, že Boha již nechceme a chceme jiné principy?

Toto je základní střet dvou právních dogmat – práva přirozeného a práva pozitivního, resp. z něj práv vyvěrajících.

Celá práce nemá moralizovat, být fundamentalisticky zaměřená proti Bohu či naopak ho vyzdvihovat. Židovské a křesťanské tradice špinit či je naopak nekriticky přijmat, být postmoderní či archaický. Práce má přinést zamyšlení, zdali překotný vývoj po druhé světové válce, je vývojem, který svědčí jedinci a společnosti.

Nelze totiž zapomínat, že společnost, která nereflektuje jedince v jeho podstatě, ale vidí jen povrch, je společností pozlátkovou, která je odsouzena k zániku. Jako Řím. Jde o podstatu právní normy, která nás jako jedince formuje, o její poznání a její hodnotu.

2. Základy práva přirozeného a práva pozitivního, sociologie práva

Právo přirozené můžeme považovat za nejstarší přístup k právní vědě a systému práva jako takového.

První náznaky můžeme sledovat již v řecké filozofii v době, kdy se začíná odlišovat „mythos“, což v řečtině znamenalo povídka, od významu „logos“, což znamenalo rozum.¹⁹

V té době dochází k náboženskému uctívání, „cultus“ a člověk začíná hledat „fatum“, což je latinsky osud, boží vůle.

V průběhu filozofického myšlení ve starém Řecku a následně v Římě vzniká antický ideál „humanitas“ neboli lidskost. Skrze stoiky, kteří člověka vnímali jako střed všech hodnot, kdy nebylo důležité, zdali je vzdělaný či bohatý a nadále skrze humanismus v Evropě, kdy „humanus“, znamená lidský, se prohlubuje filozoficko – právní směr, který graduje za francouzské a americké revoluce v 18. století. Následně dochází k úpadku tohoto směru, tak jako ostatně v celém jeho průběhu, kdy opět po druhé světové válce se objevují jeho zastánci.

Přirozené právo se nevyvíjelo kontinuálně, ale spíše skokově, což je způsobeno jeho podstatou. Velmi špatně se mění. Zatím co pozitivistický přístup je pro právo a člověka velmi jednoduchý co do aplikace a tvorby, přirozené právo má neměnné základy, které vyvěrají z podstaty člověka, jako osobnosti, která je duchovně založena.

Snad i to je důvodem, proč toto právo je v různých staletích na piedestalu glory a jindy hanby. Velmi výstižný pro tento druh práva je termín „věčný návrat“, který užil HA. Rommen²⁰.

Co je imanentní pro toto právo, je jeho dualismus. Na jedné straně stojí právo, které bylo vytvořeno zákonodárcem a na druhé straně právo, které je člověku vlastní. Původ tohoto práva byl vysvětlován různě, zprvu z teologického hlediska, později z naturalistického, kdy sama Gaia byla tím, kdo tyto práva člověku dal a nakonec racionalistická, která vyzdvihovala rozum. To můžeme vidět i na ABGB, který v § 16 praví: „.. každý má přirozená, již samým postupem seznatelná práva.“

Současný nový občanský zákoník (NOZ), který dle jeho tvůrců vyvěrá z toho nejlepšího z ABGB, takovou myšlenku nezná.

Na druhé straně nám stojí dva právní přístupy, které jsou si podobné. Prvním z nich je přístup pozitivistický, který je přesným opakem než právo přirozenoprávní.

¹⁹ VELIŠSKÝ, F. *Život Řekův a Římanův*. Praha: Nákladem spisovatelovým. 1876, str. 1-10

²⁰ ROMMEN, H.A. *In Defense of Natural law*. S. Hook: red. Law and Philosophy. str. 36

Lze jej charakterizovat jako přístup monistický, kdy jeho úkolem je zájem jen o obsah právních norem. Vznik právní normy a její důsledky ve společnosti nezkoumá. Právě pro tuto absenci zde vzniká další přístup, dnes hojně rozšířený, a to přístup sociologický. Jeho úkolem, na rozdíl od práva pozitivního, je zkoumání nejen práva jako normativního systému, ale právě i jeho dopadu na společnost.²¹

Vzhledem k tomu, že pochopení práva, resp. přístupu k němu je stěžejní pro tuto studii, mám za to, že je nutné samotné přístupy detailněji probrat, přičemž zvlášť detailně se budu věnovat naturalistické koncepci.

Mluvíme-li o osobnostních právech člověka, mluvíme o souboru práv, který není kogentní. Tyto práva se v postupu času mění, rozšiřují a zúžují, jsou chápány jinak.

To, co je v seznamu těchto práv, je většinou dáno zákonodárcem, v moderní době zde začíná zasahovat i ústavní soud či Evropský soud pro lidská práva.

Samotná neexistence katalogu osobnostních práv reflektuje skutečnost, že tato práva by neměla být kogentně daná, člověkem či společností určená, ale měla by vyvěrat z jeho podstaty.

---

²¹ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 204 - 237

2.1. *Počátek osobnostních práv*

Roku 450 př. n. l. byla vytvořena desetičlenná komise decemvirů, která měla cestovat do Řecka, aby nasbírala právní zkušenosti a ty následně přenesla do Římského práva²².

Tak se i stalo. Původně bylo popsáno 10 bronzových desek, později byly přidány ještě další 2 a vznikl dnes již legendární soubor 12 desek, které dnes nazýváme jako „Zákon dvanácti desek - *Leges duodecim tabularum*“. Ty následně byly vystaveny na Foru Romanu, kde se s nimi mohl každý seznámit.

Od této chvíle můžeme začít hovořit o vzniku prvních osobnostních práv na evropském kontinentu.

Nelze pochopitelně hovořit o osobnostních právech v moderním pojetí, ale první prvky můžeme nalézt právě v desce VII, zákon 7. – „*When a person, in any way, causes an injury to another which is not serious, he shall be punished with a fine of twenty asses*“.

Již zde se nám tedy objevuje první zmínka o ochraně osobnostních práv. Nabízí se otázka, zda se zde jedná o právo pozitivní či naturální.

Osobně se přikláním k naturalistickému pojetí, byť samotná skutečnost, že tyto zákony byly vytvořeny vrytím do desek osobami, které sami tyto zákony „stvořili“, by mohla naznačovat, že jde o právo pozitivní.

Ale to by byla chybná úvaha, protože samotné principy, na kterých zákon dvanácti desek stojí, jsou principy řecké filozofie, která byla úzce propojena s náboženstvím.

Přesto je nutné podotknout, že velmi aktivními zákonodárci byli pontifikové, kdy je otázka, zdali se vždy řídili principy „*fas*“, což byly vztahy mezi lidmi a bohy, nebo „*ius*“ což byly vztahy jen mezi lidmi. Dnes můžeme tvrdit, že právo *ius* bylo rozvíjeno velmi hojně, ale nesmíme zapomínat, že Řím a starý svět byl bohy přímo protknut v každém jednání.

Důvodem, proč za dlouhá staletí se římská *iurisprudence* nevěnovala osobnostním právům hlouběji (když např. právo vlastnické, držby, atd. je do dnes pro nás pramenem, z kterého můžeme aktuálně čerpat), bylo chápání člověka jako osoby, která ne vždy má práva (kdy otrok byl – věc – *res* -).

Vzhledem k tomu, že plnou právní subjektivitu měli jen Římané, resp. ti, kteří měli římské občanství, nebyl tento problém považován za aktuální. Jasná hranice mezi

---

²² LIVIUS T. *Ab urbe condita III. 9 a 32-57, Dějiny I.* Praha: Svoboda, 1971, str. 230, 263–300

„lidmi – Římany“ – a „lidmi, kteří jako lidé s právy chápáni nebyli,“ tedy byly pojmuti v teorii i praxi mezi věci „res“ způsobila, že nebylo nutné toto právní odvětví rozvíjet.

V dřívějších dobách obecně byla ochrana osobnosti mnohem elementárnější než v dobách dnešních – uhlazených.

Dnešní západní společnost tvrdí, že je postavena na právu a násilí je jí cizí. V dobách starého Říma ale i středověku, byla exekuce při zásahu do osobnostních práv mnohem přímočařejší.

Souboj jako ochrana svých práv, se může zdát ne vždy spravedlivý, kdy subjekty boje jsou různě silné, ale i na to středověké právo pamatovalo. A to zástupcem pro boj, jako například v pozdějších dobách v ordálech.

Vzhledem k tomu, že ve starém Římě byl boj povinným školním předmětem pro mnoho patricijů, kteří především mohli být ve svých osobnostních právech zasaženi, i ochrana osobnosti často spočívala v rychlé exekuci – po slovním zásahu do sféry osobnosti rychle následoval fyzický zásah do sféry útočníka.²³

Moderní společnosti se takovýto způsob ochrany může zdát nepřiměřený, přímo barbarský, ale ještě před 2. světovou válkou byl takovýto způsob ochrany považován za přiměřený. Jen násilí a zlo, které bylo obsaženo ve 40. letech společnost natolik saturovalo násilím, že moderní společnost násilí odmítá apriory jako chybné řešení vždy a za každých okolností.

Středověká a moderní Evropa však nečerpá jen z právní tradice starého Říma.

Co se týče pochopení člověka a jeho osobnostních práv, je nedílnou složkou pochopení židovsko – křesťanského učení.

Základní právní předpis je Desatero, jakožto právní předpis, který byl seslán Mojžíšovi na hoře Sinaj samotným Bohem²⁴.

Desatero bylo napsáno na 2 deskách, kdy na první desce jsou 3 přikázání ohledně Boha a člověka, vztahu mezi nimi. Na druhé desce jsou popsány mezilidské vztahy.

Pro tuto studii je zajímavé především 8. přikázání: „*Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.*“.

Již zde tedy je jasný právní předpis, který hovoří o zásahu do osobnostních práv. Vzhledem k tomu, že přesná datace Desatera neexistuje, ale pohybujeme se od 14. století do 6 stol. před Kr., můžeme hovořit, že jde o jeden z nejstarších předpisů na ochranu osobnosti vůbec.

²³ VELIŠSKÝ, F. *Život Řekův a Římanův*. Praha: Nákladem spisovatelovým, 1876, str. 1-10

²⁴ HELLER, J. *Desatero. Úvod a výklad. In Zákon a proroci*. Praha: Kalich. 1984

Z Desatera vychází celá Bible, kdy zvláště u Starého zákona můžeme najít přímo celé knihy, zabývající se právem. Starý zákon nebyl vždy jedna kniha, jak ji známe my dnes. Jde celkem o 51 knih, kdy např. knihu Přísloví můžeme nazvat kodexem právních norem. **Druhý verš** pojednává o závaznosti právních norem v Bibli: **Paterý užitek moudrosti:**

1 Můj synu, jestliže přijmeš mé výroky, uchováš-li mé příkazy ve svém nitru, 2 abys věnoval pozornost moudrosti a naklonil své srdce k rozumnosti, 3 jestliže přivoláš porozumění a hlasitě zavoláš na rozumnost, 4 budeš-li ji hledat jako stříbro a pátrat po ní jako po skrytých pokladech, 5 tehdy pochopíš, co je bázeň před Hospodinem, a dojdeš k poznání Boha. 6 Neboť moudrost dává Hospodin, poznání i rozumnost pochází z jeho úst. 7 Pro přímé má pohotovou pomoc, je štítem těm, kdo žijí bezúhonně, 8 chrání stezky práva a střeží cestu svých věrných. 9 Tehdy porozumiš spravedlnosti, právu a přímosti, všemu, co zanechává dobré stopy. 10 Neboť moudrost vejde do tvého srdce a poznání oblaží tvou duši. 11 Tvou stráží stane se důvtip, rozumnost tě bude chránit. 12 Ochrání tě před zlou cestou, před každým, kdo proradně mluví, 13 před těmi, kdo opouštějí přímé stezky a chodí po temných cestách, 14 kdo se radují, když páchají zlo, jásají nad zhoubnými proradnostmi, 15 jejichž stezky jsou křivolaké; jsou neupřímní na každém kroku. 16 Moudrost tě ochrání před cizí ženou, před cizinkou, která se lísá svými řečmi, 17 která opouští druha svého mládí, a na smlouvu svého Boha zapomíná. 18 Propadla smrti i se svým domem, její stopy směřují do říše stínů. 19 Nikdo z těch, kdo k ní vcházejí, se nevrátí, stezek života nedosáhne. 20 Kéž bys jen chodil po cestě dobrých a bedlivě dbal na stezky spravedlivých. 21 Neboť zemi budou obývat přímí a zůstanou v ní bezúhonní. 22 Ale svévolníci budou ze země vyřati, věrolomní budou z ní vyrváni.

To, že Bible je pramenem normotvorným, mělo i podstatný význam pro formování přirozeného práva.

Jak jsem již výše uvedl, přirozené právo čerpá z 3 směrů. Z náboženského, přírodního a rozumu.

Pro Evropu a její právní systém, resp. chápání práv, kterou jsou imanentní člověku, je důležité pochopit přirozené právo z pohledu Božského práva katolické církve.

3. Bůh a člověk

Ústředním motivem vztahu člověka a Boha je láska. Skrze lásku se projevuje každé konání, každý dar, který Bůh člověku dává.

Bůh člověka stvořil k obrazu svému. Bible přímo praví: „*Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby*“.²⁵

Když Bůh člověka stvořil, daroval mu svobodu. Svoboda bez hranic však není svobodou, ale anarchií. Proto Bůh stanovil pravidla a církev je rozvinula. Základním mottem křesťanského zákonodárství je však směřování k nadpřirozenému cíli.²⁶

Jan Pavel II. pravil: „*Bez právního předpisu církevní život není možný, protože, jak dobře víte, církev jakožto duchovní, ale viditelná společnost ustanovená Kristem, která je utvářena Slovem a svátostmi a jejímž cílem je přinášet lidem spásu, potřebuje toto posvátné právo, což dokazují i slova apoštola Pavla: „Jen at' se to všechno dělá slušně a podle řádu“ (1 Kor 14,40).*“²⁷

Bez pochopení korelace práva, člověka, boha a spravedlnosti, nelze přirozené právo pochopit. Papež Pavel VI. prohlásil: „*Dobře víte, že církevní právo samo o sobě a následně i právo na soud, které je vzhledem k podnětům, jež jej vyvolávají, jeho součástí, vstupuje do plánu ekonomie spásy, salus animarum, tvořící nejvyšší právo církve.*“²⁸

Právo katolické církve však není možné přijímat bez reflexe a znalosti kritiky tohoto systému. Jedním z velkých kritiků byl Vilém Ockhama, který tvrdil, že normy církve vznikají spíše libovůlí kněžstva a nejsou tak odvozeny od rozumu a víry.²⁹

Na to reagoval II. Vatikánský koncil a bl. Jan Pavel. II., kdy bylo ustanoveno při tvorbě nového Codexu kanonického práva (1982), aby litera a duch kanonické legislativy ještě plněji odráželi zvláštní povahu církve, jakožto svatosti jednoty s Bohem a jednoty celého lidstva³⁰.

---

²⁵ První Mojžíšova, verš 26, Ekumenický překlad. Praha 1985

²⁶ Srov. *Principia quae Codicis iuris canonici recognitionem dirigant*, in: *Communicationes* 1, 1969, str. 79–80.

²⁷ Srov. *Allocutio Membris Pontificae Commissionis iuris canonici recognoscendo, plenarium coetum habentibus*, 27. 5. 1977, in: *Communicationes* 9, 1977, s. 81–82

²⁸ http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_constitutions/documents/hf_pvi_apc_01011967_indulgentiarum-doctrina_po.html

²⁹ Srov. DELAHAYE, P. *Réflexions sur la loi et les lois dans la vie de l'Église*, in: *L'Année Canonique* XVIII, 1974, str. 82.

³⁰ PAVEL J. II. *Discorso alla Canon Law Society of Great Britain and Ireland*, 22-V-1992, in: *Communicationes* XXIV, 1992, str. 10.

Dovolím si teď odbočit od samotného práva římskokatolické církve a zaměřit se hlouběji na právo přirozené, jakožto právo, současnými právními teoretiky nechtěné. A to na výhradně na právo přirozené od Boha.

Lidská přirozenost, z podstaty stvoření, které je dobré, tíhne k dobru, protože „každý zlý člověk je nevědomý“ a „chybují Ti, co činí zlo“³¹

Sv. Tomáš Akvinský byl jedním z největších právníků a teologů své doby a do dnešní doby může být častou inspirací. Sv. Tomáš, který navázal na Sv. Augustina, byl tím, kdo dal základy modernímu chápání přirozeného práva.³²

Přirozené právo stojí na víře, že člověku při stvoření dal Bůh práva a povinnosti. Obé jsou nezadatelná a nezcizitelná. Nikdo nemá právo vzít druhému život, ženu, děti, stejně tak čest a svobodu.

Pokud bychom přijali chápání a teorii pozitivistickou či sociologickou, museli bychom se spokojit, že člověk člověku daruje jeho práva. Jen člověk je určovatelem správného. Není bez zajímavosti, že Descartes, který je považovaný za zakladatele moderní vědy (a tedy má k pozitivismu mnohem blížeji než k naturalismu) nehledá pravdu ve vnějším světě, ale ve světě vnitřní meditace.

I Platón, jakožto gnostik, neuznává víru, ale hledající rozum, požaduje, aby ten, kdo vládne a jest zákonodárcem, se odevzdával mystickému zření absolutna.³³ Původní chápání práva v katolické době bylo spíše Platonské, což způsobil sv. Augustin svým novoplatonismem.³⁴

Až s příchodem sv. Tomáše Akvinského začíná přirozené právo dostávat kontury práva přirozeného, jak ho chápeme my dnes.

Sv. Tomáš prohlásil: „Židé a křesťané mají tu výhodu, že je jejich Bůh rozumný“.³⁵

Je však mylné se domnívat, že Sv. Tomáš chápal přirozené právo jen jako právo zjevené, tedy právo vzaté „z hůry“, jak mnozí kritici přirozeného práva Božského chápají tento směr.

Budeme-li vycházet přímo z učení Sv. Tomáše, zjistíme, že velký důraz klade na rozum - a rozum je pro něj na stejné úrovni jako víra, resp. nadpřirozeno.

---

³¹ AKVINSKÝ, T. *Summa Theologica la-IIae*. Q79, A1

³² Srov. RÁDL, E. *Dějiny filozofie – starověk a středověk*. Olomouc: Votobia, 1998, str. 5

³³ Srov. RÁDL, E. *Dějiny filozofie – starověk a středověk*. Olomouc: Votobia, 1998, str. 185

³⁴ Srov. CHESTERTON, G.K. *Svatý Tomáš Akvinský*. Krystal OP. 1993, str. 38

³⁵ Srov. NOVÁK, M. *Filozofie Svobody*. Praha: Vyšehrad, 1998, str. 179

Mnoho pozdějších teologů se snažilo toto popřít, resp. vytvořit dichotomii mezi nadpřirozenem, jakožto dárcem práva a rozumem, jakožto něčím „nečistým“, co se týče kanonického práva.

Ostatně Martin Luther tvrdil, že rozum je „děvkou ďáblou“³⁶ a jen víra může přivést ke správnému poznání Božského práva.

Abychom podepřeli tvrzení, že rozum je s vírou zajedno, jako východisko poznání Božského práva, můžeme citovat sv. Tomáše: „*Co je rozumu přirozeně dáno, nemůže se přičít této pravdě*“.³⁷

Spor vědy a víry je sporem spíše umělým, vyvolaný nepochopením a často fundamentalismem na obou stranách – teologů a vědců.

Tvrdit, že víra musí stát v opozici vědy, je nepochopení víry jako takové. Bohužel nejsou všichni natolik osvícení, aby dokázali pochopit víru a rozum jako sv. Tomáš Akvinský.³⁸ Vždyť sám pravil: „*Dokáže-li věda opravdu své praktické objevy, musí tradiční výklad Písma před těmito objevy ustoupit, neboť tento výklad je mylný*“.³⁹

Je tedy mylné se domnívat, že tradiční výklad Písma je vždy v rozporu s učením moderní vědy a jejími poznatky. Písmo vznikalo v době, kdy si lidé ani neuměli představit, že země je kulatá. Písmo muselo vždy zjednodušovat, co se týče vnějšího světa.

Zcela určitě je možné tvrdit, že jsou dogmatici, kteří nejsou schopni s to přijmout rozpor mezi vědou a Písmem, resp. učením katolické církve, ale je nutné si uvědomit, že Církve netvoří jedna hegemonní skupina lidí, ale je to živým údem Krista.

Vždyť on sám řekl: „*Tělo je také pouze jedno, i když má mnoho údů; ale všechny údy těla, přestože je jich mnoho, tvoří dohromady jediné tělo. Tak je tomu také u Krista. Neboť my všichni jsme byli pokřtěni jedním Duchem v jedno tělo - ať už jsme židé nebo pohané, otroci nebo svobodní - všichni jsme byli napojeni jedním Duchem.*“⁴⁰

Nabízí se však otázka, zdali právo, které tvoří církev, není spíše právem lidí, než právem božským.

Je to zcela legitimní otázka. Kritik jusnaturalismu může správně poukázat na tu skutečnost, že rozdíl mezi právem přirozeným a pozitivním (sociologickým) je velmi malý. Sice každý přístup uvádí jiný zdroje práva, ale v hlubším zamyšlení můžeme

---

³⁶ SOJKA, M. a kol. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha, Karolinum 2000, str. 38-40

³⁷ Přísloví, 3,5

³⁸ Srov. CHESTERTON, G.K. *Svatý Tomáš Akvinský*. Krystal OP. 1993, str. 44

³⁹ PIEPER, J. *Tomáš Akvinský, Summa proti pohanům II. Kniha, kapitola 3*. str. 102

⁴⁰ Bible, 2. čt. 1 Kor 12, 3–7.12–13

tvrdit, že tvůrce je stejný. Vždy jde o člověka, který se snaží prosadit své názory a postoje do právní věty.

Tento člověk je ovlivňován systémem, který determinuje jeho smýšlení. Jeho postoje a vůli, jak má právní věta, resp. právní systém vypadat. Na povrchu je to pravda. Po hlubším zkoumání můžeme vidět v Božském právu jisté brzdy, které v ostatních právních systémech nejsou.

Podíváme-li se na historii 20. století, jde o historii práva pozitivního. Ale právě vzhledem k tomu, že právo pozitivní, resp. později právo sociologické není právem s brzdou, která je dána vyšším principem, ale umožňuje vznik jakékoliv právní normy, zvláště pokud je zahalena pláštěm demokracie, jde o systém sice legální, ale nebezpečný.

Nástup Hitlera byl zcela v souladu s demokratickými principy, jak je chápeme dnes. Hitler splnil všechny legální předpoklady, aby se chopil moci, tak jak pozitivní právo požadovalo. Ani rozpoutání války nebylo v rozporu s právem. Měli stejné právo vyhlásit válku jako Československo⁴¹.

Pokud tedy došlo ke genocidě, uvidíme, že se střetávají 2 normy zcela si odporující, ale obě platné a závazné. Norimberské zákony dnes můžeme odsuzovat jako nelidské, ale totéž můžeme tvrdit dnes o zákonech v USA, které platili ještě v 60. letech 20. století ohledně postavení černochů.

A je zcela možné, že za 50 let budou prohlášeny za nelidské jiné zákony, které dnes například upravují detenci osob či jejich ochranné léčení.

Systém a společnost v právních systémech, které nevycházejí z vyššího principu (Boha) mohou určovat, co je aktuálně dobré. Ale bohužel je nutné říci, že právní věda a názory těchto systémů jsou velmi vrtkavé.

Marxistická koncepce, která se stala podstatou našeho právního systému po roce 1948, byla zcela legálně implementována do našeho právního demokratického systému. Komunisté byli legálně zvoleni a legálně začali měnit naši ústavu tak, aby legálnost byla zachována i nadále, byť dnes tvrdíme, že šlo o totalitu.

O 40 let později přijmeme zákon, který je opět legální - Zákon o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu⁴².

Za, pokud vezmeme „širší“ měřítko, – 60 let – zjistíme, že jsme dokázali 3x naprosto, v souladu s právem a legálností, změnit názor na režim, způsob vládnutí a základní lidská práva.

---

⁴¹ Ústavní listina Československé republiky, z. č. 121/1920 Sb. z. a n.

⁴² Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu

Vrátíme-li se ale k otázce Božského práva a jeho vzniku, můžeme tedy oprávněně tvrdit, že jde opět o tvůrčí činnost zákonodárce, který je determinován prostředím a názory společnosti, resp. jejím vývojem.

Tuto otázku si v moderní době kladlo i mnoho teologů, kteří poukazovali na stejný problém, kdy i církve si uvědomuje, že lidská přirozenost není neomylná, podléhá stejným vlivům, ať je zákonodárce katolík či ateista. Proto byly do posledního CIC zaneseny instituty, které mohou nejen zabránit zneužití této moci, ale též předcházet nevykonání moci, což může způsobit samotný rozklad katolické církve.⁴³

Proto byla do CIC zanesena aplikace principu legálnosti v rámci výkonu církevní autority. Není to stejné jako v demokracii kontrola parlamentu vládou, ale přináší to podřízenost autority právním normám – *modo iure preascripto* - při výkonu vlastní moci⁴⁴.

V samotném učení církve a jejího zákonodárství lze vysledovat zajímavý mix práva pozitivního a práva přirozeného. Jde o vztah teologie a kanonického práva. To není chápáno jen jako *pars theologiae practicae*. Dnešní reflexe církve se intenzivně zabývá vztahem přirozeného práva, které platí pro jakýkoliv – a to i občanský právní řád, a práva pozitivního, které je obsaženo v Písmu a Tradici církve.

Církev nestaví bariéru mezi CIC a jejím učení na jedné straně, ale právě vytváří pojítko mezi CIC a světským právem, kterého toho státu na straně druhé. Vždy však klade důraz na věrnost katolickému morálnímu učení a sociálnímu učení církve.⁴⁵

Pokud si můžeme vzít nějaké vodítko z katolické církve pro světský stát, jsou to nepochybně slova Pavla VI.: *vita ecclesialis sine ordinatione iuridica nequit existere*, tedy „život církve nemůže existovat bez právního uspořádání“.⁴⁶

CIC byl dnes přeložen do více jak 17 jazyků, vč. např. japonštiny či čínštiny a platí pro více jak jednu miliardu lidí. Na světě existuje 31 fakult, které kanonické právo zkoumá.

Kanonické právo tedy není právem mrtvým, jak by se z jeho podstaty, která je především naturalistická, mohlo zdát, když dnešní právní evropská věda naturalismus upozaduje. Naopak, jde o právo živé, právo stále rozvíjené a kriticky zkoumané.

---

⁴³ Srov. HERRANZ, J. *Autorità, libertà e legge nella comunità ecclesiale*, in: *La Collegialità episcopale per il futuro della Chiesa*, Firenze 1969. s. 97–110; MOLANO, E. *Introducción al estudio del Derecho Canónico y del Derecho Eclesiástico del Estado*, Barcelona 1984. s. 127 a n.; LABANDEIRA E. *Tratado de Derecho Administrativo Canónico*, Pamplona 1988. s. 263 a n.

⁴⁴ Srov. kán. 135 CIC, 1982.

⁴⁵ Srov. *Gaudium et spes*, č. 43; kán. 227 CIC 1982

⁴⁶ *Allocutio Membris Pontificiae Commissionis Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, 27. 5. 1977, in: AAS 69, 1977. s. 418.

3.1. *Jusnaturalismus či juspozitivismus? Nebo jiný ius?*

V předchozí kapitole jsem se snažil **velmi** obecně shrnout 2 zásadní teorie, na kterých moderní právo spočívá. V této kapitole bych se rád věnoval kladům a záporům jednotlivých právních teorií, kdy zároveň budou popsány důsledky takto přijímané teorie.

Pozitivní právo můžeme uchopit jako právo platné, byť to není přesné označení, právo, které je psané a můžeme ho odvodit z platného práva pro konkrétní zemi.⁴⁷

Je v protikladu k právu přirozenému a můžeme říci, že má charakter vždy určitého státu, kde platí, protože každá země má svá specifika v oblasti platného práva a jeho obsahu.

Jeho princip spočívá na oprávnění zákonodárce činit takový akt vůle, který se projeví právní normou a obsahem této normy.

Základní rozpor však nastínil již I. Kant ohledně legality a legitimacy. Každý zákonodárce může mít legalitu. Legalita je zákonnost, jejíž konstrukce jest, že právní norma může být vydána jen na základě zákonem stanoveného postupu, zákonem oprávněným orgánem a to v zákonné formě. Zákonnost můžeme rozdělit na 2 roviny a to na aplikační – tedy, každý je povinen dodržovat právo a nebude-li, následuje sankce, legislativní – právní norma je vydávána na základě postupu, který je stanoven zákonem a zákonným orgánem, (u nás Ústavou a Parlamentem České republiky)⁴⁸.

Jak však je legalita proměnlivá, si můžeme připomenout na naší historii s pojmem „socialistická zákonnost“. Šlo o termín, který byl používán od 50. let do 80. let a jednalo se o jednu z metod diktatury proletariátu, jejího naplňování, byla to metoda tvorby zákonů a ostatních norem, které „*uskutečňují zájmy a cíle dělnické třídy a pracujících*“, zabezpečovala „*socialistický právní pořádek*“.⁴⁹

Z historie víme, jak režim zneužíval právě tuto teorii k naplňování svých cílů a potřeb, přesněji řečeno, deformaci společnosti a nerespektování jakýchkoliv práv člověka, která nebyla v souladu se socialistickým systémem a směřováním marxismu – leninismu.

Samotná legalita, která je imanentní k směru juspozitivismu, je naprosto nedostatečným předpokladem k vývoji společnosti, kterou si představujeme ovlivněnou humanismem.

⁴⁷ GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009

⁴⁸ KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 247. ISBN 80-7179-028-1. s. 212.

⁴⁹ MADAR, Z. et al. *Právní slovník: Díl II. 4., zcela přepracované a doplněné vyd.* Praha: Panorama, 1978, str. 290.

Fakt, že stačí dodržovat zákon a být legální, což pozitivnímu právu stačí, je faktem hlavním, proč jde o systém, vztáhnutý k podstatě člověka (*homo homini lupus*⁵⁰), nestabilní.

Samotný fakt, že je něco legálního neznamena, že je to též legitimní. Toho rozporu si všiml i I. Kant, kdy legitimita je především ospravedlněná oprávněnost. Legalita pak podle něj znamená jen soulad s právem.⁵¹

K. Žaloudek k tomu ještě uvádí, že k legitimitě vlády patří především to, že jako vláda funguje a občané ji uznávají.⁵²

Zatímco s I. Kantem lze souhlasit, s K. Žaloudkem rozhodně ne. Pokud se opět vrátíme k nacistickému Německu, vláda A. Hitlera byla nejen legitimní, ale především legální. Ale legální ani legitimní zcela jistě nebyla - tvrdí současná společnost.

Zde se právě nastiňuje onen zásadní problém. Legimitu, ale i legalitu jakéhokoliv systému vlády a práva, vždy určuje vítěz. Nelze seriózně historicky bádát o pozitivním právu z našeho pohledu, protože náš pohled je silně determinován pohledem a vývojem současnosti.

Pokud bychom připustili tezi, že k legitimitě stačí jen to, pokud společnost svou vládu respektuje a souhlasí s ní, pak tím, že A. Hitler byl svobodně zvolen, společností byl respektován, dokonce uctíván, znamená to, že norimberské zákony jsou nejen legální, ale i legitimní?

Kdyby A. Hitler neprohrál válku, Norimberské zákony by pravděpodobně platily dodnes a soudobé právo by nemělo jediných sporů (na území Německé říše) o legalitě a legitimitě.

Skutečnost, že pozitivní právo nemá žádný vynutitelný imperativ, vede k výhodnosti tohoto systému oproti právu naturalistickému. Názor K. Žaloudka však není ojedinělý. John Lock uvedl, že legitimita vychází z implicitního souhlasu⁵³.

Němecný politický filozof legitimitu označil jako systém, kde vláda je přesvědčena o svém právu vládnout a někteří tuto skutečnost uznávají.⁵⁴

Americký politický sociolog Seymour Martin Lipset řekl, že legitimita znamená schopnost vlády přesvědčit občany, že tato vláda je nejvhodnější pro společnost.⁵⁵

---

⁵⁰ Titus Maccius Plautus cca 200 př. n. l

⁵¹ KANT, I. *Logik*, AA IX., str. 135; tent. *Die Metaphysik der Sitten*, AA VI., str. 392; tent. *Kritik der praktischen Vernunft*, AA V, str. 151 aj.

⁵² ŽALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri 2004, str. 231

⁵³ ASHCRAFT, R. (ed.): *John Locke: Critical Assessments* (p. 524). London: Routledge, 1991

⁵⁴ STERNBERGER, D. "Legitimacy" in *International Encyclopedia of the Social Sciences* (ed. D.L. Sills) Vol. 9 (p. 244). New York: Macmillan, 1968

⁵⁵ LIPSET, S. M. *Political Man: The Social Bases of Politics* (2nd ed.) (p. 64). London: Heinemann, 1983

Skutečnost, že ani základní podmínka pro fungování vlády, resp. pochopení legality, není jasně pochopena a definována, činí z nadějeného imperativu (legitimity) právně-morální nenormou, protože základem normy je její jasnost a možné pochopení.

To, že není legitimita, jakožto základní prvek definován, vede k možnému překrucování její podstaty a významu. Definice má totiž tyto vlastnosti:

„Odstraňuje dvojjazyčnost, a tím celé to množství distinkcí, jichž užívají lidé představující si, že mohou dospět k filozofii v disputacích. .... Podstata definice je, aby se odloučila od všech ostatních významů kromě těch, které jsou obsaženy v definici; proto může být sebevíce distinkcí tykajících se definovaného, ale za všechny platí jen jedna definice.“⁵⁶

Každý systém, který je vytvořen člověkem, vede vždy k náchylnosti. A nic není náchylnějšího než samotná společnost a její nálada.

Jednou z podstatných otázek ohledně práva zní, co společnost od práva vyžaduje. Nelze totiž ani říci, že základním požadavkem společnosti je právo a spravedlnost. Vtáhněme tuto polemiku na českou společnost a problematiku Rómů. Češi a Rómové – a již jen ta skutečnost, že můžeme říci – Čech a Róm, tedy se nepokládá automaticky rovnítko mezi Čech a Róm, byť jeden národ, každý jiné očekávání. Čech očekává, že Róm bude pracovat a nebude pobírat sociální dávky. Róm očekává, že obdrží sociální dávky, protože je diskriminován. Čech tedy očekává právo a spravedlnost ve formě omezení, zatímco Róm ve formě akceptace, dovolení.

Tento problém je velice jasně viditelný v české společnosti. Ale problém mezi požadavky společnosti, resp. jejích různých složek, bývá často zcela opačný. Stačí si jen připomenout, že politické strany rozdělujeme na pravici, levici a střed. Každý volič má tendenci chtít jinou spravedlnost po své vládě.

Tím tedy můžeme vyloučit, že by společnost držely pohromadě nějaké požadavky vyšších cílů, práva a spravedlnosti, ale pohromadě je drží strach z vnějšího a vnitřního bezpečí. Hobbes tvrdí: *„Musíme tedy tvrdit, že velké a trvalé společnosti mají svůj původ nikoliv v dobré vůli lidí, nýbrž ve strachu jednoho před druhým“*.⁵⁷

Nikdo z právních teoretiků nerozporuje skutečnost, že legitimita existuje. Problém v její vynutitelnosti však nebyl jen v minulosti, ale přetrvává v současné době i ve vyspělém světě. Právě vyspělost světa je předpokladem pro naplnění legitimního očekávání. V tom se však skrývá to ohromné nebezpečí, že jde jen o předpoklad a ještě k tomu tento předpoklad souvisí s jedinci, kteří jsou u moci. Vždyť kdo by řekl, že

⁵⁶ HOBBS, T. *Výbor z díla*. Svoboda, 1988, Praha str. 59

⁵⁷ tamtéž str. 137

národ Schillera dokáže páchat taková zvěrstva? Skutečnost, že autority rádi legitimitu očekávání nenaplňují, máme i v naší současné historii. Prezident Václav Klaus měl za povinnost jmenovat nové soudce (tedy justiční čekatele)⁵⁸. Neučinil tak, byť P. Langer splnil všechny podmínky stanovené zákonem. P. Langer podal žalobu ohledně povinnosti prezidenta jej jmenovat, a byť MS v Praze i Nejvyšší správní soud ČR mu dali za pravdu, V. Klaus jej nikdy nejmenoval.⁵⁹

Tato skutečnost ukazuje na zásadní problém práva pozitivního a to na jeho ohromnou elasticnost, resp. závislost na moci, kterou je obklopena. Pokud tato moc nemá prostředků či vůle, nemá přirozeného konkurenta, což vede k neomezenému panování nad zákonem. Vzhledem k tomu, že tuto kauzu – tedy, že prezident republiky jakožto nejvyšší morální orgán, dovolím si dokonce říci orgán, který má reprezentovat to nejlepší z morálky národa, nerespektuje rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR - nikdo neřeší, ukazuje se, že pozitivní právo je nedostatečné ve své základní materii a principech pro fungování státu, který bude odrážet touhu každého člověka „po lepším“. Žaloba na prezidenta pro velezradu, kdy je argumentováno i tímto skutkem přichází až v roce 2013.

Právně sociologický přístup vychází z podmínek, kterému mu připravil pozitivismus. Začíná se formovat na přelomu 19. a 20. století, jeho dominance začíná být patrná po 2. světové válce. Právo chápe dualisticky, tedy vidí na jedné straně právo samotné jako právní normu obsahující dispozice a na druhé straně společnost a dopady práva do ní. Částečně kritizuje pozitivismus za jeho právní formalismus. Správně poukazuje na skutečnost, že neexistují jen normy psané, ale i nepsané a i tyto normy působí na společnost.⁶⁰

Mezi hlavní představitele po sociologicko – filozofické stránce můžeme řadit Charlese Montesquieu, Augusta Comta a Karla Marxe.

Právní školy začaly vznikat v Německu, Francii a Skandinávii. V Českých zemích se nikdy moc nerozšířily. Mezi hlavní představitele těchto škol můžeme počítat především Eugena Ehrlicha.

---

⁵⁸ Čl. X. písm. b) zákona č. 192/2003 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů

⁵⁹ Rozhodnutí Městského soudu v Praze č.j. 5 Ca 127/2006 – 122

⁶⁰ Srov GERLOCH, A. *Teorie práva*, 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 230

E. Ehrlich (1862- 1922) napsal ve své předmluvě k Grundlegung der Soziologie des Rechts (Základy právní sociologie): „*Těžiště veškerého právního vývoje nespočívá v zákonodárství, ani v právní vědě, ani v nalézání práva, nýbrž ve společnosti samé.*“⁶¹

Rozlišuje tři druhy práva: (i) právo společenské, které vnímá jako živé právo a můžeme ho nalézt v rodině, škole, církvi. (ii) právo juristů – normy individuálního rozhodnutí, což je soudcovské právo, (iii) právo státní – psané „pozitivní“ právo daného státu.

Dalším představitelem právní sociologické školy byl Herman Kantorowitz (1877–1940). Nesouhlasil s postojem pozitivistů, který považoval za přílišný formalismus a trval na skutečnosti, že soudce má být osobou, které právo dané dotváří. Dá se tedy hovořit, že se ztotožňoval s myšlenkou výkonu soudnictví v USA.⁶²

Z právního pozitivismu však nevychází jen právní sociologie, ale i další směry a to především **zájmová jurisprudence**. Jejím hlavním představitelem byl Rudolf von Ihering (1818 – 1892). Ve své knize Der Zweck Im Recht (Účel v právu)⁶³ hovoří o příčině (Ursache) a účelu (Zweck). Správně vystihuje tu skutečnost, že právo je vždy v konfliktu s různými zájmy a právo je tím, kdo slouží těmto zájmům. Tento střet různých práv, resp. zájmů s nimi spojenými, ho vedl k napsání díla „Boj o právo“, kde hovoří: „...*meč bez vah je holé násilí, váhy bez meče je malomocné právo. Oboje patří k sobě a dokonalý právní stav panuje jenom tam, kde síla, jakou spravedlnost vládne mečem, vyrovná se dovedností, jakou zacházet umí s vahami.*“⁶⁴

Dále ve světě můžeme nalézt již spíše okrajové přístupy, jako jsou psychologický přístup k právu, behaviorální jurisprudence, americký právní realismus atd.

Druhá světová válka přinesla v právním světě obnovu jusnaturalismu, ale hlavně vznik moderního juspozitivismu. Tyto směry jsou však již ovlivněny psychologíí, sociologií, idejemi liberalismu.⁶⁵

Po druhé světové válce přichází právní filozof Gustav Radbruch (1878-1949) se svojí teorií, která je dnes známa jako radbruchova formule: „*Konflikt mezi spravedlností a právní jistotou lze patrně řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné. Pokud však*

---

⁶¹ EHRlich, E. *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. Duncker & Humblot; Auflage: 4. Aufl. (1989)

⁶² Srov: MUSCHELER, K., KANTOROWITZ, H. *Eine Biographie*. Duncker & Humboldt. Berlin, 1984

⁶³ IHERING, R. *Der Zweck Im Recht*. Ulan Press, 2012, German

⁶⁴ IHERING, R. *Der Kampf Um's Recht*. Nabu Press. 2010, German, str. 98

⁶⁵ Srov GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 238

nespravedlnost pozitivního práva dosáhne takové míry, že pozitivním právem zaručená právní jistota vůči této nespravedlnosti nemá žádnou váhu, musí nespravedlivé právo ustoupit spravedlnosti - Der Konflikt zwischen der Gerechtigkeit und der Rechtssicherheit dürfte dahin zu lösen sein, daß das positive, durch Satzung und Macht gesicherte Recht auch dann den Vorrang hat, wenn es inhaltlich ungerecht und unzweckmäßig ist, es sei denn, daß der Widerspruch des positiven Gesetzes zur Gerechtigkeit ein so unerträgliches Maß erreicht, daß das Gesetz als 'unrichtiges Recht' der Gerechtigkeit zu weichen hat. Es ist unmöglich, eine schärfere Linie zu ziehen zwischen den Fällen des gesetzlichen Unrechts und den trotz unrichtigen Inhalts dennoch geltenden Gesetzen; eine andere Grenzziehung aber kann mit aller Schärfe vorgenommen werden: wo Gerechtigkeit nicht einmal erstrebt wird, wo die Gleichheit, die den Kern der Gerechtigkeit ausmacht, bei der Setzung positiven Rechts bewußt verleugnet wurde, da ist das Gesetz nicht etwa nur 'unrichtiges' Recht, vielmehr entbehrt es überhaupt der Rechtsnatur. Denn man kann Recht, auch positives Recht, gar nicht anders definieren als eine Ordnung und Satzung, die ihrem Sinne nach bestimmt ist, der Gerechtigkeit zu dienen“⁶⁶

Dalším význačným představitelem poválečného vývoje byl profesor na Oxfordu, který se zabýval právní teorií – Herbert Lionel Adolphus Hart (1907-1992). Formoval analytickou právní vědu, kde kriticky pojímá imperativní teorii Johna Austina. Podle Harta je jediné správné tvrzení, že norma má dvojí povahu – povinnosti, ale i oprávnění. Normu rozlišuje jako primary rules (tedy ty, které ukládají povinnosti a jsou vynutitelné sankcí) a secondary rules (ty, které nesou soukromou či veřejnou moc).

Teorie Harta klade jasnou hranici mezi právem a morálkou. Tvrdí, že sice akceptuje minimálně morální obsah práva, kdy přesně uvádí: „*Co je totálně nemorální, nemůže být ani právem ani po právu, protože člověk má přirozené právo na širokou svobodu.*“⁶⁷, ale totálnost nemorality je v současné době velice sporná, tedy jeho výrok postrádá korekci pro pozitivní právo.

Jedním z dalších důležitých představitelů poválečného období je Ronald Myles Dworkin (1931). I on sám kritizuje právní pozitivismus jakožto systém, který je jednostranný. Soustředí se na principy a normy, když považuje principy za hodnotnější než normy. Zatímco u 2 a více principů, které vedou k různým stanoviskům, může

---

⁶⁶ E.g. PAULSON, S., DREIER, R. 'Einführung in die Rechtsphilosophie Radbruchs', in: Gustav Radbruch: Rechtsphilosophie, Studienausgabe (Heidelberg, 1999), pp. 235–250, p. 245

⁶⁷ HART, H. *Law, Liberty, and Morality*. Stanford University Press; 1 edition, 1963

soudce rozhodnout, který z nich je hodnotnější, tak u normy je otázka jednoznačná. Vždy může platit jedna, nemůže být mezi nimi rozpor.⁶⁸

Úkolem této práce není popsat všechny autory, kteří se zabývali právem po druhé světové válce. Bylo jich mnoho, bohužel co autor, to jiný systém chápání podstaty práva, jeho kontroly a obsahu.

Právě to je příznačné pro právní vědu po druhé světové válce. Není schopna se shodnout, kam se vlastně ubírat. Je ochotna říci, že právní pozitivismus je překonaný, jusnaturalismus je nedostatečný, ale nejsou schopni jednoznačně definovat směr, resp. podstatu právního systému a jeho vzniku, na které by se shodla alespoň většina odborné společnosti.

---

⁶⁸ Srov. DWORKIN, R. *A Matter of Principle*. Cambridge (Mass.) and London: Harvard University Press, 1985.

3.2. *Je přirozenoprávní teorie přežitá?*⁶⁹

Na výše uvedeném jsem se pokusil popsat minulost právní vědy. Zatímco minulost je jasná – jusnaturalismus a juspozitivismus, současnost je naprosto nepřehledná.

Po druhé sv. válce je nejen nástup novo jusnaturalismu a novo juspozitivismu, ale především vznik mnoha směrů, které nejsou dány svojí přesvědčivostí a stálostí, natož uznáním většinové odborné společnosti.

To vede zpět k zamyšlení, zdali je právní i jusnaturalistická teorie přežitá, resp. juspozitivismus mrtev.

Spor mezi těmito 2 větvemi je stále aktuální a žhavý. Samotný spor se můžeme pokusit charakterizovat tím, zdali zákon existuje sám o sobě a legitimita pochází přímo z něj, nebo zdali je to jakási vyšší bytí, které předjímá, který zákon je správný a možný a který ne. Tedy, zdali je možné zákon, který je legální prohlásit za nelegitimní jen proto, že je v rozporu s učením této vyšší entity. Jde o vztah morálky a práva, o skutečnost, zdali právo musí obsahovat minimum morálky, resp. zdali právo z morálky vychází a morálka je vlastně jeho podstatou. Opakem je právě názor, že právo je samostatný subjekt, který nepodléhá žádnému jinému nenormativnímu systému.⁷⁰

Tento problém vystihují základní 2 německé pojmy - „Sein“ a „Sollen“, tedy bytí a mětí. Jde o skutečnost, zdali společnost je sama o sobě jediným svrchovaným pánem, který určuje, co může být, či je zde Bůh, který určuje, co smí být.

Nelze však být jen upjatý k projevu přirozenoprávní teorie – vztah Bůh a právo. Přirozenoprávní teorie, která vychází z Boha, tvrdí, že je zde jakási entita, která je přirozená, tedy vlastní všemu. Osobně se však domnívám, že jde jen o jiné pojmenování toho samého, kdy Bůh již nebyl v kurzu, ale právo nedokázalo potlačit moralitu, jakožto východisko pro správné. Přirozenost může být pojímána různě, ale vždy jde o bytí, tedy cosi jsoucího, nikolivěk něco mrtvého.⁷¹

Jde tedy o bytí, které je předem dané a člověk ho nemůže sám o sobě změnit.⁷²

Ernst Forsthoff došel k závěru, že počet přirozenoprávních teorií jest neomezený, protože pojem přirozenost se dá též vykládat neomezenými pohledy.⁷³

⁶⁹ Tato stať byla inspirována PhDr. Václavem Němcem v rámci konference: "*Přirozená a lidská práva v dějinách*", pořádané katedrou politologie a filozofie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí n. L. 22.11.2012.

⁷⁰ Srv. HART, H. L. A. *Recht und Moral*. Göttingen 1971, str. 15.

⁷¹ Spaemann, heslo „Natur“, in: *Handbuch philosophischer Grundbegriffe*. 4, vyd. H. Krings *et alii*, 1973, str. 957.

⁷² Srv. FORSTHOFF, E. *Zur Problematik der Rechtserneuerung*, in: *Naturrecht oder Rechtspositivismus?* vyd. W. Maihofer, Darmstadt 1966, str. 73-86, zde 78.

Jak jsem již nastínil dříve, přirozenost se vždy pojí s rozumem. Není to tedy žádné „tmářství“, které by souviselo s dnešním pohledem na morálku, jakožto systémem, daným katolickou církví, která si chtěla uzurpovat moc a vládu nad lidskými srdci či myslí.

Toto je dědictví komunismu, který nebyl ani tak zločiný v omezení svobody těla, jako v omezení duše. Jeho hlavním smyslem byla inkorporace pozitivního vnímání práva, kdy jakákoliv morálka, hodnoty dané Bohem či čímkoliv jiným, jsou bludem.

Systém totiž nikdy nemohl fungovat, aniž nepotlačil maximálně víru v Boha, vnímání dobra skrze duši a přirozenost. Proto se snažil zavírat bohoslovecké fakulty, do semináře nepouštět kvalitní kněze a korumpovat současné církevní představitele.

Přirozenoprávní teorii staví na podstatě vnímání lidského rozumu, kdy jsou zde jasně dány spojitosti mezi rozumem, bytím a morálkou. Rozum je totiž ve své přirozenosti schopen pochopit správnost zákona a jednání na něm založeného.

Juspozitivismus nemá tak širokou škálu rozmanitosti, chápání podstaty jako jusnaturalismus. Sice můžeme hovořit o utilitarismu např. u Bethama, kdy zákon je pro něj příkaz a poslušnost (tedy imperativ), nebo o Kelsenově vnímání zákona, jakožto normy prosté jakýchkoliv hodnotových soudů. Lze zmínit i N. Luhmana a jeho procedurální teorii spravedlnosti, která spočívá na komunikaci mezi systémy.⁷⁴

Právní pozitivismus spatřuje vládu práva ve skutečnosti, že zdrojem práva jsou samy zákony. Snaží se maximálně vytěsnit morálku, jakožto hodnotový systém, který je postaven na subjektivních hodnotách. Skutečnost, že lze právo posuzovat dle těchto hodnot, dle právních pozitivistů přináší nejistotu, danou subjektivními soudy, co je správné a co ne. To vede k anarchii, když není dána jasná právní jistota, která vede k jistotě společnosti, co je dovolené a co není. Test legality a i legálnosti slouží skutečnosti, zdali při vydávání normy bylo postupováno v souladu s normou či ne. Není rozhodující, zdali určitá skupina obyvatel považuje normu za morální či ne.

Samotným problémem obou teorií je vztah bytí a práva. Zatímco juspozitivismus upřednostňuje právní jistotu, když má téměř za to, že spravedlnost je iluzorní, naopak jusnaturalismus má za to, že spravedlnost je více než právní jistota. To pochopitelně vede ke skutečnosti, že obsah zákona je pak dán, v případě juspozitivismu, kvalitou

---

⁷³ Srv. FORSTHOFF, E. *Zur Problematik der Rechtserneuerung*, in: *Naturrecht oder Rechtspositivismus?* vyd. W. Maihofer, Darmstadt 1966, str. 73-86, zde 78

⁷⁴ Více LUHMANN, N. "*Systemtheorie, Evolutionstheorie und Kommunikationstheorie*", in: *Soziologische Gids* 22 3. r. 1975. pp.154–168

zákonodárce, která může být velice kolísavá a poplatná době a rozpoložení, v jaké se společnost nachází.⁷⁵

To pochopitelně vede ke skutečnosti, že Bůh není Bohem křesťanským, ale právo se stává Bohem a právo jsou jen samotné normy, které jsou platné a nic více.⁷⁶

Samotný problém pozitivistického práva tkví v tom, že diskuzi považuje za anarchii. Nechápe oprávněnost voliče, občana, ptát se po příčině právní normy a jejím důsledku do společnosti. Samotnou diskuzi chápe spíše jako revoltu proti platným normám a ne jako legitimní právo voliče, který se ptá proč. Právní pozitivista vždy odpovídá na otázku proč, odpovědí – proto. Ale sama tato odpověď ukazuje na nesmyslnost jednání, protože jen odůvodnění svého jednání zakládá právo na jednání samotné.

Jak již bylo naznačeno v minulé kapitole, skutečnost, že právní pozitivismus vedl k vyhlazení desítek milionů životů, vedl k ne návratu jusnaturalismu, ale k hledání třetí cesty.⁷⁷

Tato třetí cesta vedla k pozitivnímu cíli, byť se mu oklikou a způsoby vyhýbá. Jak tato třetí cesta, tak jusnaturalismus mají společné, že „cítí“, že zde není jen platné právo, ale je zde i jiná skutečnost, která platné právo ovlivňuje. Tato jiná skutečnost ovlivňuje zákonodárce (měla by) v jeho normotvorbě a je jakýmsi svědomím při tvorbě zákonů.⁷⁸

Základním problémem moderních směrů (tedy všech kromě jusnaturalismu) je jejich nepochopení přirozenosti. Zatímco dřívější přirozenost byla definována vcelku jednoduše pod vládou katolické církve, rozpad duchovního dominia katolického učení způsobil naprostou absenci jednotného názoru, co je to vlastně přirozené. Jde o prostý důsledek vývoje moderní společnosti, která popřela vznik člověka stvořením Boha, ale vymyslela si jinou teorii a to „velkého třesku“ a postupného vývoje prvoka do člověka.

Moderní teorie se sice odvolávají na vědu, ale jsou stejným náboženstvím jako víra v Boha. Být se vědci pokoušeli mnohokrát dokázat, že člověk je z opice, resp. z prvoka (např. Teorie kumulativních ekologických změn – která hlásá, že cca před 2,5 milionu let přišlo sušší období a klimatické výkyvy způsobily vznik rodu Homo) jde o sci-fi, kterým se jen člověk snaží přijít s novým náboženstvím zvaným Věda. Zatím nikdo z vědců – zastánců těchto teorií – nedokázal svůj výzkum podpořit hlavním

---

⁷⁵ ELLSCHEID, G. „Das Naturrechtsproblem. Eine systematische Orientierung“, in: *Einführung der Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart*, hrsg. von A. Kaufmann, W. Hassemer, Heidelberg: 1989, str. 143.

⁷⁶ Srv. KAUFMANN, A. *Grundprobleme der Rechtsphilosophie*. Mochen: 1994, str. 42.

⁷⁷ Srv. KAUFMANN, A. *Grundprobleme der Rechtsphilosophie*. Mochen: 1994, str. 40.

⁷⁸ Srv. ELLSCHEID, G. „Das Naturrechtsproblem“. str. 149.

důkazem, který je pro vědu charakteristický a to opakovaným pokusem, který je zachytitelný, replikovatelný a tedy průkazný. Osobně nevidím žádný rozdíl mezi vírou v Boha a vírou v evoluci, vždy jde jen o subjektivní výběr v to, co věřím. Obojí je však čistá víra, byť druhé o sobě hlásá, že jde o vědu. Pochopitelně základní otázka, kde se vzalo to prvotní (tedy z čeho vznikl velký třesk) věda raději přechází.

Skutečnost neuchopitelnosti pojmu „přirozenost“ zapříčiňuje spojení práva a přirozenosti jako velice složitým. Pokud právo definujeme jako normu danou, pojem přirozenosti je dnes pojmem nedaným. Evoluční teorie popírá úzké sepjetí přírody, přirozenosti a rozumu a obecně o daných pravidlech, na kterých stojí přirozenost.⁷⁹ Zatímco tradiční pojetí filozofie vidí člověka jako předem danou osobnost, jako skutečnost, která je definována, byť jen dle obecných soudů, evoluční teorie přináší rozdílný pohled na právo a člověka, kdy právo se vždy odvíjí od určitého chování společnosti, přičemž toto chování není člověku někým dané, ale je nejdříve potřeba objevu, který se stává přirozeným pro danou společnost a právo následně reaguje na tuto novou skutečnost vloženou do přirozenosti člověka – společnosti.

Vzhledem k neuchopení jasného pojmu přirozenost přichází moderní filozofie s novými obory, jako jsou hermeneutika, filozofie existence či novokantovství. A zde se dostáváme zpět k Radbruchovi a jeho tezí, když hovoří o „apriorních principech“, idejích práva“, „obecných principech zákona“, atd..⁸⁰

Abychom však mohli tyto nové teorie považovat též za principiálně vycházející u přirozenoprávní teorie, je nutné tuto definici (přirozenoprávní právo) posunout v jejích hranicích, kdy potom tato definice přestává být definicí, protože není schopna definovat v hranicích určitého, ale je spíše mořem s obzorem.⁸¹

Tuto skutečnost si můžeme velice dobře povšimnout na rozhodování ústavního soudu Spolkové republiky Německo, kdy se začínají užívat různé novotvary popisující přirozené, ale vlastně vždy velmi nesourodé. Jde o pojmy jako např.: „přirozenoprávní požadavky“, „přirozenoprávní názory“, „základní postuláty spravedlnosti“, „mravní zákon“ (Sittengesetz), „shodná právní přesvědčení všech kulturních národů“.⁸²

---

⁷⁹ Srv. „Vorpolitische moralische Grundlagen eines freiheitlichen Staates. Stellungnahme Joseph Kardinal Ratzinger“, in: *Zur Debatte*. Themen der Katholischen Akademie in Bayern, 1/2004, str. 6.

⁸⁰ MAIHOFER, W. *Naturrecht als Existenzrecht*. Frankfurt a. M.: 1963, str. 49.

⁸¹ Srv. ELLSCHEID, G. „Das Naturrechtsproblem“, str. 149.

⁸² SCHNEIDER, P. „*Naturrechtliche Strömungen in deutscher Rechtsprechung*“, in: *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie* 42 (1956), str. 98-111, zde 99.

Již jen samotný poslední pojem – „shodná přesvědčení všech kulturních národů“ je pochopitelně nonsens, kdy přesvědčení Čechů je zcela jistě jiném, než Japonců a též jiné než katolického Irska.

Kelsen již před druhou světovou válkou velice dobře vyjádřil, že skutečnost, že určité jednání je protiprávní, není způsobená překročením určitého morálního přesvědčení, tedy překročením určitého hodnotového žebříčku, který je transcendentní, ale chování je protiprávní jen a proto, že platné právo tak stanoví a porušení normy je sankcionováno.⁸³

Právě tato skutečnost, že samotná norma je všemocná, jak jsem již uvedl dříve, dává prostor vzniku ideologiím, které jsou tyranii pro člověka a společnost jako takovou. Pozitivnímu právu stačí jen ta skutečnost, že zde byla síla, která zákon prosadila a tím ho činí nejen legálním, ale i legitimním. Na moci, síle, však jde postavit skutečnost, že něco musí být (ein Müssen), ale již je více jak sporné, zdali lze tvrdit, že se to má činit (ein Sollen) a také to platí (Gelten).

Pochopitelně se nabízí otázka, že je vždy lepší řád než anarchie. Nabízí se skutečnost, že norma, která přináší právní jistotu, je lepší než skutečnost, že norma obsahující pravidlo chování nebude platit a tedy společnost bude v chaosu. Jenže právní jistota není dostatečným důvodem pro vznik normy. Norma nesmí být nikdy samoúčelná, sloužit jen prospěchu. U každé normy se vždy musí především zkoumat spravedlnost této normy vůči společnosti, ale i jedinci a dále její účel. Důvod pro vznik takové normy nesmí být účelový, ale musí být lidský a prospěšný.

Právní jistota je však imanentní každé společnosti a nezáleží na způsobu jejího vzniku a řízení. Předvídatelnost účinku normy plodí relativní spravedlnost, kdy v předtuše, jak bude norma aplikována, mohu se normou řídit.

Je pochopitelné, že dochází i ke konfliktu mezi spravedlností a právní jistotou. Zákon, který je dán formou zákona a spravedlností, která definována není. Zde totiž dochází k otázce, co je spravedlnost skutečná a co zdánlivá.

Samotný střet mezi právní jistotou a spravedlností. Je možný řešit skutečností, že byť pozitivní právo je nespravedlivé, je platné a zavazující, avšak jen do doby, kdy rozpor morálky (spravedlnosti) je natolik veliký, že již skutečnost, že pozitivní právo je platné a tedy vynucující, nedostačuje pro obhájení platného práva.

Jak již uvedl Radbruch, nastínit hranici mezi tím, kde již končí platnost pozitivního práva a začíná právo bránit se legitimně a legálně proti pozitivnímu právu, je velice

---

⁸³ KELSEN, H. *Reine Rechtslehre*. 1. Aufl., Wien: 1934, str. 24

obtížné. Ale základním momentem, kdy bychom si měli klást otázku, zdali toto právo je platné a není v rozporu s morálkou, je vznik normy, která popírá rovnost lidí. Právo totiž vždy musí sloužit spravedlnosti.⁸⁴

---

⁸⁴ RADBRUCH, G. *Gesetzliches Unrecht und Übergesetzliches Recht*, in: *týž, Rechtsphilosophie*, Stuttgart: 1973, str. 339-350

3.3. Spravedlnost – přirozený zákon dle sv. Tomáše Akvinského.

⁸⁵ Samotný systém práva nás vede k myšlence, co je podstatou práva. Zcela legitimně můžeme říci, že právo by vždy mělo vzhlížet ke spravedlnosti a mělo by spravedlnost tvořit.

Právo jako pojem je pojmem, který se váže k určité společenské hodnotě. Právo vždy bylo sluhou idejí a hodnot, které se prosazovaly v určité společnosti. Tedy, můžeme říci, že právo vždy slouží určité ideji práva.

Ideu práva pak můžeme definovat jako trojjedinnost: spravedlnost – účelnost - právní jistotu.

Opětovně se budeme muset vrátit ke sv. Tomáši Akvinskému a jeho pojetí přirozeného zákona. Dle mého soudu totiž spravedlnost s přirozeností velice souvisí. Co je spravedlivé, musí být i přirozené. Neplatí však to, že to co je přirozené, je i spravedlivé. Nebo ano?

V každém případě nejpřirozenější člověku je milovat. Podstatě pravé lásky se nemusí nikdo učit. Je dána každému člověku. Můžeme si pak klást otázku, jak je to možné. Církev učí, že láska je přirozená Bohu. Je jeho podstata. ⁸⁶ A člověk byl stvořen jako obraz Boží (Imago Dei).⁸⁷

I Sv. Tomáš nahlíží na člověka, ne jen jako na samostatnou lidskou bytost, kdy její činy jsou odvozeny jen od ní, od jejího jednání, ale především jako na obraz Boha, kdy člověk svým jednáním se Bohu přibližuje a tím se mu podobá. ⁸⁸

Tím, že Bůh dal člověku svobodnou vůli a rozum, člověka postavil téměř na roveň Boha. Stejně jako syn každého otce může jít v jeho šlépějích, člověk se svým jednáním může přibližovat Bohu. ⁸⁹

Sv. Tomáš rozdělil svoji Sumu do dvou svazků. Zatím co v prvním se věnuje právu, v druhém dílu se věnuje morální teologii a to především ctnosti. ⁹⁰

---

⁸⁵ Tato stať byla inspirována NĚMEC, V. *Přirozenost ve filosofii minulosti a současnosti*. Brno: vyd. L. Chvátal, V. Hušek, 2008, str. 135-155

⁸⁶ 1 Jan 4, 16

⁸⁷ Gn 1, 27

⁸⁸ Srov. METZ, W. *Die Architektonik der Summa Theologiae des Thomas von Aquin. Zur Gesamtsicht des thomasischen Gedenkens*. Hamburg: 1998, str. 20

⁸⁹ Srv. METZ, W. *Die Architektonik der Summa Theologiae*, str. 21

⁹⁰ Srov. HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte, Historisch – systematische Überlegung zum mittelalterlichen Naturrecht*“, in: M. Heimbach – Steins (Hrsrg), *Naturrecht im ethischen Diskurs*, Münster: 1990, str. 9.

Sv. Tomáš se ve své Summě soustředí na 2 základní okruhy – první okruh se věnuje člověku zevnitř a druhý okruh se věnuje člověku z vnější stránky. Tu potom označuje jako zákon (lex) a milost (gratia).⁹¹

Zde je důležité pochopit, že zákon má sloužit k cestě, jak být více podobný Bohu, milost slouží k tomu, že ukazuje člověku směr, kudy jít, aby této cesty dosáhl.⁹² Abychom pochopili zákon v jeho přirozenosti, je potřeba dát zákonu určitá pravidla, normy a obrysy. Pokud totiž budeme vycházet z perspektivy ne pozitivistické, tedy, že zákon je každý předpis, který byl legálně schválen subjektem a postupem zákonem stanoveným, či z pozdějších teorií, kdy zákon bude vždy zákonem, pokud nepřekročí určitou hranici „nemorálky“, ale z perspektivy, že zákon je vždy něco více, než jen psaná norma, bez jasných struktur se neobejdeme.

Sv. Tomáš v devadesáté kvestii v prvním díle druhé části Theologické sumy určuje čtyři základní rysy zákona:

- 1) Zákon je určité pravidlo či měřítko skutku, jimž je člověk veden k jednání nebo je od jednání zdržován.⁹³ A právě rozum je tou složkou člověka, který ho řídí, neboť rozum ji má právě „řídít k cíli, který je prvním principem veškerého jednání“.⁹⁴

Můžeme tedy říci, že rozum ustanovuje zákon, jde o „obecné věty praktického rozumu zaměřenými ke skutkům“.⁹⁵

- 2) A právě rozum Sv. Tomáš bere jako nástroj za „první princip“ života.⁹⁶ Prvním principem totiž sv. Tomáš v životě rozumí „štěstí neboli blaženost“.⁹⁷ A každý zákon, který člověk tvoří, jakožto obraz Boha, musí dbát k jasnému cíli – blaženosti.⁹⁸

Pokud však máme stanovit první cíl, je potřeba stanovit i poslední cíl. Není pochopitelně možné, aby člověk měl 2 cíle stejné, protože pak se nejedná o 2 cíle, ale stále o jeden cíl. A proto posledním cílem zákona nemá být dobro člověka, jakožto jednotlivce, ale posledním cílem má být dobro celé společnosti. Jde tedy o bonum

---

⁹¹ Srv. METZ, W. *Die Architektonik der Summa Theologia*. str. 21-22

⁹² HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte*“, str. 9

⁹³ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 1, corp. Lex quadam regula est, et mensura actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 18)

⁹⁴ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 1, corp_ rationis enim est ordinare ad finem, qui est primum principum in agendis* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 19)

⁹⁵ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 1 ad 2: propositiones universales rationis practicae ordinatae ad actiones habent rationem legis* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 20)

⁹⁶ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 2, corp*

⁹⁷ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 2, corp.: est autem ultimus finis humanae vitae Felicitas vel beatitudo* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 21)

⁹⁸ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 2, corp.: oportet quod lex maxime respiciat ordinem, qui est in beatitudine* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 21)

commune – obecné dobro. Pak můžeme prohlásit, že zákon, který se vztahuje k jednotlivému chování člověka, vždy musí mít na vědomí i obecné dobro společnosti.⁹⁹

- 3) Třetím rysem je samotný zákonodárce. I my v současné ústavě máme omezení pro zákonodárce a to takové, že poslancem nemůže být osoba mladší než 21 let a senátorem osoba mladší 40 let. Ale legitimní otázka zní, zdali požadavek na věk je dostatečným kritériem pro kvalitního zákonodárce. Protože pochopitelně od zákonodárce se odvíjí kvalita zákona. Pokud si za cíl zákona vezmeme dobro jednotlivce, které je však korigováno dobrem společnosti, musí být tento cíl imanentní i samotnému zákonodárci. Bude-li vycházet z toho, že člověk je obrazem Boha a tedy jeho cílem by měl být Boží cíl – dobro, pak můžeme konstatovat, že každý, kdo se o společnost stará jako o celek, může být zákonodárcem.¹⁰⁰
- 4) Poslední podmínka vychází z imanentnosti každého zákona – každý zákon musí mít proprium, tedy specifickou vlastnost – závaznost (virtus obligandi). Ta způsobuje, že zákon působí jako určité pravidlo jednání. Avšak závaznosti každého zákona předchází samotné vyhlášení (promulgatio), protože bez něho není možné, aby s normou byl zavázaný jedinec seznámen.¹⁰¹

Sv. Tomáš definuje zákon jako „určité ustanovení rozumu, vydané a vyhlášené k obecnému dobru tím, kdo se stará o společnost“.¹⁰²

Sv. Tomáš pak rozlišuje v následujících státech různé druhy zákona. Věčný zákon – jakožto lex aeterna, lex naturalis jakožto přirozený zákon a lex sumane sive positiva - pozitivní zákon. Přičemž konstatuje, že definice zahrnuje, resp. platí pro všechny druhy zákona.

---

⁹⁹ AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 2, corp.: Unde oportet quod, cum lex maxime dicatur secundum ordinem ad bonum commune, quodcumque aliud praeceptum de particulari opere non habeat rationem legis nisi secundum ordinem ad bonum commune. Et ideo omnis lex ad bonum commune ordinatur.* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 22-23)

¹⁰⁰ Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 3, corp: Ordinare autem aliquid bonum commune est vel totius multitudinis, vel alicuius gerentis vicem ad personam publicam quae totius multitudinis curam habet. Quia et in omnibus aliis ordinare in fine mest quis est proprius ille finis.*

¹⁰¹ Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 4, corp: Unde ad hoc quod lex virtutem obligandi obtineat, quod est proprium legis, oportet quod applicetur hominibus quo secundum eam regulari debent. Talis autem applicatio fit per hoc quod in notitiam eorum deducitur ex ipsa promulgatione. Unde promulgatio necessaria est ad hoc lex habeat suam virtutem.*

¹⁰² Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 90 a 4, corp: Et sic ex quatuor praedictis potest colligi definitio legis, quae nihil est aliud quam quaedam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet, promulgata* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 25)

3.4. Věčný zákon Sv. Tomáše Akvinského.

Věčný zákon není žádným speciálním zákonem. Jde o prostý zákon, který směřuje k nasměrování lidí, pro které zákon platí, k určitému cíli. Pokud jsme již dříve tvrdili, že každý zákon má mít v sobě určitý smysl, který se snaží přenést na lidi a tím je směřovat k určitému cíli, tak můžeme říci, že věčný zákon je „ideou Boží vlády“ nad vesmírem¹⁰³, tedy jde o ideu nejvyššího vládce,¹⁰⁴ kdy Bůh směřuje každého tvora, resp. člověka k jedinému cíli – a tou je spása lidské duše. Tento zákon je vlastně podstatou Boha, kdy celé jeho jednání je prodchnuto touto ideou.

Sv. Tomáš tvrdí, že celý svět je řízen Boží prozřetelností¹⁰⁵ a právě tento věčný zákon je ideou celého světa.¹⁰⁶

Tedy můžeme říci, že zákon směřuje každé jsoucné k cíli tím, že definuje, jak se má člověk chovat, prozřetelnost pomáhá plnit to, co zákon stanoví.¹⁰⁷

Teď asi většina čtenářů může namítnout, že to, co zde bylo popsáno, je nonsens. Ale prosím laskavého čtenáře o zamyšlení. Již dříve jsem se zmínil o různých teoriích člověka. A osobně se domnívám, že lepší než být stvořen z jakéhosi prvoka, kdy mi stejně věda nedokáže vysvětlit, kde se vzal cit, jako láska, je věřit v to, že jsem byl stvořen k lásce.

Těž se domnívám, že je lepší věřit v to, že nás obklopuje skutečnost, která nás vede k bytí, než prázdnota, kterou hlásá věda a která vede k nebytí. Pak je opravdu člověk člověku vlkem a smrt je počátkem nebytí. Protože pokud věřím, že bytí končí smrtí a je vázáno na tělesno, pak nemá smysl žádný determinant mého chování, proč nebýt sobecký, ale snažit se uskromnit své id a věnovat sebe druhému.

---

¹⁰³ Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 93 a 4, corp* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 50)

¹⁰⁴ Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 93 a 3, corp* (česk. přek. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 48)

¹⁰⁵ Srv. AKVINSKÝ, T. *Summa theologiae I/II, q 91 a 1, corp*

¹⁰⁶ Srov AKVINSKÝ, T. *Quaestiones disputate de veritate q. 5, a. 1, ad 6; S th. Iú11, q. 93, a 4.*

¹⁰⁷ Srov. ŠPRUNKA K. in. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 27, pozn. b

3.5. *Přirozený zákon*

Sv. Tomáš došel k názoru, a zde je nutno říci, že tento názor nebyl získán pod vidinou svého vlastního prospěchu, ale z lásky k Bohu, kterému obětoval celý život, který můžeme shrnout následovně: „*Veškeré jsoucno má v tomto smyslu účast na věčném zákoně, protože od něj přijímá sklon k přiměřenému konání, každé způsobem, jenž se shoduje s jeho ... bytostí, jeho přirozeností.*“¹⁰⁸

Tedy, Bůh sice člověka stvořil jako obraz svůj, ale na druhou stranu daroval člověku svobodu a rozum. To se již projevilo v zahradě Edenu, kdy Adam mohl svobodně sníst jablko. Ten strom tam nebyl dán jen pro nic za nic, ale byl tam dán právě pro svobodnost volby.

Bůh tedy dává člověku svobodu, ale dává mu i rozum, aby svobodně mohl dojít ke svému cíli. Ale tento cíl nesmí být v rozporu s věčným zákonem. Bůh nebrání člověku ve volbě pro zlo, ale pokud člověk zlo koná svobodně s rozumem, pak nastupuje sankce – hřích a Bůh člověku nežehná.

Pokud však člověk má volit své cíle tak, aby odpovídaly rozumu, který má směřovat k věčnému cíli, musí tento cíl nějak poznat.¹⁰⁹

Mnohokrát se apoštolové ptali Ježíše na mnoho skutečností a některé otázky se týkaly i spásy a posledního soudu. Ježíš jim vždy odpovídal, že to neví nikdo kromě Boha.

Důvod takovéto odpovědi, byť na všechny jiné otázky jim Ježíš rád a podrobně odpovídal, je prostý. Lidská mysl totiž nemůže mysl Boha obsáhnout a pochopit. Tedy ani věčný zákon nemůže být člověku zjeven v jeho obsáhlosti a dokonalosti, tedy úplnosti, ale může být vždy jen v určitých náznacích, což je Desatero a Nový zákon.¹¹⁰

Můžeme tedy dojít k závěru, který již říkal Ulpiánus v Digestách: „*Patří k přirozenému zákonu to, co přirozenost naučila všechny živočichy.*“¹¹¹

Pozorný čtenář by teď mohl namítnout, že jsme se vůbec nezmínili o zvířatech, pokud Ulpiánus konstatuje „všechny živočichy“, ale tím bychom tuto práci zbytečně rozměňovali a nedrželi se tématu.

¹⁰⁸ KLUXEN, V. *Philosophische Ethik*. Hamburg: 1980, str. 234

¹⁰⁹ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. III, q.1, a. 2, corp.*

¹¹⁰ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. III, q.93, a. 2, corp.*

¹¹¹ Srov. AUBERT, J. M. *Le droit romain dans l'oeuvre de saint Thomas*. Paris: 1995, str. 100-101

Nabízí se však otázka, jak tento přirozený zákon poznat. Zatímco pro vědu je poznání to, co lze opakovaně ověřit, jsou i takovéto postuláty pro přirozený zákon, které lze ověřit? Vědecky? Ano!

3.6. Dobro jako vědecká veličina

Výchozím pojmem pro rozum je „jsoucno“. To poznáváme již od prvního bytí. Každý z nás, když se narodí, si ihned uvědomuje a s přibívajícím rozumem své bytí, své já, nadjá a id rozvíjí v poznání svého jsoucna.

Výchozím pojmem pro přirozený zákon je dobro. K. Šprunka píše:
*„Přirozený zákon se manifestuje v přirozených tendencích člověka a lidský rozum poznává zákon právě na základě těchto tendencí“.*¹¹²

Tedy rozum rozpoznává vyšší pravidla, která jsou obsažena ve světě. Rozum nám vždy na počátku našeho bytí velí konat, co je správné a dobré, což plyne z „bytosné struktury“ a „přirozenosti“, kdy vůle tihne k určité hranici a míře.¹¹³

Člověk má tři vrstvy, které odpovídají pak různým sklonům. Tyto vrstvy vycházejí od Platóna z jeho textů, které byly nalezeny (Areopagitské spisy). Máme tedy: bytí – život a myšlení.¹¹⁴

První vrstvu tvoří to, co mají všechny bytosti společné. A to je touha a vůle přežít. Každý jedinec, ať už zvíře či člověk, nazírá na svoje bytí jako na maximální dobro a činí vše proto, aby toto bytí bylo minimálně v životě poškozeno a bylo tu co nejdéle. Tedy můžeme říci, že nejvyšší dobro pro každého člověka je jeho vlastní bytí.¹¹⁵

Druhou vrstvou v lidské přirozenosti je uchování svého rodu. Rozmnožení své genetické informace „svého vlastního já.“ Každý tvor se snaží pářit tak, aby po sobě zanechal co nejvíce potomků. Je základní konstanta, že čím větší rod určitého rodu, tím větší síla a moc. Právě absence důrazu na rodinu a rod - což je znak dnešní doby – způsobuje rozpad přirozenosti lidského rodu. Člověk je dnes v moderním světě zaplaven obrovským bohatstvím, materiálním, dokonce již dnes umírá více lidí na obezitu než na hladomor.¹¹⁶

Přesto pravidelně stoupá počet sebevražd, kdy se lidé cítí velice osamoceni.

¹¹² Srov. ŠPRUNKA, K. in. *Tomáš Akvinský o zákonech*. str. 60, pozn. c)

¹¹³ KLUXEN, V. *Philosophische Ethik*. Hamburg: 1980, str. 36

¹¹⁴ SCHRÖDER, CH. *Praktische Vernunft bei Thomas von Aquin*, str. 52

¹¹⁵ Srov. ZIMMERMANN, A. *Thomas lesen*, str. 231

¹¹⁶ http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/zdravi/dejiny-se-meni-obezita-zabiji-vice-lidi-nez-hladomor_256179.html

Popřením této přirozenosti je i skutečnost ohledně sňatků, kdy dnes každý s každým může sexuální žít a pak ho opustit, jako by se měnila ponožka. Antikoncepce tuto přirozenost zabíjí stejně jako legalizace homosexuálních sňatků.

Antikoncepce se dá chápat jako zdravotní pomůcka, pomoc, když manželé mají již děti a další mít nechtějí. Ne však jako nástroj k nekontrolovatelné vášni, protože mám na sex právě chuť.

Homosexualita je přirozená či je získaná. Ať tak či onak, zaslouží si pochopení a ne desocializaci těchto jedinců. Ale nezaslouží si práva, která má rodina.

Je rozumné, že papež Benedikt XVI považuje za zhoubné, pokud se nejprve homosexuálům dovolí sňatky, pak adopce dětí.¹¹⁷

Je pochopitelné, že lidé chtějí žít spolu a není důvod jim to neumožnit. Pokud však rezignujeme na přirozenost, že každý tvor chce mít potomky a rodina je otec, matka a dítě, pak rezignujeme na podstatu života.

Pokud bychom měli hájit evoluční teorie, pak by již příroda za miliony let musela sama přijít s řešením pro homosexuální zvířata, aby se mohla dále rozmnožovat.

Poslední podstatou tvora je rozum, který má však jen člověk. Rozumem (vědění) člověk poznává pravdu o Bohu, tj. princip a cíl. Z toho pak pramení, že člověk se má vyvarovat nevědění a nemá ubližovat druhým.¹¹⁸

Takto tedy můžeme definovat dobro. Je to přirozenost, která je obsažena v esenci člověka a kdy samotný rozum na základě získávání informace formuje naše jednání k cíli – nejvyššího pravidla praktického rozumu.¹¹⁹

Problémem takového pojetí přirozeného zákona tkví v jeho velice obecné definici. Zatímco idea Boží prozřetelnosti je vždy platná a jasná, a to pro každou společnost, tak přirozený zákon je jen obecný ve svých tezích.¹²⁰

Takovéto principy tedy mohou být vodítkem, jak jednat, ale nemohou být závazným zákonem, na které bude navazovat samotné jednání člověka jakožto poznatelné v dobru či zlu.¹²¹

Přirozený zákon tedy nechává člověka, resp. jeho rozum, aby určoval, co je správné a dobré a co není. Toto učení však musí z něčeho vycházet. Vychází, dle sv. Tomáše, ze schopnosti praktického rozumu (zvanou prudentia) a ctnosti (virtus). A tedy

---

¹¹⁷ http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/people/b/benedict_xvi/index.html

¹¹⁸ Srov. AKVINSKÝ, T. *T. th. III, q. 94, a. 2, corp.*

¹¹⁹ HONNEFELDER, L. *Naturrecht und Geschichte*, str. 13-14

¹²⁰ Srov. KLUXEN, W. *Philosophische Ethik*, Hamburg: 1980, str. 235

¹²¹ Tamtéž, str. 34

právě tato ctnost ovlivňuje rozum, aby posoudila správně premisy, jež vycházejí z přirozeného zákona, k tomu správně posoudila okolnosti samotného vzniku jednání (normy), kdy však tento rozum nesmí vycházet jen z teoretických zkušeností či zprostředkovaných zpráv, ale má vycházet z realistického poznání života.¹²²

A zde právě nastupuje teologie či morální filozofie, která nezkoumá jen jednotlivosti, ale především obecné principy, kdy na základě tohoto bádání může přirozenost, která se právě zabývá především jednotlivostmi (zákonodárce) užít tohoto bádání k aplikaci moudrého a dobrého v každém jednotlivém případě.¹²³

---

¹²² Srov. KLUXEN, W. *Philosophische Ethik*, Hamburg: 1980, str. 36-38

¹²³ Tamtéž, str. 43

3.7. *Lidský zákon*

Každý z nás vidí nejméně ve svých potomcích především to dobré. Pokud náš potomek učiní cokoliv špatného, máme tendenci velice často tento čin omlouvat. Proč tomu tak je? Jiný člověk, ne příbuzný tohoto dítěte, které učinilo něco špatného, vidí často to negativní. Příbuzní, zvláště pak rodič, opak. Proč? Protože každý na tom nejbližším vidí především to dobré. Proč tomu tak je? Protože člověk věří, že každá bytost, zvláště pak člověk, a o to více příbuzný, má v sobě dobro a pokud konal cokoliv špatného, jde jen o exces.

A právě tak vidí i Sv. Tomáš člověka. Má za to, že každý člověk především touží jednat ctnostně a až pak, pod tíhou okolností, jedná proti této přirozené ctnosti.

Je však na snadě, že k takovéto ctnosti – chovat se vždy dobře - může člověk dojít až na základě jisté zkušenosti. Tato skutečnost může vyvěrat z několika zdrojů. Jedním ze zdrojů může být samotné „spálení si prstů“ a tedy vědomí, že takovéto jednání není dobré. Druhým zdrojem je pak vzor. Sv. Tomáš učí, že za běžných okolností k takovéto výchově – ke ctnosti – stačí samotná výchova rodičů a vychovatelů.

Pokud však taková výchova nestačí - u zvláštních jedinců, přičemž tato skutečnost není popřením dobra – ctnosti – v každém člověku, ale jen reakcí na ne vždy zvládnutou výchovu, je potřeba, aby nastoupil trest, jakožto sankce, za překročení normy a právě ctnost, která je vynucována trestem, je smyslem pozitivního lidského práva.

Můžeme tedy říci, že pozitivní právo chrání ty, kteří jsou ctnostní proti těm, kteří této ctnosti ještě nedosahují, ke ctnosti je vede a pomáhá jim, aby ctnosti dosáhli.

Aby však mohlo pozitivní právo vést ke ctnosti, tedy aby účel a smysl takového zákona mohl takto působit, musí vyvěrat z přirozeného zákona.¹²⁴

Je totiž pochopitelné, že pokud se člověk má sklonit před sankcí, která ho má vést k opravdové ctnosti, musí být též o cíli přesvědčen. Musí souhlasit s tím, že překročil cosi etického, jednal v rozporu se ctností, a tedy souhlasí se svojí nápravou, aby ke ctnosti mohl dojít.

Pokud budeme souhlasit s tezí, že člověku je ctnost dána, pak soulad pozitivního práva s přirozeností, resp. právem přirozeným, je o to důležitější. Člověk ve své podstatě, přirozenost může vycítit - zdali jeho chování bylo proti přirozenosti či naopak a zdali trest vede ke ctnosti, či nikolivěk.

---

¹²⁴ Srov. KLUXEN, W. *Philosophische Ethik*, Hamburg: 1980, str. 235, pozn. 22

Můžeme tedy tvrdit, že pozitivní a přirozené právo žijí v symbióze. Jedno bez druhého nemůže samotné o sobě být. Zatímco totiž přirozené právo je souhrn spíše obecných principů a metafyzických úvah, pak pozitivní právo na tyto principy a úvahy reaguje normotvorbou. A zatímco tyto principy jsou nadčasové a nemění se, tak pozitivní právo má právo na svůj vývoj v souladu s moderní vědou a náladou společnosti, nikdy se však nesmí stát služkou věcí vnějších, ale vždy musí přesně dbát věcí vnitřních.

Dovolím si uvést malý příklad:

Rada pro rozhlasové a televizní vysílání udělila licenci televiznímu kanálu, jehož program může být v rozporu s českým zákonem. Program televize V777, kterou v Česku rozjíždí Jevgenij Polovcev, manažer nadnárodní loterijní skupiny Silver Light Holding Limited Liability Corporation, obsahuje nedovolenou reklamu. Tato skutečnost vychází nejméně z reklamy, která zatím na této televizi v jiných médiích běží.

Ministerstvo financí k tomu uvádí: „*Nabízet a provozovat nepovolené hry znamená trestný čin, u něhož hrozí postih vysokých pokut a dokonce i odnětí svobody,*“ říká Jan Řehola z ministerstva financí, pod jehož odbor spadá regulace hazardu. „*Dokonce i reklama na nepovolené hry je překročením zákona,*“ dodává.

„*Paradoxem je, že licenci k provozu nového kanálu udělila Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, tedy orgán, který má dozorovat dodržování zákona o regulaci reklamy. Proto by právě Rada měla být orgánem, který bude nelegální reklamu postihovat, nikoliv povolovat,*“ dodává.

„*Rada licenci udělila poté, co žadatel splnil všechny zákonem stanovené náležitosti a vyhověl podmínkám licenčního řízení. V takovém případě nemá rada s ohledem na poměrně liberální právní úpravu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání žádný zákonný důvod licenci neudělit,*“ říká Kalistová.¹²⁵

Zde je krásný příklad, co se stane, když se právo stane služkou společnosti, advokátů a lidí a odchýlí se od primárního účelu a smyslu.

Zatímco účelem práva je mj. ochraňovat společnost od patologických vlivů, tedy i hraní na automatech, kdy někteří jedinci nejsou schopni ovládnout své já a věří v jakousi Fortunu, která jim pomůže od každého problému, tak smyslem zákona ohledně nepovolených her, je maximálně snížit takovéto podnikání.

Ale protože současná právní věda není jednotná v tom, co právo má vlastně sledovat, zdali má právo obsahovat jakýsi vyšší princip, přestože se stát snaží toto

---

¹²⁵ <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/podnikani/clanek.phtml?id=766894>

podnikání omezit, tak stát (resp. jeho úřad) bez problému povolí přímo to, co zákon porušuje, protože porušení zákona bude zkoumat až ex post.

Ale vraťme se k pojednání před tímto příkladem. Můžeme tedy hovořit, že přirozený zákon (*prima praecepta legis naturalis*) má určité své principy, kdy tento zákon čerpá ze samotné přirozenosti člověka a rozum následně ve formě pozitivního práva tyto principy převádí.¹²⁶

Právě ta skutečnost, že tyto principy jsou imanentní každému člověku, způsobují svojí pravdivost, která nepotřebuje další obhajoby. Naopak můžeme říci, že svojí neměnností a stálostí se stávají odůvodněním pro další jednání a právo.

Musíme však vidět rozdíl mezi zákonem Božským a zákonem přirozeným. Protože zatímco přirozený zákon je nám dán ve svých konturách, které cítíme a poznáváme svým rozumem,¹²⁷ a tedy stačí jako konkrétní norma a příkaz pro lidské jednání,¹²⁸ Boží zákon je dokonalý, je univerzální pro každou bytost a jasně stanovuje, co jak má být.

Není tedy pravdou, jak si mnozí myslí, že přirozený zákon popírá rozum. Jak jsme si již mnohokrát u Sv. Tomáše vysvětlili, přirozenost se snoubí s rozumem a jen díky rozumu můžeme naši přirozenost poznávat, rozvíjet, nacházet a určovat, co vlastně přirozenost nám chce říci. Pak můžeme tvrdit, že: „*Přirozený zákon je prostor pro svobodné a tvůrčí jednání prostřednictvím rozumu.*“¹²⁹

A zde se vracíme k pojmům – základní ctnost – *virtus* - a ke schopnosti rozumu vyvozovat správné – *prudencia*, kdy tyto dvě složky spolu působí vznik ostatních ctností.

Sv. Tomáš rozlišuje 2 druhy zákonů. Zatímco ty první vycházejí z principů přirozeného zákona, což jsou zákony pro dobro každé společnosti, platí všeobecně a to vždy a všude pro daný čas a prostor. Tyto principy pak označuje jako právo národu (*ius gentium*). Druhá oblast jsou zákony, které si každá společnost stanovuje jen pro sebe, liší se v podmínkách a i v obsahu, ty poté označuje jako občanské právo (*ius civile*).¹³⁰

---

¹²⁶ Srov. HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte*“, str. 13-14

¹²⁷ Srov. KLUXEN, W. *Philosophische Ethik*, Hamburg: 1980, str. 235

¹²⁸ Srov. HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte*“, str. 14

¹²⁹ Srov. KLUXEN, W. *Philosophische Ethik*, Hamburg: 1980, str. 236

¹³⁰ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. I/II, q. 95, a 4, corp. Dividitur ius positivum: in ius gentium, et ius civile, secundum duos modos, quibus aliquid derivatur a lege natura*. Český překlad: Sv. Tomáš Akvinský o zákonech, str. 77.

Skupiny zákonů, které ze své přirozenosti čerpají svou legalitu a legitimitu z přirozenosti člověka. Sv. Tomáš na závěr konstatuje, že zákon, který se odchyluje od přirozenosti člověka, ztrácí svojí legitimitu a legalitu a je jen „převrácením zákona“.¹³¹

---

¹³¹ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. III, q. 95, a 2, corp*

3.8. *Božský zákon*

Božský zákon je normou, která nepotřebuje pro poznání rozum. Jde o normu, kterou zjevuje a dává Bůh sám člověku. Tato norma stojí nad přirozeností. Nesmí se však zaměňovat pojmy: Božský zákon a věčný zákon. Zatímco Božský zákon je dán Bohem člověku přímo, tak věčný zákon je ideou v mysli Boží. Oproti tomu Božský zákon je součástí zjevení v jeho aplikaci na morální jednání.¹³²

Božský zákon tedy nabízí člověku přímo vhléd do obsahu normy. Důvodem, proč člověku nestačí zákon přirozený a pozitivní je ta skutečnost, že člověk byl stvořen jako obraz Boží a jeho primární směřování je vždy zpět k Bohu, odkud odešel po prvotním hříchu. Právě ta skutečnost, že člověk ztratil Boha, byl důvod, proč za člověka musel Bůh umřít (Ježíš na kříži).

Přirozenost člověka tedy nestačí k dojití k nadpřirozenému cíli, je potřeba nadpřirozeného zákona, který člověku tuto cestu ukáže.

Můžeme totiž konstatovat, že lidský rozum je velice chybový, zvláště pokud se jedná o věci prvé a náhodné. Lidský rozum ve své nedokonalosti nedokáže vždy právě rozpoznat směřování přirozenosti člověka a jeho aplikace zákonu není vždy v souladu s touto přirozeností. Což je důvodem, proč je dnes tolik sobě navzájem si odporujících zákonů či zákonů, které musí reagovat na jiné zákony. Též je nutné si uvědomit, že člověk dokáže soudit jakžtakž objektivně vnější věci se skutky. Ale sám sebe odsoudit vždy pravdivě nedokáže.

Závěrem můžeme též konstatovat, že člověk ve své nedokonalosti, kdyby chtěl odstranit veškeré zlo, potrestat veškerou špatnost, zahubil by také mnoho dobrého.¹³³

Tyto všechny skutečnosti, tedy samotná nedokonalost člověka způsobuje, že do přirozenosti člověka musí vstoupit samotný Bůh. Vstup Boha je skrze zjevení. Smysl každého zjevení Božího je jediný: dosažení vrcholu lidské existence – spojení duše člověka s Bohem, kdy toto spojení je možné jen na základě cesty k cíli, který však nelze poznat jen rozumem, ale je potřeba právě zásahu Božího.¹³⁴

Nelze si však představovat pohádková zjevení, plná spektálku a hudby. Jde o zjevení čistě soukromá, která spočívají ve vnitřním pohnutí ducha. O vložení vědění, co je správné a dobré.

---

¹³² Srv. LISSKA, A. J. *Aquinas's Theory of Natural law. An Analytic Reconstuction*. Oxford: 1996, str. 112.

¹³³ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. III, q. 95, a 4, corp*

¹³⁴ Srov. AKVINSKÝ, T. *S. th. III, q. 1, a 1, corp*

Zjevení pochopitelně souvisí velice úzce s vírou – skrze víru člověk poznává nadpřirozené, tedy to, co není možné samotným rozumem poznat. Ale i rozum je velice důležitý ve zjevení, protože poznání může přijít i skrze něj, byť velice obtížně. Proto můžeme mnoho věcí seznat vlastním rozumem, co člověku daroval Bůh v Božském zákonu. Ale toto poznání se většinou tříbilo po staletí. Jsou však právní normy, resp. skutečnosti, které je možné poznat jen vírou, ty pak nejsou v rozporu s přirozeností, přirozeným zákonem, naopak ho naplňují.

Byla by však chyba tvrdit, že člověk bez víry nemůže být dobrým normotvůrcem, natož člověkem. To by byla zásadní chyba a nepochopení celé této práce. Víra je dar, o který musí člověk požádat. Bez víry je možné být dobrý, ale s vírou je možné být lepší (ne však nutně, jak nám ukázaly často dějiny). Vždy však záleží na tom, jak je víra pochopena a jak je užita. Stejně jako každá „lidská“ věc. A jen ta skutečnost, že víra není lidská, ji může činit lepším, než dílo lidské.

3.9. *Moderní právní systém = Sv. Tomáš Akvinský a Sv. Augustin*

Sv. Tomáš žil ve 13. století. Moderní dobu tento věk správně označuje dobou temna. Šlo o věk, kdy Řím a jeho moderní přístupy¹³⁵ byly dávno zapomenuty, Byzanc, která jako jediná dokázala uchovat objevy a přístupy Říma byla velmi daleko pro tehdejší Evropu. Katolická církev žila jen ze své podstaty a rozmáhaly se v ní různé nešvary, především kvůli bludům, které nedokázal nikdo porazit.

Sv. Tomáš začal na poli doslova neoraném. Právní systém v té době de facto neexistoval. Snažil se navazovat na římské zákonodárství, ale vzledem k tomu, že v té době mnoho děl nebylo známo a obecně gramotnost byla na velice špatné úrovni, počín sv. Tomáše byl obdivuhodný.

Dokázal shromáždit základní nauku římské právní terminologie, kterou dokázal nejen znovu správně postulovat, ale i uvést do praxe.¹³⁶

Těž se mu podařilo skloubit morální a právní filozofii, která vycházela z jeho učení, s učením sv. Augustina, který byl zastáncem platónismu.

A právě sv. Augustin byl pro sv. Tomáše vzorem. Sv. Augustin postuloval a sv. Tomáš přejal základní 3 pojmy v právu. Lex aeterna, lex naturalis, lex temporalis. Sv. Augustin přejal původní pojem lex aeterna od Cicerona, což byl původně stoický termín a sv. Augustin tento pojem přetransformoval do pojmu dnes vztahujícím se k božské vůli.¹³⁷

Právě sv. Augustin jako první definoval, že věčný zákon je: „*Totožný s věčnými pravdami po jejich normativní stránce*“ a „*Boží rozum působí na lidské vědomí.*“¹³⁸ Sv. Augustin též prohlásil a sv. Tomáš přejal do svého právního systému: „*Stejně jako má člověk svým rozumem účast na Boží mysli, tak má svým svědomím účast na věčném zákonu.*“¹³⁹

A jaký byl rozdíl v pojetí přirozeného zákona mezi Sv. Augustinem a stoiky? Pro stoika byl věčný zákon imanentní samotnému jsoucnu. Sv. Augustin již neklade rovnítko mezi přirozený zákon a věčný zákon. Přirozený zákon je jen otiskem Božského zákona v lidské duši.¹⁴⁰

¹³⁵ Srov. VELIŠSKÝ, F. *Život Řekův a Římanův*. Praha: Nákl. spisovatelovým, 1876

¹³⁶ Srov. AUBERT, J. M. *Le droit romain dans l'oeuvre de saint Thomas*. Paris 1995, str. 97-108

¹³⁷ Srov. Augustin, *Contra Faustum Manichaeum* 22, 27, J. Zycha, CSEL 25/1, Wien: 1891, str. 621 (v knize – HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte*“, str. 7)

¹³⁸ MARKUS, R. A. „*Marius Victorinus a Augustin*“, in: A. H. Armstrong (vyd.), *Filozofie pozdní antiky*, Praha: 2002, str. 435

¹³⁹ Tamtéž, str. 435

¹⁴⁰ Viz Augustin, *Ede diversis quaestionibus*, LXXXIII, 53, 2 (ed. A. Mutzenbecher, CCL 44, A. Tunhout 1975, str. 88.)

Pak tedy můžeme hovořit, že lex naturalis je Boží zákon, který je vepsaný přímo do srdce člověka.¹⁴¹

Boží zákon vztahuje sv. Augustin v rovnítku k desateru a „zlatým pravidlům evangelií“.¹⁴²

Avšak ne Sv. Augustin, ale již Filón Alexandrijský dal rovnítko mezi přirozený zákon a desatero.¹⁴³

Tím, že sv. Augustin navázal na Filóna, došlo k tomu, že spojení přirozeného zákona a desatera se stalo součástí středověké scholastiky.¹⁴⁴

Byť je pravda, že Sv. Tomáš od Sv. Augustina čerpal přímou inspiraci, musím poukázat, že Sv. Tomáš byl především vědec, který teorie Sv. Augustina rozvinul do mnohem větší hloubi.

Sv. Tomáš totiž dokázal propojit dva různé směry do kompaktního právně filozofického učení. Na jedné straně u něj stála aristotelská etika a na straně druhé novoplatónská metafyzika, která se ke sv. Tomáši dostala skrze Arabský národ, který dokázal mnohou antickou vzdělanost uchovat.

Sv. Tomáš však nečerpal jen ze sv. Augustina a arabských pramenů, ale též od Viléma z Auxerre a Alberta Velikého.¹⁴⁵

Abychom dokázali pochopit originalitu sv. Tomáše, dovolím si naznačit 3 cesty, kterými se sv. Tomáš ubíral.

První cestou je pojetí přirozeného zákona, kde stojí 2 zákony vedle sebe. Sv. Augustin nepočítal se žádným Božským zákonem, pro něj stačil jen zákon lidský a přirozený.

Samotné desatero rozčlenil na 2 skupiny - přikázání čtvrté až desáté, ty se týkají morálních kvalit a je možné je odvodit od přirozeného zákona. Přikázání první, druhé a třetí jsou přikázání, která jsou nerozlučně spojena s vírou.¹⁴⁶

Čtenáři je nutné vysvětlit pojem zjevení dle sv. Tomáše. Jde totiž o paradox, kdy na jedné straně stojí cíl člověka, o kterém neví, jen ho tuší a zde je tedy nutný zásah Boha,

---

¹⁴¹ Viz Augustin, Enarrationes in psalmos 57, 1 (eds. E. Dekkers – J. Fraipont, CCL 39, Turnhout, 1990, str. 708: hoc te cogit nosse lex intima, in ipso tuo corce conscripta,

¹⁴² Viz Augustin, Enarr. In psalm, 57, 1-2 (CCL 39, 708 – 709) srv. J. Stelzenberger, Consicentia bei Augustinus, Paderborn 1959, str. 111-114.; O. offer, heslo „Naturrecht“ in Staatslexikon, bd. III, Freiburg – Basel – Wien 1987, sl. 1302.

¹⁴³ Srov. F. Fl

Uckiger, Geschichte des Naturrechts I: Alternum und Frühmittelalter, Zürich 1954, str. 297-299.

¹⁴⁴ Srov. HÖFFE, O. heslo „Naturrecht“ sl. 1302.

¹⁴⁵ Srov. LOTTIN, O. Psychologie et morale aux XIIe et XIII siecles, t. II. 1, str. 75-100.

¹⁴⁶ Srov. Pozn. ŠPRUNKA, K. in: Tomáš Akvinský o zákonech, str. 141, pozn. b, c,d

aby toto vědění člověku odkryl. Tento dar je pak právě to zjevení (revelatio), kdy Bůh sám sdílí sebe s člověkem.¹⁴⁷

Zjevení pak přichází na základě víry – souhlasného „ano“ člověka Bohu. Tento dar – zjevení – však není dán každému, protože ne každý dokáže toto „ano“ říci dostatečně jasně a následně jasně pochopit, co mu Bůh chce říci. Jde o osobní postoj a kvalitu člověka.

Druhou cestou, kterou se sv. Tomáš vydal, bylo nastolení nového obsahu pojmů, které pocházely již z antiky, ale po více jak tisíc let se jejich pojmy staly prázdnými slupkami. Začal jednoznačně rozlišovat mezi pojmy praktický rozum a teoretický rozum, kdy předmět zkoumání není předně dán, ale vztahuje se vždy k dobru jako cíli, který bude teprve v budoucnu objeven. Na základě toho může sv. Tomáš pojmenovat přirozeně správné jednání jinak než jako „konstatující poznání již dané fyzické či metafyzické přirozenosti“.¹⁴⁸

Poslední cestou, kterou se sv. Tomáš ubíral, byla dokonalá symbióza pojetí přirozeného zákona na základě aristotelské - novoplatónské metafyziky a základě arabského pojetí falsafah (od Avicenny).

Sv. Tomáš propojil dobro a jsoucnost. Dobro souvisí s teoretickým rozumem. Jsoucnost však neexistuje bez něčeho, pochopíme ho vždy jen na určitých věcech, pokud tyto věci mají „akt bytí“.¹⁴⁹

Pak můžeme vlatně říci, že dobro a jsoucnost jedno jsou, kdy tvoří dokonalost každé věci v jeho cíli, kdy každá věc po dobru touží.

..

---

¹⁴⁷ Srov. KLUXEN, W. „*Thomas von Aquin: das Seiende und seine Prinzipien*“, str. 186.

¹⁴⁸ Srov. HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte*“, str. 11

¹⁴⁹ Srov. AKVINSKÝ, T. *De verit, q.1, a.1, corp: ens sumitur ab actu essendi.*

4. Oddíl druhý od teorie k praxi

4.1. *Lidská práva*

Druhý oddíl mé studie se bude zabývat pochopením lidských práv v systémech, které vycházejí z učení Sv. Tomáše Akvinského. Je totiž nesporné, že učení sv. Tomáše Akvinského přetrvává v moderní právní vědě a zákonodárství dodnes, byť se moderní výše popsané systémy snaží toto učení eliminovat, jakožto nevyhovující moderní progresivní době.

Výsledek pro moderní vědu však není vždy příznivý. Pojem morálka sice není ustálený, ale stále přetrvává v duchu člověka a člověk s ní počítá. Stačí si vzpomenout ustanovení našeho občanského zákoníku¹⁵⁰ o dobrých mravech. Právě dobré mravy jsou důsledkem učení Sv. Tomáše a důkazem, že sv. Tomáš měl pravdu, když člověka označil za tvora, který vždy tíhne k dobrému a správnému.

Tento oddíl se bude zabývat pojetím lidských práv především a pochopitelně v České republice. Též bude směřovat do Slovenské republiky, se kterou jsme byli po desetiletí v jednom státě, a pokusí se komparovat, na kolik se vývoj za posledních 20 let od rozpadu Československé federativní republiky posunul ohledně lidských práv a ochrany osobnosti.

Vzhledem k tomu, že celý svět spěje ke globalizaci v podobě angličtiny a anglosaské právo začíná pronikat do kontinentálního práva (např. v podobě precedentů, které sice fakticky nejsou závazné, ale teoreticky ano) budu se v tomto oddíle věnovat i velice lehce americké ústavě, byť velmi povrchně, jen co se týče základních postulátů. Jakýkoliv větší rozbor by byl velmi neprofesionálním, pokud bych mu nevěnoval alespoň několik desítek stránek.

Závěrem bude částečně načrtnuta problematika lidských práv z pohledu Evropské unie, jakožto určujícího právního determinanta pro české zákonodárství, pojetí lidských práv v Evropě - u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburgu.

---

¹⁵⁰ z.č. 40/1064 Sb., občanský zákoník

4.2. Ústavní systémy – kontinentální a anglický

Srovnání ústavních práv na Evropském kontinentu a USA, potažmo ve Velké Británii, by se mohlo zdát velice jednoduché. Ale opak je pravdou.

Není nutné podrobně popisovat kontinentální systém práva. Stačí říci, že tento systém spočívá na velkých kodexech, kdy právní systém je uzavřen a: „*Každá otázka může a musí být vyřešena interpretací existujících obecných právních pravidel*“.¹⁵¹

Oproti tomu stojí anglo-saský systém, který vychází z naprosto opačné premisy než kontinentální systém. Právo se nezjišťuje přes zákony, ale skrze soudy.

Pro Evropu je právní teorie a doktrína sama podstata práva. Pro Anglii nikolivěk. Kontinentální právník hledá vždy různé principy, na jejichž základě pak vzniká právo. V Anglii právník nehledá principy, ale učí se od starších a lepších právníků. Ne studium teorie, ale praxe pak vede k tomu, že právník či soudce nemusí mít vždy vystudovaná práva na univerzitě.

Můžeme tedy říci, že anglo-saské právo se nezakládá na principech, ale na procesu a prakticích.

Anglie tedy nemá ustálené kodexy, ale soudy právo vykládají a nalézají. Pravidlo se tedy může měnit, ale samotný rámec (koncepte a kategorie), do nichž jsou pravidla zasazena, zůstávají.¹⁵²

Anglo-saské právo se tedy nedělí na právo veřejné a soukromé, rodinné či správní, v anglo-saském právu jsou jen dva základní pojmy, podle kterých se pak tvoří profesionalizace advokátů. Je to „Common Law“ a „Equity“. Common Law vidí proces před soudem jako souboj dvou stran, kdy soudce je rozhodce, který požívá velké moci. Jeho rozhodnutí (rozsudky) nejsou odůvodněny v klasickém smyslu, jak známe rozsudek v České republice. Je zde jen právní věta, která je sama o sobě normotvorná a nepotřebuje žádné odůvodnění, protože soudce je ctihodný a právo zná a správně ho vykládá (což pramení z hluboké právní anglické historie). Je však pravdou, že u rozsudků pak bývají přiloženy „reasons“, což jsou důvody, proč tak soud rozhodl.

A právě z těchto reasons se pak čerpá pro precedenty. Ne každé rozhodnutí každého soudu je precedentem, ale můžeme obecně říci, že u těch nejvyšších, což jsou: Sněmovna lordů – jakožto Nejvyšší soud, Apelační soud a Nejvyšší soudní dvůr, ano. Druhé odvětví vedle common law je equity. Již překlad toho slova napoví mnoho. Je o „rovnost“. Equity vzniklo jako vyvážení common law, kdy král, pokud seznal, že

¹⁵¹ Srov. KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 75

¹⁵² Tamtéž, str. 76

common law nedostačuje ve své spravedlnosti, nastoupilo equity. Toto právo je aplikováno výlučně speciálními soudy. Ale je nutné poznamenat, že zde platí zásada „equity follows the law“, tedy, že equity následuje právo, nemění ho v jeho podstatě a nevytváří nová pravidla.¹⁵³

V kontinentální Evropě je právní systém postaven na zákonu, jakožto právním pramenu. Ve Velké Británii jde o „legal rule“, kdy toto právo je tvořeno právě z ratio decidendi, tedy z odůvodnění rozsudků.

Závěrem je však nutno poznamenat, že ve Velké Británii je také parlament, jakožto svébytný orgán, který má právo vydávat zákony a činí tak v množství každým rokem vyšším. Soulad mezi těmito dvěma principy je možný jen na základě tolerance obou principů.

---

¹⁵³ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 78

4.3. *Teorie základních lidských práv*

Současná moderní kontinentální právní věda pojímá lidská práva a suverenitu lidu z pohledu Sieyésovske konstrukce.¹⁵⁴

Tyto původní myšlenky zazněly v Prohlášení nezávislosti v roce 1776, když hlavním obsahem je, že lidé jsou stvořeni rovná a mají určitá nezcizitelná práva. Vláda odvozuje svoji moc od souhlasu těch, kterým je vládnuto, ale pokud vláda překročí svoje práva a cíle, která má společnost, lid může zasáhnout a tuto vládu nahradit jinou vládou, která bude lidu sloužit pro zajištění jeho bezpečnosti a štěstí. Tato myšlenka je zanesena v Ústavě spojených států amerických, kdy začíná slovy: „*My lid Spojených států.*“¹⁵⁵

Stejně myšlenky však obsahuje i myšlenka Velké francouzské revoluce a do toho vzniklá Deklarace práv člověka a občana, z roku 1789. Ta začíná slovy: „*Představitelé francouzského lidu, kteří se ustavili jako Národní shromáždění.*“

Oba texty jsou tedy velice podobné ve svých preambulích a odkazech na vznik moci státu. I další text je vždy velice obdobný, kdy lid vyhláší „přirozená a nezcizitelná práva.“

Důvodem, proč se neprosadilo chápání rousseauovského pojetí svrchovanosti lidu, resp. důvod, proč se prosadilo chápání dle Sieyése je prostý. Sieyés totiž vzal třetí stav, který byl ve Francii velice početný za svůj a svojí otázkou „Co je třetí stav?“ se prosadil za obránce těchto lidí, kteří byli ovládáni velice malou minoritou privilegovaných.

Co je důležité z pojetí Sieyése zmínit, že velice důsledně rozeznává pojem národ a jednotlivý občan. Protože jen národ je reálný celek, který je nositelem suverenity, nikolivěk občan sám, protože jen on sám má v jeho pojetí jen zlomek suverenity.¹⁵⁶

Důvod, proč se neprosadilo rousseauovské chápání, je jeho přílišná radikalizace. Ve své společenské smlouvě se vyjadřuje, že lid má právo na revoluci za každých podmínek, za důvod pro nerovnost lidí mezi sebou označoval soukromé vlastnictví a pokrok a civilizaci považoval za důvod, proč dochází k úpadku morálky a rozvoj pokrytectví.¹⁵⁷

---

¹⁵⁴ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 50

¹⁵⁵ Srov. Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických, vyd. Otakar II, Praha, 2000, koment. M. Krejčí, str. 158

¹⁵⁶ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 51-52

¹⁵⁷ Srov. ROUSSEAU, J. J. *O smlouvě společenské a O původu nerovnosti mezi lidmi.*

Na přehnaný důraz práv člověka na revoluci a vyzdvižení jedince, jakožto nositele suverenity, u Rousseau reaguje Sieyés slovy: „*Obecná vůle není prosta všech jednotlivých vůlí. Aby si větší společenství udržela svou funkční schopnost, musí být jako závazná především uznána vůle většiny namísto úhrnu jednotlivých vůlí. S rostoucím počtem bude pro občany těžké a dokonce nemožné se shromáždit k tomu, aby konfrontovali jednotlivé vůle, vyrovnávali je a zjišťovali obecnou vůli.... Ještě mnohem méně je veliký nárok schopen svou obecnou vůli nebo své zákonodárství přímo vykonávat. Proto si volí své představitele a zmocňuje je...*“¹⁵⁸

A právě teorie, která je dnes i v České republice uznávána, rozlišuje národ jakožto lid, který je suverénem a od něhož se odvozují všechny moci a dále národ jakožto lid, který suverenitu vykonává. Není možné, aby jakákoliv část lidu či jedinec si přivlastnil výkon suverenity ve svůj prospěch. A lid suverénní svrchovanost může vykonávat jen prostřednictvím institucí, tedy tím, že ustanoví instituce, které za něj tuto suverenitu vykonávají. Nebo ne?

---

¹⁵⁸ SIEYÉS, E. J. *Politische Schriften*/ Hg. E. Schmitt, 1975, str. 28n, in: Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 52

4.4. *Ústava jakožto nejvyšší zákon lidských práv*

Lid jako suverén se nejvíce projevuje při revolucích. Právní věda tuto skutečnost označuje jako normativní síla skutečnosti.¹⁵⁹

Není však možné revoluční nadšení a revoluční zákonodárství, které bývá často velice rychlé a bouřlivé, udržovat delší dobu. Je potřeba kontinuity a jistoty. Z toho důvodu suverénní lid přenáší svojí suverenitu do základního zákona – Ústavy. Tím se právě projevuje suverenita lidu, kdy jen lid může přenést svojí suverenitu do obsahu zákona.

Tato realizace je faktickým uznáním práv na vlastní samosprávu lidu. Proto v reprezentativní demokracii hovoříme přímo o vládě lidu, když státní moc je vykonávána na základě rozhodnutí určitého orgánu, který však existuje jen vůli lidu.

Samotná volba určitých osob však není kvalita zdroje moci, ale jde o vykonávání moci, když lid volí na základě předem daného pravidla.¹⁶⁰

Lid pochopitelně nevykonává svou vůli jen prostřednictvím zákonodárné moci, ale především též i výkonné a soudní.

Vynecháme-li Švýcarsko, kde je přímá volba, nebo-li referendum, zakotvena v Ústavě již velice dlouho (např. pokud si vyžádá nejméně 30.000 občanů či 8 kantonů hlasování o určitém již schváleném zákonu, musí tak být lidu vyhověno), ve Francii také (též může lid hlasovat též o již přijatých zákonech), tak se přímá volba konstituje i v České republice. A to v přímé volbě prezidenta. Výkon přímé demokracie nabourává koncepci Sieyése, který trval na skutečnosti, že lid vykonává svoji vůli nepřímo, prostřednictvím volených orgánů, ale osobně se domnívám, že vzhledem k četným kauzám, kdy lid si zvláště v naší republice nemůže připadat vždy jako suverén, ale jako masa, která má svou vůli předem potvrdit již připravené (tedy kandidáty na poslance/zastupitele), kteří na skutečnost, že mají reprezentovat vůli suveréna další 3, 5 roků zapomínají, je přímá volba velmi prospěšná.

Skutečnost přímé volby starosty se již diskutuje též několik let v České republice¹⁶¹ a vláda již schválila věcný záměr, kdy obec, která nemá obecní radu, bude moci volit starosty přímo a osobně doufám, že tomu tak bude časem u všech měst.

Každá moderní Ústava obsahuje základní lidská práva a svobody, protože tyto práva a svobody postulují vůbec moderní společnost. Na nich pak je ustanoven stát jako funkční

¹⁵⁹ Srov. GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 382

¹⁶⁰ Srov. KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 268

¹⁶¹ Viz. PECHÁČEK, Š. *Přímá volba starostů*. Srovnávací studie č. 5.305. Parlamentní institut, 2010

celek, vztah mezi občanem a státem. Ústava zakládá základní směrnice pro svobodu, rovnost a spravedlnost.¹⁶²

V kontinentální Evropě můžeme rozlišovat základní práva dle několika okruhů. Prvním okruhem jsou práva, která platí pro všechny bez ohledu na občanství. Druhý okruh se právě váže k občanství daného státu. V třetím okruhu můžeme práva vytyčit jako ta, která platí jen pro fyzické osoby a další okruh jsou práva, která platí jak pro fyzické, tak i pro právnické osoby.

Dle výše uvedených okruhů pak můžeme práva řadit do dvou dalších kategorií, kdy práva jsou závazná pro stát a stát musí dle nich jednat, určují tedy poměr jednotlivce a státu a druhý okruh jsou práva, která zavazují jednotlivce v jejich soukromoprávních vztazích.

Klasické pojetí základních práv člověka jsou práva, která chrání jedince a omezují státní moc – jde o status negativus. Sem můžeme řadit např. práva související s ochranou osobnosti, důstojností člověka, osobní integrity a svobody.¹⁶³

Jde tedy o nároky jednotlivce, který vyžaduje po státu, aby se určitým způsobem choval či se určitého jednání zdržel.

Další okruh spíše vyjadřuje opačný princip a to status positivus, kdy jedlivec vyžaduje právo či svobodu, kdy toto právo či svoboda je vyjadřována skrze stát, tedy stát má povinnost se určitým způsobem chovat.

Posledním okruhem jsou státoobčanská práva, která spočívají v aktivní účasti občanů ve výkonu státní moci, tedy na možnosti se svým hlasováním účastnit voleb a tím vzniku politické reprezentace.

Napříč Evropou se pochopitelně ústavní pojetí základních práv liší. Na jedné straně stojí britské pojetí a na druhé straně francouzské a německé.

O britském přístupu můžeme hovořit jak v negativním vymezení, kdy základní práva nejsou definovány, ale je přesně dáno, kdy a do čeho může stát zasáhnout. Ústava Velké Británie, která je nepsaná, nezná jednotlivá práva, jako je uvádí naše Ústava. A. V. Dicey¹⁶⁴ prohlásil: „*Není hypotetická ústava zdrojem osobních práv, ale naopak, „civil libertie“, jsou jádrem materiální ústavy*“.¹⁶⁵

---

¹⁶² KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 269

¹⁶³ Srov. JELLINEK, G. *The Declaration of the Rights of Man and the Citizen*. 1895

¹⁶⁴ Bristký právník a teoretik ústavních systémů – 1835-1922, sepsal: *An Introduction to the Study of the Law of the Constitution*

¹⁶⁵ *An Introduction to the Study of the Law of the Constitution*, 10. vyd. Str. 203, in: KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 269 (zde nepřesné označení publikace)

Kontinentální pojetí lidských práv je přesně opačným přístupem, kdy Ústava/Listina jednotlivě vyjmenovává veškerá ústavní lidská práva, tedy jde o jakýsi katalog občanských a lidských práv.

Ne jen ve vymezení pozitivních či negativních práv se přístupy liší. Jde také o to, jak jsou tyto práva integrována. Jsou určité země, kde jsou lidská práva uvedena v preambuli, jinde jsou uvedeny přímo v Ústavě jako zvláštní článek, někdy více (Španělsko), někdy méně (Nizozemsko, Norsko), někde jde o deklaraci a jinde je odkaz na jinou listinu.

Obecně můžeme říci, že tam, kde jsou lidská práva uvedena přímo v Ústavě, jde o *lex generalis*, není-li pak jiná zvláštní úprava. Pokud další úprava nechybí, jde spíše o *lex specialis*.

Jsou však Ústavy, kde postavení lidských práv je nadpozitivní. Tato skutečnost pramení z jejich „nezměnitelnosti“ a „nedotknutelnosti“, kdy je nelze změnit, a to ani cestou ústavního zákona.

Aby ke změně mohlo dojít, muselo by nejdříve dojít ke změně Ústavy samotné a jejího výrazu. Tak tomu je např. v Německu, kdy dle čl. 79, odst. 3 Základního zákona není přípustná změna Základního zákona, pokud jde o zásahy v čl. 1 až 20. Zde jsou zakotveny práva týkající se nedotknutelnosti, pojetí neporušitelných práv, dále nezcizitelných lidských práv, jakožto základu pro humánní společnost. V čl. 20 Základního zákona SRN (tedy Ústavy) je dokonce umožněno občanům, aby se postavili na odpor, pokud by mělo dojít ke změně těchto práv v Ústavě.¹⁶⁶

Tato úprava pochopitelně vyvěrá ze zkušenosti nacistického Německa, kdy pozitivní právo zapříčinilo, že legální a dokonce legitimní bylo každé jednání NSDAP i jiných složek státu, stejně jako např. Norimberské zákony.

Toto vytvoření jakéhosi nadpozitivního právního oprávnění, tedy nemožnost upravit znění určité části Ústavy, bylo zakomponováno i do jiných ústav, především tam, kde též zažili jistý utlačovatelský režim, jako byl třeba režim Franka. Tedy i španělská ústava má obdobné ustanovení v čl. 53, odst. 1.¹⁶⁷

Obdobně, ale více podrobně jde stejným směrem portugalská ústava, která ve svém čl. 288 ve čtrnácti bodech uvádí principy, které nesmí být a to ani, pokud by došlo ke změně ústavy legální cestou, změněny.¹⁶⁸

---

¹⁶⁶Srov. https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-de-cs.do
<http://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/>

¹⁶⁷Srov. [/content_member_state_law-6-es-cs.do?member=1](https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-es-cs.do?member=1) - <http://www.boe.es/buscar/>

¹⁶⁸Srov. https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-pt-cs.do?member=1 - <http://www.dre.pt/>

Zde jsou uvedena zaručená práva a svobody občanů, dále právo na sdružování v odborech, odluka státu od círve, atd.

Zákaz změny republikánské formy vládnutí je např. zakotvena v čl. 89, ústavy Páté republiky – Francie.¹⁶⁹

Rozdílnosti ve francouzské ústavě a ústavě Německé spolkové republiky je nutné hledat v rozdílném historickém vývoji. Zatímco Německo má zkušenosti s Výmarskou republikou a následně s nacismem, Francie je hrdá na svoji revoluci a vznik Deklarace práv člověka a občana, která je součástí ústavy Páté republiky.

Původní myšlenka svobody pochází od J. J. Rousseaua a jeho „Contract social“, bohužel jeho vize a převedení do obecného života pak vedla ke vzniku druhé ústavy a jakobínské despocii¹⁷⁰.

Ústava třetí republiky nebyla nijak zajímavá, ústava čtvrté republiky (1946) však již obsahuje řadu sociálních práv a formují se základní svobody, které spočívají v boji proti zásahu výkonné moci do veřejných svobod.

Pátá ústava (1958) je již moderní a stále platný předpis, který se zabývá občanskými právy („droits civiques“) a také obsahuje základní garance občanských práv a veřejných svobod („libertés publiques“). Jde však jen o základní záruky a až výkoná moc specifikuje další zákonnou úpravou tyto práva a jejich výkon/zásah.

Byť Francie má již pátou ústavu, jde o stále velice živé dílo, kdy např. v roce 1981 ústavní soud prohlásil, že zákon o sdružování občanů je protiústavní, vycházející z rozhodnutí francouzské Ústavní rady, že záruky ústavních práv je třeba vykládat nejen ve světle čl. 34 ústavy, ale i Prohlášením lidských práv z roku 1789.

Za nejpodrobnější ústavu ohledně lidských práv můžeme označit tu portugalskou.¹⁷¹

Základní práva platí nejen pro fyzické osoby, ale i pro právnické osoby a to přiměřeně. Obsahuje též klauzuli o nadpozitivních právech, tedy právech, která nemohou být měněna. Obecně se lidských práv týká přes 70 článků v portugalské ústavě. Jde o práva na ústavní a tělesnou nedotknutelnost, možnost podat „ústavní stížnost“ – „accão popular“ – proti protiprávnímu jednání veřejné moci, sociální práva, právo na práci, atd..

Dovolím se zastavit ještě u ústavy a lidských práv v Rakousku. Je totiž zajímavé, že se nevydalo stejnou cestou jako Německo, které se od pozitivismu zcela odvrátilo.

¹⁶⁹ https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-fr-cs.do?member=1
<http://www.legifrance.gouv.fr/initRechExpTexteCode.do>

¹⁷⁰ Celeste Friend, Hamilton College, U. S. A., <http://www.iep.utm.edu/soc-cont/>

¹⁷¹ KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 275

Naopak, Rakousko opětovně navázalo na právněpozitivistickou tradici a Kelsenovu normativní školu a vrátilo se v pojetí svobod občanů k Rakousko – Uherské tradici.

Základem je tedy Spolkový ústavní zákon (Bundesverfassungsgesetz) z roku 1920, který recipuje základní práva z období monarchie, která jsou doplněna dalšími zákony a Státní smlouvou a toto vše tvoří ústavní pořádek. Je tedy zajímavé, že jako ústavní zákon je též Základní zákon státu (Staatsgrundgesetz) z roku 1867 a to konkrétně články 2-19 o obecných právech státních občanů, kde jsou zachyceny z větší části osobní svobody.¹⁷²

Britské a americké pojetí ústavních práv je mnohem hlubší a vychází z velké tradice a historie. Pro Británii jsou zde dokumenty jako Magna Charta Libertatum (1215), Petition of Right (1628), Habeas Corpus Act (1689), atd.

Pro koncepční řešení britského zákonodárství je důležité, že neexistuje rozdíl mezi ústavními a obyčejnými zákony. To vyplývá z tradice suverenity parlamentu, kdy každý zákon může být opět měněn jiným zákonem.¹⁷³

To, že Velká Británie nemá psanou ústavu jako jediný právní akt, tedy zákon, je výhodou a nikolivěk nevýhodou. Protože samotný vznik ústavy je vždy dán důvodem, že národ potřebuje ustanovit nově pravidla, když předchozí pravidla přestávají platit.

Oproti tomu však stojí historická skutečnost, kdy Velká Británie je zde již více jak 800 let a její zákonodárství se vyvíjí postupně v kontinuitě a nedochází k žádným přelomovým událostem ve společnosti.¹⁷⁴ Samotná ústava sice může mít mnoho pozitivních článků, ale samotná historická tradice je vždy více než samotná ústava, kterou je možné vždy změnit, pokud se na tom společnost shodne či změnu toleruje.

Pojem svoboda vychází právě z dob Magny Charty a jiných právně historických dokumentů. Právo v Británii sice vycházelo částečně z římské tradice, ale brzy se dalo vlastním směrem a odolalo pokusům mocenského absolutismu a též pozitivním teoriím, které kontinentální Evropě vedly do sebezničení.¹⁷⁵

Americký model navazuje pochopitelně na britský, vychází však z přirozenoprávní teorie, když získává to, co nacismus odvrhl. Jde především o přední filozofy a právníky jako třeba Loewensteina, Fraenkela, Friedricha.

---

¹⁷² KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 277-278

¹⁷³ Srov. MAITLAND, F.W. *The constitutional History of England, Cambridge*. Cambridge University Press 2001, str. 385 n, DICEY, A.V. *Introduction to the study of the law of the Constitution*, Lightning Source Incorporated, 2009, str. 41

¹⁷⁴ Srov. Kol. autorů, *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydání. ASPI, 2009, str. 318-319

¹⁷⁵ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 278

Británie i USA vychází v pojetí svobod z jednoduché premisy, tedy že povinností státu je vysvětlit, proč omezuje svobodu a zasahuje do práv jednotlivce, ne naopak, tedy proč má mít jednatel svobodu.

Co se tedy týče lidských práv v USA, vychází z Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústavy Spojených států amerických. Jde o nadřazenost nezcizitelných práv jednotlivce, přednost občana před státem, povinnost zdůvodňovat zásah státu do práv jednotlivce.

Co se týče pro tuto studii nejzajímavějšího práva – tedy ochrana osobnosti, britský a americký systém je postaven vyloženě ve prospěch svobody projevu, která je ve stálém boji s ochranou osobnosti.¹⁷⁶

Americký Nejvyšší soud v roce 1964 (*New York Times vs. Sullivan*) vyjádřil následující zásadu (v poměru 9:0) :, *Je přijatelné, v případě konfliktu (těchto práv), pokud se týkají veřejného života i takové úsudky a výroky, které působí urážlivě nebo i škodlivě. Přípustné nejsou pouze vědomé nepravdy anebo hrubě nedbalé zacházení s pravdou*“.¹⁷⁷

(The trial judge submitted the case to the jury under instructions that the statements in the advertisement were "libelous per se," and were not privileged, so that petitioners might be held liable if the jury found that they had published the advertisement and that the statements were made "of and concerning" respondent. The jury was instructed that, because the statements were libelous per se, "the law . . . implies legal injury from the bare fact of publication itself," "falsity and malice are presumed," "general damages need not be alleged or proved, but are presumed," and "punitive damages may be awarded by the jury even though the amount of actual damages is neither found nor shown." An award of punitive damages--as distinguished from "general" damages, which are compensatory in nature--apparently requires proof of actual malice under Alabama law, and the judge charged that "mere negligence or carelessness is not evidence of actual malice or malice in fact, and does not justify an award of exemplary or punitive damages." He refused to charge, however, that the jury must be "convinced" of malice, in the sense of "actual intent" to harm or "gross negligence and recklessness," to make such an award, and he also refused to require that a verdict for respondent differentiate between compensatory and punitive damages. The judge rejected petitioners' contention [263] that his rulings abridged the freedoms of speech and of the press that are guaranteed by the First and Fourteenth Amendments.)

¹⁷⁶ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 290

¹⁷⁷ List of United States Supreme Court cases, volume 376 U.S. 254 (1964)

Pojetí lidských práv, jaké je zastáváno v USA, začíná postupně pronikat do kontinentální Evropy. Původně toto pojetí vychází z Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁷⁸, která byla uzavřena v roce 1950. Výchozí premisy z této úmluvy pak postupně začínají nacházet odezvu v národních právních úpravách či postupně v judikatuře. Tak se stalo, že Francouzský ústavní soud (Conseil constitutionnel) v roce 1971 základní práva označil jako imanentní pro právní systém Francie. V roce 1984 Francouzský ústavní soud rozhodl: *“Svoboda sdělování myšlenek a názorů vyhlášených čl. 11 Prohlášení lidských a občanských práv v r. 1789 je základní svobodou (Liberté fondamentale) a to tím výraznější, že její výkon je jednou ze zásadních záruk dodržování ostatních práv a svobod a respektování národní suverenity.”*¹⁷⁹

V roce 1958 Spolkový ústavní soud SRN označil svobodu projevu jako zásadu demokratického systému. Jen skutečnost, že je potřeba ochrany jiného, vyššího zájmu, může způsobit omezení tohoto práva.

Není však možné se dívat na pojetí svobody projevu stejně v kontinentální perspektivě a v perspektivě Ameriky. V USA má svoboda projevu přednostní charakter, individuální zájem musí dalece ustoupit zájmům nadindividuálním. Tedy, politici musí snášet výroky na svojí adresu a to i vulgární a urážlivé. Též ochrana státních činitelů před napadajícími výroky je podstatně slabší než v Evropě.¹⁸⁰

Oproti tomu v kontinentální Evropě jsou stále kladeny 2 misky na váhu. Na jedné z nich je právo na ochranu osobnosti a na druhé straně právo na svobodu projevu. Vychází se z teze Deklarace z roku 1789, kdy svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého.

Skutečnost akceptování i druhé svobody, tedy práva na ochranu osobnosti, vychází především u řady rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, které se zabývají článkem 10 Úmluvy¹⁸¹: *„Svoboda projevu je jedním z hlavních základů*

---

¹⁷⁸ Evropská úmluva o lidských právech, v zahraničních zdrojích někdy také zkracována jako ECHR, dále jen Úmluva, nebo Evropská úmluva. Jde o výsostný mezinárodně právní dokument v oblasti lidských práv, někteří hovoří o nejdokonalejším.

¹⁷⁹ Conseil constitutionnel, *Trente and de Jurisprudence*. Paris, 1990, s. 264, in: KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 291

¹⁸⁰ Srov. KLOKOČKA, V. Ústavní systémy evropských států. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 291

¹⁸¹ 1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společností. 2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti a odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.

*demokratické společnosti, s omezením vyplývajícím z článku 10 odst. 2 se vztahuje nejen na „informace“ nebo „myšlenky“, které jsou přijímány příznivě nebo pokládány za neškodné nebo je k nim zaujímán lhostejný postoj, ale i na takové, které urážejí, šokují či zneklidňují. Svoboda projevu, tak jak je vymezena v článku 10, podléhá řadě výjimek, které je třeba vykládat zúženě a nezbytnost každého omezení musí být přesvědčivě dokázána. Tyto principy jsou obzvlášť důležité, jedná-li se o tisk ..... kdyby tomu bylo jinak, pak by tisk nemohl hrát důležitou roli veřejného strážce. Freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society; subject to paragraph 2 of Article 10 (art. 10-2), it is applicable not only to "information" or "ideas" that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also to those that offend, shock or disturb. Freedom of expression, as enshrined in Article 10 (art. 10), is subject to a number of exceptions which, however, must be narrowly interpreted and the necessity for any restrictions must be convincingly established.*¹⁸²

K obsahu článku 10 Evropské úmluvy se též velice blíží definice z čl. 19 odst. 2 Mezinárodního paktu o ochraně občanských a politických práv¹⁸³, který stanoví k právu na svobodu projevu: svoboda vyhledávat a přijímat myšlenky všeho druhu bez ohledu na hranice.

Náš čl. 17 odst. 2 Listiny základních práv a svobod¹⁸⁴ stanoví, že každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem. Dále pak každému náleží právo svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace. To všechno bez ohledu na hranice státu.

Článek 10, odst. 2 Evropské úmluvy však dává možnost do svobody projevu zasáhnout, avšak jen za předem stanovených podmínek, jak již bylo vysvětleno v poznámce pod čarou.

Evropský soud pro lidská práva ve svých judikátech šel však ještě dále, ve sporu *Lingens vs. Austria* připustil myšlenku, že politik musí být připraven na širší kritiku než je jen vůči obyčejným lidem a politik musí nevyhnutelně a vědomě se vystavit přísné kontrole vlastních gest a slov a to jak ze strany veřejnosti, tak novinářů. Vždy je nutné poměřovat ochranu zájmů společnosti a politika.¹⁸⁵

---

¹⁸² Z rozsudků *CASE OF OBSERVER AND GUARDIAN v. THE UNITED KINGDOM*, Application no. 13585/88.

¹⁸³ ICCPR – International Covenant on Civil and Political Rights.

¹⁸⁴ Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, dále Listina či LZPS.

¹⁸⁵ *CASE OF OTTO-PREMIINGER-INSTITUT v. AUSTRIA*, Application no. 13470/87

4.5. *Lidská práva a Americká ústava*

Tato kapitola je volně inspirována knihou Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických, vyd. Otakar II, Praha, 2000, koment. M. Krejčí.

V roce 1917 americký prezident Woodrow Wilson prohlásil: „*Na čem mi záleží, jest, aby vláda Spojených států se více zabývala právy lidí než právy majetku. Majetek je nástrojem lidstva, lidstvo však není nástrojem majetku*“.¹⁸⁶

Lidská práva v pojetí Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických (v této kapitole dále jen vždy „Deklarace“ a „Ústava“) vycházejí z idejí občanských práv, jak byly pochopeny na základě nástupu buržoazie a svržení feudalismu. Jako takové vycházejí z dokumentu, který vznikl v roce 1776 a dnes ho nazýváme „Bill of rights“. Byla to ústavní práva pro všechny, mohl se jich dovolat každý a to i před soudem. Byl to významný krok pro člověka, kdy již nebyly jen ideje a filozofie, ale bylo zde jasně napsané a srozumitelné právo pro každého. To je právě veliký rozdíl proti Francii, kdy jejich Deklarace práv člověka spíše akcentuje sociální rovnost a deklaruje změnu feudálního stavu. Deklarace občana spíše ukazuje principy, americký Bill of rights spíše pozitivizuje právo.

Šlo o boj proti círvi a šlechtě a nastolení práv jednotlivce bez povinnosti vůči společnosti.

Lidská práva jsou v USA pojímána 2 různými pohledy. První pohled vidí USA jako stát, který je ideálním vzorem a USA hodnotí každý rok ostatní země, jak dodržují lidská práva tím, že Ministerstvo zahraničních věcí každý rok připravuje zprávu v oblasti lidských práv po světě.

Druhý pohled - sami porušují vlastní Deklaraci a Ústavu, když dle prohlášení z roku 1776 mají všichni lidé nezcizitelná práva, mimo jiné na „*život, svobodu a budování osobního štěstí*“.¹⁸⁷

Stačí letmý pohled na denní tisk o USA a člověku je zcela jasné, že jsou regiony, které jsou velice bohaté, ale pak jsou regiony či oblasti, které jsou na tom poměrně špatně (např. Bronx). Amerika celé 20. století bojuje s rasovými předsudky a ještě před

---

¹⁸⁶ Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických. Koment. M. Krejčí. Praha: vyd. Otakar II, 2000, str. 112

¹⁸⁷ Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických. Koment. M. Krejčí. Praha: vyd. Otakar II, 2000, str. 113

pár desítkami let bylo nemyslitelné, aby černoch šel do některých typů restaurace. Byť byl Američanem stejně jako běloch.

Když začala OSN připravovat katalog lidských práv (pakt), který se měl stát mezinárodním kodexem, USA začali tuto snahu od počátku bojkotovat v tom směru, že nesouhlasili, aby v tomto paktu byla zařazena i sociální a hospodářská práva, přičemž je třeba si uvědomit, že obsah těchto práv je nerozlučitelně spojen s právy na vzdělání, právo na práci a podobně.¹⁸⁸

Pro vytrvalý odmítavý postoj byla přijata rezoluce Valného shromáždění OSN, kdy bylo (kvůli USA) konstatováno, že *„člověk zbavený práv hospodářských a sociálních a kulturních, není už osobností, kterou Všeobecná deklarace pokládá za ideál svobodného člověka.“*

Nakonec byla všeobecná deklarace schválena, ale bez zmínky o právu sebeurčení národů, proti kterému USA velice brojili. Též zde není žádná zmínka o zákazu podněcování rasové a třídní nesnášenlivosti.

Proto v pokynech, které vydal sekretariát OSN pro učitele, jak učit o tomto paktu, bylo napsáno: „... *jsme všichni členové rodiny, ale stupeň svobody a rovnosti, jemuž se dnes osobně těšíte, závisí jen na tom, kde žijete. Vaše náboženství, Vaše politická příslušnost, Vaše pohlaví a barva pleti je mohou omezovat*“.¹⁸⁹

V USA se sice střídali vlády a i prezidenti, ale postoj zůstával stále odmítavý. Dokonce pakt ze strany USA nebyl až do roku 1977 podepsaný. Samotný podpis však USA k ničemu nezavazoval, tedy USA stále tento pakt odmítali inkorporovat do vlastního právního řádu. Ratifikace Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech proběhla až v roce 1992.

Samotná lidská práva v USA jsou tedy jednak proklamovány jakožto podstata národa a jednak jako reál ve světě. USA se snaží být hegemonek v moderním světě a zcela jistě nelze říci, že USA lidská práva nechtějí dodržovat, ale spíše jde o kabaretní trik. Důrazem na jedno je zakrýváno druhé.

Svoboda projevu a individualismus, to jsou 2 základní práva, na kterých je dnešní společnost USA postavena. Ale je otázka, nakolik jsou tyto práva opravdu důležitá oproti ostatním.

Stačí jen velice živá debata posledního desetiletí ohledně zdravotního systému a pojištění, které bylo dobrovolné.

¹⁸⁸ Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických. Koment. M. Krejčí. Praha: vyd. Otakar II, 2000, str. 133-134

¹⁸⁹ Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických. Koment. M. Krejčí. Praha: vyd. Otakar II, 2000, str. 134

Až za B. Obamy, amerického prezidenta, se prosazuje povinné pojištění, byť v základu. Tato skutečnost však je v Americe přijímána velice rozporně. Kde je pak základní lidské právo na život, pokud si život nemůžete léčit, protože na něj nemáte?

5. Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod jakožto ústavní dokument, byla prvním dokumentem tohoto typu v České, resp. Československé historii, který měl dát každému člověku jistotu, co jsou jeho imanentní práva a co nikolivěk.

Nelze totiž opomenout, že za prvé republiky žádný takový dokument neexistoval. Existoval sice jakýsi katalog základních práv, ale nešlo o závazné kritérium, které by bylo justiciabilním právem s přímými účinky.¹⁹⁰

Nebyl tedy žádný právní nástroj, kterým by se mohl jedinec dovolávat svých práv proti státu. Např. pozitivismus či jiné právní směry nebyly pro přímé uplatnění práv. H. Kelsen nesouhlasí s tím, že by jedinec měl právo uplatňovat své jednotlivé svobody.¹⁹¹

Ani další přední český právník a teoretik František Weyr s lidskými právy nesouhlasil. Zastával myšlenku, že pojetí lidských práv jakožto pozitivisticky upravených norem, je sice historicky pochopitelné, ale právně naprosto nesprávné, protože pak by se mohl vytvořit dojem, že stát nemůže vstupovat do každé oblasti lidského bytí.¹⁹²

Listina základních práv a svobod se začíná formulovat skrze 11. společnou schůzi Sněmovny lidu a Sněmovny národů FS ČSFR, jakožto první historický dokument, který celostně pojednává o základních lidských právech. Inspirovala se Magnou Chartou, Prohlášením nezávislosti a Všeobecnou deklarací lidských práv z roku 1948. Bohužel diskuze probíhaly jen v Parlamentu ČR, nikolivěk také uvnitř společnosti.

Byly připraveny 2 verze, a to ze strany slovenské a české strany. Nakonec byla česká verze upravena a tak byla přijata.

Rozpadem federace byla Listina silně ohrožena, když se části politického spektra nelíbila především rozsáhlá kulturní a sociální práva. Tato skutečnost vedla k tomu, že Listina není součástí Ústavy, tedy nebyla převzata jako ústavní zákon, ale skrze čl. 3 ve spojení s čl. 112, odst. 1 Ústavy se přesto stala součástí Ústavního pořádku ČR. Za celých 20 let platnosti byla jen jedinkrát novelizována, což je na české poměry neskonalý úspěch a tato novela se týkala prodloužení lhůty na zadržení. Teoreticky bychom ještě mohli spekulovat o tom, že byla novelizována nepřímo a to ústavním

---

¹⁹⁰ Srov. Kol. autorů. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 6

¹⁹¹ Srov. KELSEN, H. *Ryzí nauka právní*. Brno-Praha: Orbis, 1933

¹⁹² WEYR, F. *Teorie práva*. Brno-Praha: Orbis, 1936, str. 262.

zákonem č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, který stanovuje, která práva a kdy mohou být v Listině omezena.

5.1. Listina a právo na soukromí - čl. 7

Právo na soukromí je upraveno v čl. 7 Listiny, kdy celý článek zní následovně:
„(1) *Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.*

(2) *Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.*“

Nedotknutelností osoby především rozumíme zachování tělesných a duševních integrit, tj. vyjádření zásadní nepřipustnosti jakýchkoliv zásahů do tělesné schránky a jeho vědomí.¹⁹³

Je však zajímavé, že ve stejném komentáři můžeme najít poznámku u výkladu čl. 10 odst. 1 Listiny, zdali se opravdu jedná jen o právo na tělesnou integritu.¹⁹⁴ K tomu se pojí právě právo na soukromí. Spojení těchto práv není až tak nelogické, když ochrana tělesné a duševní integrity s právem na soukromí je velice úzká. O tom svědčí judikatura nejen nejvyšších českých soudů, ale i soudů mezinárodních.

Právo na zachování tělesné integrity spočívá především v chránění člověka před rozvojem biomedicíny, léčení, očkování či např. odběrů krve a jiných tkání.

Jde o rozvoj moderní vědy, kdy je třeba chránit člověka před shromažďováním informací o jeho biologické podstatě, která se stává velice důležitou a cennou složkou databází ať už národních bezpečnostních agentur či dalších jiných soukromých společností.

Jde například i o informovaný souhlas, kdy každý jedinec má právo, aby byl detailně seznámem se zákrokem, který má být na jeho tělesné či duševní integritě podniknut, má právo na pořízení kopie dokumentace a to jak před zákrokem, tak i po zákroku. Problémem však zůstává, že pacient často vůbec neví, co vlastně podepisuje, tedy s čím souhlasí, kdy formulář je většinou velice obsáhlý, plný medicínských výrazů. Zde se pak dostává do popředí jeho věk, rozumové schopnosti, inteligence a pochopitelně časový prostor vše důkladně zvážit.¹⁹⁵

---

¹⁹³ Srov. LANGÁŠEK, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 186

¹⁹⁴ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 280

¹⁹⁵ Srov. Kol. autorů. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 190- 191.

Co je však na komentáři v poznámkách¹⁹⁶ zajímavé, komentář se vůbec nezmiňuje o samotném právu na soukromí z pohledu médií a zásahu médií do soukromí jedince.

Autor této práce osobně považuje takovýto výklad, tedy že se jedná o právo jen spojené se zásahem do duševní a tělesné integrity z pohledu medicíny, za nesprávný.

Autor se domnívá, že toto právo hovoří o soukromí celistvě. Tento názor autora je též podpořen jiným komentářem k Listině ve vztahu k článku 10.¹⁹⁷

Zde se pod bodem 4 výslovně uvádí: „*Pojem soukromí je možné chápat ve dvojím slova smyslu. V užším jako ochranu subjektivně vytvářené představy o soukromém životě člověka, v širším slova smyslu může spočívat i v ochraně širšího bezprostředního navazujícího okolí na životní potřeby a zájmy dané osoby a především spojené s rodinou, přáteli, apod.*“ V odst. 5 je uvedeno: „*Nedotknutelnost osoby jako obecný princip je namířen proti jakýmkoliv škodlivým vlivům zvenčí, tedy veřejné moci i soukromým subjektům a má tvořit právní bariéru proti jakýmkoliv zásahům zvenčí.*“

Zde se tedy autor jednoznačně ztotožňuje s autory pod vedením K. Klímy a nesouhlasí s autory z druhého komentáře, když soukromí není možné brát jen ve vztahu k medicíně či obdobným způsobem.

Z jazykového výkladu je zcela jasné, že zde je soukromí myšleno jako každý projev osoby, který není veřejným jednáním.

Pokud by mělo jít o stejnou problematiku jako u čl. 10 Listiny, komentář by se o o tom měl zmínit, což však nečiní.

Další komentář k Listině na to jde právě takto šalamounky, kdy se jakkoliv vyhýbá tomuto právu ke komentáři k čl. 7, ale přímo uvádí: „*Nedotknutelnost osoby a soukromí člověka ... je vyjádřena v čl. 10.*“¹⁹⁸

Opomíjení komentáře k problematice v čl. 7 a přesouvání výkladu k článku 10 považuji za chybu z podstaty výkladu Listiny. Při důsledném chápání Listiny, jakožto primárního (s Ústavou) zákona o lidských právech, musíme dospět k názoru, že ochrana soukromí je v Listině vyzdvížena více než jiná práva, když Listina o tomto právu hovoří dvakrát.

¹⁹⁶ Srov. Kol. autorů. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 185 an.

¹⁹⁷ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 645

¹⁹⁸ Srov. PAVLÍČEK, a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky*. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 75 a násl.

5.2. *Listina a Úmluva v perspektivě svobody projevu*

Abychom však mohli správně pochopit ochranu osobnosti, je potřeba ji vidět ve spektru jiné svobody a to svobody slova.

Svoboda slova je upravena ve dvou pro nás důležitých pramenech (je ve více, ale pro tuto studii jsou hlavní ústavně právní pozice). V Listině (čl. 17, odst. 2¹⁹⁹ a odst. 4.)²⁰⁰ a v článku 10, odst. 1 Úmluvy²⁰¹.

K tomuto pojetí se ještě výrazně přibližuje Mezinárodní pakt o ochraně občanských a politických práv.²⁰²

Pro ujasnění situace je ještě třeba poznamenat, že svoboda slova je synonymem pro svobodu tisku či svobodu projevu. Jde o právní terminologii, která se vyvíjí postupem času a tedy je nutné při čtení starších publikací mít na vědomí stejnost výraziva. Dnes se však právě ustálil výraz svoboda slova.²⁰³

Protože nejčastější zásahy do ochrany osobnosti pocházejí z médií, je dále potřeba se alespoň letmo zamyslet nad žurnalistikou jako vědou.

Žurnalistika je socio-ekonomická aktivita, která se soustředí na sdělování informací. Vzhledem k tomu, že ekonomika je pro ni vždy na prvním místě (a není podstatné, zdali jde o státní médium či soukromé - zisk, resp. nula v hospodářském výsledku je vždy považována za minimum, aby ředitel dělal svoji práci dobře), její orientovanost je vždy zaměřena na prodejnost svých zpráv.

Zatímco totalitní systémy berou žurnalistiku jako médium, kterým se udržuje či posiluje moc, v demokratických systémech západního světa je žurnalistika spojena s privilegii a posláním – chránění demokratického systému.²⁰⁴

Listina, Ústava, ani Úmluva neposkytuje žádný žebříček top ten práv, resp. návod, z kterého by bylo možné vyčíst, které právo má přednost před jiným, pokud dochází ke kolizi.

---

¹⁹⁹ Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.

²⁰⁰ Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.

²⁰¹ ECHR - „Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice“. Český překlad viz zákon č. 209/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

²⁰² ICCPR – International Covenant on Civil and Political Rights. 7 Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.,

²⁰³ Srov. STONE, R. *Textbook on Civil Liberties & Human Rights*. 5th edition. Oxford: Oxford University Press, 2004.

²⁰⁴ Srov. REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace*. Praha: Portál, 2004.

Vzhledem k této absenci bylo přijato neformální dělení práv v Úmluvě na následující práva:²⁰⁵

- A) Nepodmíněná (čl. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14)
- B) Podmíněná (čl. 8, 9, 10, 11)

Rozdíl mezi právy podmíněnými a nepodmíněnými je v důkazním břemenu. Důkazní břemeno nese ten, kdo tvrdí, že jeho právo bylo porušeno. Pokud však jde o právo, které řadíme do kategorie podmíněných, pak důkazní břemeno nese stát, který prokazuje, že zásah do tohoto práva byl v souladu se zákonem.

Právo na šíření informace mají tedy především média. Bohužel není nijak stanoveno, jak toto právo může být, resp. v jakém rozsahu či formě má být vykonáváno, a tak záleží jen na médiu, jak toto právo uchopí.²⁰⁶

Svoboda projevu je tedy právem podmíněným a stát může na základě zákona zasahovat do tohoto práva. Omezení je však možné jen pro uplatnění jiného práva, které je zajištěno Úmluvou, Listinou a Ústavou.

Otázka však zní, jak můžeme porovnat, zdali zásah do práva chráněného Úmluvou, tedy konkrétně do svobody projevu, je dle zákona a je oprávněný. Zdali je zákonný, je zjiřitelné dle sbírky zákonů, zdali je však oprávněný, musí projít testem²⁰⁷.

Tento test vznikl na základě rozhodovací praxe soudů.

Test je popsán v knize Ovey a White²⁰⁸ a spočívá v následujících otázkách:

- 1) Vnitrostátní právo upravuje zásah do předmětného práva?
- 2) Je tato právní úprava pro člověka dostupná?
- 3) Může jedinec předvídat následky, které vyvolá právní norma?
- 4) Existuje ochrana proti svévolnému zásahu do tohoto práva?²⁰⁹

Tato svévolnost je spíše řešena v případech, které se týkají prvně ochrany osobnosti a spočívají v zásahu do soukromí např. odposlechem telefonních hovorů, tedy kdy je

---

²⁰⁵ Srov. OVEY, C., WHITE, R. *The European Convention on Human Rights*. 4th edition. New York Oxford University Press, 2006, s. 18.

²⁰⁶ Srov. Otto-Preminger Institut v. Rakousko rozsudek z 20.9.1994, A 295-A, Jersild v. Dánsko rozsudek z 23.9.1994, A 298, De Haes and Gijssels v. Belgie rozsudek z 24.2.1997, Appl. No. 19983/92, par 48,

²⁰⁷ Např. Bosphorus Airways v. Irsko rozsudek z 30.6.2005, Appl. No. 45036/98, Malone v. Velká Británie rozsudek z 2.8.1984, A 82, Leander v. Švédsko rozsudek z 26.3.1987, A 116

²⁰⁸ 43 OVEY, C., WHITE, R. *The European Convention on Human Rights*. 4th edition. New York Oxford University Press, 2006, s. 223 a násl.

²⁰⁹ Tuto poslední otázku uvádí jen v: GREER, S. *The Exceptions to Articles 8 to 11 of the European Convention on Human Rights*. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 1997, s. 12

možné telefonní hovor odposlouchávat, za jakým účelem a kdy mohou být přepisovány, kdy skartovány.²¹⁰

Klíčová otázka tedy vždy zní, zdali zásah státu do toho práva je v souladu s demokratickými principy a potřebami, či nikoliv. Je tedy třeba zkoumat, zdali zásah byl z důvodu, že tak vyžadovala společenská situace a dále, zdali tento zásah byl přiměřený cíli, který byl sledován.

Výjimky z práva na svobodu slova, by neměly být koncipovány příliš extenzivně a mělo by se s nimi šetřit.²¹¹

Zásah státu by tedy měl být vždy na naléhavé společné poptávce po tomto zásahu, kdy by se měla tato poptávka opírat o jiná práva v Úmluvě. Dále je třeba zkoumat, jak se vyvíjí daná společnost státu a co je pro ni aktuálním problémem.²¹²

Zásah státu pro omezení svobody projevu tedy musí být náležitě odůvodněn potřebností pro společnost.²¹³

Pokud se zaměříme na články 8 a 11 Úmluvy, dojdeme k závěru, že právu na soukromí a rodinný život je poskytováno širší právo též na svobodu slova.²¹⁴

Zásahy do svobody slova jsou dány taxativně a můžeme je seřadit:

- 1) Zachování autority a nestrannosti soudní moci;
- 2) Zabránění úniku důvěrných informací;
- 3) Ochrana práv jiných;
- 4) Národní bezpečnost;
- 5) Veřejná bezpečnost;
- 6) Územní celistvost;
- 7) Předcházení nepokojům a zločinnosti;
- 8) Ochrana zdraví a morálky;

---

²¹⁰ Srov. *Malone v. Velká Británie* rozsudek z 2.8.1984, A 82, *Leander v. Švédsko* rozsudek z 26.3.1987 A 116, *Halford v. Velká Británie* rozsudek z 25.6.1998, Appl. No. 20605/92, *Huvig v. Francie* rozsudek z 24.4.1990, A 176-B, *Kruslin v. Francie* rozsudek z 24.4.1990 A 176-B,

²¹¹ Srov. např. *Silver v. Velká Británie* rozsudek z 25.3.1983, A 61, par 97.

²¹² Např. *Lingens v. Rakousko* rozsudek z 8.7.1986, A 102, par 43.

²¹³ viz *Barthold v. Spolková Republika Německo* rozsudek z 25.3.1985, A 90, par 58.

²¹⁴ OVEY, C., WHITE, R. *The European Convention on Human Rights*. 4th edition. New York: Oxford University Press, 2006, s. 221, tabulka 10.1.

5.3. Listina a právo na soukromí – článek 10

Článek 10

(1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno;

(2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.

(3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Soukromí jako pojem je velice neustálený a pochopení tohoto pojmu vždy závisí na konkrétní kultuře a dokonce i státu či druhu společnosti. V roce 1928 píše soudce Nejvyššího soudu USA Brandeis v rozhodnutí *Olmstead v. United States* následující hodnocení soukromí: „Tvůrci naší ústavy na sebe vzali odpovědnost vytvořit příznivé podmínky pro usilování o štěstí... Přiznali právo (proti státu) být ponechán „sám sobě“ – což je nejkompexnější či nejobsažnější právo ze všech a zároveň i právo, které je nejzávažnější civilizovanému lidstvu.“²¹⁵

Z druhé strany právněfilozofických škol je argumentace proti ústavně právní ochraně soukromí následující: J. J. Thomson²¹⁶, zastává teorii redukcionismu, kdy tvrdil, že zásah do práva na ochranu osobnosti jsou zásahy do práva na majetek a osobnostních práv.

Richard Posner²¹⁷ zástává názor z pozice školy *law and economics*, kdy tvrdí, že zájmy chráněné jako soukromí nejsou rozlišitelné a dále, že soukromí je chráněno způsoby, které jsou ekonomicky nevhodné.²¹⁸

Tato práva dle článku 10 Listiny se začínají dostávat do právních filozofických úvah a následně do normativních textů až kolem druhé poloviny 20. století.

Vývoj katalogu osobnostních práv je přímo úměrný času a náladě společnosti. Tedy jde o katalog velice živý a velice nestálý. Nelze vůbec tvrdit, že to, co bylo akcentováno z katalogu osobnostních práv před 30 lety, musí mít stejný akcent i dnes.

Tato proměnlivost a nestálost je zapříčiněna především rozvojem moderních technologií, kdy mediální korporace se stále stávají silnějšími, a vstupují do lidských životů. Je povinností státu, aby reflektoval na tento rozvoj a vytvořil takové

²¹⁵ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 277

²¹⁶ Americký filozof, nar. 1929 USA, v roce 2012 obdržel cenu od American Philosophical Association

²¹⁷ Americký filozof, právník, ekonom, soudce, nar. 1939, USA

²¹⁸ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 277

zákonodárství, kdy platné právo bude dostatečně účinně chránit práva zaručená článkem 10 Listiny.²¹⁹

Jak již bylo zmíněno, katalog práv se mění velice rychle v čase a nabízí se otázka, zdali je možné a správné, aby tradiční hodnoty soukromí, jako je třeba rodina či sexuální život, mohlo být během 20 – 30 let prohlášeno za veřejný zájem. Problém vyvstává dále v globalizaci a ztrátě soukromí, v oblasti jazyka, hranic a práva, kdy pojmy a katalogy související s ochranou osobnosti nejsou utvářeny jen českým zákonodárcem či soudcem, ale též dnes judikaturou ESLP, ESD, ale i institucemi EU, které mohou občas velice necitlivě zasáhnout do národní kultury.²²⁰

Hranice, co je ještě veřejné a co je již soukromé, se neustále rozšiřuje v umenšování vůči soukromému, tedy veřejné se stává stále více věcí.²²¹

Je věcí státu, aby dokázal sám hájit práva člověka, která mu svěřil do opatrování a která jsou právě obsažená v Listině. Jde právě o podstatu člověka, která spočívá v pospolitosti lidských bytostí, kdy tato pospolitost je především tvořena rodinou a ta jako taková musí být vždy maximálně chráněna. Pokud stát rezignuje před zásahy do rodiny a soukromí jedince, jedinec se stává ohroženým druhem, protože nemá možnost se vyvíjet a dospět tak, aby byl plnohodnotným člověkem a přínosem pro společnost.²²²

Práva obsažená a chráněná v článku 10 Listiny jsou práva, které jsou upravena i četnými zákony. Jde např. o § 11 obč. z., který je obsahově obdobný s právy uvedenými v čl. 10 Listiny, kdy největším rozdílem je, že zatímco v Listině jsou práva vyjádřena taxativně, v občanském zákoníku jsou demonstrativně.²²³

Důvodem, proč není ustáleno pojmosloví v odst. 1 a druhém článku 10 Listiny – tedy v odst. 1 jde o právo člověka, v druhém jde o ochranu, vychází z článku 17 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a článku 8 Evropské Úmluvy o ochraně Lidských práv a základních svobod.

Šlo pravděpodobně o tvořivost českého zákonodárce spojit oba dva texty v jeden text, ale nelze z toho vyvozovat interpretační důsledky.

Jak jsem již poukázal výše, právo na ochranu soukromí neobsahuje jen čl. 10, ale také čl. 7 Listiny. Zatímco čl. 7 odst. 1 se zaměřuje na soukromí člověka, čl. 10,

---

²¹⁹ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 278

²²⁰ ESD Case C-144/04, Werner Mangold v Rüdiger Helm

²²¹ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 278

²²² Srov. KLÍMA, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 679

²²³ Srov. rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 2304/99

odst. 1, chrání soukromý život člověka (a mimojiné i rodiny, atd.) Čl. 7 odst. 1 zaručuje člověku nedotknutelnost jeho soukromí, čl. 10 odst. 1 slibuje ochranu.

Čl. 10 je tedy k čl. 7 *lex specialis*, má před ním přednost. Tím můžeme dojít k závěru, že čl. 10 odst 2 a 3 a jeho záruky ohledně soukromí, musíme čerpat předně z tohoto článku. Nelze tedy vyvozovat, že by tato práva jakkoliv stála proti sobě, ale stojí spolu.²²⁴

S právy na ochranu osobnosti též souvisí ochrana rodiny, resp. rodinného života, což vyplývá z konstrukce Úmluvy. Samotný rodinný život je projednáván v čl. 32 Listiny. To se pak odráží v judikatuře Ústavního soudu např. II. ÚS 586/06 či I. ÚS 2477/08. Jiný přístup však Ústavní soud zvolil v případě III. ÚS 3363/10, kdy spojil čl. 10 a čl. 32 Listiny s čl. 8 Úmluvy, kdy odkázal na zásah do rodinného života dle čl. 8, odst. 2 Úmluvy, který předvídá a vymezuje účely omezení, přičemž práva v čl. 10 Listiny podléhají přísným omezením. S takovým postupem však není možné souhlasit.²²⁵

Je nutné si uvědomit, že článek 10 Listiny je přímým korektivem k čl. 17 Listiny (tedy svobody projevu). Kolize mezi těmito články se pak musí realizovat v podústavní rovině, kdy tyto práva jsou stejně silná a není tedy možné ani jedno vyvyšovat (jako např. v případě čl. 6 Listiny) či nižší (např. čl. 11).²²⁶

Dobré je též zkoumat samotnou systematiku, kdy články jsou ve své síle sestupně dolů. Je zřejmé, že čl. 1 „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná*“ je nejvyšší „zákon“ Listiny.

Pokud je tedy čl. 7 a čl. 10, resp. práva v nich obsažená předřazena před právo v čl. 17 Listiny, můžeme z toho jednoznačně usuzovat, že tyto články mají korektivní charakter k čl. 17 a stojí před ním.²²⁷

Nelze pochopitelně říci, že by čl. 17 Listiny mohl být „umlčen“ jen tím, že ochrana soukromí je nadevše, ale je třeba vždy zkoumat, zdali sdělení je pravdivé či nepravdivé a je zde zájem společnosti, aby takové sdělení bylo prezentováno.

---

²²⁴ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 109.

²²⁵ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 280-281

²²⁶ Srov. KLÍMA, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 679

²²⁷ Srov. KLÍMA, K. a kol. Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 679, pozn. 8

Nelze však vytvořit obecnou šablonu, jak by soud mohl a měl rozhodovat. Vždy je potřeba pečlivě zvážit, jaký je právní důvod šíření informace, ale i právě společenský zájem.²²⁸

Odst. 1 tedy chrání lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno.

Provedení ochrany důstojnosti je především upraveno v § 13 odst. 2 obč.z.: „*Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.*“.

Jinak však hovoří o důstojnosti trestní zákoník v hlavě III: „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti.“²²⁹

Protože jsme si všichni rovni, pak každý z nás má stejnou důstojnost a každý má právo, aby tato důstojnost nebyla jakkoliv snižována. ÚS dovodil, že lidská důstojnost se řadí k nadpozitivním hodnotám a jako taková je nejvyšším a nejobecnějším účelem práva.²³⁰

Např. v německé úpravě je lidská důstojnost imanentním pojmem pro celé zákonodárství a není možné je i jakkoli omezit a to ani zákonem, ani judikaturou. Též nesmí být upozadřována jinými právy.

V Úmluvě není přímo lidská důstojnost zmíněna, avšak ESLP s ní pracuje, jako s pojmem, který existuje. Např. při výkladu či aplikaci čl. 3 Úmluvy, nebo v návaznosti na mezinárodní smlouvy.

Dále čl. 10 hovoří o ochraně cti a dobré pověsti. Článek 10 hovoří o osobní cti, občanský zákoník o občanské cti. Je jasné, že nejde o stejný obsah. Osobní čest je zcela jistě širší než občanská čest. Nelze však soudit, že by občanský zákoník chtěl čest nebo právo omezovat. Argumentem e ratione legis je možné tvrdit, že pojem osobní čest a občanská čest jsou totožné, tedy chápány v pojmu osobní čest.^{231 232}

Bylo by však chybou se domnívat, že lidská čest se dá vyjádřit v penězích, jak by mohlo svádět pochopení § 13, odst. 2 obč.z. („*Má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.*“) Tedy tvrdit, že osoba, která má vyšší funkci, má více cti a tak má dostat vyšší zadostiučinění.

---

²²⁸ Srov. IV ÚS 154/97

²²⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

²³⁰ Viz. II. ÚS 2268/07

²³¹ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 111

²³² Toto právo především vymezily nálezy ÚS I ÚS 453/03 a IV.US 23/05

Lidská důstojnost je imanentní každému člověku. Lidská čest, však nikolivěk. Je třeba vždy zkoumat a zjišťovat, zdali a jak byla poškozena, protože lidé jsou si sice v důstojnosti rovni, ale ne v lidské cti.²³³

Nelze však určitě říci, že by existovali lidé bez cti, tedy lidé, o kterých můžeme tvrdit vždy cokoliv. Co je však možné tvrdit, že existují lidé, kteří dobrou pověst nemají vůbec a to v žádné rovině společnosti, pak není možné se domáhat takovéto ochrany, kdy zásah by byl spíše putativní než právně vážný.²³⁴

Protože článek 10 odst. 1 též chrání i jméno, je dobré se zmínit o skutečnosti přídomku ke jménu. Komentář P. Pavlíčka zastává názor, že jméno je sice chráněno a každý má tedy nárok na své jméno, ale již není právem užívat šlechtický přídomek či titul. Tento názor podpírá zákon z roku 1918 č. 61 Sb.z.a.n., kdy bylo šlechtictví, řády a tituly z nich rušeny.

S takovým názorem lze souhlasit jen částečně. Titul není součástí jména, byť i to může být sporné, protože každý, kdo získá vysokoškolský titul je oprávněn ho užívat ve spojení se svým jménem. Má právo vyžadovat, aby pokud je někde uváděno jeho jméno, aby zároveň byl uveden i jeho titul.²³⁵

Jak je pak možné tvrdit, že není možné užívat titul, natož přídomek, který rodina vlastní desítky či stovky let a byl získán na základě platného zákona?

Dle §102²³⁶ - *Akademické tituly, stavovská označení a ostatní tituly absolventů vysokých škol přiznané podle dřívějších předpisů s výjimkami uvedenými v § 99 zůstávají nedotčeny. Vědecké hodnosti "kandidát věd" (ve zkratce "CSc.") a "doktor věd" (ve zkratce "DrSc.") udělené podle dřívějších předpisů zůstávají nedotčeny.*

Ptám-li se na důvod rozdílnosti obou úprav, byť obé se dotýkají stejné materie, je odpověď jasná. Zatímco šlechty se za dob Masaryka neměl kdo zastat a hlavně neexistovala Listina, nálada společnosti byla proti šlechtě a zákonodárci byly jasně pro republiku a ne pro šlechtu, po revoluci v roce 1989 zde bylo mnoho lidí s DrSc. a CSc. Byli lidé, kteří byli pevně spojeni s minulým režimem, nový režim též začali ovládat,

---

²³³ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 110

²³⁴ Tamtéž, str. 111

²³⁵ Zákon o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb.), §45 (4) Absolventům studia v bakalářských studijních programech se uděluje akademický titul "bakalář" (ve zkratce "Bc." uváděné před jménem), v oblasti umění akademický titul "bakalář umění" (ve zkratce "BcA." uváděné před jménem); absolventům v oblasti umění přijatým ke studiu podle §48 odst. 2 se uděluje akademický titul až po dosažení úplného středního nebo úplného středního odborného vzdělání nebo vyššího odborného vzdělání poskytovaného v konzervatořích. §99 (11) Akademický titul "doktor" (ve zkratce "Ph.D." uváděné za jménem) se přiznává absolventům lékařského a veterinárního studia, kteří ukončili studium podle §22 zákona č. 172/1990 Sb. Osvědčení o přiznání tohoto akademického titulu jim na žádost vydá příslušná vysoká škola.

²³⁶ Zákon o vysokých školách (zákon č. 111/1998 Sb.).

měli a mají blízko k zákonodárcům. Nesmyslnost zachování těchto titulů je možné spatřovat i v tom, že těmto titulům odpovídá titul Ph.D., který je světově uznáván. Oproti tomu CSc. a DrSc. uznáván téměř nikde není, jde o titul z dob komunismu.

Domnívám se, že zákon o zákaz užívání přídomků a šlechtických titulů je neústavní a měl by být zrušen.

K odst. druhému § 10 Obč.z.: „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“

Institut odst. 2 vychází primárně z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech. Jde o pleonasmus, kdy o právech dle odst. 2 je již pojednáváno v čl. 7 odst 1 a čl. 8 odst 1 Evropské úmluvy o lidských právech a základních svobodách, kdy rodinný život je součástí života soukromého.²³⁷

Z tohoto ustanovení plyne, že pokud osoba není povinna ze zákona sdělovat státu osobní informace, nelze ji nijak k tomu nutit. Soukromým se nerozumí jen informace, ale zásah do lidského obydlí, kanceláře, ordinace, listovního tajemství atd.

Z toho můžeme vyvodit důsledek, že článek 12 Listiny:

„(1) Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.

(2) Domovní prohlídka je přípustná jen pro účely trestního řízení, a to na písemný odůvodněný příkaz soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanoví zákon.

(3) Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny, jen je-li to v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Pokud je obydlí užíváno také pro podnikání nebo provozování jiné hospodářské činnosti, mohou být takové zásahy zákonem dovoleny, též je-li to nezbytné pro plnění úkolů veřejné správy“ a článek 13 Listiny: „Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením.“, je *leges speciales*. S tím souvisí i vznik povinnosti na druhé straně povinných subjektů, tedy zachovává mlčenlivost v oblasti lékařské, advokátní, soudcovské.

Soukromí je možné pochopitelně dát i všanc a to buď ad hoc, kdy o sobě sdělím určitou informaci či permanentně, kdy např. o sobě vedu blog či web.

---

²³⁷ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 112

Soukromím již však nemůžeme považovat skutečnosti či jednání, které se váže k veřejnému projevu jako je např. hra na hřišti či účast ve veřejných volbách, což vychází ze samé podstaty „veřejnosti“ voleb.

Právo na ochranu soukromí i v Listině připouští určité výjimky – čl. 12, odst. 3: „*Jiné zásahy do nedotknutelnosti obydlí mohou být zákonem dovoleny*“, které však musí vyvěrat vždy přímo ze zákona.

Pojem rodinný život je však velice těžko uchopitelný a proto se mu občas též intenzivně věnuje i judikatura či Komise. Jde např. o rozsudek ESLP ve věci *Marckx vs. Belgie* z roku 1979²³⁸, na jehož základu Komise konstatovala, že pod pojem „rodinný život“ se též vztahují i vztahy mezi vnuky a prarodiči, tedy stát má závazek vytvářet podmínky pro umožňující normální rozvoj těchto vztahů. Rodinný život tedy zahrnuje nejen sociální, morální či kulturní vztahy v oblasti výchovy dětí, ale i zájmy materiální povahy.²³⁹

Na soukromí lze nahlížet ale i obecnějším pojmem, tedy jako na oblast a informační sebeurčení, což následně spadá pod odst. 3 a autonomní rozhodování o osobní integritě.²⁴⁰

Právem na soukromí však nerozumíme jen rozhodování v obecné terminologii, ale též v oblasti fyzické a psychické integritě. K této integritě též patří přerušování těhotenství²⁴¹, právo na sexuální sebeurčení či sexuální orientaci.

Dále k ní patří právo na rozhodnutí se o skutečnosti, zdali žena chce rodit doma. Avšak jen pokud zákon takovýto případ neupravuje (nezakazuje).²⁴²

O rodinném životě by mohlo být napsáno ještě poměrně mnoho, zvláště vzhledem k tomu, že Listina na něj zvlášť pamatuje v čl. 32, ale z důvodů zaměření této studie si již dovoluji pojednání o rodině ukončit.

K čl. (3): „*Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.*“

Čl. 3 úzce souvisí s § 11 a násl. Obč.z. a dále se zákonem č. 256/1992 Sb., o ochraně osobností údajů v informačních systémech.

---

²³⁸ application No. 6833/74

²³⁹ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 113

²⁴⁰ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 284

²⁴¹ ESLP ca. *Vo vs. Francii*, body 39 a násl. Eur. Court. H.R., *Vo v France*, Judgment of 8 July 2004, no. 53924/00,

²⁴² CASE OF TERNOVSZKY v. HUNGARY, App. No. 67545/09

Vzhledem k tomu, že zákonodárce není schopen užívat vždy stejných výrazů, je nutné říci, že vzhledem k zákonu č. 256/1992 Sb. je „údaj o své osobě“ z Listiny považován za synonymum k pojmu informace dle z. č. 256 / 1992 Sb., kdy § 3 tohoto zákona stanoví legální definici, když za osobní údaje jsou považovány informace, které se vztahují k určité osobě.

Bylo by jednoznačně chybou, kdyby se ochrana dle Listiny měla vztahovat jen k automatizované činnosti sběru informací, jak ji předně chápe zákon č. 256/1992 Sb. Pro takovéto tvrzení nelze najít žádný důvod, protože jej tak Listina nijak nekonkretizuje. Zákon č. 256/1992 Sb. pojednává o automatizované činnosti, kdežto Listina nikoliv.²⁴³

Je dobrá otázka, jak vykládat pojem „zneužívání“, když nelze jistě tvrdit, že shromáždění údajů o určité osobě je též „zneužitím“.

Co však v odst. 3, resp. v čl. 10 chybí obecně, je pojem týkající se neoprávněného získání informací, kdy toto není možné zaměnit ani s pojmem „shromažďování“ ani s pojmem „jiné zneužívání.“

Můžeme tedy shrnout, že Listina nedovoluje nikomu, aby o jiném shromažďoval údaje o něm či jeho rodině, pokud tak sama osoba neučiní svým souhlasem, ať už písemným či ústním. Nesmíme zapomínat na legální licence sběru osobních údajů.

Každý má právo tedy o sobě tajit to, co uznává za potřebné, pokud zákon nestanoví jinak. S tím se pojí pochopitelně následný fakt, že osoba, která takovéto údaje získá, nemá právo tyto údaje užít proti dotčené osobě.

Taková dotčená osoba má právo se proti každému takovému zásahu chránit, pokud není svéprávná, koná tak její právní (zákonný) zástupce.

Nabízí se otázka, zdali je možné podat žalobu ve prospěch jiného či po jeho smrti. Listina jasnou odpověď nenabízí, ale ze znění § 15 obč. zákoníku, by bylo možné toto právo dovodit („*Po smrti fyzické osoby přísluší uplatňovat právo na ochranu její osobnosti manželů nebo partnerovi a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.*“)

Každý člověk tedy má právo, aby byl jeho osobní život skryt, pokud sám ve svém životě neučiní zveřejnění. Z výše uvedeného vyplývá, že zvláště není možné užít takové mechanické či elektronické prostředky, které vedou k odhalení soukromí, což je například teleobjektiv, odposlouchávací zařízení, skrytá kamera, apod.

Můžeme si klást otázku, co vše můžeme shrnout pod osobní údaje. Pomocné vodítko můžeme najít v § 16, zák. č. 256/1992 Sb. „*Provozovat informační systém,*

---

²⁴³ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 114

který nakládá s informacemi, které vypovídají o osobnosti a soukromí dotčené osoby, jejím rasovém původu, národnosti, politických postojích a členství v politických stranách a hnutích, vztahu k náboženství, o její trestné činnosti, zdraví, sexuálním životě a majetkových poměrech, lze pouze, stanoví-li tak zvláštní zákon, nebo se souhlasem žijící dotčené osoby, pokud je možné, aby tento projev vůle učinila. Jestliže nelze podmínku souhlasu splnit, lze s informacemi nakládat jen za předpokladu, že bude zachována lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno dobré jméno dotčené osoby.“

Ale i ESD a Komise se častokrát vyjadřovala k čl. 8 Evropské úmluvy. Jako za zvlášť závažné bylo konstatováno shromažďování údajů o určité osobě v jednom datovém centru, tedy systému, který je informačně propojený. V anglicky mluvících zemích se pro tento stav užívá pojem „interconnection“. Bohužel z naší Listiny takovýto zákaz nijak vyčíst nelze.

Opětovně se dostáváme k čl. 17 a právu šíření informací. Za prvé je nutné opětovně konstatovat, že právo dle čl. 17 je právem politickým, právo dle článku 10 je základním lidským právem.

Každý má právo šířit informace, to je v pořádku, ale právo dle čl. 10 je právem „o osobě“. Čl. 17 je tedy *lex specialis* a můžeme tvrdit, že čl. 17, odst. 2 slouží k „ochraně práv a svobod jiných“.²⁴⁴

Nabízí se však další otázka a to, kam stát při vydávání zákonných předpisů může až zajít při omezování práva na ochranu soukromí.

Předně je dobré uvést kamerové systémy, které se stávají součástí denního života dnes i v menších městech, na dálnicích a silnicích. Takovéto užití vždy musí projít ústavněprávními testy, kdy např. německá doktrína uvádí, že „*musí hrozit konkrétní nebezpečí ohrožující jen právní statky, které vyjadřují vysoké hodnoty jako bezpečnost státu, ohrožení tělesné integrity, života či zdraví jednotlivců.*“²⁴⁵

Nestačí tedy jen jakési obecné ohrožení, které bylo ve společnosti vyvoláno teroristickými útoky.

Vždy je tedy nutné zkoumat proporcionalitu zásahu s ochranou, přičemž právo omezit či zasáhnout toto dotčené právo je vždy potřeba vykládat restriktivně.²⁴⁶

---

²⁴⁴ Srov. PAVLÍČEK a kol. Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání. Praha: Linde, 2002, str. 116

²⁴⁵ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 284, odst. 3

²⁴⁶ Srov. HOLLÄNDER, P. *Ústavněprávní argumentace, ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003, s. 22-23.

Právo na informační sebeurčení je nutné vykládat stále šířeji vzhledem k stále pokročilejším technikám sběru dat. Bohužel v této horizontální rovině práva na sebeurčení stát výrazně zaostává, dokonce je velice nedostatečný v jeho ochraně, což je vidět z denního tisku každý den. Právo sice může ustavit zákonnou a veřejnou licenci, ale tato licence, resp. zásah do práva daná Listinou, je dá se říci neústavní, když sama Listina takového omezení nijak nepředpokládá ani nezakládá.²⁴⁷

Užití zákonné a veřejné licence do dnešního dne není uspokojivě vyřešeno ani Ústavním soudem. Pokud se podíváme podrobněji na nálezn²⁴⁸, který se touto problematikou zabýval, když judikoval přípustnost užití fotografií, které stát získal v jiných databázích státu, pro užití v trestním řízení (rekognici). Ústavní soud k tomu uvedl: „*Ustanovení § 4 zák. č. 75/1957 Sb., o občanských průkazech, § 2 odst. 1 písm. l) a § 45a zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění platném k 30. dubnu 2000, představovala tudíž právní předpisy, na něž je v § 12 odst. 2 obč. zák. odkazováno, tj. představovala zákonná ustanovení, která bez souhlasu dotčených osob umožňovala policii vytvářet evidence spjaté s agendou občanských průkazů a údaje v nich obsažené poskytovat jiným složkám policie, případně dalším státním orgánům k plnění jejich úkolů. K uvedenému závěru vede Ústavní soud argumentace reductionis ad absurdum. Přijetím interpretace opačné by pak tato ustanovení ztrácela rozumný smysl.*“ Tedy došel k závěru, že je přípustné, aby stát užíval informace z různých databází ve prospěch jiných databází a složek. Jediným problematickým bodem je však to, že se senát zabýval jen čl. 10 odst. 1 a nikoliv odst. 2 Listiny.

Zaměřenost Ústavního soudu na stát je patrná i z jiného judikátu.²⁴⁹ Zde se jednalo o kauzu soudce, který byl vyfotografován, jak nastupuje do osobního automobilu. Fotografie v Reflexu byla uveřejněna v kontextu bulvárních reklam a článků. Ústavní soud došel k závěru, že tím byla poškozena vážnost soudní moci. Bohužel takový postoj není dostatečně vhodný pro vrcholnou instanci českého soudnictví. A to především proto, že Ústavní soud se zabýval snižováním, resp. ochranou moci soudní a nikoliv vůbec právem na soukromí život (ne dostatečně hluboce).

---

²⁴⁷ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 284, pozn. 31

²⁴⁸ Srov. III ÚS 256/01

²⁴⁹ Srov. IV ÚS 154/97

Jako pozitivní rozhodnutí ne v komplexnosti, ale v neochraně státu, či můžeme říci v ochraně jedince, běžného občana, se pak jeví judikát Nejvyššího správního soudu.²⁵⁰

Jde o kauzu, která je do dnešní doby živá a stále hýbe společností. Média zažalovala „stát“, že neposkytuje informace o platech svých vedoucích zaměstnanců. Bohužel argumentace byla jen zákonem dle § 8b zákona o svobodném přístupu informací a nikolivěk přes Listiny čl. 17. Nejvyšší správní soud se pak spokojil jen s argumentací zákonem a nikolivěk Listinou, kdy vůbec neporovnával tyto dvě práva dle čl. 10 a čl. 17, přičemž tento zákon je vyloženě ve střetu s čl. 10 Listiny. Tento judikát pak vyvolal snahu Ministerstva vnitra České republiky, kdy se pokusil o „propašování“ přílepku k návrhu zákona o zdravotnických službách, který měl zapříčinit, že by napříště nemohla být vůbec poskytována takováto informace.

Náš Ústavní soud ještě tento střet neposuzoval, ale jak se můžeme dočíst v jiné kauze u ESLP ve sporu *Fressoz a Roire vs. Francie*²⁵¹, soud došel k závěru, že veřejnost má právo na informace o platech dokonce i u manažerů velkých firem v situaci, kdy platy ve společnosti jsou závislé na vyjednávání a zaslouží si ochranu ten, kdo takovouto informaci o platech zveřejnil: *„The article had been published during an industrial dispute - widely reported in the press - at one of the major French car manufacturers. The article showed that the company chairman had received large pay increases during the period under consideration while at the same time opposing his employees' claims for a rise. It had not been intended to damage Mr Calvet's reputation but to contribute to the more general debate on a topic that interested the public. An interference with the exercise of press freedom could not be compatible with Article 10 of the Convention unless it was justified by an overriding requirement in the public interest. While recognising the vital role played by the press in a democratic society, the Court stressed that journalists could not, in principle, be released from their duty to obey the ordinary criminal law on the basis that Article 10 afforded them protection. Indeed, paragraph 2 of Article 10 defined the boundaries of the exercise of freedom of expression.“*

---

²⁵⁰ NSS 5 As 57/2010

²⁵¹ ESLP App. No. 29183/95

Při zásahu do soukromí by se vždy měly zkoumat následující oblasti²⁵²:

- a) Zjištění rozsahu dopadu práva na soukromí;
- b) Nároky na omezující normy z pohledu principu právního státu;
- c) Identifikace účelů omezení práva na soukromí;
- d) Vzájemný vztah a ovlivňování mezi právem na soukromí a omezujícím zákonem a skutkovým stavem;
- e) Proporcionalita omezení práva na soukromí;
- f) Efektivní soudní ochrana před neproporcionálními zásahy.

Ad a)

Zásah do soukromí je opakem skutečnosti, která je soukromím chráněná. Vždy je nejprve tedy dojít k závěru, jaký rozsah dopadu zde jest dán, tedy ověřit materiální obsah tohoto práva.²⁵³

Ad b)

Dále je potřeba vždy zkoumat, nakolik jsou jasné a určité právní normy, které do práva na soukromí zasahují. Tato jasnost a konkrétnost by měla být imanentní každému zákonu obecně, protože vychází z jistoty právního státu. O to více by měla být zřejmá v oblasti, pokud jde o omezení práv zakotvených v Listině. Pokud není zákon dostatečně určitý, může se pak stát, že dotčená osoba nemůže efektivně předpokládat, kdy dochází ke konfliktu s normou a kdy již ne. Poté pochopitelně ani výkonná složka státu (či soudní) nemůže jednoznačně vždy posoudit, zdali k zásahu do práva došlo či ne.

ESLP sám v jednom ze svých případů (Rotar vs. Rumusko), bod 52 došel k závěru, že každá norma, která omezuje základní práva, musí být dostatečně určitá a to jak ve formálním, tak materiálním slova smyslu. Dále odkázal na ustálenou judikaturu k výrazu „soulad se zákonem“, kdy vyžaduje, aby opatření mělo oporu nejen v zákoně daného státu, ale především, aby dotčená osoba věděla, jaké účinky na základě tohoto zákona nastanou.²⁵⁴

„The Court reiterates its settled case-law, according to which the expression “in accordance with the law” not only requires that the impugned measure should have

---

²⁵² Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Wolters Kluwer, 2012, str. 286-289

²⁵³ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Wolters Kluwer, 2012, str. 286

²⁵⁴ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Wolters Kluwer, 2012, str. 287

*some basis in domestic law, but also refers to the quality of the law in question, requiring that it should be accessible to the person concerned and foreseeable as to its effects (see, as the most recent authority, Amann cited above, § 50)*²⁵⁵

Ad c)

Stanovit na základě jakého účelu je možné zasáhnout do garantovaného práva Listinou, která se týká soukromí, je poměrně složité, vzhledem k tomu, že úprava soukromí je na jedné straně v Listině poměrně rozštěpená, na druhé straně je velice neurčitá. Pak je vždy konkrétně nutné zkoumat, které „právo“ chceme narušit, pak je nutné zkoumat tento cíl, zdali je v souladu s Listinou a Ústavou či nikolivěk.

Neprve se zaměříme na čl. 7 Listiny. Ten se soustředí na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí. Zde můžeme konstatovat, že vzhledem k tomu, že tyto práva nejsou explicitně popsána v jejich hloubce, je možné je omezit zákonem bez bližšího určení účelu omezení. Jak uvádí komentář, prima facie je možné jen na základě čl. 4 odst. 4 omezit až na dřeh.²⁵⁶

Takovéto uvažování je však naprosto nesprávné. Pokud se totiž zaměříme na čl. 12, kdy odst. 2 velice důkladně stanoví, kdy je možné toto právo narušit, a dále na čl. 10, který též velice přesně popisuje práva, která člověk má, přičemž se ani nezmiňuje, že by jiné zákonné ustanovení je mohlo zasáhnout, dále pokud se podíváme na obecné právo, které jednoznačně stanoví, že omezení těchto práv je možné jen za účelem ochrany ústavního pořádku (*„Svoboda svědomí patří k tzv. základním právům absolutním, tj. k takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem, jehož účelem by bylo omezit takové absolutní základní právo, v tomto případě svobodu svědomí. Každý zákon z jedné strany vyjadřuje veřejný zájem a z druhé strany formuluje i mravní přesvědčení parlamentní většiny, díky níž byl přijat, a tímto způsobem formuluje mravní přesvědčení většiny společnosti, jejímž odrazem je složení parlamentu. Je-li individuální svědomí v rozporu s určitou právní normou, zajisté taková skutečnost nemůže mít za následek nezávažnost takové právní normy, byť i jen ve vztahu k osobě, jíž svědomí velí konkrétní právní normu nerespektovat. Svoboda svědomí však může mít vliv na uplatnitelnost či vynutitelnost takové právní normy ve vztahu k těm, jejichž svědomí se přičí. Při zvažování, zda se v případě takového konfliktu právní normy s konkrétně uplatňovanou svobodou svědomí má prosadit posléze jmenovaná svoboda svědomí, je třeba zvážit, zda*

---

²⁵⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/> - App. No. 28341/95

²⁵⁶ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 287, pozn. 43

by takové rozhodnutí nezasáhlo do základních práv třetích osob anebo zda prosazení svobody svědomí nebrání jiné hodnoty či principy obsažené v ústavním pořádku České republiky jako celku (ústavně imanentní omezení základních práv a svobod²⁵⁷).

Pak můžeme mutatis mutandis výroky o svobodě svědomí užít i ohledně ochrany soukromí. Je však pochopitelně zapotřebí vždy mít na paměti, že v čl. 8 Úmluvy existuje 8 různých důvodů, pro které lze právo na ochranu osobnosti omezit. Proto je vždy třeba mít na mysli komplexnost ochrany osobnosti v širokém slova smyslu, tak účely omezení tohoto práva.²⁵⁸

Omezení se tak z výše uvedeného mohou týkat různých právních odvětví, ať už správního, trestního či civilního.

Ad d)

Nejen výše uvedená omezení se vztahují k zákonům, které mají zasahovat do práva na soukromí. Je potřebné neustále mít na zřeteli základní účel práva dle čl. 10 a tímto determinantem zkoumat každý zásah do tohoto ústavního práva. Důležitá role zde právě připadá soudům, které jsou povinny neustále vyvažovat dopad normy, která právo dle čl. 10 omezuje a zkoumat v každé jednotlivosti její dopad.

Nestačí pak skutečnost, že soud odkáže na zákonnou normu, která je vždy slabší než právo pocházející z čl. 10 Listiny. Právě zde soud hraje nejdůležitější roli ve výkladu, proč právě v tomto konkrétním případě může dojít na základě zákona omezení základního práva z Listiny, tedy jinými slovy, jako to, že právní úpravy nižší právní síly než je Listina neporušuje čl. 10.²⁵⁹

Ad e)

Proporcionalita je důležitým testem mezi právem a zákonnou normou, která toto právo omezuje či dokonce ruší. V Nálezu Ústavního soudu: *„Krajský soud však současně přiléhavě uvádí ve vyjádření k ústavní stížnosti, že § 422 odst. 1 insolvenčního zákona řeší otázku střetu práva na efektivní soudní proces s právem na ochranu soukromí a že zde zákonodárce ukládá insolvenčnímu soudu posoudit v každém konkrétním případě žádosti podatele míru zásahu do soukromí a případnou míru zásahu do fairvosti procesu, tedy provést test proporcionality“.*²⁶⁰

²⁵⁷ Srov. Pl. ÚS 42/02, část IV. Oddíl 2 psím. b)

²⁵⁸ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 288, pozn. 43

²⁵⁹ tamtéž pozn. 45

²⁶⁰ I ÚS 2451/10

Zásada proporcionality je mezním základem pro právní stát a jest požadavkem na ochranu a respekt k právu samotnému.

Můžeme tedy tvrdit, že princip proporcionality v ochraně soukromí spočívá v hledání odpovědi, zdali zásah do tohoto práva či jeho omezení, je nutný a spravedlivý, aby byl dosažen předpokládaný cíl.

Nutnost samotného zásahu spočívá ve skutečnosti, že zde není jiný prostředek, jak dojít k cíli, kterým je samo omezení práva. Není zde tedy možnost buď mírnějšího (jako např. v trestním právu zásada ultima ratio) nebo vhodnějšího.

Závěrem lze tvrdit, že proporcionalita spočívá v tom, že tento zásah nesmí být pro „poškozeného“ nespravedlivý a nesmí ho neúnosně zatěžovat. Německá doktrína pak mluví o proporcionalitě v úzkém smyslu.²⁶¹

Pokud tedy dojde k naplnění požadavků výše uvedených, pak jedinec, kterému byla způsobena újma zásahem do jeho práv, jakožto jedince, který tvoří společnost a participuje na hodnotách společnosti, se musí tomuto zásahu podvolit. Lze říci, že čím silnější je zásah do jeho práv, tím však musí být přísnější nároky na proporcionalitu.²⁶²

Ad f)

Tento bod považuji za jeden z nejméně naplněných dle komentáře, z kterého především cituji. Jako požadavek je zde kladena efektivní soudní ochrana, kdy komentář vychází z premisy, že dle čl. 13 Úmluvy, který Ústavní soud interpretuje ve spojení s čl. 4 Ústavy: (*„Tyto záruky představuje především soudní kontrola těch nejintenzivnějších zásahů do základních práv a svobod osob, neboť i v trestním řízení je povinností soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám jednotlivců (čl. 4 Ústavy ČR). Ostatně i čl. 13 Úmluvy explicitně vyžaduje, aby osoba, jejíž základní práva byla dle jejího názoru porušena, měla k dispozici účinný prostředek nápravy před národním „orgánem“, který je třeba interpretovat v návaznosti na čl. 4 Ústavy ČR“*)²⁶³, soudní ochrana má začít působit nejpozději bezprostředně po zásahu, viz rozsudek ESLP.²⁶⁴

To se však často neděje a tomuto požadavku ani často nevyhovuje trestní řád, např. v ustanovení o prohlídce těla, odnětí věci, osobní prohlídka apod.²⁶⁵

²⁶¹ 2 Spolkový ústavní soud Německa BvR 101/84, BVerfGE 76,1

²⁶² Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 288, pozn. 46

²⁶³ Srov. Pl. ÚS 3/09, bod 23

²⁶⁴ ESLP, Camenzind v. Switzerland, App. No. 21353/93

²⁶⁵ Srov. WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, 2012, str. 288, pozn. 47

6. Ochrana osobnosti

6.1. Ochrana osobnosti dle slovenského Občanského zákoníku

Ochrana osobnosti je stejně jako v České republice, tak i na Slovensku, upravena stejným zákonem a to zákonem č. 40/ 1964 Zb.z.

Co se týče lidové tvorby zákonodárce, protože nelze alespoň českého zákonodárce občas nazvat jinak než lidovým tvůrcem zákona, vzhledem k jeho ne vždy podařeným zákonům, novelám a přílepkům, které se po publikaci musí opětovně novelizovat, slovenský zákonodárce je buď méně tvořivější, nebo důslednější. Do roku 2013 na Slovensku proběhlo u občanského zákoníku 47 novelizací, u nás 66.

Účelem této studie však není porovnávat rozsah, kvalitu a účelnost novelizací zákona, které mají obě dvě republiky stejný, ale poukázat na rozdílnost či naopak na jednotu rozhodování práv o ochraně osobnosti dle občanského zákoníku platného na Slovensku a v České republice. Nebudu se ani přímo rozepisovat o jednotlivých institutech po odstavcích, protože to není účelem této práce. Jen hlavní komentář ve slovenštině má k ochraně osobnosti přes 50 stran malým písmem – oproti tomu český komentář má téměř 100 stran. Je nutné ještě připomenout, že Ústavní zákon č. 23/1991 Zb., kterým sa uvádza Listina základných práv a slobod jako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, čl. 10 je totožný z čl. 10 naší Listiny.

Užil jsem komentáře od I. Fekete, *Občiansky Zákonník, Velký komentár, 1. Diel, § 1 - §459, Eurokodex, Bratislava 2011*, který je nejnovějším a nejucelenějším počinem na poli práva ve Slovenské republice, vztahující se k občanskému zákoníku. Tento komentář jsem si vybral i vzhledem k velmi příznivé kritice: *„Autor sa, na rozdiel od podobných komentárov, zamerá na dôkladnejší rozbor jednotlivých ustanovení občianskeho kódexu, a to predovšetkým na vymedzenie základných pojmov používaných zákonom a vzájomnú previazanosť inštitútov súkromného práva. Využili pritom všetky základné metódy výkladu zákona. Veľký priestor venuje jednotlivým zásadám charakterizujúcim nielen súkromné právo ako celok, ale aj zásadám ovládajúcim základné inštitúty súkromného práva (záväzkové právo, vecné práva a dedičské právo). Miestami sa kriticky vyjadruje k existujúcej právnej úprave, ak je v rozpore s týmito*

*zásadami. V komentári sa snažil o komplexný prístup k spracovaniu výkladu každého ustanovenia Občianskeho.*²⁶⁶

Bohužel musím konstatovať, že tento komentár, s ohľadom k počinu děl – komentářů v České republice – je velice nedostatečný. Předně se opírá, alespoň v institutech ochrany osobnosti z 95% (sic!) o českou judikaturu nejvyšších soudů. To asi není úplně od věci při komparaci, ale vzhledem k tomu, že jde o slovenský komentář a právní názory českých soudů nejsou pro slovenskou právnickou obec závazné, ale „maximálně“ zajímavé, jak obdobný stát, vycházejí ze stejného zákona, rozhoduje.

Osobně si neumím představit, že bych u českého soudu argumentoval slovenskými judikáty, jakožto „závaznými právními výklady“, již jen proto, že české soudy s oblibou rády nerespektují ani český Ústavní soud.

Chápu, že vzhledem k tomu, že Slovenská republika byla po desítek let v područí východního bloku a tak ochrana osobnosti je v komplexní ochraně ve vývoji, ale to nic nemění na tom, že jde o svébytnou právní společnost.²⁶⁷

Po důkladném prostudování internetu zjistíme, že na Slovensku ochraně osobnosti není věnována větší pozornost a relevantních publikací je jak šafránu. Pokud už existují, jde většinou o publikace, které odkazují především na české komentáře a judikáty. Většinu slovenských judikátů jsem si musel vyhledat sám, což považuji za smutné, protože jde o zajímavé judikáty a komentář by je jistě měl reflektovat více než české judikáty.

Komentář²⁶⁸ k § 11 OZS (Obč.z.sk) k ochraně předně uvádí, že ochrana osobnosti platí pro každou osobu, bez ohledu na vyznání, rasu či národnost. Jde o nehmotný statek, který se však vztahuje výhradně jen k fyzické osobě. Právo je nepřevoditelné, až na výjimku v § 16. Výkon práva na ochranu osobnosti je právem erga omnes, tedy působí proti všem, jde o nejosobnější právo (juspersonalismus), výkon práv nepodléhá prekluzi ani promlčení. Osobností práva pochopitelně patří i nascitur²⁶⁹, pokud se narodí živé.

Co se týče obchodních společností, ty musí postupovat dle § 19 OZS a dále dle § 8 a § 12 slovenského obchodního zákoníku²⁷⁰.

---

²⁶⁶ PULÍČEK, R. Fakulta práva Janka Jesenského, <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~Main/TArticles.ascx&MID=712&phContent=~EDL/ShowArticleJ.ascx&ArticleId=35727&pa=44830>

²⁶⁷ Srov. CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. str. 33

²⁶⁸ FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011

²⁶⁹ Což vyplývá ze staré Římské právní tradice, která je dodnes užívána ve většině zemí Evropyk, USA A jižní Africe: „Nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur“

²⁷⁰ Zákon č. 513/1991 Zb. (OBZ)Obchodný zákoník rekonštruované znenie k 1.1.2013 (viz příloha)

Komentář však uvádí: „Ustanovení § 11 až §16 OZ však možno analogicky použiť na ochranu osobnosti podnikajúcej fyzickej osoby v iných prípadoch neoprávneného zásahu do jej oobnosti iným podnikateľom, pričom nejde o prípad nekalej súťaže podľa ustanovení § 44 až 52 OBZ“.

Ochranu dle občanského zákoníka se lze domáhat nejen ex post, ale i pro future.²⁷¹Jako hlavní dokumenty relevantní pro ochranu osobnosti jsou uváděny: a) Mezinárodní pakt o občianských a politických práвах (vyhl. 120/1976 Zb.), Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobod (oznámenie 120/1976 Zb), Dohovor o právech dieťaťa (oznámenie č. 104/1991 Zb.), dodatkový protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou bolológie a medicíny o zákaze klonovania ľudských bytostí (oznámnie č. 143/2001 Z.z.)

§ 11 OZS

Ustanovení § 11 je demonstrativní výčet, kdy podaná žaloba vždy musí přesně popsat, v čem spotřebuje žalobce zásah do svého práva, když se nemusí držet přímo výčtu práv obsažených v § 11, ale může svá práva rozšířit o ty hodnoty, které jsou pod těmito právy skryty.²⁷²

Pokud dojde k zásahu do práva jak fyzické osoby, tak osoby právnické, tak mohou oba dva subjekty podat nezávisle na sobě žalobu na ochranu svých práv.²⁷³ Trest smrti je nepřípustný, když je odkazováno na 2 judikáty a to především Calvelli a Cigliová vs Taliánsko²⁷⁴, kdy bylo judikováno, že není možné, aby stát povolil úmyslné usmrcení a dále na případ²⁷⁵, kdy bylo judikováno, že o právu na život je možné uvažovat jen ve smyslu pozitivním (právo žít) a nikoliv negativním (právo zemřít). To souvisí s Radou Evropy v roce 1976 pod č. 779/1976 vyloučilo právo na asistovanou smrt v aktivní úloze lékaře.

Zajímavý je postoj komentáře k pojmu čest. Komentář přímo uvádí: „ ... zákon chce poskytnout obč. právní ochranu jen v případě závažnějšího porušení cti..“²⁷⁶ a

²⁷¹ I FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Diel, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 95

²⁷² Tamtéž, str. 97, přičemž komenář odkazuje na Ro NS ČR 30 Cdo 2879/2000) a dále na ÚS ČR I. ÚS 15/1995)

²⁷³ Srov. Rozhodnutí VS ČR 3 Cmo 1336/1994)

²⁷⁴²⁷⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60329> - CASE OF CALVELLI AND CIGLIO v. ITALY, (Application no. 32967/96)

²⁷⁵CASE OF PRETTY v. THE UNITED KINGDOM, (Application no. 2346/02)

²⁷⁶ FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Diel, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 101

dále, „... *předmětem ochrany nemůžou býti méně závažné verbální projevy či urážky*“. Dovolím si tvrdit, že takový postoj nepřiměřeně snižuje záběr zákona, resp. zákonná úprava se pak stává nejasná a nepřesná, pokud je takto komentářem snižován rozsah. Jest pravdou, že soud má právo, aby posoudil, jaký zásah byl způsoben, pak ale text v komentáři je velice nešťastný, když by mělo být jednoznačně napsáno, že každý zásah je způsobilý způsobit újmu, ale soud rozhodne, zdali je tato újma závažná.

Zveřejnění informací o jiné osobě, které jsou hanlivého charakteru, je možné jen za předpokladu, pokud prokáže, že si byl jist, že tyto informace jsou pravdivé.²⁷⁷

Takovýto názor osobně považuji též za velice zajímavý z pohledu negativního. Mám za to, že nikdo z lidí nekoná jen samé dobro a vždy je možné každého člověka v určité osobní situaci potkat v projevu, který se neslučuje vždy plně s morálkou. To však nedává právo, aby to bylo komentováno hanlivě.

Komentář dále uvádí, že hodnotící soudy, které jsou zveličováním či přeháněním, ať už jsou i vyšší intenzity, není možné označit za nezákonné. „*I v případě, že ide o kritiku věci či konania verejných činných osob, ktorej celkom chybá vecný základ a pre ktorú nemožno najst' žiadné zdůvodnění, je potreba takovouto kritiku považovat za nepřiměřenou*“ (sic!).²⁷⁸ Takovýto názor je nutné předem odmítnout. Není možné tvrdit, že věci veřejné mají právo mít silnější ochranu než „normání“ člověk. Je zde argumentováno judkátem²⁷⁹, který však dle mého soudu nic takového neříká.

Na druhou stranu na stejné stránce komentáře²⁸⁰ je pak uváděno, že politik si zaslouží měkčí pravidla pro ochranu osobnosti, ale jen co se týče veřejné služby (3 věta od konce). Vychází z případu²⁸¹ odst: 42. „*Freedom of the press furthermore affords the public one of the best means of discovering and forming an opinion of the ideas and attitudes of political leaders. More generally, freedom of political debate is at the very core of the concept of a democratic society which prevails throughout the Convention.*“ „*The limits of acceptable criticism are accordingly wider as regards a politician as such than as regards a private individual. Unlike the latter, the former inevitably and knowingly lays himself open to close scrutiny of his every word and deed by both journalists and the public at large, and he must consequently display a greater degree of tolerance. No doubt Article 10 para. 2 (art. 10-2) enables the reputation of others -*

²⁷⁷ FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 103

²⁷⁸ tamtéž

²⁷⁹ Rozhodnutí NS ČR, 30 Cdo 1941/2007

²⁸⁰ FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 103

²⁸¹ CASE OF LINGENS v. AUSTRIA, (Application no. 9815/82)

that is to say, of all individuals - to be protected, and this protection extends to politicians too, even when they are not acting in their private capacity; but in such cases the requirements of such protection have to be weighed in relation to the interests of open discussion of political issues.“

Toto komentář dovozuje i z nálezu Ústavního soudu v České republice: „*V daných souvislostech totiž svoboda (projevu a vyjádření vlastních názorů) nemá charakter filozofické kategorie, ale jako pojem ústavněprávní při své aplikaci na konkrétní skutkový základ podléhá obvyklým zásadám a pravidlům právní interpretace; inkriminované výroky publikované stěžovatelem tiskem v jeho komentářích (článcích jak dříve byly označeny) z převážné míry nemají skutkově informační hodnotu a pokud ano, („upozornil“ jsem na jeho nejnovější podvod: za 14 měsíců okradl (vedlejší účastník)... náš stát pomocí daňových podvodů o částku téměř čtyř milionů korun“), ukázaly se tyto informace v řízení před obecnými soudy jako nepravdivé, zatímco ve zbytku jde již jen o (nadsazeně) emocionální soudy (člověk s kriminální .... přítomností, daňový podvodník apod.), aniž by však pro ně bylo lze shledat přiměřený podklad ve skutkovém základu posuzované věci.*“²⁸²

Nikoli tedy kritika, že (vedlejší účastník) „porušoval zákon o zaměstnanosti a tím ukrátil státní rozpočet“, ale způsob interpretace tvrzených faktů je, a to bez ohledu na to, zda a případně s jakým výsledkem (vůči vedlejšímu účastníku) proběhlo trestní stíhání (a i v řízení před obecnými soudy byl „předmětem sporu“), že je sice možné se projevovat slovem a i písmem, aniž by zasahoval do osobnostních práv, a to i v případě, že jde o kritiku, ale pokud tento názor vybočí „z všeobecně uznávaných pravidel slušnosti“, nespadá pod právo na svobodu slova, ale je již excesem.²⁸³

S takovým názorem nelze než souhlasit, avšak za předpokladu, že bychom zde měli alespoň náznak k návodu, co jsou to uznávaná pravidla slušnosti. Já se například osobně domnívám, že pokud jisté bulvární médium označí někoho za lháře, byť lhářem není, jsme již za hranicí slušnosti. Jiný to však může brát jen jako mediální zkratku.

Co se týče kritiky, komentář²⁸⁴ ji vykládá stejně jako v případě českého komentáře k § 11, s tím, že kritiku považuje za správnou i v případě vyššího zásahu, pokud nejde o exces, kdy se domnívá, že svoboda slova (vycházejí z rozhodování

---

²⁸² ÚS ČR III. ÚS 359/1996

²⁸³ FEKETE, I. *Občiansky Zákonník*. Velký komentár, 1. Diel, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 107

²⁸⁴ Srov. FEKETE, I. *Občiansky Zákonník*. Velký komentár, 1. Diel, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 110-111

ESLP) je jediným strážcem svobod v demokratické společnosti, shrnuje, že ESLP straní více svobodě projevu než ochraně osobnosti, právě s tímto důrazem na ochranu demokratické společnosti.

Poměrně kriticky se komentář dívá na Slovenský tiskový (tlačový) zákon, který byl přijat Národní radou SR dne 9.5.2008, v platnost vstoupil 15.5.2008 a jeho účinnost se počítá od data 1.6.2008. Je uveřejněn ve Zbierke zákonov pod č. 69/2008 Zb. na straně 1322, jeho číslo je 167/2008 Zb. Jeho přijetím se zrušily zákony pod č. 81/1966 Zb. (o periodickej tlači a o ostatných hromadných informačných prostriedkoch) a 136/1991 Zb.²⁸⁵

V době přijetí tohoto zákona média velice bouřlivě na Slovensku protestovala, v den účinnosti vyšly přední deníky s titulní stránkou celé černě. Důvodem byl strach, kdy zákon měl politikům umožnit umlčovat média na Slovensku. Je pravdou, že díky tomuto zákonu zde vznikla dvojkolejnost ochrany osobnosti, kde je možné se ochrany domáhat jak dle OZS tak i dle tlačového zákona a média jsou povinna vydat odpověď či reakci, pokud vyšel článek, který byl způsobilý přivodit újmu na cti či důstojnosti člověka. Zásadní problémy za 4 roky to však zatím nezpůsobilo.

§ 12 OZS

Ustanovení, která jsou pod tímto paragrafem, se vztahují k nehmotným substrátům, které jsou na médiích, a nesou určitou charakteristiku člověka, spočívající v obrazu, zvuku či jiném projevu osobní povahy.²⁸⁶

Zatímco § 11 OSZ se vztahuje výlučně na živé osoby, § 12 OZS se vztahuje i na osoby mrtvé, resp. jejich posmrtné masky, hroby, protože nejen k samotné osobě se tento paragraf vztahuje, ale vztahuje se i k jiným předmětům, které má tato osoba v dispozici a má k nim citový vztah.²⁸⁷

Tento výklad se opírá o stanovisko Nejvyššího soudu ČR²⁸⁸, který judikoval, že zachycení věcí osobní povahy může osobě, která je s touto věcí spojována, vypovídat o jejím citovém či intimním směřování a tedy nepřijatelně ukázat soukromí takovéto osoby.

I samotné užití veřejnoprávní licence může být zásahem do práv dle § 12 OZS. A to v případě, kdy médium užije obrazové snímky v nevhodném kontextu. U ESLP se

²⁸⁵ Tamtéž, str. 116

²⁸⁶ Tamtéž, str. 120

²⁸⁷ Tamtéž, str. 121

²⁸⁸ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo, 181/2004

jednalo o případ, kdy osoba byla nafilmována na určitém místě s určitou událostí, s kterou neměla vůbec nic společného. Avšak v kontextu reportáže se mohlo zdát, že se jedná o osobu, která se dopustila vážného zločinu, a tedy jde o zločince, minimálně v rovině podezření. Toto soud označil jako za nepřipustný zásah do osobnostních práv.
289

V současné době je velice aktuální ochrana nahrávání hovorů mezi lidmi obecně. K tomu komentář uvádí, že zatímco u volajícího je dáno konkludentně, že počítá s tím, že jeho hovor může být monitorován, u přijímajícího telefonní hovor tak tomu již není.
290

Zajímavý je však opačný názor NS ČR²⁹¹: „Zvukový záznam, který byl v posuzovaném případě soudy přijat jako důkaz, je záznamem jednání společníků obchodní společnosti o problémech dané obchodní společnosti. Za těchto okolností proto nelze projevy účastníků zaznamenávaného hovoru považovat za projevy osobní povahy. Z uvedeného pak vyplývá, že pořízením předmětného zvukového záznamu nemohlo dojít k zásahu do osobnostních práv J. R. ve smyslu ustanovení § 12 odst. 1 obč. zák., a důkaz tímto záznamem v občanském soudním řízení proto není, z hlediska způsobu pořízení tohoto důkazu, nepřipustný.“

Komentář k OZS ještě uvádí, že se tak může jednat i o hovory při výkonu povolání, či veřejné činnosti.²⁹²

Na druhou stranu není možné považovat za soukromý hovor, hovor mezi společníky společnosti o směřování společnosti. Opačně však stojí stanovisko ke skutečnosti, zdali je možný telefonát z pracoviště považovat za soukromý. K tomu judikát uvádí, že ano.²⁹³

Nemohu však souhlasit s výkladem, že jednání fotografa, který fotí náhodně kolemjdoucí bez jejich souhlasu, je vždy porušení jejich intimní sféry a tedy protiprávním jednáním dle § 12.²⁹⁴ Takovýto názor nepovažuji za správný, protože v takovém případě by se též každý člověk někdy v roce dopouštěl protiprávního jednání. Jde mi o chování turisty, který fotí ať už sebe, svého partnera či jen atmosféru

---

²⁸⁹ CASE OF PECK v. THE UNITED KINGDOM, (Application no. 44647/98)

²⁹⁰ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 1224/2004

²⁹¹ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 64/2004

²⁹² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 154

²⁹³ CASE OF KOPP v. SWITZERLAND, (13/1997/797/1000)

²⁹⁴ FEKETE, I. *Občiansky Zákoník*. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 128

místa. V případě souhlasu s takovýmto výkladem by pak musel fotograf mít vždy souhlas všech aktérů fotografie, což je nemožné.

§ 13 OZS, je, co se týče výkladu, konformní s § 13 dle komentářů s OZ.

Zaobírá se především důkazem pravdy, který slouží jako obrana žalovaného vůči tvrzení žalobce, že žalovaný zasáhl do jeho osobnostních práv určitým tvrzením. Jde o institut, který ve své podstatě způsobuje, že žalovaný, pokud prokáže, že tvrdil pravdu, která je sice žalobci nepříjemná, ale informace takto sdělená není nepravdivá, nemůže jít o zásah do osobnostních práv. K tomu se vyjadřoval i Ústavní soud Slovenské republiky²⁹⁵: „*Není porušením principu rovnosti účastníku, pokud je žalovaný v takovémto sporu vyzvaný prokázat, že právo na ochranu osobnosti neporušil.*“

Není však možné užít institutu důkaz pravdy, pokud jde o zásah do intimní sféry člověka. Intimní sféra člověka je chráněná vždy a nikdo nemá právo o ní referovat bez souhlasu dotčené osoby. Pokud by však osoba, která činila určitý úkon intimní povahy na místě, které je veřejně přístupné, nemůže se pak dovolávat ochrany osobnosti, protože sama se z ochrany soukromí vyloučila tím, že věc intimní provozovala na veřejném místě.²⁹⁶

Zajímavý je rozsudek NS SR²⁹⁷, který judikoval, že pokud média informace podávají tak, že z nich vyplývá jednoznačná informace, která nedá čtenáři prostor si učinit svůj vlastní úsudek, a tyto informace jsou pro svoji hutnost pochopeny nesprávně, může dojít k zásahu do osobnostních práv dotčené osoby.

§ 14 OZS byl zrušený.

§ 15 OZS

U posmrtné ochrany jsou zajímavé především judikáty, které jsem vyhledal. Nejvyšší soud Slovenskej republiky judikoval: „*Obsah tohto práva je zhodný s obsahom práva, ktorý patrilo zomrelému občanovi*“ a dále: „*Možno sa teda domáhať upustenia od neoprávnených zásahov, odstránenia následkov, ale aj zadosťučinenia v akejkoľvek, teda i finančnej (peňažnej) forme (porov. ust. § 15 v súvislosti s § 13 OZ). Ak je preto v*

²⁹⁵ Rozhodnutí ÚS SR Pl 9/1996

²⁹⁶ Srov. FEKETE, I. *Občiansky Zákonník*. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459. Bratislava: Eurokodex, 2011, str. 130

²⁹⁷ Rozhodnutí NS SR 3 Cdo 61/2000

*zákone priamo určené, že po smrti fyzickej osoby patrí uplatňovať právo na ochranu jej osoby tam uvedeným osobám, nie je žiaden dôvod pre záver o zúžení výpočtu občianskoprávných prostriedkov určených na ochranu osobnosti, a teda aj o vylúčení peňažného zadosťučinenia, ako jedného zo všeobecných obsahových prvkov práva na ochranu osobnosti iného. V tomto smere je podľa názoru Najvyššieho súdu vhodné akceptovať a vychádzať zo starého rozhodovacieho kritéria pre súdy (porov. ust. § 1 OSP), podľa ktorého treba predpisy vydané na ochranu určitých osôb vykladať tak, aby sa im zamýšľanej ochrany skutočne dostalo. Niet pochybnosti o tom, že občianskoprávna ochrana osobnosti podľa ust. § 15 OZ je v súčasných podmienkach účinná len vtedy, ak sa zadosťučinenie prizná v peniazoch; len v takomto prípade pôsobí preventívne nielen voči rušiteľovi, ale aj na všetkých ostatných, ktorí zamýšľajú urobiť neoprávnený zásah do osobnostnej integrity zomrelej osoby.*²⁹⁸

O 10 let později došel opět Nejvyšší soud Slovenské republiky k úplně opačnému názoru²⁹⁹: „Žalobcovia ako osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka domáhali nemajetkovej ujmy v peniazoch. Právo na ochranu života ako súčasťou jednotného (subjektívneho) osobnostného práva, neoddeliteľne spojeného s osobnosťou fyzickej osoby, E. B., zaniklo jeho smrťou, ktorý zánik je totožný s okamihom zásahu. Napriek tomu, že išlo o zásah jednoznačne neoprávnený a protiprávny, jeho okamihom – smrťou zaniklo právo tejto, konkrétnej fyzickej osoby postihnutej zásahom, E. B., domáhať sa ochrany v zmysle § 13 Občianskeho zákonníka proti subjektu zásahu – žalovanému, ktoré ako nemajetkové právo netvorí súčasť dedičstva a neprechádza na osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka. Na dedičov ani na osoby uvedené v § 15 Občianskeho zákonníka nemohlo prejsť preto ani právo na nemajetkovú ujmu v peniazoch, ktoré pre svoju osobnú povahu bolo viazané výlučne na dotknutú fyzickú osobu a okamihom zásahu – smrťou zaniklo“.

Je zaujímavé i stanovisko NS SR ohľadne promlčení práva dle § 15. Došel k názoru, že jde o satisfakci v nemajetkové oblasti, kdy vyjádření majetkovým ekvivalentem způsobuje, že jde o majetkové právo. Tedy je rozhodující, že jde o obsah nároku a ne o předmět a na základě toho lze toto právo promlčet po 3 letech.³⁰⁰ To je velký rozdíl proti české judikatuře, kde je však problém, že NS ČR zastává, že právo se promlčuje, ale VS v Olomouci má opačný názor – (více v české problematice).

²⁹⁸ Srov. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp.zn.: 5 Cdo 54/99.

²⁹⁹ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp.zn.: 2 Cdo 93/2008

³⁰⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ps.zn.: 5 Cdo 265/2009

§ 16 OZS

Zde považují slovenskou judikaturu za velice zajímavou. Jde o náhradu nemajetkové újmy, která byla způsobena poškozenému jednáním pachatele trestného činu, tedy byl obětí přímou či nepřímou (např.) rodič.

U Okresního soudu v Žiar nad Hronom³⁰¹ se domáhala žalobkyně (matka) vůči vrahovi nemajetkové újmy ve výši 250.000,- SK za smrt syna. Soud jí přiznal 100.000,- Sk za nemajetkovou újmu a 200.000,- Sk za nemajetkovou újmu dle ochrany osobnosti jejího syna. Bylo podáno odvolání u Krajského soudu v B. Bystrici, který ve svém odůvodnění uvedl: *„V súvislosti s takto priznanou výškou nemajetkovej ujmy odvolací súd zastáva názor, že v tomto prípade bolo možné v rámci uvedených zákonných kritérií zohľadniť extrémne špecifické okolnosti a priznať nemajetkovú ujmu (finančné zadostučinenie) i vo vyššej sume, napríklad v pôvodne uplatňovanom rozsahu. Pre správne posúdenie predmetnej veci a jej spravodlivé rozhodnutie je potrebné analyzovať všetky skutkové okolnosti, ktoré sú v kauzálnom vzťahu k spôsobenej ujme. Je nesporné, že žalovaný svojím úmyselným protiprávnym konaním (trestným činom vraždy) spôsobil synovi žalobkyne neodstrániteľnú, teda absolútnu ujmu – smrť. Už táto okolnosť sama osobe odôvodňuje priznanie finančného zadostučinenia vo väčšom rozsahu, aj keď je vopred jasné, že presný finančný ekvivalent za ľudský život nie je možné určiť. V tomto prípade však z rozsudkov vydaných v trestných konaniach, ktorými bol žalovaný právoplatne odsúdený, vyplýva, že k uvedenému neodstrániteľnému dôsledku došlo za extrémnych okolností, pretože skutok vykonal brutálnym spôsobom (obeť ležiacu na zemi polial najmenej 2 dcl benzínu s polystyrénom a vzápätí ju zapalovačom zapálil), s trýznivými následkami (popáleniny II. a III. stupňa o celkovom rozsahu 63 % povrchu tela, v dôsledku ktorých vznikol u poškodeného popáleninový šok so zápalom pľúc, následkom čoho poškodený po 10 dňoch dňa 31. júla 1995 zomrel) a zo zavrhnutiahodných pohnútok (z nenávisťi voči rómskemu etniku). Ide teda o závažné a extrémne okolnosti, ktoré jednoznačne odôvodňujú priznanie finančného.“*

Další zajímavý případ byl řešen u Okresního soudu v B. Bystrici³⁰², kdy poškozený z přestupkového řízení žádal po pachateli přestupku nemajetkovou újmu ve výši 30.000,- Sk za to, že ho pachatel udeřil do nosu a oka. Obvodní úřad udělil pachatelovi pokutu ve výši 200,- Sk. Okresní soud návrhu vyhověl z části a žalovanému přikázal zaplatit částku ve výši 10.000,- Sk.

³⁰¹ Srov. sp. zn. 7 C 818/96

³⁰² Srov. sp. zn. 14 C 172/05

6.2. Ochrana osobnosti dle občanského zákoníku

Teorie práva rozlišuje předměty občanskoprávního vztahu na věci, práva či jiné majetkové hodnoty. A dále na nehmotné statky. A právě předměty ochrany osobnosti patří mezi tyto nehmotné statky. Jde o hodnoty lidské osobnosti fyzických osob.

Všeobecné osobnostní právo je označováno jako osobnostní, protože předmětem tohoto práva jsou nehmotné hodnoty lidské osobnosti a dále jako všeobecné, protože patří každé fyzické osobě jako jedinečné individualitě a suverénu.³⁰³

Důležitou součástí ochrany osobnosti je správně právní ochrana dle § 49, z.č. 200/1990 Sb. (zákon o přestupcích) a dále trestně právní ochrana. Tyto dvě ochrany však vždy mají subsidiární charakter vůči občanskému zákonu a předpisům s tím spojenými.

Jak již bylo řečeno mnohokrát výše, práva, která jsou popsána v občanském zákoníku a v Listině, jsou práva demonstrativní a katalog, který souvisí s ochranou osobnosti, není nikdy úplný. To především vyplývá i z generální klauzule § 11 OZ, která je v souladu s přirozenými právy člověka, která jsou nezadatelná a je možné je nadále rozšiřovat, pokud se jedná o hodnoty ryze osobní povahy. Hraje zde zásadní roli soukromoprávní doktrína a soudcovské utváření práva, které tyto práva de facto tvoří.

To, že stát není schopen zaručit dostatečnou ochranu osobnostních práv, které tvoří základy pluralitní demokracie, „*znamená opomíjení jednoho z ústředních základů soukromoprávního postavení jedince ve společnosti*“.³⁰⁴

I. Telec ve svých komentářích k duševnímu vlastnictví³⁰⁵, na což odkazuje i komentář k občanskému zákoníku, poukazuje na tu skutečnost, že samotným názvem „ochrana osobnosti“ se vyjadřuje právní podstata věci. Tedy, že člověk svoji osobnost státu neposkytuje, jen v určitých soukromoprávních vztazích upravuje způsoby jejího užití, což je pozitivní složka a dále je v soukromoprávní pozici též chrání, což je negativní složka.

Krom výše zmíněných dokumentů, z kterých ochrana osobnosti vychází, je nutno ještě zmínit např. antidiskriminační zákon, tzv. tiskový zákon³⁰⁶, zákon o provozování televizního a rozhlasového vysílání, kdy v posledních dvou zákonech je zavedeno

---

³⁰³ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 127

³⁰⁴ tamtéž

³⁰⁵ Srov. TELEC, I. *Autorský zákon*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007.

³⁰⁶ Z.č. 46/2000 Sb. – o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku,

„právo na odpověď“, dále zákoník práce a jiné.

Zákonné zmocnění pro úpravu ochrany osobnosti – procesní postup při zásahu či hrozícím zásahu se především uplatňuje u soudu § 7 odst. 1 OSŘ, ale je teoreticky možné postupovat i dle § 6 a §5 OZ, byť toto není v praxi využíváno.³⁰⁷

Zatímco většinou žalobce má důkazní břemeno, je-li postupováno dle antidiskriminačního zákona, je na základě směrnice Rady ES č. 97/90/ES a Rady č. 2000/43/ESa Rady 2000/78/ES s tím, že žalobce tvrdí, že byl diskriminován na základě víry, rasy, adt. důkazní břemeno na žalovaném.

Výchozím soudem v prvním stupni je krajský soud, odvolání řeší vrchní soud, dovolání, je-li přípustné, Nejvyšší soud a není-li účastník spokojen s tím, že bude tvrdit, že byla porušena jeho ústavní práva, může se obrátit i na Ústavní soud ČR, popřípadě dále na Evropský soud pro lidská práva. Žaloba k ESLP musí být podána nejpozději do 6 měsíců ode dne přijetí posledního rozhodnutí, v našem případě po rozhodnutí Ústavní soudu ČR.

§ 11 OZ

„Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.“

Normy občanského práva, konkrétně § 11n, rozvádějí v oblasti jednoduchého práva jedno ze základních lidských práv působících ve společnosti jako jedna z regulativních idejí.

Dotčení každého práva, které pod ochranu osobnosti spadá, je vždy nutné posuzovat samostatně. Tak např. u zásahu do práva na jméno fyzické osoby, tedy tento zásah již nemusí být difamační, stačí, že zásah byl uskutečněn. To je opak u práva na čest, kdy difamace musí být vždy.

Co se týče právní subjektivity všeobecného osobnostního práva, mají ji všechny fyzické osoby, kdy pochopitelně nezáleží ani na věku, tedy již nasciturus (srov. Slovenskou problematiku v této studii) ji má též.

Ochrana názvu a dobré pověsti (goodwill) právnických osob nalezneme v § 19b odst2,3 OZ, dále pak v § 8 až 12 ObZ, popř. § 44n. ObchZ.

---

³⁰⁷ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 129

Pro § 11 OZ jsou velice důležité 2 zákony a to TiskZ (§ 10 až 15) a RTV (§ 35 až 40). Takováto zákonná úprava, která je v ČR v platnosti ne příliš dlouho, byla přijata na základě dlouhodobých tendencí v komunitární Evropě a jejího práva, když je třeba, zvláště v poslední době, vyvážit „zbraně“ (sic!) mezi občany a mediální sférou.³⁰⁸

Vzhledem k tomu, že právo na odpověď je důležitým institutem ochrany osobnosti, budeme se mu věnovat podrobněji.

---

³⁰⁸ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 136-137

6.3. *Právo na odpověď*

Právo na odpověď vůči vydavateli má každý komu periodické medium (tedy to, které vychází nejméně dvakrát v kalendářním roce) či svým článkem, obsahující skutkové tvrzení zasáhlo do jeho cti, důstojnosti či soukromí. Je nutné dodat, že musí jít o periodikum veřejné, tedy nelze se domáhat tohoto prostředku, pokud jde o vnitřní oběžník vydavatele (§2 odst 2 TiskZ).

Není rozhodná otázka národnosti, trvalého pobytu dotčené osoby, což je v souladu se směrnicí Rady Evropské unie č. 87/552 EHS ve znění směrnice č. 97/36 ES.

Při využití institutu práva na odpověď není důležité právní postavení subjektu, který se chce tohoto práva domoci, ale pouze skutečný zásah do jeho osobnostních práv dle § 10 odst. 1 TiskZ.

Dle § 10 odst. 4 TiskZ se můžou domáhat za zesnulého práva na odpověď domáhat stejné osoby, jako v ObčZ ve světle posmrtné ochrany § 15 OZ.

Mezi tyto osoby náleží:

- a) Pozůstalý manžel (ne však manžel, jehož manželství bylo pravomocně rozvedeno, druh či družka zemřelého, popřípadě homosexuální partner).
- b) Děti. K nim patří i osvojenci zemřelého, kdy není rozhodné, zda jde o osvojení, které lze zrušit či nikoliv. Není-li již těchto dětí, mohou právo uplatnit rodiče, kteří jsou na úrovni osvojitele.
- c) Dle teorie i praxe, nelze toto právo rozšířit extenzivně např. na vnuky či prarodiče.³⁰⁹

Z odstavce 4., § 10 TiskZ. je dále zřejmé, že uvedené osoby jsou rozděleny dále do dvou skupin:

- 1) Pozůstalý manžel a děti;
- 2) Rodiče.

Osoby z druhé skupiny mohou své právo podle výše uvedeného ustanovení použít až ve chvíli, kdy neexistují osoby z první skupiny, či své právo osoby z první skupiny nechtějí využít.

Zde je nutné podotknout, že se jedná o zvláštní a samostatné osobnostní právo. K uplatnění osobnostních práv zemřelého dle TiskZ, je nutné aplikovat ust. § 10 odst. 4

---

³⁰⁹ ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., PAVLÍK, P., PLECITÝ, KNAP, V. K. *Ochrana osobnosti*. Praha: Linde, 1996, str.73-75

TiskZ tak, že toto právo mohou uplatnit buď všichni společně či každý zvlášť, a to i proti vůli ostatních, je však vždy nutné dodržet pořadí výše uvedené.³¹⁰

Důvodem takovéto ochrany je skutečnost, že jde o zvláštní právo, které je výrazem vysokého stupně civilizace, kdy i vzpomínka na osobu je vysoce vážená. Byť vzpomínka je materie nehmotná, i tu lze pošpinit nepravdivými řečmi a je tedy potřeba, je-li to oprávněné, tuto vzpomínku chránit. Netřeba polemizovat s tím, že není asi nikdo jiný, než nejbližší rodinní příslušníci, kteří dokáží nejlépe rozlišit, co se zakládá na pravdě a co je již fabulace vzhledem k zesnulému.

Je též dobré připomenout, že toto právo se neextenzuje na dědice dle poslední vůle, tedy není nijak spjato s poslední vůlí zůstavitele. Děti tedy mohou být i např. vyděděny, přesto toto právo jim zůstává.

Pokud by však došlo k situaci, že by všechny osoby v bodě 1. a 2 zesnuly, právo na ochranu zaniká a nelze ho na nikoho přenést.

Poměrně zásadně jiná je situace u právnických osob. Zatímco tedy po smrti fyzické osoby, se mohou práva na odpověď domáhat nejbližší rodinní příslušníci, nelze se domnívat, že by po zániku právnické osoby, měla právo na odpověď jiná právnická osoba, která je právním nástupcem právnické osoby zaniklé. To vyplývá z ustanovení § 10 odst. 4 TiskZ., kde při užití argumentu „*silentio legis*“ tedy když zákon mlčí, je zřejmé, že toto nebylo vůlí zákonodárce.

V oblasti soukromí je naplňována samotná esenciální podstata bytí člověka, kde dochází k prolínání osudů s jinými bytostmi, ke vzniku různých vazeb apod.

§ 10 TiskZ se vztahuje na ochranu jména právnické osoby, když dle § 8 odst.1 a 2 ObchZ zakládá právo na ochranu firmy jako názvu a dobré pověsti právnické osoby. Tu můžeme vnímat jako určitou spolehlivost, kvalitu.

Aby bylo možné použít § 10 odst. 1 TiskZ je vždy nutné vnímat míru zásahu do cti, soukromí či důstojnosti fyzické osoby, nebo jména a pověsti právnické osoby.

Posouzení, zda a – k jak silnému zásahu došlo, je potřebné býti co nejobjektivnější, což může doopravdy vždy posoudit jen nezávislý arbitr, tedy soud.

Ten později zkoumá, zda samotný zásah je schopen natolik zasáhnout tu složku osobnosti, aby vznikla újma, na základě které lze žádat právo na odpověď, resp. jinou formu zadostiučinění.

---

³¹⁰ ŠVESTKA, J., JEHLIČKA, O., PAVLÍK, P., PLECITÝ, KNAP, V. K. *Ochrana osobnosti*. Praha: Linde, 1996., str.74

Nestačí, aby jen dotyčná osoba vnímala subjektivně příkoří, které se jí stalo, je potřeba i naplnění objektivní stránky, tedy objektivního posouzení.³¹¹

Toto objektivní posouzení lze konstatovat, pokud by i jiná právnícká či fyzická osoba, která by byla zasažena stejnou měrou, jako osoba, která se takto subjektivně cítí, pocíťovala stejnou újmu, jako osoba dotčená. Není zde důležité, zdali osoba, která újmu způsobila, způsobit újmu chtěla.

Na závěr je důležité též podotknout, že proto, aby mohlo být uplatněno právo na odpověď, se musí určité skutkové tvrzení dotýkat určité fyzické osoby či osoby právnícké. Není rozhodující, zdali byla přímo jmenovitě konkretizována, postačí, pokud ji lze dle tohoto sdělení identifikovat.³¹²

Zde platí menší výjimka ohledně určitosti osoby. Práva na odpověď se nemůže domáhat osoba, která je členem určité skupiny, sdružení či jiného uskupení, kterých se skutkové tvrzení týká.

Sdělení, které je napadáno, musí vždy pouze obsahovat skutkové tvrzení, tedy faktickou skutečnost, kterou je možno nezávisle ověřit a zhodnotit, zdali toto tvrzení mělo možnost se dotknout žalobce, jak v roce 2006 judikoval NS ČR³¹³.

„Skutkové tvrzení se opírá o fakt, objektivně existující realitu, která je zjistitelná pomocí dokazování, pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. V zásadě platí, že pravdivá informace nezasahuje do práva na ochranu osobnosti, pokud tento údaj není podán tak, že zkresluje skutečnost, či není natolik intimní, že by odporoval právu na ochranu soukromí a lidské důstojnosti. Hodnotící soud naopak vyjadřuje subjektivní názor svého autora, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící soud proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda forma jeho veřejné prezentace je přiměřená a zda zásah do osobnostních práv je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tzn., zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby. K otázce pravdivosti uveřejněných údajů se vyslovil Ústavní soud v nálezu I. ÚS 156/99, podle něhož k zásahu do práva na ochranu osobnosti sice zásadně může dojít i objektivně, tedy s vyloučením zavinění narušitele práva, nicméně každé zveřejnění nepravdivého údaje nemusí automaticky znamenat neoprávněný zásah do osobnostních práv; takový zásah je dán pouze tehdy, jestliže (1.) existuje mezi zásahem a porušením osobnostní sféry příčinná souvislost a

³¹¹ DOLEŽÍLEK, J. Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona. Právní rozhledy, 2000, č. 10, s. 434

³¹² tamtéž, s. 435

³¹³ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 3263/2006

jestliže (2.) tento zásah v konkrétním případě přesáhl určitou přípustnou intenzitu takovou mírou, kterou již v demokratické společnosti tolerovat nelze.“

Jde-li o hodnotící úsudky, ty nemohou být úspěšně napadány a být žádáno o uveřejnění odpovědi.³¹⁴

Pokud by napadený článek obsahoval nejen fakta, ale i úsudky, je možné se ohradit jen proti skutkovým tvrzením, ne proti úsudkům. Vzhledem k tomu, že až dostatečný vývoj judikatury bude moci zodpovědět, jak oddělit dostatečně úsudek od tvrzení a jak následně postupovat. Pokud by však nebylo možno dost dobře možné užít práva na odpověď, je možné využít práv dle OZ.

Může se nabízet otázka, zdali je možné žádat odpověď u článku, který uvedl pravdivé údaje, ale dotčená osoba s interpretací nesouhlasí, či došlo k výraznému zjednodušení, které je přípustné, pokud toto zjednodušení není zavádějící. Byť by se mohlo zdát, že ano³¹⁵, literatura se kloní k závěru, že ne z důvodu³¹⁶, že z odst. 2 vyplývá, že nemusí jít o neúplné či nepravdivé tvrzení.³¹⁷

Lhůta je zde 30 dní ode dne vydání článku a 30tý den musí být žádost doručena vydavateli. V případě neuplatnění právo samo o sobě propadá.³¹⁸

Toto právo však nevzniká, pokud se již osoba dotčena sama v článku k určité okolnosti vyjadřovala: „*Předpokladem oprávnění domáhat se uveřejnění odpovědi podle tiskového zákona je, že v periodickém tisku bylo uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, přičemž smyslem odpovědi je podle § 10 odst. 2 věty první tiskového zákona, že toto skutkové tvrzení se uvádí na pravou míru nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení se doplňuje nebo zpřesňuje. Pokud však dotčená osoba již např. ve vlastním článku se sama k věci vyjádří takovým způsobem, aby skutková tvrzení uvedla na pravou míru nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení doplnila a zpřesnila, je již tím naplněn smysl, jež sleduje*

---

³¹⁴ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 138

³¹⁵ § 10/1 TiskZ: „Jestliže bylo v periodickém tisku uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění odpovědi.“

³¹⁶ § 10/2 TiskZ: „Odpověď se musí omezit pouze na skutkové tvrzení, kterým se tvrzení podle odstavce 1 uvádí na pravou míru nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení se doplňuje nebo zpřesňuje.“

³¹⁷ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 139 a dále taktéž CHALOUPKOVÁ, H. *Tiskový zákon.* Komentář. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 21, 2. vydání

³¹⁸ Kolektiv autorů. *Občanské právo hmotné.* Praha: ASPI, 2002, s. 241 a násl.

ustanovení § 10 odst. 1 tiskového zákona. V takovém případě pak případná žádost o uveřejnění odpovědi ve smyslu tiskového zákona nemůže být opodstatněná.“³¹⁹

Aktivní legitimace tedy náleží každé fyzické či právnické osobě, pasivní legitimace vydavateli. Odpověď se musí vždy omezit jen na skutkové tvrzení, nesmí mít žádné další hodnotící soudy, musí být obsahově (rozsahem) obdobná jako článek, který je napaden.

Jak správně napsat odpověď, se můžeme dočíst např. v čl. J. Doležílka³²⁰, kdy nejprve je dobré nejdříve napsat text, který je napadán, dále skutková tvrzení, s kterými nesouhlasíme, tvrzení, kterým vyvrátíme napsaná tvrzení, poukážeme na nepravdu či nesrovnalosti s tím, že osvětlíme, v čem se nás dotýkají.

Existuje zde rozpor mezi Ústavním soudem a nižšími soudy, které judikovali, že vydavatel neodpovídá za články převzaté. Ústavní soud však dovodil, že pokud soudy nehodnotily vyšší zásah takového sdělení do práv jedince, jde i o porušení norem na řádný proces³²¹: „Účastník řízení (Vrchní soud v Praze) dospěl k závěru, že - stručně shrnuto - v případě publikování označené citace není možné dovést odpovědnost vydavatele, nýbrž autora sdělení. Ústavní soud tento názor bezvýhradně nesdílí. Souhlasí s názorem účastníka, že bez dalšího nelze vždy dovést odpovědnost vydavatele za tvrzený neoprávněný zásah do osobnostních práv. Neztotožňuje se však s jeho názorem, že je vyloučena vždy odpovědnost vydavatele v případě, že zpráva (článek) obsahuje citaci třetí osoby, jak vyplývá z jeho závěrů v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Ústavní soud v této souvislosti rovněž poukazuje na názor, který je obsažen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 7. 2. 2001 (30 Cdo 214/2000), ze kterého vyplývá, že nelze bez dalšího konstatovat, že za obsahovou správnost sdělení nenese občanskoprávní odpovědnost vydavatel, ale autor tohoto sdělení. Dovolací soud se zde zabýval odpovědností vydavatele za převzatá tvrzení ve vztahu k čl. 17 Listiny základních práv a svobod deklarující právo na informace.“

Co se týče lhůty pro dodání požadavku dotčené osoby - v dnešním světě logický názor zastává T. Sokol, kdy tvrdí, že stačí, aby došlo k zaslání e-mailem.³²² Zde bych snad doporučoval užít ověřeného zaručeného podpisu a mám za to, že podmínka ohledně doručení bude splněna. Pochopitelně další možností je datová schránka. Je

³¹⁹ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 996/2007

³²⁰ DOLEŽÍLEK, J. *Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona*. Právní rozhledy, 2000, č. 10, s. 435

³²¹ Rozhodnutí III. ÚS 73/02

³²² SOKOL, T. *Tisk a právo*. Praha: Orac, 2001, s. 87.

správné připomenout, že v novém kmenáři H. Chaloupková tento názor již tento názor též podporuje, když v 1. vydání komentáře s tímto názorem nesouhlasila.³²³

Právo na odpověď, tedy samotný akt, by měl být doručen poštou či e-mailem, tedy přímo fyzicky.³²⁴

Pro úplnost uvádím názor J. Doležílka³²⁵, který s výkladem ohledně Tomáše Sokolola polemizuje ohledně lhůty pro dodání, když argumentuje skutečností, že pokud TiskZ neuvádí žádnou lhůtu, stačí, aby došlo k odeslání v den poslední lhůty, čímž je lhůta zachována.³²⁶

Poslední komentáž k TiskZ se již přiklání k názoru, že v den poslední lhůty musí být doručeno.

---

³²³ CHALOUPKOVÁ, H. *Tiskový zákon*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 38, 2. vydání

³²⁴ Srov. CHALOUPKOVÁ, H. *Tiskový zákon*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2001, s. 43, k tomu srovnej Ústavní soud ČR, sp.zn. III. ÚS 30/1998

³²⁵ DOLEŽÍLEK, J. *Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona*. Právní rozhledy, 2000, č. 10, s. 435

³²⁶ Srov. § 60 odst. 4 z.č. 141/1961 Sb.

6.4. Právo na dodatečné sdělení

Vedle práva na odpověď se v TiskZ nachází druhý institut, který posiluje presumci nevinny (čl. 40 odst. 2 LZPS, § 2 TrŘ).

Tento institut se užívá při zveřejnění informací o probíhajícím přestupkovém či trestním řízení, které však není pravomocně skončeno.³²⁷ Z relace musí být vždy zřejmé, že se jedná o konkrétního pachatele, protože jemu vzniká aktivní legitimize tohoto práva využít.

Toto právo zabezpečuje osobě, o které bylo informováno, sdělit veřejnosti, která může mít nepříznivý dojem z uveřejněné reportáže o určitém jedinci, o výsledku řízení. Médium nesmí činit k této informaci jakékoliv komentáře či další dodatečné sdělení. Co se však stane, pokud dojde k obnově řízení takového již zastaveného řízení, v judikatuře není řešeno. Dá se však předpokládat, že tím, že dojde k zrušení tohoto usnesení o zastavení (např.) dojde k zániku práva na dodatečné sdělení. Pokud by však médium informovalo o novém řízení, vzniká zde právo na dodatečné sdělení v tomto řízení.³²⁸ Co se týče po smrti dotčené osoby, právo na dodatečné sdělení přechází dle dědických skupin, stejně jako u práva na odpověď.

Závěrem je dobré se zmínit, kam se žádost doručuje, pokud se neužívá e-mail či datová schránka.

M. Chaloupková zastává názor³²⁹, že je možné doručit i jinam než do sídla firmy vydávající tiskovinu (např. do redakce), když se opírá o §13 ObchZ, § 20 ObčZ a § 31 odst. 2 a 11 Živnostenského zákona³³⁰, kdy je podnikatel povinen zajistit v místě podnikání přijímání písemností. S tímto názorem je možno souhlasit.

---

³²⁷ ³²⁷ ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 141

³²⁸ SOKOL, T. *Tisk a právo*. Praha: Orac, 2001, s. 89

³²⁹ CHALOUPKOVÁ, H. *Tiskový zákon*. Komentář. Praha: C.H. Beck, 2006, s. 39, 2. vydání

³³⁰ z.č. 455/1991 Sb. – živnostenský zákon platný ke dni 1.11.2008

6.5. Ochrana osobních údajů

Ochrana osobních údajů je upravena v zákoně č. 101/2000 Sb., jenž nahradil zákon 256/1992 Sb.

Zákon o OOÚ vznikl jako reakce na čl. 10 odst 3 LZSP, kdy reaguje na ideu v tomto odstavci zakotvenou a dále na čl. 8 EÚLP, Úmluvu Rady Evropy č. 108/1981, a směrnice EP a Rady 95/46/ES.

Vzhledem k tomu, že tento zákon původně vznikl před vstupem naší republiky do Evropské unie, došlo naším vstupem k nadřazenosti této směrnice nad zákon č. 101/2000 Sb., čímž bylo nutné tento zákon novelizovat, což se stalo z. č. 439/2004 Sb.

Na nový zákon reagoval i Trestní zákoník³³¹, kdy zavedl trestný čin „Neoprávněné nakládání s osobními údaji“ v § 180. Jde o reakci na stále důmyslnější počítačové vybavení a propojení on line komunikace jak mezi státními institucemi, tak mezi soukromými uživateli.

Zákon na OOÚ upravuje nejen shromažďování, které se vyznačuje systematikou, ale i jejich zpracování, zpřístupňováním, blokováním, atd.

Zákon na ochranu osobních údajů se vztahuje především na osobní údaje, které vznikají z činnosti státní správy, územní samosprávy, ale i činnost jakékoliv právnické či fyzické osoby.

I tento zákon se dostává do sporu s právem na informace, resp. jejich sdělováním. Jde však jen o zdánlivý rozpor, když zákon na ochranu osobních údajů je dnes konstruován jako nástroj, který převážně zaručuje průhlednost a dohledatelnost postupu těch, kdo s osobními údaji nakládají, tedy s těmi, kdo informace zveřejňují, protože právě oni musí mít velmi dobré databáze, aby vždy správně informovali.³³²

Zákon na ochranu osobních údajů se vztahuje na sbírání všech údajů a není rozhodné, zdali jde o sběr automatizovaný či manuální. Nevztahuje se však na sběr informací osoby, která je sbírá výlučně pro svou soukromou potřebu (třeba pracovní diář). T. Smejkal excempce v zákoně považuje za příliš extenzivní, kdy jsou zde velké výjimky pro Policii České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky, atd., což snižuje jeho úroveň.³³³

---

³³¹ Zákon č. 40/2009 Sb.

³³² Srov. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. doplněné a aktualizované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008, str. 6

³³³ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 141

Dohledem nad výkonem správců, kteří shromažďují citlivé informace a údajů provádí Úřad pro ochranu osobních údajů - jeho oprávnění vzniká primárně ze zákona č. 522/1992 Sb. o státní kontrole.

Samotné vymezení toho, co jest osobní údaj, je základním klíčem pro pochopení celé zákonné úpravy. Důležitou úlohu zde hrají dva pojmy a to určenost a určitelnost. Určenost je stálou vazbou, určitelnost vazbou proměnnou. Jde o vzájemný vztah mezi těmito dvěma pojmy, resp. vztah těchto pojmů k fyzické či právnické osobě. Na základě skutečnosti, zdali můžeme dle údajů, které jsou zpracovávány určitou osobou, dochází k vytvoření osobního údaje.³³⁴

Pokud osoba, která má dojem, že není s jejími osobními údaji nakládáno dle zákona na ochranu osobních údajů, může se buď obrátit přímo na správce osobních údajů a žádat o vysvětlení, nebo může žádat, aby došlo k odstranění chybného stavu. Pokud zpracovatel chybu nenapraví či ji napraví nedostatečně, má pak dotčený subjekt právo se obrátit na Úřad na ochranu osobních údajů, který zahájí správní řízení se zpracovatelem. Odpovědnost je pak solidární a to mezi zpracovatelem a správcem údajů.³³⁵

Zajímavá situace je ohledně zpracování osobních údajů z kamerových systémů, které stále přibývají. Kamerové systémy dnes provozují jak subjekty veřejné správy, jako např. Policie ČR, obce, nemocnice, tak různé soukromé subjekty. Moderní technika od černobílých nekvalitních záznamů postoupila po vysoce efektivní systémy, které dokáží nejen pořídit velice kvalitní obraz, ale i zvuk.

Pokud nejde o kamerový systém, kde se automaticky předpokládá, že je zde legální licence ze zákona (jako např. PČR či banka, kde je korektně užit institut předem získaného souhlasu), nelze o korektnosti získaného souhlasu hovořit.³³⁶

Zatímco u zaměstnavatele je předpokládán cíl vytvoření databáze osobních údajů stejných lidí (zaměstnanců), pak u vlastníka bytového domu je zřejmé, že budou shromažďovány údaje i o jiných lidech, než jsou jen vlastníci či obyvatelé bytového domu.

Je tedy nutné zkoumat skutečné využití záznamu. Pokud subjekt, který záznam pořídil, nebude nijak nadále k údajům (postavám ze záznamu) shromažďovat další údaje, či si je jakkoliv dohledávat, nejedná se o nezákonnou činnost, či činnost

---

³³⁴ Srov. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. doplněné a aktualizované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008, str. 30-36

³³⁵ Kol. autorů. *Zákon o ochraně osobních údajů*. Komentář. C.H. Beck, 2006, str. 241-242.

³³⁶ Srov. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. doplněné a aktualizované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008, str. 189

v rozporu se zákonem na ochranu osobních údajů. Taktéž pokud sám videozáznam předá jinému, který svým vlastním postupem zjistí identifikace a údaje zájmových osob, se nebude jednat o protiprávní jednání, nezpracovává tedy osobní údaje.

Pokud však zpracovatel nadále bude shromažďovat další osobní údaje, jde již za hranu zákona, kterou jistě překročí, pokud osoby identifikuje, pak vždy jen o nakládání s osobními údaji, na které musí mít zvláštní povolení úřadu na ochranu osobních údajů. Na kamerové systémy vždy musíme nahlížet ve světle zásady proporcionality. De lege ferenda by bylo dobré uvažovat o zvláštním zákonu, či novele k zákonu na ochranu osobních údajů, ohledně kamerových systémů.³³⁷

Komentář ke kamerovému systému uvádí, že je vždy třeba velice přísně zkoumat, nakolik systém zasahuje do soukromého a osobního života fyzické osoby. Zcela vyloučené je užití těchto systémů na místech, kde dochází k intimním projevům. Uložení záznamu by nikdy nemělo překročit více jak několik málo dnů. Vždy však musí být subjekt, který je monitorován, vhodně o skutečnosti natáčení upozorněn.³³⁸ Každý subjekt, který je takto nahráván, má právo se s tímto záznamem seznámit.

---

³³⁷ Srov. MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK L. *Osobní údaje a jejich ochrana*. 2. doplněné a aktualizované vydání. ASPI Wolters Kluwer, 2008, str. 189-190

³³⁸ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 149

6.6. Ochrana osobnosti a svobodný přístup k informacím

V roce 1999 byl přijat zákon o svobodném přístupu k informacím.³³⁹ V roce 2006 byl zákon poměrně dost novelizován a to zákonem č 61/2006 Sb, který přinesl pozitivní ohledně poskytování informací. Tento zákon se primárně vztahuje k čl 17 LZPS, tedy je provedením tohoto článku.

Důležitým omezením tohoto zákona je § 2, z kterého plyne, že tento zákon se neuplatňuje, pokud jde o přístup k informacím dle zákona o ochraně osobních údajů. Tedy osoby, které spravují databáze a jsou povinny dle zákona o svobodném přístupu k informacím na základě tohoto zákona informace vydat, nejsou tak povinny činit dle tohoto zákona, protože jde o osobní údaje.

Tento závěr vyplývá z judikatury Nejvyššího správního soudu, kdy za chráněný osobní údaj se považuje i údaj o anonymní osobě, je-li zde uvedena funkce, dle které lze tuto osobu identifikovat.³⁴⁰

Dále z praxe soudu vyplývá, že pokud dojde k začernění textu, který tyto osoby může personifikovat, nic nebrání tomu, aby informace byla poskytnuta ve své celistvosti.

---

³³⁹ Zákon č. 106/1999 Sb.

³⁴⁰ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 149-150

6.7. Ochrana osobnosti a zákoník práce

Na poli pracovněprávních vztahů můžeme čerpat na toto pojednání z dalších dvou důležitých pramenů. Jde o zákoník práce³⁴¹ a antidiskriminační zákon.³⁴²

Podle ustanovení zákoníku práce § 16 odst. 1: „Zaměstnavatelé jsou povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.“³⁴³

Pochopitelně jde na základě směrnic č. 76/207/EEC, č. 75/117, EEC, 2000/43/EHS, 2000/78 ES a Úmluvy MOP č. 111, o zabezpečení rovnosti mezi ženami a muži na pracovištích. Tato problematika je velice široká a můžeme ji shrnout, že jde především o rovný přístup nejen ve výši platů, pracovních pozic či odbornou přípravu, ale např. i v nerovnosti v odchodu do důchodu, apod.

Dle § 16 odst 1 ZP: „V pracovněprávních vztazích je zakázána jakákoliv diskriminace. Pojmy přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci a případy, kdy je rozdílné zacházení přípustné, upravuje antidiskriminační zákon.“³⁴⁴

Zákaz diskriminace však nemůže platit absolutně, protože odst. 2 ZP neupravuje přímo výklad jednotlivých pojmů, které jsou v tomto odstavci uvedeny, popř. již vůbec nereflektuje, že v určitých specifických zákonech se diskriminace připouští.³⁴⁵

Tedy „diskriminace“ je možná, pokud z povahy provozní činnosti vyplývá, že jde o důležitý požadavek pro výkon práce a je pro výkon nezbytný. Musí jít ale o oprávněný a přiměřený požadavek.

Za diskriminaci se však nepovažuje, pokud dochází k vyrovnání či předcházení nevýhod u osob, které jsou uvedeny v antidiskriminačním zákoně.

Dle § 133a odst. 1 OSŘ³⁴⁶ tedy pokud žalobce tvrdí, že byl diskriminován žalovaným (zaměstnavatelem), pak důkazní břemeno se obrací, a zaměstnavatel musí prokázat, že se všemi zaměstnanci jedná stejně.

³⁴¹ Zákon č. 262/č. 2006 Sb. – Zákoník práce

³⁴² Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon).

³⁴³ § 16 odst. 1, 262/č. 2006 Sb.

³⁴⁴ § 16 odst. 1, 262/č. 2006 Sb.

³⁴⁵ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 150

³⁴⁶ Pokud žalobce uvede před soudem skutečnosti, ze kterých lze dovodit, že ze strany žalovaného došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci ..... je žalovaný povinen dokázat, že nedošlo k porušení zásady rovného zacházení.

Není však možné tvrdit, že důkazní břemeno žalobce nemá vůbec. Jeho úkol je nejdříve tvrdit a pak prokazovat, že chování zaměstnavatele bylo vůči němu nestandardní a tedy došlo k diskriminaci. Obráceným důkazním břemenem se zabýval i Ústavní soud, když v odst. 23 uvedl: *„Lze konstatovat, že ve shora stanovených dimenzích je ustanovení § 133a odst. 2 o. s. ř. konformní s ústavní zásadou rovnosti práv účastníků řízení před soudem, neboť nenarušuje principy „rovných zbraní“ (fair trial) tím, že by jednomu z účastníků poskytl více výhod. Spíše lze argumentovat, že dané ustanovení napomáhá k prosazení principu „hmotné“ rovnosti tam, kde by jinak z důvodů objektivní nemohoucnosti prokázat svá tvrzení byla nedůvodně potlačena rovností „formální.“* V čl. 24: *„Žalovaný tak prokazuje své chování, a nikoliv zdržení se nepřipustného chování. To ostatně z povahy věci není ani možné. V tomto bodě proto nelze přisvědčit navrhovateli, že by měl žalovaný prokazovat „něco, co se nestalo.“*³⁴⁷

S problematikou sledování dále souvisí § 316 odst. 2: *„Zaměstnavatel nesmí bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele narušovat soukromí zaměstnance na pracovištích a ve společných prostorách zaměstnavatele tím, že podrobuje zaměstnance otevřenému nebo skrytému sledování, odposlechu a záznamu jeho telefonických hovorů, kontrole elektronické pošty nebo kontrole listovních zásilek adresovaných zaměstnanci.“* Pokud by tedy zaměstnavatel chtěl sledovat osoby na pracovišti, musí o tom zaměstnance informovat.³⁴⁸

Ještě je důležité připomenout možnost zaměstnavatele vést na zaměstnance osobní spis³⁴⁹.

Osobní spis však může obsahovat jen ty údaje, které jsou nutné ve vztahu k výkonu povolání. Podle § 3 věty druhé ZPr. zaměstnanec pak má právo do toho svého spisu nahlížet, pořizovat z něj kopie a to na náklady zaměstnavatele. Na základě tohoto spisu pak může (musí) zaměstnavatel vystavit potvrzení o zaměstnání a posudku o pracovní činnosti, pokud končí pracovní činnost zaměstnance u zaměstnavatele.³⁵⁰

Co se týče informací, které se objeví v posudku, je možné v něm uvést jen to, co se vztahuje k jemu prováděnému výkonu práce. V pracovním posudku může být tedy informace, že zaměstnanec nevykonával svoji práci dobře, ale již nemůže zde být návod pro zacházení s novým zaměstnavatelem.

Pokud zaměstnavatel posudek nevydá ve lhůtě 15 dní, běží zde 3 měsíční lhůta pro podání žaloby.

³⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04, publikován pod č. 419/2006 Sb.

³⁴⁸ BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P. KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 163

³⁴⁹ § 312 až 315 ZP

³⁵⁰ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 152

6.8. *Komplexnost ochrany osobnosti v různých právních předpisech*

Jak jsem se snažil výše ukázat, na ochranu osobnosti nepamatuje jediný zákon, tedy občanský zákoník, ale ochrana osobnosti souvisí přímo s mnoha dalšími zákony. V roce 2009 docházelo k debatě, zdali v novém trestním zákoně (platný od roku 2009) by nebylo dobré vypustit trestný čin pomluvy. Argumentace byla prostá: Jde o kriminalizaci svobody projevu na úkor ochrany osobnosti. Naštěstí byl tento poslanecký návrh nakonec jen v rovině teoretické a nebyl nikdy ani vznesen jako návrh platně a vážně myšlený. Hlavním argumentem byla skutečnost, že pro ochranu osobnosti stačí dostatečně institut z občanského zákoníku.

Takováto úvaha je obecně velice nebezpečná. Trestní zákoník dotváří právní prostor vymezený Listinou základních práv a svobod týkajících se ochrany osobnosti. Jak uvádí F. Šamalík: „*Svoboda projevu a šíření informací se musí s úctou sklonit před důstojností člověka.*“ a dále: „*Její ničivou a podlou urovní(pomluvy) je slovo a, takže obrana proti ní vyžaduje různá omezení svobody projevu*“.³⁵¹

Zrušení trestně právního postihu by mohlo nakonec vyvodit situaci, kdy lež je vyřknuta úmyslně a schválně, tedy cíleně někoho poškodit s tím, že pokud by se zvláště jednalo o viníka, který je finančně zajištěn, byla by ochrana poškozené osoby „nulová“. To vše vzhledem k zatím dosti malým přiznaným nárokům v těchto žalobách soudy a především k velice zdoluhavým procesům. (Jen pro příklad: autor této práce za jiného klienta podal žalobu na ochranu osobnosti u Krajského soudu v Ostravě v měsíci srpen 2012, do února 2013 nebylo ani nařízeno stání).

V trestně právní rovině náklady pro poškozeného nejsou v žádných vyšších částkách, u civilních soudů je odměna pro advokáta fixní a to 25.000,- Kč. Trestní řízení je sice až ultima ratio, ale pokud dojde k úmyslnému poškození či hanobení větší intenzity občana daného státu, má stát povinnost se starat o tohoto občana tím, že stát sám bude stíhat takovéto delikty.

Zcela jistě lze souhlasit s komentářem a Dr. Šamalíkem, kdy uvádí: „*Povížit princip svobody na jakousi metafyzickou a člověku nadřazenou entitu a tím problematizovat její omezení nezbytné pro zachování svobody všech není možné.*“³⁵²

---

³⁵¹ ŠAMALÍK, F. *Právo*. 2.3:2004m str. 5, in: Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck str. 153

³⁵² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 153

Závěrem lze tedy konstatovat, že vztah trestního, resp. správního práva a občanského zákoníku není dichotomický, ale u trestní odpovědnosti se zkoumá vždy zavinění (*nullum crimen sine culpa*), je tedy úžeji zaměřeno, občanské právo je zaměřeno objektivně a není rozhodné, zdali k nepravdě došlo nedbalostí či úmyslně.

7. Zajímavé judikáty k § 11 občanského zákoníku

O kritice: „V této souvislosti je třeba proto uzavřít, že vybočí-li kritika z mezí její přípustnosti, jedná se o exces, který představuje neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby se všemi s tím spojenými následky občanskoprávní odpovědnosti osoby, která se takového zásahu dopustila. Na tomto závěru pak nemůže měnit nic ani skutečnost, pokud byla tímto způsobem dotčena osoba tzv. veřejného zájmu (byť se dovolací soud domnívá, že by z hlediska předpokládané míry nutnosti snášet vyšší veřejný zájem, bylo přeci jen jinak třeba diferencovat mezi skupinou osob, které vstoupily do politiky a mezi jinými skupinami veřejně činných osob - zde konkrétně např. soudci).“³⁵³

O detekčním rámu: „Dovolací soud se v tomto případě ztotožňuje s úvahou, že tím, že žalobce vešel do prodejny prvního žalovaného, musel být i srozuměn s tím, že prodejna je bezpečnostním systémem opatřena. Pokud pak nastala situace, kdy bezpečnostní systém (detekční rám) signalizoval možnost případného neoprávněného zásahu ze strany žalobce, žalobce s pracovníky ostrahy žalovaných zcela zřetelně nespolupracoval na odstranění vzniklých pochybností, byl jimi proto zadržen až do příchodu přivolané policie.“³⁵⁴

O svědkovi: „Je nepochybné, že o exces v těchto případech může jít tehdy, pokud např. vypovídající bez vztahu k předmětu výsledku nedůvodně osočí jiného účastníka z nečestného jednání, označí jej hanlivě nebo se jiným způsobem dotkne jeho práva.“³⁵⁵

O podnikání: „Dovolací soud pak má za to, že tento postup obou soudů byl správný. Není totiž možno přisvědčit názoru obsaženému v dovolání žalované, že ochrana poskytovaná fyzickým osobám podle § 11 až 13 o.z., je ochranou specifickou pro občanskoprávní oblast, nikoliv však již pro ochranu fyzických osob, jde-li o jejich působení v oblasti práva obchodního, kdy zmíněná ustanovení jsou lex specialis sloužící ochraně občanů, zatímco ustanovení § 44 násl. obchodního zákoníku slouží ochraně podnikatelů.“³⁵⁶

O politické straně: „Právě tak, pokud předseda politické strany vysloví svůj názor na určitou událost a přitom zároveň nejde o názor přijatý oprávněným orgánem politické strany, odpovídá ve smyslu judikatury Nejvyššího soudu postižené fyzické osobě za neoprávněný zásah do osobnostních práv sám předseda politické strany, nikoli však

³⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2573/2004

³⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2382/2004

³⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 1107/2006

³⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 1310/2005

politická strana sama. Takový výrok není totiž výrokem politické strany, a tedy ani předmětem její vlastní odpovědnosti podle ustanovení § 13 obč. zák. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. listopadu 2001, sp. zn. 30 Cdo 79/2001).“³⁵⁷

O spermii: *„V uvedeném smyslu, došlo-li při uchování zdravotnickým zařízením ke znehodnocení nebo zničení mužských zárodečných buněk, darovaných manželem pro účely umělého oplodnění manželky, jedná se o zásah do reprodukčních schopností dárce, jež jsou nepochybně hodnotou tvořící součást jeho tělesné integrity. Byl-li takový zásah proveden non lege artis, tedy protiprávně, je objektivně způsobit narušit jeho osobnost v její fyzické a morální integritě, a tím neoprávněně zasáhnout do osobnostních práv manželů na soukromí a rodinný život ve smyslu ustanovení § 13 obč. zák.“³⁵⁸*

O přátelích politiků: *„K námitce dovolatele, že za osoby veřejného zájmu, u nichž se předpokládá užší míra ochrany práva na soukromí, se považují pouze politici, vláda, policejní sbor apod., tedy osoby či orgány přímo veřejně činné, lze poukázat na již naznačenou skutečnost významu tisku pro informovanost veřejnosti o věcech obecného zájmu. Do této oblasti nepochybně mohou spadat např. i obchodní i jiné kontakty osob, které se nominálně neřadí mezi politiky, s osobami, které se v politice oficiálně angažují.“³⁵⁹*

O cti: *„Čest je také integrální a důležitou součástí důstojnosti člověka. Formuje rovněž základ mnoha rozhodnutí činěných členy demokratické společnosti, která jsou fundamentální pro její dobré fungování. Čest hraje roli ve vztazích, jako např. koho zaměstnavatel zaměstná, resp. pro koho pracovník chce pracovat, je rozhodující při úvaze o tom, kdo má postoupit do vyšších pracovních či funkčních pozic, čest je důležitá pro rozhodnutí o tom, s kým navázat obchodní vztahy nebo komu bude dán hlas v politickém životě. Je-li jednou čest pošpiněna neopodstatněným obviněním vyjádřeným veřejně, a tím spíše v médiích, může být pověst a čest osoby poškozena navždy a zvláště pak v situaci, není-li dána možnost rehabilitace. Pokud taková situace nastane, prohrává jak osoba sama, tak i společnost. A právě proto nelze vycházet z toho, že ochrana pověsti, resp. cti, je záležitostí důležitou pouze pro dotčeného jednotlivce, případně jeho rodinu. Z těchto důvodů je ochranu pověsti, resp. cti, třeba vnímat i jako ochranu veřejného statku. Je proto ve veřejném zájmu, aby čest a pověst osob*

---

³⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2712/2005

³⁵⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2914/2005

³⁵⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 30 Cdo 2796/2005

působících ve veřejném životě nebyla diskutována ve skutkově posunutých rovinách. Jak na poli politiky, tak ve sdělovacích prostředcích volič potřebuje být schopen rozeznat dobro od zla, aby nakonec mohl učinit informovaný výběr ve vztahu k politikovi i k médiím. Právě vzhledem k těmto úvahám smlouvy o lidských právech stejně jako Listina nepovažují svobodu projevu za absolutní právo (viz shora).“³⁶⁰

O cti ještě jednou: „34. V první sféře jde vlastně o ochranu soukromí, v jehož rámci se nepochybně uplatňuje i právo na čest. Zásadně je však věcí každého, co a v jakém rozsahu z této sféry uvolní jako informaci pro okolní svět. Jinými slovy, v tomto segmentu zpravidla platí naprosté informační sebeurčení.

35. Sféra sociální, občanská a profesionální reflektují sociální povahu základních práv, resp. odrážejí fakt, že jednotlivec žije ve společenství a vstupuje s ostatními jeho členy do komunikace, přičemž skrze své chování, ba dokonce skrze své samotné bytí, ovlivňuje ostatní členy společenství. V této druhé sféře již neplatí naprosté informační sebeurčení, jinými slovy, do této sféry lze za určitých podmínek vstupovat, neboť se v ní mohou vyskytovat fakta, která mohou být předmětem oprávněného veřejného zájmu. Sociální sféry tak mohou být narušeny proporcionálními zásahy veřejné moci za účelem ochrany zájmů společenství. 36. Vnější okraj sociální sféry jednotlivce tvoří tzv. veřejná sféra. Jedná se o ten segment lidského života, který může vnímat anebo brát na vědomí každý (Löffler, Rickler, Handbuch des Presserechts, 4. vydání, 2000, 42. kapitola, pozn. č. 7). V této sféře neexistují prakticky žádná omezení pro šíření pravdivých faktů z ní (Soehring, Presserecht, 3. vydání, 2000, pozn. č. 19.40). Je zřejmé, že tato sféra lidského života se zcela kryje s profesionální sférou osob působících ve veřejném životě.“³⁶¹

O rodině: „18. I doktrína se přidržuje názoru, že chráněné soukromí může spočívat i v ochraně širšího okolí bezprostředně navazujícího na životní potřeby a zájmy dané osoby a především spjaté s rodinou, přáteli apod. (srov. Klíma, K. a kol.: Komentář k Ústavě a Listině. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005 s. 645, bod 4).“³⁶²

K soukromému životu: „Zde soud dospěl k názoru, že není nutné vyčerpat všechny možnosti významu soukromý život. Bylo by příliš restriktivní, kdyby mělo jít jen o vnitřní kruh. Musí být vždy umožněno vytvářet další a další vazby mezi lidmi.“³⁶³

³⁶⁰ Rozhodnutí I. ÚS 453/03 ze dne 11. 11. 2005

³⁶¹ Rozhodnutí IV. ÚS 23/05

³⁶² Rozhodnutí II. ÚS 517/99

³⁶³ ESLP 13710/88, Neiemitz

O soukromí VIP lidí. „Zde ESLP projednával případ, zdali je možné vyfotit dceru monackého knížete a následně tyto snímky publikovat. Obrana princezny spočívala v tvrzení, že je osobou soukromou, která nezastává žádné veřejné posty, na rozdíl od svého otce. A tedy má právo mít soukromí i na veřejných místech. Soud konstatoval, že byť zde může být veřejný zájem, stejně jako je zde komerční zájem na publikování, co princezna dělá, pak v takovém zájmu musí ustoupit právo na účinnou ochranu soukromého života a tedy není možné jí fotit a následně fotografie uveřejňovat.“³⁶⁴

O pověsti: „ESLP musí posoudit, zdali vnitrostátní předpisy (a soudy) dodržují spravedlivou rovnováhu mezi dvěma hodnotami a to mezi svobodou slova a ochranou osobnosti.“³⁶⁵

O víře „Svoboda projevu znamená, že pokud je tu právo, je tu i povinnost. Proto není možné poskytnout ochranu svobodě projevu, pokud tento projev je urážlivý pro náboženství či zahanbující.“³⁶⁶

O urážkách: „Svoboda projevu znamená, že nejenže mohu šířit myšlenky či informace pozitivní či neutrální, ale mohu také ty, které zasahují, šokují a znepokojují. Toho si žádá pluralitní demokracie, tolerance duch otevřenosti. Každé omezení svobody projevu je potřeba vždy náležitě zdůvodnit.“³⁶⁷

O životním prostředí: „Vážné zásahy do životního prostředí mohou mít dopad na blaho osob a mohou je zbavit možnosti pokojného užívání obydlí.“³⁶⁸

---

³⁶⁴ ESLP 59 320, von Hannover proti BRD

³⁶⁵ ESLP 42435/02, White vs švédsko

³⁶⁶ ESLP 17419/□Wingrov

³⁶⁷ ESLP 26123/95 Bergens

³⁶⁸ ESLP 14967/99, Guerrová

8. § 12 OZ Zákonná licence

(1) Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím svolením.

(2) Svolení není třeba, použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky nebo obrazové a zvukové záznamy k účelům úředním na základě zákona.

(3) Podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy se mohou bez svolení fyzické osoby pořídit nebo použít přiměřeným způsobem též pro vědecké a umělecké účely a pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby.

Osobnostní a vlastnické právo jsou 2 různé termíny, které nelze směřovat. Zatímco § 11 je spojen s termínem osobnostní právo, § 12, který specificky rozvádí § 11, je spojen s termínem vlastnické právo.

Vzhledem k tomu, že obě dvě práva sice mohou být ve vlastnictví jednoho, ale také více subjektů, pak při střetu těchto práv je vždy potřeba dát v souladu s pravidly přednost osobnostnímu právu, jakožto právu společensky významnějšímu, kvalitativně a funkčně vyššímu před vlastnickým právem (§ 3 OZ, čl. 4 odst. 1 LZPS).³⁶⁹

Pod § 12 spadají písemnosti, projevy osobní povahy, fotografie, které se týkají fyzických osob a jsou osobní povahy.

Co vše můžeme vymezit pojmem osobní povaha, se nedá říci pozitivně, ale negativně můžeme tento pojem vymezit tím, že mezi osobní povahu nepatří určitě to, co bylo užito v obchodním styku, úřední spisy, smlouvy. Jde tedy o projevy, které jsou zachyceny na určitém nosiči, může se tedy pochopitelně jednat i o e-maily, nahrávky, apod.

Co se týče pořízení fotografie, je nutné dodat, že samotné svolení k pořízení fotografie neznamená automaticky svolení fotografii dále užít.³⁷⁰

Samotné zachycení obrazu spočívá v možnosti identifikace člověka s portrétem. Může jít tedy o fotografii z fotoaparátu, ale i z bezpečnostní kamery či rentgenový snímek.

Svolení k nakládání s písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní

³⁶⁹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 177

³⁷⁰ tamtéž

povahy, musí být tedy vždy projevono souhlasem (§ 34), který spočívá v projevu vůle, ať již konkludentně či výslovně, za úplatu či bez úplaty.

Co se týče konkludentního souhlasu, ten spočívá v chování osoby, do jejího práva může být pořízením určitého záznamu zasáhnuto. Pokud tedy osoba vstupuje do prostor, které jsou označeny jako prostory, které jsou snímány bezpečnostním systémem a osoba přes toto poučení vstoupí do těchto prostor (např. banka), pak zcela jistě souhlasí, aby byly pořízeny snímky či dokonce video, zachycující její chování. Taktéž můžeme dojít k názoru, že pokud je obec označena cedulí, že obec má kamerový systém, jde o konkludentní souhlas s pořizováním záznamu dotyčné osoby.

Může se však stát, že je zapotřebí dát přednost veřejnému zájmu při objasňování porušení práva před ochranou osobnosti, tedy při kolizi těchto práv, může veřejný zájem převážit a ospravedlnit zásah do těchto osobnostních práv.³⁷¹

K samotnému svolení je potřeba podotknout, že jde vždy o rozsah svolení v době, který dotčená osoba musela znát či znala.

Dle komentáře³⁷² fyzická osoba, která užila obrazového snímku osoby, od které nezískala souhlas, se dopouští protiprávního jednání.

S tím autor této práce nemůže rozhodně souhlasit. Autor této práce zastupuje v době psaní práce poškozeného v trestní věci obžalovaného M. D. , otce dítěte A. H. Poškozený jakožto profesionální voják v době, kdy byl v civilu, se nacházel na Mezinárodním filmovém festivalu v K. Varech, kde jako prostý účastník fotil různé „VIP“ osoby. Též vyfotil, mimojiné, A. H. a M. D., kdy dohrou byl brutální útok M. D. na poškozeného.

Soud I. stupně konstatoval, ve svém rozsudku, že profesionální voják tím, že ve svém osobním volnu fotil různé lidi na MFF v KV, zasáhl do práva na ochranu osobnosti A.H. a bylo logickým závěrem, že M. D. se dopustil zvlášť závažného zločinu. Přesto soud M.D., byť ho uznal vyným trest dle TZ neuložil, ale aplikoval analogii ve prospěch pachatele a M. D. dostal jen 6 měsíců zkušební doby. Odvolací soud pochopitelně rozsudek zrušil a M. D. potrestal trestem 2 roky.

Co se týče telefonních hovorů, jak již bylo nastíněno výše, volající vždy musí předpokládat, že jeho hovor bude nahráván, pokud neprojevil opačnou vůli. Co se týče nahrávání záznamu samotným volajícím, již výše bylo uvedeno, že i toto lze dle judikatury užít jako důkaz v o.s.ř.

---

³⁷¹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 178

³⁷² tamtéž

Záznamu z telefonického hovoru v trestní věci lze užít jen za podmínek stanovených trestním řádem a nijak jinak.

Nelze se platně vzdát práva na odvolání souhlasu pro pořízení záznamů ať už audiovizuální či jiné povahy. Na druhou stranu je pochopitelně možnost vzniku škody, pokud odvolání souhlasu je v rozporu s platně uzavřenou smlouvou.

Je dobré se obecně zamyslet nad možností uplatnění důkazu dle § 12 OZ v civilním řízení.

Pokud je takovýto důkaz získán legálně, není pochyby o skutečnosti, že soud by takovýto důkaz měl připustit. Pokud však důkaz byl získán v rozporu se zákonem, tedy je nezákonný, je pak i nepřipustný. Podle stanoviska Nejvyššího soudu České republiky, (21 Cdo 1009/99) nelze užít důkaz v občanském soudním řízení, pokud byl pořízen v rozporu s obecně závaznými předpisy, čímž by došlo k porušení práv fyzické či právnické osoby: *„Při posuzování důkazů navržených účastníky z hlediska jejich zákonnosti je třeba rovněž přihlédnout k ustanovení čl. 90 věty první Ústavy České republiky, podle něhož jsou soudy povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Ustanovení § 2 o.s.ř. ukládá soudům též povinnost zaměřovat svou činnost k tomu, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob. Z těchto ustanovení upravujících hlavní poslání soudů, obsah jejich činnosti v občanském soudním řízení a předmět a účel občanského soudního řádu vyplývá nejen úkol soudů zajišťovat spravedlivou ochranu práv a oprávněných zájmů fyzických a právnických osob, které byly porušeny nebo jsou ohroženy, ale též jejich povinnost postupovat v řízení, jímž je tato ochrana zabezpečována, tak, aby samy svou činností práva fyzických a právnických osob neporušovaly a porušování jejich práv v řízení zamezovaly. Má-li být občanské soudní řízení jednou ze záruk zákonnosti sloužící jejímu upevnování a rozvíjení (§ 3 věta první o.s.ř.), nelze připustit, aby při činnosti soudů, kterou je zajišťována ochrana práv fyzických a právnických osob, docházelo k porušování nebo k využívání porušení jiných práv těchto osob.“*³⁷³

S tímto názorem však nesouhlasí K. Knapp a J. Švestka, kteří tvrdí, že: *„Není důvodné směřovat otázku občanskoprávní odpovědnosti za porušení osobnostního práva, k němuž došlo nezákonným způsobem s otázkou užití takto získaných důkazů. Úkolem soudu je zjistit skutkový stav, aby byl naplněn požadavek spravedlivého*

---

³⁷³ Srov. rozpor mezi judikátem R 39/1999 a NS 30 Cdo 64/2004

procesu. Za tím účelem je soud povinen provést všechny rozhodné důkazy, které mu účastníci přivodí.³⁷⁴

NS ČR k tomu uvádí³⁷⁵: „Volající proto hovor iniciuje za situace obecné povědomosti o možnosti, že takový hovor může být technickou cestou druhým účastníkem zaznamenáván (dovolací soud zde odhlíží od alternativy, kdy by hovor případně zaznamenával sám volající, neboť v posuzované věci se o takový případ nejedná). Pokud pak volající přesto telefonát uskutečňuje za těchto předpokladů, lze dovozovat, že tím současně konkludentně souhlasí i s možným pořízením zvukového záznamu tohoto telefonátu (neprojeví-li přitom ovšem opak).“

Jako příklad uvádí, kdy důkazem je pořízení fotografií, které zachycují manžela s jinou osobou, z nichž je jasné, že jde o nevěru. Na základě toho by byl podán návrh na rozvod manželství a soud by zamítl důkaz a tedy i návrh jen proto, že tyto fotografie byly získány v rozporu se zákonem.

Nelze tedy říci, že soud nemůže užít nezákonně získané důkazy v civilním procesu, pokud tyto důkazy jsou schopné osvětlit stav věci (§ 125 OSŘ) a které povedou ke splnění požadavku spravedlivého procesu.

Lze pak tvrdit, že pořízení záznamu či podobizny k provedení důkazu v civilním řízení, je pak zákonnou licencí dle § 12 odst. 2 OZ. Takovýto výklad však musí být vždy restriktivní.

Musí jít vždy o přímo vztah k účelu řízení, nesmí se jednat o zbytečně skandalizující projevy. A nesmí být nikdy do osobnostních práv zasaženo více, než je nutné pro dosažení účelu řízení.

K tomuto názoru se připojuje i J. Telec, který uvádí, že např. důkaz o domácím nasílí, který byl pořízen skrytou kamerou, je důkazem legálním.³⁷⁶

Oproti tomu stojí názor Ústavní soudu³⁷⁷: „Magnetofonový záznam telefonického hovoru fyzických osob je záznam projevů osobní povahy hovořících osob a takový záznam může proto být použit (i jako důkaz v občanském soudním řízení) zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru. Jestliže soudy připustily provedení důkazu přečtením záznamu telefonických hovorů mezi K. a D. Z. proti výslovnému nesouhlasu jednoho z účastníků hovoru (K.), došlo tím k zásahu do jeho základního práva na ochranu tajemství zprávy podávané telefonem podle čl. 13 Listiny -

³⁷⁴ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 179

³⁷⁵ Rozhodnutí 30 Cdo 1224/2004

³⁷⁶ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 180

³⁷⁷ Rozhodnutí I. ÚS 191/05

a důsledně vzato i do základního práva stěžovatele na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny - a důkaz jako takový je třeba považovat za nepřípustný.“

8.1. Úřední licence

Jde o bezúplatné licence, kterou poskytuje přímo zákon určitému subjektu. Vždy zvláštní zákon stanovují rozsah oprávnění vstoupit do osobnostních práv a využití § 12 odst. 2. Zákon vždy explicitně musí stanovit rozsah užití takovéto licence. V případě pochybnosti o formě či rozsahu a způsobu užití, je potřeba být vždy restriktivní. Takovýmto speciálním zákonem je např. autorský zákon.

8.2. Vědecká, umělecká a reportážní licence

Odst. 3 § 12 stanoví další rozsah, kdy není nutné mít souhlas fyzické osoby se zachycením její podobizny, obrazového snímku či záznamu. Je nutné upozornit, že toto není licence pro užití písemností osobní povahy.

Musí se vždy sledovat účel, pro který je takto dílo pořizováno. Pokud by se jednalo např. o reklamu a ne již umělecké či vědecké dílo, souhlas zde pak již musí být dán: *„Je jistě nezadatelným právem fyzické osoby svobodně se rozhodnout, zda do jejich zákonem chráněných osobnostních hodnot (zde podobizny) bude využito např. pro komerční, reklamní, resp. obdobné účely, tedy nad rámec zákonné licence stanovené v § 12 odst. 2 a 3 o.z.“*³⁷⁸

Co se týče zpravodajství, zde je třeba podotknout, že tato licence se vztahuje jen na noviny v papírové podobě a televizní vysílání přes telestrický přenos, ne tedy přes internet.³⁷⁹

Užití každé licence musí chránit zájmy fyzické osoby, které jsou takto „násilně“ zobrazovány. Je potřeba sledovat, zdali natočením reportáže či pořízením fotografie, nedojde ke znevážení osobnosti a narušení jejich osobnostních práv. Pokud by došlo k excesu, je možné se domáhat ochrany a následně zadostiučinění u soudu. Pokud totiž musí ustoupit osobnostní práva, nelze dojít též k závěru, že je možné tento ústup považovat za slabší rovinu práva, než právo na sdělování informace. Ba právě naopak je potřeba o to více zabezpečit ochranu práv, které takto ustupují: *„Z výše uvedených závěrů vyplývá, že při střetu základního politického práva na informace a jejich šíření s právem na ochranu osobnosti a soukromého života, tedy základních práv, které stojí na stejné úrovni, bude vždy věcí nezávislých soudů, aby s přihlédnutím k okolnostem*

³⁷⁸ Rozhodnutí ČR 30 Cdo 1873/2006

³⁷⁹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 181

*každého jednotlivého případu pečlivě zvážily, zda jednomu právu nebyla nedůvodně dána přednost před právem druhým. Tak to ostatně stanoví i čl. 4 odst. 4 Listiny, když ukládá orgánům aplikujícím právo, aby při této aplikaci šetřily podstatu a smysl základních práv.*³⁸⁰

---

³⁸⁰ Rozhodnutí IV ÚS 154/97

8.3. § 13 OZ

(1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

(2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.

(3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Pro vznik odpovědnosti mezi § 13 je důležité, zdali dojde ke kauzálnímu nexu mezi 2 skutečnostmi. Na jedné straně je jednání, které způsobilo zásah do osobnostních práv dle §11 OZ, na druhé straně újma, a to ať už majetková či nemajetková. Odpovědnost dle § 13 OZ je založena vždy na objektivním principu. Není tedy rozhodné, zdali se prokáže zavinění či nikolivěk. Obrana tedy nemůže spočívat v tvrzení, že škoda neboli zásah do osobnostních práv nebyl způsoben úmyslně, ale jen nedbalostně. Z toho vyplývá, že odpovědnost dle § 13 OZ se vztahuje i na osoby, které jsou mladší 18 let či osoby, které jsou zbavené či omezené ve své odpovědnosti.³⁸¹

Obrana však nemůže ani spočívat v omluvitelném omylu, tedy, že jednal v dobré víře. Není tedy rozhodující, zdali informaci jen neověřil nebo se domníval, že vychází z důvěryhodného zdroje či snad jen předával zprávu dál, kterou někde zaslechl.

Co však může být vhodnou obranou, je tvrzení, že právní skutečnost, která „založila odpovědnost“ nebyla uveřejněna na veřejnosti, a tak nepravdivé tvrzení nebylo s to zasáhnout do žalobcových práv.

Též vhodnou a de facto jedinou možnou obranou je obrana důkazem pravdy. Jde o tvrzení, kdy žalovaný prokáže, že informace, které šířil o žalobci se zakládají na pravdě.

Užití důkazu pravdy je však ohraničeno intimní sférou každé osoby. To znamená, že nikdy není možné referovat, byť o pravdivých skutečnostech, pokud se tato informace dotýká intimní sféry jedince.³⁸²

---

³⁸¹ Srov. rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 3577/2006

³⁸² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 185

Pro pochopení odpovědnosti je třeba nejdříve rozvinout několik pojmů. V první řadě je třeba jasně definovat, co je to neoprávněný zásah.

Jde o každé jednání, které zasahuje do osobnostní sféry jedince a je v rozporu se zákonem. Jde o rozpor s objektivním právem, tedy o tvrzení, které se nezakládá na pravdě či pravdu zkresluje a tím zasahuje do osobnosti fyzické osoby.

Zásah může spočívat jak v jednání aktivním, tak pasivním, které může spočívat v jednání, které nerespektuje určité zavedené zvyklosti, etický kodex.

Jednání se může projevit jakýmkoliv způsobem. Nelze vytvořit pevně daný katalog, ale lze obecně říci, že jde o mluvený, písemný, obrazový projev, který se buď nezakládá na pravdě, anebo v kritice, která je nepřipustná, tedy vybočuje obsahem sledovanému cíli.

Jeden z nejzávažnějších zásahů do osobnostních práv je smrt osoby, která je osobou blízkou. Velmi závažným zásahem je také jakýkoliv zásah do tělesné integrity. Pokud jde o lékařský zásah, musí jít o non lege artis. Takový zásah spočívá i v tom, že genetický materiál, který byl poskytnut pro umělé oplodnění, je následně „nemocnicí“ zničen.

Dokonce můžeme hovořit dle judikatu ESLP o zásahu do soukromí, pokud dojde ke zveřejnění fotografie soukromého domu v určitém případě za určitých okolností, při možnosti identifikace vlastníka či uživatele domu.³⁸³⁻

Tomuto názoru odpovídá i judikát³⁸⁴ Nejvyššího soudu České republiky. Je dobré upozornit na skutečnost, že odvolací soud v této věci, jak již bylo uvedeno, se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že zveřejněním fotografie domu žalobců nedošlo k neoprávněnému zásahu do jejich osobnostních práv, konkrétně do jejich práva na soukromí, a to proto, že dům je věcí, která je seznatelná zvenčí a nenáleží proto do sféry osobního soukromí, které představuje vnitřní intimní sféru života fyzické osoby nezbytnou pro její seberealizaci a další rozvoj.

Ač závěr soudu I. a II. stupně bude nepochybně ve většině případů spíše pravidlem, přesto nelze současně bez dalšího vyloučit ani možnost, že okolnosti takového zveřejnění v konkrétním případě (při současné identifikaci vlastníka věci nebo jejího uživatele) mohou eventuálně být ve své podstatě nepřipustnou sondou do intimní oblasti fyzické osoby, schopnou nedovoleně informovat i širokou veřejnost o jejím individuálním založení, resp. zaměření, směřování, apod. tedy celkově

---

³⁸³ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 186

³⁸⁴ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 181/2004

nepřípustně vypovídat o soukromé sféře fyzické osoby. To však zatím v dosavadním řízení uváženo nebylo.

Co se týče dalších sousedských vztahů, tj. dívání se sousedům do oken, může se jednat o nepřípustný zásah do soukromí, pokud se tak děje soustavně a závažně.³⁸⁵ Samotné obtěžování pohledem však již zásahem do soukromí není.

Zajímavé je zamyšlení komentáře, zdali odůvodnění rozsudku je způsobilé přivodit zásah do osobnostních práv účastníka řízení. Komentář se velice zdrženlivě připojuje k názoru, že se tak může stát. Je však nutné sledovat především účel odůvodnění, a pak až možný zásah do osobnostních práv.

„Na rozdíl od Nejvyššího soudu se tedy Ústavní soud shoduje s ESLP v tom, že také odůvodněním soudního rozhodnutí lze zasáhnout do osobnostních práv jak přímo účastníka řízení, tak eventuálně třetí osoby, stejně jako je myslitelné porušení zásady presumpce nevinny. Takováto porušení, vytykána ve vztahu k odůvodnění soudního rozhodnutí, je však nutno zvažovat s ohledem na funkci tohoto odůvodnění, zejména s ohledem na to, aby bylo soudu umožněno vykonávat jeho funkci, a tedy přesvědčivě, jasně a podrobně vysvětlit, jaký skutkový stav byl v daném případě shledán a jaké je jeho právní posouzení. Z tohoto důvodu lze, ve vztahu k odůvodnění soudního rozhodnutí, uvažovat o případném neoprávněném zásahu do osobnostních práv jen zcela výjimečně, což platí zejména v těch případech, kdy jde o soudní rozhodnutí adresovaná třetím osobám.“³⁸⁶

K této problematice je dobré srovnat nález Ústavního soudu, který se vymyká všemu dosavadnímu rozhodování obecných soudů v této věci.³⁸⁷

Pro vznik aktivní legitimace požadovat náhradu za zásah do osobnostních práv je po kauzálním nexu nutné zkoumat, zdali zde není okolnost, která by odpovědnost vylučovala.

Zcela objektivně vylučuje zásah do osobnostních práv skutečnost, pokud dotčená osoba sama projevila souhlas se zásahem do svých práv. Jsou zde předpoklady, že je k tomu způsobilá a dále může nakládat s dotčenou hodnotou.

Též je nutné zkoumat, zdali zde není zákonná licence, tedy veřejný zájem, který vylučuje odpovědnost (§ 12, dost. 2,3, OZ). Též nemůže být založena odpovědnost tam, kde došlo jen k výkonu práva, které vychází ze zákona, jako třeba např. svoboda projevu či při kritice.

---

³⁸⁵ Rozhodnutí NS 22 Cdo 2251/2005

³⁸⁶ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 186

³⁸⁷ Rozhodnutí I. ÚS 310/05

Připomínám, že vždy žalovaný, tedy ten, kdo zásah způsobil, musí prokázat, že měl právo takto zasáhnout a nečinil tak protiprávně.

Lze např. poukázat na petiční právo (čl. 18 odst. 1 LZPS), které zakládá právo, na stížnosti či návrhy, popř. žádosti. Je to druh svobody projevu. Avšak pokud by takový projev překročil určitou mez, např. tím, že by někoho křivě obvinil, tedy by zasáhl do jiných ústavně právních svobod (ochrana osobnosti), vybočil by z mezí, v kterých se petiční právo nachází a mohl by se dopustit např. trestného činu křivého obvinění.

Též není možné považovat kritiku či výrok, který je způsobilí uškodit dobré pověsti právnické osoby, za zásah do osobnostních práv statutárních orgánů či např. představitelů města. Ústavní soud zdůrazňuje, že jde o dva odlišné subjekty.

Bohužel dle judikátu³⁸⁸ (neexistuje žádné zákonné ustanovení, které by opravňovalo soud, aby v občanském soudním řízení (v řízení o ochranu osobnosti) zasahoval do řízení trestního tím, že by např. aproboval postup orgánů činných v trestním řízení z hlediska rychlosti a účelnosti řízení (obdobně srovnaj i odvolacím soudem zmíněné usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 2. března 2004, sp.zn. II. ÚS 299/03). Není možné se ani domáhat ochrany osobnosti proti orgánům činným v trestním řízení, pokud v souladu s trestním řádem zahájili trestní stíhání. Následně byla podána obžaloba, když soud obžalovaného zprostil viny.

Je nutno podotknout, že Ústavní soud ČR podotýká, že civilní soudy nemohou přezkoumávat činnost orgánů činných v trestním řízení (to může jen trestní soud). Slovo bohužel musím podotknout úmyslně, když se domnívám ze své praxi v advokacii – téměř 5 let, že na jedné straně státní zastupitelství se „bojí“ jít do určitých kauz, na straně druhé jsou podávány obžaloby, které nemusí být vždy v souladu s názory nejvyšších soudů, obžalovaný je zproštěn, ale poskvrnění na něm již zůstává.

Pokud svědek vypovídá k předmětu řízení, zcela jistě nemůže jít o zásah do osobnostních práv. Ale pokud by svědek, bez kontextu k předmětu řízení zaútočil na třetí osobu a označil ji jako člověka nečestného chování, jde pak o zásah do osobnostních práv. *„Obecně platí zásada, že výpověď účastníka (svědka apod.) v řízení (ať občanskoprávním či trestním), je posuzována jako výkon stanovené povinnosti, resp. práva, a je tak kryta touto zákonnou licenci. Pokud při ní dojde k zásahu do osobnostních práv druhé fyzické osoby, není hodnoceno jako zásah neoprávněný, s výjimkou případů, kdy se ten, kdo výpověď před soudem činí, dopustí případného*

---

³⁸⁸ Rozhodnutí 30 Cdo 57/2005

excesu. ³⁸⁹ Jak jsem již uvedl dříve, není zásahem do osobnostních práv, pokud ochranka zadrží osobu, která je podezřelá ze spáchání trestného činu do doby příjezdu Policie ČR. Jistě by však již bylo excesem, kdyby dotčenou osobu zavřela či zadržela delší dobu a Policii ČR ihned nepřivolala.

---

³⁸⁹ Rozhodnutí 30 Cdo 1404/2006

8.4. *Kritika*

edním z nejvíce diskutovaných práv ve vztahu k právu na ochranu osobnosti je kritika. Podle čl. 17 dost. 2 LZPS a čl. 10 EÚLP nelze kritiku považovat za zásah do osobnostních práv, pokud je přiměřená.

Zcela jistě můžeme říci, že kritika má své místo ve společnosti. Je důležitá pro fungování demokracie a omezení jejího výkonu musí být velice bdělé.

Aby však kritika nebyla nepřiměřená, tedy nejednalo se o exces, musí kritika vycházet z pravdy, z faktů, které lze následně ověřit a z nichž si lze utvořit pravdivé závěry. Dále je důležité, aby kritika byla konkrétní, tedy se opírala o pravdivá fakta a ne o domněnky. Kritika musí být také přiměřená a to, co do obsahu a formy, tedy použitá slovní spojení a formulace respektují všeobecné normy slušnosti.

Z kritiky nesmí být ani náznakem citelné, že původce se snaží dotčenou osobou znevážit, urazit, zesměšnit či skandalizovat.³⁹⁰

Pochopitelně většina kritiky směřuje k osobám veřejného zájmu, jako jsou např. politici. U těch je možné dovodit zmenšenou, ale nikoliv nulovou ochranu jejich osobnostních práv.

Je však nanejvýš nutné rozlišovat mezi osobami veřejného zájmu, kteří do veřejného zájmu se dostávají vzhledem k jejich působení v politice a na druhé straně mezi osobami, které jsou jen veřejně činné.

Pokud jsou tyto osoby veřejně činné pro bono či nejsou „celebritami“ živící se svými skandály, měli by si zasloužit zvýšenou ochranu osobnostních práv. Tuto poznámku činím, protože se domnívám, že je v rozporu s podstatou společnosti informovat v médiích o rozvodech, problémech, úmrtí, sexuální orientaci a jiných intimních záležitostech osob, které se snaží pro veřejnost činit dobro a sami si z ní nic neberou (např. Marek Eben, kterého pravidelně potkávám a děkuji mu tímto za jeho pohled od médií).

Ústavní soud sám definoval, co je věc veřejného zájmu: „*Věcí veřejnou jsou veškeré agendy státních institucí, jakož i činnost osob působících ve veřejném životě, tj. např. činnost politiků místních i celostátních, úředníků, soudců, advokátů, popř. kandidátů či čekatelů na tyto funkce; věcí veřejnou je ovšem i umění včetně novinářských aktivit a showbyznysu a dále vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob mohou být*

---

³⁹⁰ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 188-189

*veřejně posuzovány. Při kritice veřejné záležitosti vykonávané veřejně působícími osobami platí z hlediska ústavního presumpce, že jde o kritiku ústavně konformní. Jde o výraz demokratického principu, o výraz participace členů občanské společnosti na věcech veřejných. Přitom presumpcí ústavní konformity je chráněn toliko hodnotící úsudek, nikoli tvrzení faktů, která v míře, v níž sloužila za základ kritiky, musí naopak důkazně prokazovat kritik sám.*³⁹¹

S tímto názorem nemohu zcela souhlasit pro výše uvedené.

Důvodem, proč judikatura dospěla k názoru, že tyto osoby mají nižší ochranu osobnosti, je fakt, že konkludentně svým jednáním souhlasili s tím, že svět má právo o nich vědět.³⁹²

Toto tvrzení však považuji za velice nebezpečné a špatné. Takovéto tvrzení způsobuje, že do politiky (která společnost v České republice v současnosti trápí nejvíce) vstupují často lidé, kteří jsou exhibicionisti, avšak bez morálních kvalit a zkušeností. Lidé morálně kvalitní a schopní si hýčkají své soukromí a nechtějí za žádných okolností dovolit, aby neztratili klid ve své rodině a svém životě. Např. lékař J. Pirk, který pomáhal prezidentskému kandidátovi Janu Fišerovi, osobnost napříč společností uznávaná, po volbách řekl, že již nikdy nechce cokoli dělat v politice, právě pro četnost článků o něm a jeho soukromí, byť byl jen obyčejným členem volebního výboru.

Soudní judikatura, a to i evropská, však má přesně opačný názor. Tvrdí, že měřítko pro posuzování kritiky jsou v jejich případech mnohem měkčí, veřejnost má právo být informována o jejich životě, aby mohla posoudit jejich morální vlastnosti. Judikatura zdůrazňuje, že je možné informovat informacemi, které zraňují či šokují, ale ne informacemi, které jsou nepravdivé.

Takovéto tvrzení mi přijde naprosto zcestné, když nevidím jediný důvod, proč je dovoleno někoho zranit či šokovat.

Chápu, že společnost má právo na informace z veřejného života politika, ale ze soukromého? Pokud bych měl tvrdit, že společnosti tyto informace lépe poslouží k posouzení morálních kvalit, kontroval bych na to skutečností, že společnost než si politika zvolila, si měla jeho osobnost a morální kvality prověřit sama. Jak? Z jeho předchozí činnosti. Politik, který se uchází o mandát, má být pozitivně viděn několik let před tím, než se začne o mandát ucházet. Až následně má pro svou práci pro bona právo mandát chtít.

---

³⁹¹ Rozhodnutí I. ÚS 453/03

³⁹² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 189

Judikatura bazíruje na skutečnosti, zdali se jedná o hodnotící úsudek, proti kterému není obrany (pokud nevybočuje z meze) a hodnotící soud, proti kterému obrana je. A to jen proto, že se jedná o subjektivní soud.

Nakolik je právo spravedlivé si můžeme udělat obrázek z následujícího komentáře. Evropská judikatura dospěla k názoru, že sice soudce a státní zástupce může být podroben kritice, ale stát je povinen je chránit před neopodstatněnými obviněními (sic!) a kritika nesmí překročit určité meze.³⁹³

Má otázka pak může být jen jediným směrem. Proč jen soudci a státní zástupci? Pokud by odpověď měla být v duchu, jak ji naznačuje komentář, tedy že jde o státní zaměstnance, které není možno spojovat s politikou, tedy kritika přípustná není, pak s ní nemohu souhlasit. Pokud má mít soudce a státní zástupce „vyšší práva“, má je mít i např. advokát, protože hájí práva, resp. spravedlnost.³⁹⁴

Soudy dospěly ohledně kritiky k mnoho judikátům, kdy zajímavý je např. ohledně kandidátů do Senátu ČR. Pokud se kandidáti napadají při volbách, ochrana osobnosti působí jako prostředek osobnostních práv jen subsidiárně, pokud není možné vzniklou újmu napravit jinak.³⁹⁵

Závažná otázka, která již byla mnohokrátě judikována, je otázka karikatur, nadsázek, frašek a novinářských kachen.

Obecně lze říci, že jsou možné, pokud je vždy v pozadí princip přiměřenosti – proporcionality. Musí být průměrnému čtenáři jasno, že nejde o podání pravdivé informace, ale o nadsázku, tedy cosi nevážného.

Informace musí obsahově odpovídat skutečnosti a pravdě.³⁹⁶ S tím by šlo souhlasit v obecné rovině. S čím, však již nelze souhlasit, je poznámka komentáře, že pokud by takovýto názor nebyl, kladl by na novináře nesplnitelné podmínky.³⁹⁷

Nelze však s takovýmto názorem souhlasit z prostého důvodu. V současnosti média mají veliký vliv a v podstatě vychovávají občany. Jsou to převážně oni, u většinové populace, kdo vytváří jejich názory, hodnoty, soudy, náladu.

Pokud rezignujeme na úplnost informací, rezignujeme na hloubku uvažování, krásu světa. Svět není krásný v povrchnosti, ale v hloubce. Pokud se podíváme do zahraničí např. Allgemeine Zeitung, New York Times aj., zjistíme, že mají speciální oddělení pro určitá témata. U nás máme jednoho novináře pro téměř všechno.

---

³⁹³ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 190

³⁹⁴ Srov. ESLP 35640/97, Lešník vs. Slovensko, P ESLP 2003,

³⁹⁵ Rozhodnutí KS v Ostravě č.j. 23 C 118/2004

³⁹⁶ Srov. Nález ÚS I ÚS 156/99

³⁹⁷ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 192

Specializace u nás chybí, až na výjimky, i u seriózních novin jako MF Dnes, Lidové Noviny, apod. Též vzdělání novinářů v oboru, o kterém píšete, jim chybí.

Je potřeba, aby denně vyšlo 30 novin, 24 web magazínů, reportáží, televizních událostí 10? Je potřeba tolik informací? Nebo je lepší zdůrazňovat kvalitu?

8.5. Subjekty odpovědnosti

Jak jsem již výše uvedl, odpovědnost dle § 13n je objektivní. Není tedy nutné, aby u fyzické osoby došlo k zavinění, což je subjektivní předpoklad vzniku škody, pokud jde o úmysl, pokud jde o nedbalost a rozumovou volní stránku, též té není zapotřebí.

Již jsem uvedl, že odpovědná je i osoba, která není zletilá, či která je omezená nebo zbavená ve své způsobilosti.³⁹⁸

Pokud se zásah do práv na ochranu osobnosti týkal více osob, pak není rozhodné, zdali se k soudnímu řízení připojí všichni nebo jen některé, či dokonce jedna. Aktivní legitimace zde je pro každého zvlášť³⁹⁹.

To vše se však týká jen nemateriální újmy. Pokud by se mělo jednat o újmu materiální, tedy škodu dle § 420, pak je nutné, aby osoba, která se protiprávního jednání dopustila, tedy škůdce, byla způsobilá k zavinění.

Co se týče právnických osob, zde je situace složitější. Je možné nastínit případ, že právnická osoba si vědomě najme osobu (nebo zaměstnance) a v rámci výkonu dle smlouvy, tato osoba zasáhne do osobnostních práv. Pak dle § 420 odst 2, v souvislosti s § 853 je odpovědná tato právnická osoba.

Zde je rozhodující judikát: *„Podle něj subjekty odpovědnými za zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu, spočívající buď v porušení, či jen v ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, mohou být buď fyzické osoby, nebo osoby právnické. V případě, že za zásah odpovídá právnická osoba, vychází se obecně z toho, že byl-li zásah do osobnosti způsoben někým, kdo byl použit právnickou osobou k realizaci činnosti této právnické osoby, postihují občanskoprávní sankce podle ustanovení § 13 obč. zák. samotnou právnickou osobu, a to při analogickém užití ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. ve spojení s ustanovením § 853 obč. zák.“*⁴⁰⁰

Tedy osoba, která jednala dle příkazů právnické osoby, jí odpovídá za škodu, kterou svým výkonem způsobila, ale zde se jedná o jiný právní vztah. Nesmí jít však o exces této osoby, pak by odpovídala přímo ona: *„Pouze v případě, kdy by zaměstnanec vykročil z rámce činnosti právnické či fyzické osoby v důsledku excesu, bude odpovídat*

³⁹⁸ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 194

³⁹⁹ Rozhodnutí NS ČR 28 Cdo 416//2002

⁴⁰⁰ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 999/2007

*postižené fyzické osobě pouze sám. Pokud žalovaná pronesla předmětné výroky v této souvislosti, nešlo o vykročení z rámce činnosti právnické osoby obce Z.*⁴⁰¹

Můžeme tedy dle judikatury rozlišit dva případy subjektů, které jsou odpovědny za zásah:

- a) Buď je osobou, která text napsala osoba jiná, než zaměstnanec časopisu, který článek vydal. Pak může osoba postižená zásahem do svých práv se bránit soudně buď přímo proti pisateli článku, nebo přímo proti médiu, který článek zveřejnilo anebo proti obou dvou společně.
- b) Autor relace je osoba, která je zaměstnancem média, které vydalo tuto informaci, a autor nevybočil ze své běžné pracovní činnosti, pak je možné žádat náhradu škody přímo a jen proti médiu.

---

⁴⁰¹ Rozhodnutí 30 Cdo 909/2006

8.6. Občanskoprávní ochrana

V předchozích kapitolách jsem nastínil, že ochrana osobnosti může spočívat v uplatnění různých právních předpisů, od pracovně právního, po trestní či občansko právní.

Občansko právní však hraje prim v ochraně osobnosti, především z důvodu, že je zde poskytována největší ochrana. Také si můžeme všimnout, že Občanský zákoník a LZPS osobnosti a její ochranu specifikuje v co nejširší možné míře, na rozdíl např. od trestního zákoníku.

Byť jsem uvedl v předchozích kapitolách, že je možné použít i svépomoci či žádat o ochranu orgánem státní správy, jde o vyjímečné případy, kdy by se mohlo jednat o ohrožení zdraví a života.⁴⁰²

Co se týče vymezení petitu, existuje zde poměrně velká škála, čeho se žalobce může domáhat. Žalobce se buď bude domáhat jen samotné omluvy, může se však také domáhat, aby soud vyslovil právní větu, že bylo do práv žalobce neoprávněně výrokem žalovaného zasaženo či aby žalovanému uložil nahradit buď materiální či nemateriální újmu. V každém případě však nikdy nemůže jít o žalobu na určení dle § 80 písm. c) OSŘ.⁴⁰³

Co se týče prétorského řízení, zde lze bez problému tvrdit, že je možné, aby soud a účastníci takto postupovali. Je však možné, aby se žalobce domáhal nahrazení škody dle § 420n OZ, ale zde je nutné upozornit, že pak nebudou příslušné soudy krajské, jako u ochrany osobnostních práv. Co se týče využití předběžného opatření, komentář mlčí, ale dle autora této práce není důvod, proč by soud, pokud by se jednalo např. o sérii vyloženě deflamujících článků, postupoval formou předběžného opatření.

Je nutné mít na paměti, že zásah do osobnostních práv nelze materiálně ohodnotit objektivně. Vždy jde jen o subjektivní pohled, který musí žalobce dokázat. Na druhou stranu, co se nákladů týče, pokud žalobce požaduje morální zadostiučinění, které mu soud přizná, ale peněžité zadostiučinění nepřiznal vůbec či jen zčásti, tak soud může přiznat plnou náhradu nákladů řízení, protože zde záleží na úvaze soudu.

---

⁴⁰² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 195

⁴⁰³ tamtéž

8.7. Negatorní žaloba – zdržení se zásahu

Negatorní žaloba je teorií práva definována jako žaloba, kdy se žalobce domáhá, aby soud zakázal žalovanému v jeho určitém konání, které stále trvá či pokračuje, nebo je zde předpoklad, že žalovaný bude protiprávně konat. Pokud však již konání skončilo a není pravděpodobné, že se bude opakovat, není možné negatorní žalobu podat.

Pokud se tedy žalobce chce domáhat ochrany osobnosti negatorní žalobou, musí přesně označit právo, do kterého je neoprávněně zasahováno, přesně popsat, v čem spočívá chování žalovaného, které zasahuje do jeho práv a čeho se přesně má žalovaný zdržet.⁴⁰⁴

Samotný výrok soudu nemusí být spojen s žádnou lhůtou, protože je vykonatelný již samotnou právní mocí. Pokud zásah spočívá ve vydávání určitých informací zákonem povolené činnosti, lze se domáhat, aby se určité médium zdrželo vydávání těchto informací, ale ne skutečnosti, aby médium přestalo vycházet.⁴⁰⁵

Co se týče samotného výkonu exekucí, bude se postupvat jako u „porušení jiné povinnosti“, kdy lze ukládat peněžité pokuty. Výše jednotlivých pokut by neměla překročit hranici 100.000,- Kč.⁴⁰⁶

---

⁴⁰⁴ Srov. rozhodnutí NS ČR Cdo 2161/2002

⁴⁰⁵ Rozhodnutí VS v Praze Co 16/94

⁴⁰⁶ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 192

8.8. Restituční žaloba – tzv. odstraňovací

Restituční žaloba se podává v případech, kdy žalobce tvrdí a prokazuje, že došlo ke zneužití jeho podobizny či jiného osobnostního rysu (např. hlasu).

Pokud tedy žalovaný neoprávněně užije portrét, hlasový záznam, jiný specifický projev, který je přímo souvislý s žalobcem, video se žalobcem, může se žalobce domáhat, aby takovýto projev, obraz, záznam, byl zničen.

Důležitá podmínka je, že následky zásahu trvají, byť samotný zásah již skončil. Petit opět musí přesně označit to, co žalobce požaduje, aby žalovaný činil. K tomu je třeba uvést, že způsobu, jakým má dojít k odstranění zásahu, musí odpovídat forma, obsah i rozsah neoprávněného zásahu.

Pokud petit zní např. ve formě omluvy či odvolání nepravdivého tvrzení, a žalovaný tak neučiní přes vykonatelnost rozsudku, je možné postupovat obdobně, jako u negatorní žaloby, tedy ukládání pokut.

Pokud by však došlo k např. prohlášení v televizi či rozhlase vůči jinému než žalobci, bude se postupovat dle § 351 OSŘ.

Pokud jde o určitý výkon činnosti, kterou může provést i jiný, je možné na náklad povinného, aby tento výkon provedla jiná třetí osoba.⁴⁰⁷

---

⁴⁰⁷ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 196-197

8.9. Přiměřené zadostiučinění

Stejně jako i v jiných případech žalob, je možné, aby žalobce požadoval v petitu přiznání zadostiučinění.

Přitom je právě na žalobci, aby prokázal, jak bylo do jeho práv zasaženo, jaká újma mu byla způsobena. Soud vždy vezme v potaz, jak dlouho zásah trval, jak byl intenzivní, v jakém kontextu byl činěn.

Přiměřené morální zadostiučinění spočívá buď v omluvě, nebo odvolání hanlivého výroku. Způsob výkonu rozhodnutí bude spočívat v druhu zásahu, jak byl způsoben. Tedy, zdali jde o výrok v televizi, bude v televizi, pokud v místním tisku, tak v místním tisku.

Rozsah a způsob provedení tedy samotné umístění, vzhled článku, se vždy odvíjí od zásahu, kterým bylo právo porušeno. Jde tedy vždy o vyvážení mezi zásahem a újmou.⁴⁰⁸

Autor práce se však domnívá, že zásah nikdy nelze vyvážit, již jen proto, že je poměrně velký časový posun mezi zásahem a zadostiučiněním. Tedy zadostiučinění by vždy mělo být v násobku vůči zásahu. Dost těžko lze u soudu prokázat všechny důsledky zásahu. Lze si představit, že pokud je například zasaženo do dobré pověsti advokáta, dost těžko soud dokáže správně vyhodnotit míru zásahu, protože advokát nikdy ani nebude vědět, tedy nebude moci prokázat, že kvůli tomu k němu nedošel nějaký klient.

Není však možné, aby omluva byla provedena způsobem, že zásah bude ještě vyšší, než původně byl. U Krajského soudu v Ostravě se řešil případ, kdy omluva spočívala ve skutečnosti, že povinný nejdříve zveřejnil obsah celé kauzy a následně se omluvil.⁴⁰⁹

Zatímco osobnostní práva se nepromlčují, též se nepromlčuje právo na neoprávněný zásah či právo na odstranění následků neoprávněného zásahu a právo na přiměřené morální zadostiučinění, tak není shody na tom, zdali se zadostiučinění v penězích se promlčuje či nikoliv. Jsou zde 2 argumenty (Vrchní soud v Olomouci a VS v Praze). Buď se jedná o právo, které se blíží reparační funkci (tedy se promlčuje) nebo se blíží bolestnému, tedy se nepromlčuje.

---

⁴⁰⁸ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 197

⁴⁰⁹ Rozhodnutí KS Ostrava 23 C 3/97

Nejvyšší soud však argumentuje⁴¹⁰, že právo na zadostiučinění v penězích zůstává svou podstatou osobnostním právem, tedy argumentem a contrario k § 100 odst 2. je promlčení vyloučeno. Tedy zde platí 3 letá objektivní lhůta.⁴¹¹

---

⁴¹⁰ Rozhodnutí 30 Cdo 1542/2003, 30 Cdo 792/2007

⁴¹¹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 588-589

8.10. Náhrada nemajetkové újmy v penězích

Právo na přiznání nemajetkové újmy v penězích předpokládá, že samotné zadostiučinění ve formě omluvy či jiného nepeněžitého plnění, je nedostatečné, tedy že zásah do osobnostních práv je vyšší intenzity.

Musí být tedy s jistotou zjištěno, že došlo k takovému zásahu do osobnostních práv, který byl s to způsobit újmu v rodinném či pracovním životě a došlo ke snížení lidské důstojnosti a její vážnosti.

Nejen však v případech, kdy dojde ke snížení lidské důstojnosti a vážnosti může soud přiznat peněžitou náhradu. Musí zde však být splněn předpoklad, že zadostiučinění v morální formě je nedostatečné. Můžeme tedy hovořit v § 13 odst. 2 OZ jako o demonstrativním výčtu.

Musí však jít i o značnou intenzitu v zásahu do osobnostních práv, kdy objektivně vzhledem k trvání a důsledkům ať už v rodině, na pracovišti, ve společenském postavení, dojde k závažnému narušení, přičemž jako narušení by tuto skutečnost vnímala „každá“ osoba.

Proto musíme mít na paměti, že zadostiučinění v penězích nevyvažuje zásah do osobnostních práv nižší intenzity.

Jak správně však podotýká komentář⁴¹², soudy by vždy měly mít na zřeteli skutečnost, že vzhledem ke zrušení cenzury a nastolení svobodného projevu, je nutné vyvažovat a zmírňovat dopad zásahu do práv osoby, která je vždy vůči médiím v horší, slabší pozici.

Takovéto uvážení soudu by mělo být vždy věcí volné úvahy, ale ne libovůle. Soud by vždy měl zkoumat míru intenzity a okolnosti, za jakých k porušení práv došlo.

Morální zadostiučinění a peněžité plnění je, dle mého názoru, tou nejlepší možnou cestou ochrany osobnostních práv.

---

⁴¹² Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 198

8.11. Výše náhrady nemajetkové újmy v penězích.

Výše náhrady nemajetkové újmy v penězích by vždy měla odpovídat zásahu. Soudy by měly, pokud dospějí k závěru, že do osobnostních práv bylo zasáhnuto, být spíše otevřenější ve výši přiznání nemajetkové újmy, než restriktivnější. To již vyplývá z textu OZ, kdy není žádná výše stanovena.

Zákon stanovuje jen 2 předpoklady pro přiznání. Závažnost újmy (tedy rozsah, trvání, způsob, ohlas na tuto újmu) a dále okolnosti, za jakých došlo k zásahu.

Okolnosti musí být vždy prozkoumány v maximální šíři, která je únosná pro samotné soudní řízení. Musí být zjištěno nejen, proč k zásahu došlo ze strany žalobce, ale i jaký podíl měl na vzniku „škody“ podíl sám žalovaný. Zdali učinil vše proto, aby nedošlo k zásahu do jeho osobnostních práv, popřípadě, zdali činil takové úkony, aby zabránil, pokud mohl, vzniku zásahu do jeho práv⁴¹³, kdy tento názor je shodný s následujícím judikátem: *„Je-li účelem zadostiučinění podle § 13 o.z. reparace následků zásahu do osobnostní sféry fyzické osoby, pak předpoklad poskytnutí takového zadostiučinění může modifikovat skutečnost případného zhojení následku zásahu v té či oné míře tím, že jistou formu zadostiučinění si fakticky poskytne sám poškozený, a to na úkor zájmů škůdce, např. ve formě následného a jinak neakceptovatelného verbálního nebo brachiálního útoku, apod. V takovýchto případech je třeba porovnat míru dotčení osobnosti fyzické osoby a tomu odpovídající předpoklad přiměřenosti odpovídající satisfakce s tím, do jaké míry byl nárok na satisfakci suplován případnou "svémocí" poškozeného. Toto posouzení výhradně vychází z předpokladů obsažených v ustanovení § 13 o.z., takže případná aplikace ustanovení § 3 odst. 1 o.z. v této souvislosti postrádá opodstatnění. Protože však soud druhého stupně - jak bylo naznačeno - vycházel z jiného právního názoru, nemohl se zaměřit na ověření popsaných okolností.“*⁴¹⁴

Určení samotné výše je stále problematické, vzhledem k nevyváženosti jednotlivých rozhodnutí soudu ohledně přiznané výše.

Jako by se zdálo, že soudy mají strach přiznat vyšší odškodné, byť je pravdou, že v poslední době, některé soudy bývají odvážnější.

⁴¹³ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 199

⁴¹⁴ Rozhodnutí NS ČR 30 Cdo 2971/2000

Zatímco většinou názor je, že žalovaná částka uvedená v petitu je maximum možné přiznaného (zásada *iudex non eat ultra petita partium*), objevil se v literatuře i názor, že jde o případ určitého způsobu vypořádání dle § 153 odst. 2 OSŘ.⁴¹⁵

Důvodem nízkého přiznání finančního ohodnocení je snad důvod - § 444 ods. 3, OZ, který stanoví výši peněžité náhrady za zničený život. Z toho soudy začaly vyvozovat, že pokud život je hoděn maximální ceny, pak pověst musí být méně ohodnocena.

Takovýto přístup je však zcela chybný. Jest sice pravda, že život je maximum, ale informace má sílu život také zničit a co je horší, smrt je jen jedna a je konečná, nepravdivá informace má možnost škodit opakovaně, tedy způsobuje agonii, která působí mnohem více než jednorázová smrt.

Velmi správně uvedl Ústavní soud *„Těžištěm ústavního pořádku České republiky je jednotlivec a jeho práva garantovaná ústavním pořádkem České republiky. Jednotlivec je východiskem státu. Stát a všechny jeho orgány jsou ústavně zavázány k ochraně a šetření práv jednotlivce. Pojetí naší ústavnosti se přitom neomezuje na ochranu základních práv jednotlivců (např. právo na život, zaručení právní subjektivity). V souladu s poválečnou změnou v chápání lidských práv (jež našla vyjádření např. v Chartě OSN či ve Všeobecné deklaraci lidských práv) se stala základní bází, z níž vychází interpretace všech základních práv, lidská důstojnost, která mimo jiné vylučuje, aby s člověkem bylo zacházeno jako s předmětem. Otázky lidské důstojnosti jsou v tomto pojetí chápány jako součást kvality člověka, součást jeho lidství. Garantování nedotknutelnosti lidské důstojnosti člověku umožňuje plně užívat své osobnosti. Tyto úvahy stvrzuje preambule Ústavy, která deklaruje lidskou důstojnost za nedotknutelnou hodnotu, stojící v základu ústavního pořádku České republiky. Stejně tak Listina garantuje rovnost lidí v důstojnosti (čl. 1) a garantuje subjektivní právo na zachování lidské důstojnosti (čl. 10 odst. 1).“⁴¹⁶*

Úkolem soudu není nic jiného, než aby napravili stav, který byl způsoben protiprávně, ale především aby vychovávali případné delikventy k chování, které nebude deliktní.

Je nutné opětovně připomenout, že pod vlivem Ústavního soudu, ale i ESLP soudy připouštějí podání žaloby na ochranu osobnosti, pokud dojde k úmrtí rodinného člena. Musí být však naplněna podmínka, že došlo k neoprávněnému zásahu do

---

⁴¹⁵ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 199, in: J. Spáčil, *Právní fórum* 2007, č. 8

⁴¹⁶ Rozhodnutí VI. ÚS 412/04

chráněného osobnostního styku, došlo ke vzniku nemajetkové újmy ve značné míře a mezi těmito dvěma podmínkami existuje kauzální nexus.⁴¹⁷

§ 444 odst. 3 OZ sice stanovuje jednorázové částky za úmrtí, ale tím nelze dovozovat, že nárok poškozeného vyplacením takovéto částky končí. U těchto částek není potřeba nic dokazovat, náleží poškozenému vždy, pokud smrt zavinila třetí osoba. Pokud však zásah intenzity je vyšší, je možné se domáhat dalšího zadostiučinění.⁴¹⁸ Výše však vždy podléhá dle § 136 OSŘ soudu, nelze stanovit či provést žádný posudek na toto téma.

Čeho se však nelze domáhat, jsou úroky z prodlení, protože nejde o majetkový nárok. Opak by vylučoval nemožnost promlčení. Otázka, zdali nárok dle § 11 a n. přechází na dědice je zatím sporná.⁴¹⁹

Obecná argumentace spočívá ve skutečnosti, že se právo se svojí funkcí přibližuje reparační funkci majetkového práva, je svojí podstatou natolik spjata s fyzickou dotčenou osobou, že smrtí zaniká.

Je zde argumentováno i odkazem na § 579, odst. 2 OZ, když právo na ztížení společenského uplatnění, též zaniká.

Osobně však s takovýmto výkladem nemohu souhlasit. Důvod je prostý. Je nepochybné, že zásahem do osobnostních práv netrpí nikdy jen samotný zasažený, tedy poškozený, ale pokud má rodinu, vždy s ním trpí i rodina.

Nelze předpokládat, že pokud poškozený obdrží finanční zadostiučinění, z této finanční náhrady čerpají i blízcí poškozeného. Dle komentáře totiž nepřechází totiž jen nárok, ale nepřechází ani výkon rozhodnutí, tedy rozsudek v právní moci, který ještě nebyl vykonán. Též nepřechází ani nárok, který začal být vykonáván, ale není dovykonán.⁴²⁰

Názor komentáře, že: „*De lega lata se honoruje právně politické stanovisko, podle kterého není-li penežitě zadostiučinění poskytnuto, ..., nemůže plnit svůj účel a poslání,*“ je třeba odmítnout. Nejde totiž o právně politické stanovisko, ale o osobu a osoby z masa a kostí. Je zajímavé, že právní úprava v Rakousku umožňuje dědění i postoupení nároku na škodu ze zásahu do osobnostních práv.

---

⁴¹⁷ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 200

⁴¹⁸ Srov. rozhodnutí KS Brno 24 C 7/2008

⁴¹⁹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1.* § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 201

⁴²⁰ tamtéž

8.12. K § 15 – Posmrtná ochrana osobnosti

Tato specifická ochrana se poskytuje památce zemřelého. Není rozhodné, zdali k zásahu do práva na ochranu osobnosti došlo ještě za života osoby, či po její smrti. Zákon dovoluje se této ochrany domáhat, jak z důvodu před úmrtím, tak po úmrtí, pokud dojde k zásahu do cti, důstojnosti, pověsti.

Toto právo však nemůže uplatnit každý, ale je zde taxativní výčet osob, které jej mohou uplatnit. Jde tedy o sukcesy a nikoliv tedy z titulu dědění.

Jde o manžela, který byl manželem v době úmrtí, dále partner (srov. z.č. 115/2006 Sb); ale ne již druh nebo družka, děti zemřelého, osvojení a rodiče zemřelého. Nikomu jinému toto právo nevzniká. Není tedy možné toto právo jakkoliv rozšiřovat, jde o přesně daný taxativní výčet.⁴²¹

Je nutno rozlišovat rozdíl mezi uplatněním práva dle § 13, tedy že osoba zemřela a § 15 tedy o postmortální ochranu. První skupinu tvoří manžel, děti (osvojení) a partner. Není rozhodné, která z osob uplatní právo, mohou všichni nebo jen jedna, přičemž není zapotřebí souhlasu všech. Pak subsidiárně právo platí pro ostatní, pokud zde není osob v první skupině. Pokud není ani první ani druhé skupiny, pak právo zaniká, tedy nemůže přejít na dědice.⁴²²

Soudní praxe řešila případ, zdali je možné vést exekuci po smrti postiženého dle § 15 na ochranu osobnosti. Soudní judikatura je zamítavá, když tvrdí, že nejde o právo, které se dědí, ale jde o originární právo těchto dvou skupin osob.

Zatímco u § 15 se lze obdobně domáhat práv stejně jako u § 13 OZ, platí zde výjimka, která však není ustálená ani v odborné literatuře ani v judikatuře, totiž zdali lze dle § 15 přiznat náhradu nemajetkové újmy v penězích.⁴²³ Rozpačitost vychází z toho, že zákon o takovéto skutečnosti mlčí.

Zatímco dle § 15 se určité osoby mohou domáhat, aby se někdo zdržel určitých projevů vůči zemřelé osobě, nebo vydávání určitých listin souvisejících s touto osobou, nemohou aktivně povolati vydávání osobních listin, pokud jich tak zemřelý zákázal.⁴²⁴ Zatímco osoby dle § 15 nemohou změnit zákaz dispozice zemřelého se svým tělem, protože právo zemřelého za jeho života je silnější než právo z § 15, již je možné, aby

---

⁴²¹ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 220-221

⁴²² Tamtéž, str. 221

⁴²³ Srov. rozhodnutí VS v Praze, 1 Co 338/94

⁴²⁴ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 222

pozůstali dle § 15 mohli rozhodnout o tělesných nepárových orgánech, pokud tak nemohla rozhodnout sama fyzická osoba za svého života.⁴²⁵

Co se týče informací o zdravotním stavu osoby, které zamřela, jakožto pitvy, mají osoby blízké nárok na tyto informace, pokud osoba, která zemřela, nedala za svého života zákaz přístupu ke svým záznamům.⁴²⁶

Za osobu, která je omezena či zbavena způsobilosti k právním úkonům, či za nezletilého, rozhoduje zákonný zástupce.

Samotný zaměstnanec lékařského zařízení, kde osoba zemřela, je povinen zachovávat mlčenlivost, vyjma případu, pokud bude trestně stíhán či bude vypovídat před orgány činnými v trestním řízení ohledně smrti takovéto osoby.⁴²⁷

---

⁴²⁵ Srov. ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1*. § 1-459. 2. vydání. C.H.Beck, str. 222

⁴²⁶ Srov. z.č.20/1966 Sb., § 67b

⁴²⁷ Srov. z.č.20/1966 Sb., § 55, odst. 2, písm. d)

9. NOZ a ochrana osobnosti

9.1. Úvod

Česká republika od 1.1.2014 vstupuje do fáze, která se většinou vyskytuje jen při revolucích. Byť poslední politická revoluce v České republice (spíše však v Československu, kdy Česká republika ještě neexistovala) byla v roce 1989, přesto k právní revoluci dochází až v roce 2014, tedy téměř 24 let po politické revoluci.

Zákonem č. 89/2012 Sb, který nabývá účinnosti (zatím) ke dni 1.1.2014, se mění celá struktura občanského zákoníku. Vše, co bylo dosud v této práci napsáno, pravděpodobně v určitých částech přestává platit vzhledem k novým ustanovením, která přináší Nový občanský zákoník (z.č. 89/2012 Sb. – dále jen „NOZ“). Nikdo bohužel dnes není schopen říci, co bude použitelné z judikátů do budoucna a co ne.

NOZ je gigantické dílo K. Eliáše a kolektivu o více jak 3.000 paragrafech. NOZ dokázal spolehlivě rozdělit právní obce na „nesmiřitelné“ tábory. Na zastánce, kteří tvrdí, že současný OZ je starý, nefunkční, nmoderní, komunistický atd.; na odpůrce, kteří tvrdí, že současný OZ je sice nedostatečný, ale má 40 letou historii, od roku 1989 byl natolik novelizován, že nejde hovořit o komunistickém zákoníku, má velice bohatou judikaturu (která ve větší části nepůjde vztáhnout na NOZ v jednotlivostech – možná v principech u některých institutů ano).

NOZ vznikl celých 12 let a přijetím NOZ nebyla způsobena revoluce jen na civilním soukromém právu, ale i na poli obchodního práva, když byl přijat zákon o obchodních korporacích a dále na poli mezinárodního práva České republiky přijetím zákona o mezinárodním právu soukromém.

Myšlenka NOZ přišla již v 90. letech, jako myšlenka pochopitelná, kdy došlo k politické revoluci a k ní nerozlučitelně patří i revoluce právní.

Proto v roce 1991 došlo k přijetí zákona č. 509/1991 Sb., který byl velikou novelizací soukromého práva a odstranil největší chyby, které byly OZ z doby komunismu zakotveny. Právní filozofie této novely se především inspirovala v OZ z roku 1950.

Jest pravda, že řešení, které vzniklo na poli soukromého práva z kodifikačních snah v roce 1991, není nejšťastnější. Dvojkolejnost mezi občanským zákoníkem a obchodním zákoníkem je nešťastná. Stačí si vzpomenout např. na obligační režim u movité věci, kdy užití občanského zákoníku či obchodního zákoníku záleží především na té skutečnosti, zdali smluvní strany jsou podnikatelé či ne. Avšak i s nepodnikatelem

lze uzavřít kupní smlouvu dle obchodního zákoníku. V takovém případě však bude část smlouvy dle Obchodního zákoníku a část dle OZ.

V principu je možné považovat NOZ a zákony s ním související za správný. Rozděluje téma vyloženě na obchodní a na občanskoprávní rovinu, zavádí jasnou jednotnou linii pro užití práva v jednotlivých právních institutech.

Co se týče našeho tématu, názor K. Eliáše, že NOZ přináší propracovanější skupinu ustanovení a to od § 81 až 117 NOZ. NOZ více respektuje vůli člověka jako osobnosti. Obecně vymezuje se vůči OZ, kdy soud má právo prohlásit úkon osoby za absolutně neplatný, byť tuto neplatnost sporné strany nenavrhnou. NOZ v § 588 uvádí nejkřiklavější (sic!) případy, kdy je možné právní úkon prohlásit za absolutně neplatný, jinak zde ponechává toto rozhodnutí (či možnost vznést námitku) jen na smluvních stranách (§ 586 NOZ). NOZ má úžeji navazovat na LZPS.⁴²⁸

K. Eliáš tvrdí, že NOZ je postaven antropocentricky a zájmy člověka jsou hlavním a základním tématem. Hlásí se k lidské přirozenosti a respektuje autonomii vůle. Dominantní myšlenkou je poctivost jednání, ochrana dobré víry.

Odmítá tezi, že právnické a fyzické osoby jsou si rovny. Naopak, fyzické osoby stojí nad osobami právnickými. Právnické osoby jsou pojímány jako stroje, které mají člověku sloužit, tedy mají méně práv než osoby fyzické.⁴²⁹

Tolik k úvodu dle důvodové zprávy. Při podrobném čtení, zvláště na konci důvodové zprávy, může mít čtenář pocit, že odvoláváním se na slavná jména a především na hojnost spoluautorů (téměř k stovce) se snaží důvodová zpráva vytvořit pocit díla, které je nutné a chtěné.

Nutné zcela jistě ano, ale chtěné mnohdy ne. Autor souhlasí, že stávající úprava není dostatečná. Ale autor je advokát a pracuje nejen pro velké obchodní společnosti, ale i v neziskovém sektoru pro chudé a nemajetné lidi.

A právě zde vidí hlavní úskalí NOZ. Zákon s obsahem více jak 3000 paragrafů s pojmoslovím z ABGB (občanský zákoník z Rakouska – Uherska, který platil téměř 100 let a to až do druhé světové války i u nás), zákon, ke kterému neexistuje žádný výkladový komentář a ani judikatura, zákon nadmíru často nesrozumitelný a velkou právníkou obcí odmítaný, je zákonem pro právníky a ne pro lidi.

Běžný občan, kterému má právo a o to více občanský zákoník sloužit, je dnes rád, že za posledních 60 let OZ se naučil jakžtakž instituty pro něho důležité z OZ. A to

---

⁴²⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 10-11

⁴²⁹ tamtéž, str. 10-14

hlavně ohledně koupě movitých a nemovitých věcí nebo ohledně nájmu. Vzhledem k tomu, že na poli těchto institutů dochází k podstatné revoluci, běžný občan může být a bude!, často podveden vyuky, kteří využijí znalosti NOZ a neznalosti občana.

A bohužel občan, protože NOZ měl velice krátkou legisvakanní lhůtu (ani ne 2 roky) se nestihl ani řádně na univerzitách vyučovat pro studenty, natož pro advokáty a soudce, tedy mnoho advokátů nebude umět řádně poradit svým klientům, budou se vyskytovat různé názory a výklady, přičemž než závazně rozhodne Nejvyšší soud ČR či Ústavní soud ČR, uplyne mnoho let a dojde k mnoha lidským tragediím. Tedy zákon jako takový je jistě dobrý. Pro právnickou obec zajímavý, ale autor této práce ho považuje za velice nešťastný a špatný z pohledu sociálně citícího člověka.

NOZ dovoluje v ustanoveních ochrany osobnosti, aby ten, do jehož práv bylo zasaženo, se domáhal buď upuštění od neoprávněného zásahu, nebo odstranění takových zásahů To by pak vedlo k myšlence, že je možné buď podat negatorní žalobu, či odstraňovací žalobu. Dle názoru zpracovatelů komentáře⁴³⁰ však praxe dovodí, že je možné podat obě dvě žaloby, kdy by alternativní volba postrádala logiku a byla by současně v rozporu s legislativním, jako i praktickým úsilím o efektivní ochranu osobnosti.

NOZ již neuzívá pojmu škoda, ale pojmu újma, ale jen v institutech ochrany osobnosti, když na jiných místech se nadále hovoří promiscue. Vzhledem k tomu, že NOZ nestanoví, že pokud se jedinec bude domáhat jen nemajetkové újmy, nemůže se nadále domáhat i majetkové újmy, je pravděpodobné, že je možné se domáhat obého.

---

⁴³⁰ srov. BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F.; JUNGWIRTOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 37

9.2. § 77-79 Nového občanského zákoníku⁴³¹

Komentovaná důvodová zpráva tvrdí⁴³², že NOZ respektuje úpravu OZ, ale je mnohem hlubší. Odkazuje na zákon o matrikách a právo rodinné, když nová právní úprava je obdobná.

Pokud někdo užívá pseudonym a dojde ke škodě tím, že někoho uvedl v omyl, je povinen nést důsledky svého jednání.

Co se jména týče, spatřuje 2 možné varianty sporu. Buď dojde ke sporu o právo na jméno či ke sporu, kdy někdo užije jména jiného, v takovém případě je zde možno podat buď zdržovací či odstraňovací žalobu. Právo aktivní legitimace (pokud jí dotčená osoba výslovně nepopře) je dána nejen dotčené osobě, ale i blízkým.

Co se týče pseudonymu, odkazuje částečně na autorský zákon a zákon o ochranných známkách. Za důležité především považuje tu skutečnost, že pseudonym musí být velmi známý, ne jen „obecně“ známý.⁴³³

Tato úprava přináší zlepšení v oblasti užívání jména a pseudonymu. Úpravě dle NOZ není možné nic vytknout, navazuje na stávající úpravu, zpřesňuje aktivní legitimaci za poškozeného, který se nemůže domáhat svého práva při zásahu do jeho práv.

Úprava následků jednání pod falešným jménem, jsou tyto ustanovení blízká jednání osoby za jinou osobu bez plné moci.⁴³⁴

---

⁴³¹ § 77

(1) Jméno člověka je jeho osobní jméno a příjmení, popřípadě jeho další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona náležejí. Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, stejně jako právo na ochranu svého jména a na úctu k němu.

(2) Člověk, který v právním styku užívá jiné jméno než své vlastní, nese následky omylu a újmu z toho vzniklých.

§ 78

(1) Člověk, který byl dotčen zpochybněním svého práva ke jménu nebo který utrpěl újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, zejména neoprávněným užitím jména, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

(2) Je-li dotčený nepřítomen, nebo je-li nezvěstný, nesvéprávný či nemůže-li z jiné příčiny uplatnit právo na ochranu svého jména sám, může je uplatnit jeho manžel, potomek, předek nebo partner, ledaže dotčený, ač svéprávný, dal výslovně najevo, že si to nepřeje.

(3) Týká-li se neoprávněný zásah příjmení a je-li pro to důvod spočívající v důležitém zájmu na ochraně rodiny, může se ochrany domáhat samostatně manžel nebo jiná osoba dotčenému blízká, byť do jejich práva ke jménu přímo zasazeno nebylo.

§ 79 Pseudonym

(1) Člověk může pro určitý obor své činnosti nebo i pro soukromý styk vůbec přijmout pseudonym. Právní jednání pod pseudonymem není na újmu platnosti, je-li zřejmé, kdo jednal, a nemůže-li druhá strana mít pochybnost o osobě jednajícího.

(2) Vejde-li pseudonym ve známost, požívá stejné ochrany jako jméno

⁴³² ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 100-101

⁴³³ tamtéž

Pokud třetí osoba bude zpochybňovat právo na užívání vlastního jména a pokud tímto jednáním způsobí újmu, bude možné postupovat obdobně jak při zásahu do osobnostních práv.

Zásadní nedostatek této úpravy, stejně jako celé úpravy NOZ, je nedostatečná rychlost nápravy zásahu do osobnostních práv.

Přitom by stačilo stejně jako jinde stanovit zákonnou úpravou, že poškozený či jiná osoba oprávněná, má právo podat návrh na vydání předběžného opatření.

---

⁴³⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F.; JUNGWIRTOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 30

9.3. § 80 Nového občanského zákoníku⁴³⁵

Zákon vychází z faktického stavu, tedy dle prostoru a času se určuje, kde je bydliště, ne dle veřejné právní evidence. To může vést k situaci, kdy fyzická osoba může mít více aktuálních bydlišť.

Vzhledem k velkému problému v poslední době ohledně doručování, pak správně v odst. 2 zakotvuje, že pokud osoba nemá bydliště, její faktické bydliště je tam, kde má buď majetek a nemá-li ho, tak kde naposledy bydlela. To lze jen pochválit. Presumuje se ochrana dobré víry, třetích osob při dovolávání se skutečného bydliště. Tedy pro soukromoprávní účely je faktický stav, ne hypotetický.⁴³⁶

---

⁴³⁵ § 80

Bydliště

(1) Člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště. Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě.

(2) Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy.

⁴³⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F.; JUNGWIRTOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 29

9.4. § 81 – §83 Nového občanského zákoníku⁴³⁷

Dle důvodové zprávy⁴³⁸ tyto paragrafy respektují jusnaturalistický koncept celé kodifikace. Člověk není přívěšek (sic!) právní subjektivity, ale právní subjektivita vychází z podstaty člověka. Jde o demonstrativní výčet práv, čímž má být odklizen aplikační problém, který vyvstal při aplikaci § 16 ABGB,

Poukazuej na skutečnost, že člověk dle čl. 2 ods 3. LZPS a Ústavy dle čl. 2, odst 4. má právo žít podle svého.

Aktivní legitimace pro nemohoucího člověka či mrtvého člověka, do jehož osobnostních práv bylo zasaženo, náleží nejen osobám blízkým (tedy zde není tak úzký výčet osob, jako dle OZ, když dle OZ nemohl nikdo vystoupit na obranu člověka, jehož rodiče již zemřeli a děti neměl), ale může i právnická osoba, s níž tato osoba byla spojena činností.

Nová právní úprava v § 81-83 nepřináší nic převratného oproti úpravě staré. Práva člověka jsou chráněna stejně či obdobně jako v současné právní úpravě dle OZ.

Problematický bude zcela jistě výklad § 83 odst. 2, kdy dle komentovaného znění tento nárok vzniká právnické osobě, kde poškozený vyvíjel svoji činnost. Je však otázka, komu doopravdy aktivní legitimace vzniká? Je to každý zaměstnavatel, kde poškozený, který již není naživu, působil? Nebo jen poslední? Co v případě, že poškozený pracoval u jedné právnické osoby 30 let a u druhé jen 6 měsíců? Určuje délka silnější právo aktivní legitimace? A co když poškozený od právnické osoby odešel (ze svého pohledu) ve zlém? A proč jen právnická osoba, proč ne i zaměstnavatel, který působí jako fyzická osoba?

Rozdíl oproti předchozí úpravě je, že zde je přidáno právo na život v příznivém životním prostředí.

⁴³⁷ (1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

§ 82

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

(2) Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.

§ 83

(1) Souvisí-li neoprávněný zásah do osobnosti člověka s jeho činností v právnické osobě, může právo na ochranu jeho osobnosti uplatnit i tato právnická osoba; za jeho života však jen jeho jménem a s jeho souhlasem. Není-li člověk schopen projevit vůli pro nepřítomnost nebo pro neschopnost úsudku, není souhlasu třeba.

(2) Po smrti člověka se právnická osoba může domáhat, aby od neoprávněného zásahu bylo upuštěno a aby byly odstraněny jeho následky.

⁴³⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 102-103

9.5. § 84 – § 90 Nového občanského zákoníku⁴³⁹

NOZ vychází z dosud platné právní úpravy, kterou jen zpřesňuje. Komentář výslovně uvádí, že NOZ jen zpřesňuje ustanovení OZ a zdůrazňuje, že člověk má právo na svoji podobu nejen v soukromí.

Upřesňuje, že rozšiřování podoby je možné jen se souhlasem člověka. Na druhou stranu, pokud tento souhlas je dán, je možné z něj vyvozovat i souhlas pro jednání, které lze považovat za obvyklé, pokud má držet práva oprávněně. Odkazuje na skutečnost, že rozšiřuje prostory, které jsou těmito právy chráněny a to z „obydlí,“ na soukromé prostory.

Osoba, která udělila právo užívat své podobizny nebo zásahu do svého soukromí, má právo kdykoliv odvolat tento svůj souhlas a však za podmínky, že pokud dojde ke škodě, je povinen tuto škodu uhradit. Ne však újmu, jakožto náhradu nemajetkové újmy, ale jen škodu.

---

⁴³⁹ § 84

Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením.

§ 85

(1) Rozšiřovat podobu člověka je možné jen s jeho svolením.

(2) Svolí-li někdo k zobrazení své podoby za okolností, z nichž je zřejmé, že bude šířeno, platí, že svoluje i k jeho rozmnožování a rozšiřování obvyklým způsobem, jak je mohl vzhledem k okolnostem rozumně předpokládat.

§ 86

Nikdo nesmí zasáhnout do soukromí jiného, nemá-li k tomu zákonný důvod. Zejména nelze bez svolení člověka narušit jeho soukromé prostory, sledovat jeho soukromý život nebo pořizovat o tom zvukový nebo obrazový záznam, využívat takové či jiné záznamy pořízené o soukromém životě člověka třetí osobou, nebo takové záznamy o jeho soukromém životě šířit. Ve stejném rozsahu jsou chráněny i soukromé písemnosti osobní povahy.

§ 87

(1) Kdo svolil k použití písemnosti osobní povahy, podobizny nebo zvukového či obrazového záznamu týkajícího se člověka nebo jeho projevu osobní povahy, může svolení odvolat, třebaže je udělil na určitou dobu.

(2) Bylo-li svolení udělené na určitou dobu odvoláno, aniž to odůvodňuje podstatná změna okolností nebo jiný rozumný důvod, nahradí odvolávající škodu z toho vzniklou osobě, které svolení udělil.

§ 88

(1) Svolení není třeba, pokud se podobizna nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí k výkonu nebo ochraně jiných práv nebo právem chráněných zájmů jiných osob.

(2) Svolení není třeba ani v případě, když se podobizna, písemnost osobní povahy nebo zvukový či obrazový záznam pořídí nebo použijí na základě zákona k úřednímu účelu nebo v případě, že někdo veřejně vystoupí v záležitosti veřejného zájmu.

§ 89

Podobizna nebo zvukový či obrazový záznam se mohou bez svolení člověka také pořídít nebo použít přiměřeným způsobem též k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství.

§ 90

Zákonný důvod k zásahu do soukromí jiného nebo k použití jeho podobizny, písemnosti osobní povahy nebo zvukového či obrazového záznamu nesmí být využit nepřiměřeným způsobem v rozporu s oprávněnými zájmy člověka.

Jde tedy o téměř naprostou shodu s § 12 OZ.⁴⁴⁰ Jako problematické však vidím, § 85 odst. 2, kdy je presumován souhlas a svolení s rozmnožováním a rozšiřováním obvyklým způsobem.

A právě slovo „obvyklé“ spatřuji jako velice nepřesné a nešťastné. Již samotná presumpce svolení není šťastná, když mohu souhlasit s pořízením mých fotografií např. pro článek v novinách – v jednom konkrétním článku v tištěné podobě. Na základě výše uvedeného však může takovýto např. bulvární deník tyto fotky dle jeho „obvyklého“ užití různě upravovat, přisuzovat k jiným momentům apod. Vzhledem k tomu, že zákon nepresumuje písemnou podobu, pak stačí jen ústní, což při dokazování ze strany žalobce (poškozeného), se stává důkazní břemeno o neudělení souhlasu velice těžké. Např. pak novináři budou svědčit v hojném počtu o udělení souhlasu při focení.

---

⁴⁴⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 104-105

9.6. § 91 – §103 Nového občanského zákoníku⁴⁴¹

⁴⁴¹ § 91

Člověk je nedotknutelný.

§ 92

(1) Lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. Naložit s lidskými pozůstatky a s lidskými ostatky způsobem pro zemřelého nedůstojným se zakazuje.

(2) Nejsou-li lidské ostatky uloženy na veřejném pohřebišti, má na jejich vydání právo osoba, kterou člověk před svou smrtí výslovně určil; jinak postupně jeho manžel, dítě nebo rodič, a není-li žádný z nich nebo odmítnou-li ostatky převzít, převezme je jeho dědic.

Zásah do integrity

§ 93

(1) Mimo případ stanovený zákonem nesmí nikdo zasáhnout do integrity jiného člověka bez jeho souhlasu uděleného s vědomím o povaze zásahu a o jeho možných následcích. Souhlasí-li někdo, aby mu byla způsobena závažná újma, nepřihlíží se k tomu; to neplatí, je-li zásah podle všech okolností nutný v zájmu života nebo zdraví dotčeného.

(2) Zákonný zástupce může udělit souhlas k zásahu do integrity zastoupeného, je-li to k přímému prospěchu osoby, která není schopna dát souhlas sama.

§ 94

(1) Kdo chce provést na jiném člověku zákrok, vysvětlí mu srozumitelně povahu tohoto zákroku. Vysvětlení je řádně podáno, lze-li rozumně předpokládat, že druhá strana pochopila způsob a účel zákroku včetně očekávaných následků i možných nebezpečí pro své zdraví, jakož i to, zda přichází v úvahu případně i jiný postup.

(2) Uděluje-li souhlas za jiného jeho zákonný zástupce, podá se vysvětlení i tomu, kdo má být zákroku podroben, je-li schopen úsudku, způsobem přiměřeným schopnosti dotčeného vysvětlení pochopit.

§ 95

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumově a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 96

(1) Souhlas k zásahu do integrity člověka vyžaduje písemnou formu, má-li být oddělena část těla, která se již neobnoví.

(2) Písemnou formu vyžaduje i souhlas k

a) lékařskému pokusu na člověku, nebo

b) zákroku, který zdravotní stav člověka nevyžaduje;

to neplatí, jedná-li se o kosmetické zákroky nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 97

(1) Udělený souhlas může být odvolán v jakékoli formě, i když se pro udělení souhlasu vyžaduje písemná forma.

(2) Nevyžaduje-li se pro souhlas písemná forma, má se za to, že byl udělen. Při nejistotě, zda byl souhlas odvolán v jiné než písemné formě, se má za to, že k odvolání nedošlo.

§ 98

(1) Nemůže-li člověk udělit souhlas pro neschopnost projevit vůli, byť jen přechodnou, a nemá-li zákonného zástupce, vyžaduje se souhlas přítomného manžela, rodiče, nebo jiné osoby blízké. Není-li přítomna žádná z těchto osob, vyžaduje se souhlas manžela, a není-li, souhlas rodiče, popřípadě jiné osoby blízké, pokud je lze bez obtíží zjistit a zastihnout a pokud je zřejmé, že nehrozí nebezpečí z prodlení. Není-li možné získat souhlas žádným z výše uvedených způsobů, může souhlas udělit jiná přítomná osoba, která o dotčenou osobu osvědčí mimořádný zájem.

(2) Při zákroku i při udělení souhlasu se vezme zřetel na dříve vyslovená známá přání člověka, do jehož integrity má být zasazeno.

§ 99

Je-li život člověka v náhlém a patrném nebezpečí a nelze-li souhlas ve stavu nouze získat ani v jiné než stanovené formě, lze okamžitě zakročit, pokud to je ve prospěch zdraví dotčené osoby nezbytné.

§ 100

(1) Má-li být zasazeno do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

(2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu.

§ 101

Integrita se nepovažuje jen za tělesnou, ale i za duševní. Člověk je tedy pojmán ve své celistvosti. Integrita člověka je uváděna jako základní hodnota. Do integrity člověka je však možné zasáhnout, jak proti vůli člověka, tak v souladu s jeho vůlí, proti vůli např. zákon dle zákona o péči. Na druhou stranu jsou zde zásahy do integrity člověka, které zákon vůbec nereguluje, což je např. tetování apod.

Zakotvuje zásadu, že nikdo nesmí být usmrcen a to ani na vlastní žádost. Tělo je právy chráněno i po smrti a vůle jedince, pokud ji může projevit, je vůlí absolutní. Stanovuje se hranice 14 let, od kdy (a již i předtím) se bere na vědomí její volní úvaha o nakládání se svým tělem. Totéž platí o i osobách, které jsou stíženy duševní poruchou, ale jsou schopny svých úsudků. Zde je však zapotřebí ingerence soudu.

§ 93 stejně jako následující paragrafy hovoří o souhlasu. Opět však nehovoří o písemném souhlasu, tedy konkludentní jednání je pravděpodobně pokládáno za souhlas. Zákon opět neřeší otázku prokazování nesouhlasu s určitým zásahem. Bude na žalovaném, aby prokázal souhlas poškozeného? Nebo na žalobci?

§ 94 hovoří o srozumitelném vysvětlení. Opět velice problematický pojem. Srozumitelnost pro každého člověka v určitém povolání znamená vždy něco jiného. Pokud budu vysvětlovat lékaři piercing, užiji pár slov, co bude následovat. Ale pokud ke mně přijde např. osoba bez střední školy? A v čem spočívá vysvětlení povahy zákroku? A na základě jaké odbornosti bude člověk, který tetuje jiného, vysvětlovat případné zdravotní komplikace? A co když přijde cizinec? Je poskytnutí v českém jazyce dostačující?

§ 95 hovoří o přiměřené volní a rozumové vyspělosti. Bude na osobě, která zákrok provádí, aby posoudila vyspělost osoby? Nebo zde musí být psychologické vyšetření?

Co znamená závažný či trvalý následek? Je např. tetování či piercing závažný či trvalý či ani jedno z toho? Piercing a tetování jako příklad užívám proto, že jde

---

Má-li být zasaženo do integrity člověka neschopného úsudku způsobem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo způsobem spojeným s vážným nebezpečím pro jeho život nebo zdraví, lze zákrok provést jen s přivolením soudu. Tím není dotčeno ustanovení §99.

§ 102

Soud přivolí k zákroku podle §100 nebo 101, je-li dotčené osobě podle rozumného uvážení k prospěchu, po jejím zhlédnutí a s plným uznáváním její osobnosti.

§ 103

Bylo-li zasaženo do integrity člověka, který byl ve stavu, kdy nemohl posoudit, co se s ním děje, a nedal-li sám k zákroku souhlas, musí mu být, jakmile to jeho stav dovolí, vysvětleno způsobem, kterému bude schopen porozumět, jaký zákrok byl na něm proveden, a musí být poučen o jeho možných následcích i o riziku neprovedení zákroku.

pravděpodobně o nejčastější zásah do integrity mladistvého a v současné době je navíc velmi frekventovaný.

§ 100 považuji též za velmi nešťastný. Přiznám se, že si neumím představit situaci, na kterou § 100 pamatuje, napadá mne snad jen tento příklad: operace slepého střeva, kdy mladistvý má časté záněty, lékař doporučí operaci a mladistvý nechce tuto operaci podstoupit? Opravdu je vhodné, aby rodič podával na své dítě žalobu? Jen proto, že dítě ve věku 15 let má strach a rodič s lékařem zkušenosti?

Velikou změnou oproti předchozí právní úpravě je ochrana nejen tělesné, ale především duševní integrity člověka, což dříve bylo sporné.

9.7. § 104 - § 110 Nového občanského zákoníku⁴⁴²

NOZ naprosto ponechává stranou případy nedobrovolného zadržení ve zdravotnickém ústavu dle zákona o zdraví lidu (č. 20/1966) a dále detenci dle § 191a až 191 g o.s.ř.

S odv. na čl. 8 odst. 6 Listiny se zavádí větší ochrana osob, které jsou buď v ústavu drženy či mají být v ústavu umístěny. Nestačí jen samotný formální postup, ale je nutné vždy a opakovaně zkoumat, zdali není možné volit mírnější cestu či zdali je ústavní léčba nutná. Zdůrazňuje, že detence jakožto nedobrovolné držení člověka, je vždy jen dočasná.

---

⁴⁴² § 104

Převzít člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo ho v něm bez jeho souhlasu držet lze jen z důvodu stanoveného zákonem a za podmínky, že nezbytnou péči o jeho osobu nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením. Podání návrhu na omezení svéprávnosti nezakládá samo o sobě důvod, aby byl člověk bez svého souhlasu do takového zařízení převzat nebo v něm držen.

§ 105

(1) Je-li člověk převzat do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo je-li v něm držen, oznámí to jeho zákonnému zástupci, opatrovníku nebo podpůrci a jeho manželu nebo jiné známé osobě blízké neprodleně poskytovatel zdravotních služeb; oznámení manželu nebo jiné osobě blízké však učinit nesmí, pokud mu to bylo zakázáno.

(2) Převzetí člověka do zařízení poskytujícího zdravotní péči oznámí poskytovatel zdravotních služeb do 24 hodin soudu; to platí i v případě, je-li člověk v takovém zařízení zadržen. Soud o učiněném opatření rozhodne do sedmi dnů.

§ 106

(1) Poskytovatel zdravotních služeb zajistí, aby se člověku převzatému do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo zadrženému v takovém zařízení dostalo bez zbytečného odkladu náležitých vysvětlení jeho právního postavení, zákonného důvodu učiněného opatření a možností právní ochrany včetně práva zvolit si zmocněnce nebo důvěrníka.

(2) Vysvětlení se podá tak, aby mu člověk mohl dostatečně porozumět a uvědomit si povahu učiněného opatření a jeho následky; má-li takový člověk zákonného zástupce, opatrovníka nebo podpůrce, podá se vysvětlení bez zbytečného odkladu také jemu.

§ 107

(1) Má-li člověk zmocněnce nebo důvěrníka, oznámí poskytovatel zdravotních služeb učiněné opatření zmocněnci nebo důvěrníkovi bez zbytečného odkladu poté, co se o nich dozví.

(2) Důvěrník může uplatnit ve prospěch člověka svým jménem všechna jeho práva vzniklá v souvislosti s jeho převzetím do příslušného zařízení nebo s jeho držením v takovém zařízení. Stejná práva jako důvěrník má i podpůrce.

§ 108

Kdo byl do zařízení poskytujícího zdravotní péči převzat nebo kdo je v něm držen, má právo projednávat se svým zástupcem, důvěrníkem nebo podpůrcem vlastní záležitosti při osobním rozhovoru a bez přítomnosti třetích osob.

§ 109

(1) Člověk převzatý do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo držený v takovém zařízení má právo, aby jeho zdravotní stav, zdravotní dokumentaci nebo vyjádření ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a projevit přání samostatně přezkoumal lékař nezávislý na poskytovateli zdravotních služeb v tomto zařízení i na jeho provozovateli. Stejně právo má i důvěrník nebo podpůrce.

(2) Je-li právo na přezkoumání uplatněno ještě předtím, než soud rozhodne podle § 105 odst. 2, musí být umožněn jeho výkon tak, aby soud mohl zhodnotit výsledky přezkoumání v řízení o přípustnosti učiněného opatření.

§ 110

Rozhodl-li soud o přípustnosti učiněného opatření, schvaluje se tím nucený pobyt v zařízení poskytujícím zdravotní péči, tím však neodnímá právo odmítnout určitý zákrok nebo léčebný výkon.

Příčemž detence je vždy až ultima ratio, pokud k tomu tato osoba nedala sama souhlas, a pokud tak učinil orgán na základě zákonného zmocnění.⁴⁴³ Rozhoduje se jen o zadržení a omezení v jejím pohybu proti její vůli, ne však o rozsahu léčení. K tomu se má právo vždy vyjádřit. Nestací již jen posudek ošetřujícího lékaře, že osoba není schopna samostatného uvažování, ale dotčená osoba či jiné blízké osoby mají práva na nezávislý kritický posudek k této věci.

Vzhledem k tomu, že může dojít ke kolizi mezi opatrovníkem umístěného a jím samotným, je zde nový institut důvěrníka, který může následně hájit tuto osobu.⁴⁴⁴

I tato ustanovení považuji za ne zcela ideální. Např. § 105 odst. 1 hovoří⁴⁴⁵ o povinnosti informovat určité osoby. Otázka opět zní: jak přijde zdravotnické zařízení ke kontaktům? A jak je bude spravovat? Bude si vést kartotéky? A jak bude evidovat splnění informační povinnosti? A naopak? Je správně zabránit informování manžela, pokud jsem v nemocnici, byť si to nepřeji? Má druhý manžel vyhlásit kvůli tomu pátrání?

Co se týče lhůty pro vydání soudního rozhodnutí pro nahlášení detenčního opatření, je stanovena na 7 dní.

---

⁴⁴³ BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F.; JUNGWIRTOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 33

⁴⁴⁴ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 110-111

9.8. § 111 až § 112 Nového občanského zákoníku⁴⁴⁶

Člověk má vždy výslovné právo se dozvědět, jak bylo naloženo s částmi jeho těla, pokud mu byla za života odebrána. To implikuje skutečnost, že není možné nakládat s lidskými ostatky tak, že by došlo k narušení vážnosti a důstojnosti člověka, jakožto jedince.

Výslovně je pamatováno na to, co se netýká přímo jen údu člověka, ale i jeho součástí, jako jsou nehty a vlasy, či co z něho vyjde. I s těmito věcmi se musí nakládat s úctou a důstojností člověku vlastní samotnému.

Pokud v platném právním řádu platí speciální úprava pro nakládání s ostatky lidského těla, pak platí přednostně tato speciální právní úprava, jde tedy o *lex generalis*. K nakládání s lidskými zbytky je potřeba souhlasu, pokud by mělo dojít k nakládání neobvyklému. Tedy, pokud jde o holiče a vlasy budou vyhozeny do odpadu, lze toto považovat za normální, pokud by však vlasy slavné osoby měly být předány třetímu, je potřeba souhlas. Pokud má dojít však k označení zbytků těla např. cedulkou, musí dát osoba souhlas.⁴⁴⁷

A opět: za jak dlouho se promlčí právo člověka na vydání informace o naložení s jeho částmi? Například u kadeřníka? Nebo při odběrech krve?

§ 111 odst. 1, co je nedůstojné? A jak pro koho? Právě vlasy se např. užívají na manufaktuře při výrobě panenek. Je nutné zde mít souhlas pro kadeřníka? A co když kadeřník hodí vlasy do koše s ostatními odpadky? Je to nedůstojné? Pro určité kultury ano.

§ 111 odst. 2 při oběru krve vždy budu podepisovat písemný souhlas? Byť se bude jednat o vyšetření, které absolvuji každý týden? A jak dlouho se bude souhlas ukládat?

---

⁴⁴⁶ § 111

(1) Člověk, jemuž byla odňata část těla, má právo dozvědět se, jak s ní bylo naloženo. Naložit s odňatou částí lidského těla způsobem pro člověka nedůstojným nebo způsobem ohrožujícím veřejné zdraví se zakazuje.

(2) Odňatou část těla člověka lze za jeho života použít k účelům zdravotnickým, výzkumným nebo vědeckým, pokud k tomu dal souhlas. K použití odňaté části těla člověka k účelu svou povahou neobvyklému se vyžaduje jeho výslovný souhlas vždy.

(3) O tom, co má původ v lidském těle, platí obdobně to, co o částech lidského těla.

§ 112

Člověk může přenechat část svého těla jinému jen za podmínek stanovených jiným právním předpisem. To neplatí, jedná-li se o vlasy nebo podobné části lidského těla, které lze bezbolestně odejmout bez znečitlivění a které se přirozenou cestou obnovují; ty lze přenechat jinému i za odměnu a hledí se na ně jako na věc movitou.

⁴⁴⁷ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 112_113

Co se týče darování např. při transplantaci, NOZ upravuje jen takové části těla, které jsou označovány z občanskoprávní teorie jako věci movité. Jinak se bude postupovat dle *lex specialis*.

9.9. § 113 – § 117 Nového občanského zákoníku⁴⁴⁸

Vzhledem k tomu, že dosud nebylo pevně kodifikováno, že ochrana osobnosti se vztahuje i na mrtvé tělo, NOZ tuto úpravu výslovně přináší.

Vůle člověka za života je výslovně respektována i po smrti. To se např. týče i vůle, jak má být pohřben.

NOZ zakotvuje přímo právo osoby odmítnout pitvu. Tato vůle je dokonce presumována, tedy pokud není jinak vůle projevena, platí presumce zásady zákazu pitvy. Pokud však speciální zákon (např. u pitvy z důvodu obecného ohrožení) nařizuje pitvu, má *lex specialis* přednost.

§ 114 odst. 1. Jak se takový souhlas ověřuje? Vůle má být písemná či ústní? (Asi málo kdo si výslovně píše do závěti druh a způsob pohřebního obřadu). Vzhledem k tomu, že druhá věta § 114 odst. 1 uvádí, že rozhodnutí musí být výslovné, znamená to, že je nutné pořídit nahrávku? Jsou zde kategorie: jako první manžel, dále děti. Co když dětí je více a každé tvrdí, že má být pochován jiným způsobem?

Pozitivním přínosem je kodifikace dosud neupravené zásady, že ochrana osobnosti se vztahuje i na lidské ostatky. Neprojevený souhlas se považuje za nesouhlas.

---

⁴⁴⁸ § 113

(1) Člověk má právo rozhodnout, jak bude po jeho smrti naloženo s jeho tělem.

(2) Provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům bez souhlasu zemřelého lze jen, pokud tak stanoví jiný zákon.

§ 114

(1) Člověk je oprávněn rozhodnout, jaký má mít pohřeb. Nezanedchá-li o tom výslovné rozhodnutí, rozhodne o jeho pohřbu manžel zemřelého, a není-li ho, děti zemřelého; není-li jich, pak rozhodnou rodiče a není-li jich, sourozenci zemřelého; nežijí-li, pak rozhodnou jejich děti a není-li ani jich, pak kterákoli z osob blízkých; není-li žádná z těchto osob, pak rozhodne obec, na jejímž území člověk zemřel.

(2) Náklady pohřbu a opatření pohřebiště se hradí z pozůstalosti. Pokud pozůstalost nestačí ke krytí nákladů toho způsobu pohřbu, jaký si zesnulý přál, musí být pohřben alespoň slušným způsobem podle místních zvyklostí.

(3) Jiný právní předpis stanoví, jakým způsobem a na čí náklady bude pohřben člověk, jehož pozůstalost ke krytí nákladů pohřbu nestačí a není-li nikdo ochoten uhradit náklady pohřbu dobrovolně.

§ 115

Zemře-li člověk, aniž projeví souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti způsobem podle § 113, platí, že s provedením pitvy nebo s takovým použitím svého těla nesouhlasí.

§ 116

Kdo souhlasí, aby po jeho smrti bylo jeho tělo pitváno nebo použito způsobem podle § 113, zapíše své stanovisko do rejstříku vedeného podle jiného právního předpisu; tento souhlas lze projevit i ve veřejné listině, nebo vůči poskytovateli zdravotních služeb s účinky vůči tomuto poskytovateli.

§ 117

Souhlas s pitvou nebo s použitím svého těla po smrti pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům lze odvolat. Odvolá-li souhlas člověk ve zdravotnickém zařízení, může tak učinit prohlášením v písemné formě.

9.10. § 2956 – § 2961 Nového občanského zákoníku⁴⁴⁹ – náhrada nemajetkové újmy

Oproti OZ se stanovuje, že naturální restituce má přednost před relutární. Tedy relutární náhrada je možná, jen pokud o to poškozený požádá či z objektivních důvodů není možné naturální náhrady.

Pokud tedy dojde k možnosti, že si poškozený bude moci volit mezi naturálním a relutárním, byť to bude neobvyklé, je možné, aby poškozený volil cestu naturální oproti relutární. Soud tedy nebude moci do této vůle zasáhnout. Nesmí však jít o projev vůle ze strany poškozeného, který by měl být šikanozní (sic!)

Co se týče nemajetkové újmy, jen v případě, že není možné újmu odčinit jinak, přistupuje se k relutární náhradě. Majetková škoda je vymezena skutečnou škodou a ušlým ziskem.

Nemajetková újma má být přiznána v případě, pokud by to odporovalo obecným zásadám spravedlnosti. NOZ naprosto opouští právní úpravu OZ ohledně náhrady nemajetkové újmy ohledně poškození zdraví či smrti. Nechává se volná ruka soudu, aby stanovil, jaká výše újmy je způsobena zásahem do zdraví či v případě smrti.

Výše náhrady nemajetkové újmy bude tedy vždy stanovena na základě subjektivních kritérií, které přednese poškozená osoba a soud jej bude zkoumat a porovnávat.

Co se týče samotné újmy o poškozených či zničených věcí, jde právní úprava dále v tom smyslu, že se nehradí jen „škoda a ušlý zisk“, ale ve škodě je počítáno i s

---

⁴⁴⁹ § 2958

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy; vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

§ 2959

Při usmrcení nebo zvlášť závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželů, rodičů, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

§ 2960

Náklady spojené s péčí o zdraví

Škůdce hradí též účelně vynaložené náklady spojené s péčí o zdraví poškozeného, s péčí o jeho osobu nebo jeho domácnost tomu, kdo je vynaložil; požádá-li o to, složí mu škůdce na tyto náklady přiměřenou zálohu.

§ 2961

Náklady pohřbu

Škůdce nahradí tomu, kdo je vynaložil, přiměřené náklady spojené s pohřbem v rozsahu, v jakém nebyly uhrazeny veřejnou dávkou podle jiného právního předpisu. Přitom se přihlédne k zvyklostem i k okolnostem jednotlivého případu.

položkou nákladů, které musel poškozený vynaložit pro obnovení pro původní stav. Tedy se může stát, že přisuzovaná náhrada bude vyšší než samotná škoda – nové věci.

Dle soudní praxe v cizině se může náhrada oproti ceně věci zvýšit až o 1/3 (sic!). Pokud byla škoda způsobena svévolně až škodolibě, je zde zvláštní úpravy, a to institutu náhrady ceny zvláštní obliby. Zde přichází stanovení ceny věci velice subjektivně. Soud však bude mít moderační právo, pokud ke škodě dojde nedbalostně. V takovém případě může soud náhradu snížit.⁴⁵⁰

Zcela jednoznačně jde o posun dopředu, oproti současné právní úpravě v OZ. Na druhou stranu nová právní úprava nedává žádný návod pro soud, jak má rozhodnout.

A to považuji za chybu. Již v součástnosti není soud vázán žádným právním předpisem, který by stanovoval maximum, které soud může poškozenému v nemajetkové sféře přiznat.

Přesto soudy nejsou příliš rozdávačné ohledně přiznání nemajetkové újmy v penězích. To pochopitelně evokuje otázku, proč a zdali NOZ je tedy přínosem či ne. Je zcela nepochybně dobré, že je v NOZ stanoveno, že věc může být zvláštní obliby, tedy poškozený při jejím zničení může žádat více, než je jen pořizovací cena zničené či poškozené věci.

NOZ však nijak neřeší příčinu proč jsou soudy zdrženlivé při přiznání peněžité částky za zásah do soukromí. Poslední rozsudek v oblasti zásahu do soukromí je judikát NS⁴⁵¹ ze dne 12.12.2012. Meritum věci: Vydavatelství BAUER MEDIA, v. o. s. v časopise Pestrý svět, uveřejnil sérii článků o synu „VIP“ osoby, konkrétně v článku ze dne 24. 3. 2005: „*Chudák tlustý A.: Všichni se mi smějí*“, v článku ze dne 2. 6. 2005: „*Vymění lásku syna za milence?*“ a v článku ze dne 23. 6. 2005: „*Syn B. trpí*“. Žalobce požadoval náhradu nemajetkové újmy 1.500.000,- Kč, Krajský soud žalobu zamítl v celém rozsahu (v červnu 2010), když spisová značka nese rok 2006! – (č.j. 32 C 20/2006). Vrchní soud změnil výrok a přiznal 300.000,- Kč, což potvrdil i Nejvyšší soud České republiky.

Tedy, v roce 2005 je zasáháno do práv na ochranu rodiny, po 5 letech rozhodne soud 1. stupně a teprve po 6 letech nabyde právní moci.

Je 300.000,- Kč za zásah do práv dítěte, kdy se o něm píše, že je tlustý a všichni se mu smějí, dostatečné? Rozhodně tvrdím, že ne. Tato společnost měla za rok zisk před zdaněním 185 milionů korun. Každý pochopitelně ví, že daňovými optimalizacemi lze

---

⁴⁵⁰ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 1045-1048

⁴⁵¹ Rozhodnutí 30 Cdo 3770/2011

zisk před zdaněním dostatečně snížit. Tato společnost tedy zaplatila 0,2 % ze svého zisku, že někomu (nezletilému dítěti) zasáhla do jeho osobnostních práv a bavila celou Českou republiku.

Problémem je, že NOZ tuto situaci vůbec neřeší a není důvod, proč by dle NOZ měla být prisouzena vyšší náhrada nemajetkové újmy než dle OZ.

Tedy, nová úprava NOZ ohledně zásahu do osobnostních práv, pokud nedojde k úmrtí, kdy NOZ úplně ruší položky ve výši 120.000,- Kč a 240.000,- Kč, vůbec nic zásadního a nového nepřináší a pozici poškozených vůbec nezlepšuje.

10. De lege ferenda

Při psaní této práce jsem se snažil ukázat, že fandím svobodě slova a projevu. Tuto výsadu chápu jako znamení pokroku lidstva, jeho vyspělost.

Na druhou stranu se snažím svými pracemi, ale i odbornými články poukázat na skutečnost, že pokud se budeme domnívat, že pokrok a vyspělost znamená svobodu slova, pak mýlíme sami sebe.

Opak je pravdou. Důstojný válečník se pozná ne podle ukrutnosti, ale podle milosrdenství. Vyspělá společnost se pozná ne podle utlačování, ale podle respektování. A svoboda slova dnes utlačuje člověka i společnost. Málokdo je spokojený se stavem médií v současné době. Ano, jsme rádi za informace, ale jsme rádi i za obsah?

Nikolivěk. A kdokoliv se dostane do obsahu médií, a teď mám na mysli slušné lidi, tedy ty, které svým životem můžeme považovat za morální, nebude většinou šťastný za obsah, který bude o něm publikován, zvláště pokud půjde o bulvární média. Základním problémem právní úpravy jak současné, tak nastupující, je naprostá absence ochrany osobnosti. OZ i NOZ sice tvrdí, že upravují ochranu osobnosti, ale nejde k tomuto institutu přistupovat stejně jako k majetkové škodě. Tedy, že je možné čekat měsíce a léta, až bude majetková újma odčiněna. Pokud je totiž způsobena škoda, tato škoda se vyjádří v penězích. A peníze se dají půjčit, tedy překlenout období, kdy je nemám a čekám na ně, až mi je soud přičkne.

V ochraně osobnosti jde o úplně něco jiného. Nejde o peníze, jde o ducha, duši, podstatu člověka. Jeho právo na život v radosti a píli, jeho možnosti, jeho příležitosti. Jediným dobře cíleným článkem ho můžete velice pošpinit, zničit. Samotné peníze toto nedokáží napravit, možná maximálně zhojit ušlý zisk, ale ne napravit pověst, možné příležitosti, apod.

Proto je potřeba, aby zákon k tomu, kdo zasáhne do práv osobnosti, byl nekompromisní. Ano, pár let bude trvat, než vejdou do podvědomí „pisálků“ právní důsledky nepravdivosti informace, či pravdivosti, ale zbytečné bulvárnosti, ale po pár letech zcela jistě může zavládnout jakási rovnováha.

Je nutné spojit trestní a občanské právo. Trestní právo je sice vedeno zásadou ultima ratio. Je nepochybné, že nejvyšší ochranu trestního práva si zaslouhuje život, ale život není jen ukončen smrtí fyzická, ale i duševna, což může nepravdivý či bulvární článek velice dobře zapříčinit.

Osobně se mi líbí současná právní úprava, kterou bych jen upravil. Můj návrh je:

§ 14⁴⁵²

1) Každý, kdo o jiném zveřejní nepravdivou informaci, je povinen dotčené osobě nahradit nemajetkovou újmu nejméně ve výši 1% z obrátu poskytovatele obsahu, který informaci vydal, nejméně však 500.000,- Kč a to do 3 dnů ode dne zveřejnění nepravdivé informace. Totéž platí, pokud je zveřejněna informace pravdivá, která se však dotýká soukromí osoby a takováto informace není zapotřebí pro kladný růst společnosti.

2) Pokud autor, který zasáhl do práv fyzické či právnické osoby, pracuje v jakémkoliv poměru k osobě, která vydává jakékoliv tištěné periodikum či provozuje televizní, rozhlasové či internetové vysílání, je tento vydavatel odpovědný s autorem článku společně a nerozdílně.

3) Pokud osoby v odst. 1 a 2 nenahradí nemajetkovou újmu do 3 dnů ode dne zveřejnění informace, zvyšuje se náhrada nemajetkové újmy za každý den prodlení nejméně o 0,01 % denně z obrátu poskytovatele obsahu, nejméně však o 1.000,- Kč denně.

4) Pokud v průběhu sporu osoba, která napsala či zveřejnila nepravdivou informaci, zemře, jsou za ní povinny hradit nemajetkovou újmu osoby dle § 473 – 475a OZ či dědic dle poslední vůle. Všichni dědici jsou k nahrazení nemajetkové újmy společně a nerozdílně, stejně jako jakákoliv osoba, která žije s autorem či vydavatelem článku ve společné domácnosti více jak 12 měsíců.

5) Důkazní břemeno o pravdivosti informace nese vždy ten, kdo ji vydal či zveřejnil.

6) Každý internetový poskytovatel obsahu je povinen po dobu 1 roku uchovávat IP adresy osob, které se podílí na obsahu poskytovatele. Tuto informaci si může vyžádat jen soud, který rozhoduje o žalobě dle ochrany osobnosti. Soud tak musí vždy učinit, pokud jej o to požádá žalobce.

7) Pokud soud dojde k závěru, že autor článku či vydavatel periodika, které uveřejnilo nepravdivou informaci, publikoval nepravdivou informaci, je povinen po dobu 14 dnů každý den nejméně v 5 celostátních denících vydat omluvu o velikosti jedné poloviny normostrany tohoto deníku. Dále je povinen autor článku a vydavatel

---

⁴⁵² Toto paragrafované znění vzniklo při debatách s mojí manželkou Veronikou, když psala bakalářskou práci na téma „Tiskové právo“ V její bakalářské práci bylo toto paragrafované znění užito poprvé, byť ne přesně v této podobě. Veronika Němcová, „Tiskové právo“, VŠKV, 2013.

periodika zveřejnit v hlavním vysílacím čase omluvu nejméně ve dvou celostátních televizích a 2 celostátních rádiích, kdy text omluvy určí poškozený.

8) Nikdo není odpovědný za zveřejnění informace, kterou zveřejnil z důvodu ochrany společnosti. Pokud takovýto závěr vysloví soud o podané žalobě dle § 13 až 16, je povinen žalobce žalovanému uhradit jednorázovou částku ve výši 100.000,- Kč.

ad odstavec 1)

Základním problémem jakékoliv náhrady za nepravdivou informaci je ta skutečnost, že toho, kdo nepravdivou informaci zveřejnil, nemajetková újma vlastně vůbec netrápí. Jak jsem uvedl ve své studii, pokud poškozený dostane opravdu větší „trest“, stále jde jen o 0,2 % z čistého zisku škůdce. Jak známo, zisk každý podnikatel dokáže dobře optimalizovat, aby platil státu, co nejmenší daně.

Proto je potřeba, aby byla stanovena nejnižší taxativní hranice, ze které se škoda vypočítává. Nejde totiž jen o náhradu nemajetkové újmy, jde o vytvoření vědomí, že se nevyplácí zasáhnout do jiné osobnostní sféry nepravdivou informací. Minimální částka vyjádřená penězi je dána z toho důvodu, že škůdce nemusí být jen vydavatel, ale i jiná osoba, která o někom šíří nepravdy.

Je nutné, aby odpovídal nejen autor, který musí vědět, že pokud do práv jiného zasáhne, bude se jednat o citelný zásah do jeho majetkové sféry, ale též i vydavatel. Ve chvíli, kdy by odpovídal jen vydavatel, nebyla by zde zákonná sankce pro toho, kdo nepravdivou informaci vytvořil. Přičemž je potřeba, aby právě novinář vždy zvážil, zdali je informace pravdivá či ne a nikolivě vydavatel.

Poslední věta je obzvláště důležitá. Společnost nemá právo na informace o čemkoliv. Má právo na informace, které jsou pro ni důležité a přínosné. To musí určit novinář a médium. Na druhou stranu musí vědět, že pokud uvěřejní informaci typu: „*Karel Gott má problémy, chodí na psychiatrii*“, jde čistě o soukromí osoby, kdy nikdo nemá právo, aby tuto informaci zveřejňoval. Společnost tato informace nijak kladně neobohacuje, naopak, K. Gottovi tato informace ubližuje.

Pochopitelně toto by vždy musel řešit soud, ale důkazní břemeno je na škůdci. Není nutno se obávat autocenzury, tedy, že novinář se bude bát cokoli zveřejnit. Novinář, který bude mít svou informaci podloženou a ověřenou, může tuto informaci publikovat.

ad odstavec 2)

Autor informace musí vědět, že je též odpovědný a tato odpovědnost je solidární. Vydavatel nemůže přenášet svoji odpovědnost na autora, protože hlavní zisk náleží vydavateli.

ad odstavec 3)

Z mé studie vyplynulo, že většina sporů ohledně zásahu do ochrany osobnosti je velice zdoluhavých, přičež není k tomuto důvod. Pokud po uveřejnění informace, která se může ihned někdy jevit jako nepravdivá, např. když Miloš Zeman prohlásil o K. Schwarzenbergovi, resp. jeho paní, že má na svém zámku nacistické obrazy, je potřeba, aby škůdce věděl, že protahování sporu je pro něj značně nevýhodné. Je potřeba, aby sám se snažil, co nejrychleji újmu napravit.

ad odstavec 4)

Je to především autor, kdo vytváří nepravdivou informaci či informaci, která poškozuje soukromí člověka. Tedy je potřeba zvláštní důslednosti, aby autor vždy věděl, že zásah do osobnostních práv jiného je v případě neoprávněnosti, citelně sankcionováno nejen pro něj, ale i pro jeho okolí.

ad odstavec 5)

Ten, kdo o jiném zveřejní informaci, tak činí z nějakého důvodu. A právě tento důvod ospravedlňuje přenesení důkazního břemene na žalobce. Je to žalobce, kdo mohl způsobit škodu a právě on musí prokázat, že ji nezpůsobil. Není morálně správné chtít po osobě, která již byla poškozena, aby ještě nesla náklady a úsilí spočívající ve vyvracení nepravdivé informace. Též u informace zasahující do soukromí musí autor/vydavatel prokázat, proč tuto informaci společnost potřebovala.

ad odstavec 6)

Ani současný OZ, ani NOZ vůbec neřeší jeden z největších současných problémů týkající se osobnostních práv. A to je internet. Bohužel na internetu vládne téměř absolutní bezvládnost. Internet je vynikající služba, ale zlý pán. Je potřeba, aby se lidé mohli svobodně vyjadřovat na internetu o čemkoliv, ale je potřeba, aby lidé měli stejná pravidla na internetu jako v prostém fyzickém životě. Proto je potřeba, aby bylo možné jít zpětně po IP adresách a mohlo být zjištěno, kdo se kdy jak vyjádří. Aby však tato skutečnost nemohla být zneužita, má právo o zjištění požádat jen soud.

ad odstavec 7)

To, co nejvíce trápí osobu, do jejíž práv bylo zasaženo, je poškozená pověst. Náhrada nemajetkové újmy je důležitá z pohledu jak poškozeného, který si tím může hojit ušlý zisk či si dopřát něco dobrého za utrpení, které mu přineslo zveřejnění informace. Též škůdce by měl do budoucna vědět, že se takto chovat nemá. Ale samotná finanční reparace není dostačující. Je potřeba také, aby se společnost dozvěděla, že informace o poškozeném zveřejněná, nebyla buď pravdivá, či byla soukromého charakteru, a tedy ji škůdce neměl právo zveřejnit. Text však určuje poškozený, tedy nemusí se znova zveřejňovat informace, proti které je brojeno. Důvodem poměrně rozsáhlého zveřejnění je ta skutečnost, protože nemůže být dopředu známo, kolik osob bylo, ať už přímo či následně s informací, proti které je brojeno, seznámeno. Též se jedná o společenskou satisfakci vůči škůdci, který bude označen jako osoba, která zveřejňuje nepravdivé/soukromé informace.

ad odstavec 8)

Svoboda slova je nanejvýše důležitá. Nesmí být nikdy omezena, co se týče uveřejňování informací, které společnost potřebuje, aby si mohla dobře vybírat své reprezentanty, ať už na poli kulturním, společenském, politickém. Proto je potřeba svobodu projevu chránit. Je potřeba, aby každý, kdo podá žalobu na ochranu osobnosti, byl srozuměn s tím, že byť informace která nebyla přímo dokázána (jako např. o možné korupci), je informací relevantní a žalobce nesmí proti uveřejnění takové informace brojit, jinak bude sankcionován.

Za velice podstatné považuji kvalitní důvodovou zprávu. Ta musí jasně rozeznat, proč a jak je § 15 OZ zamýšlen, aby soudy měly dobré vodítko při rozhodování těchto poměrně složitých sporů, též jako sporné strany.

11. Závěr

Na právo se můžeme dívat ze dvou hlavních pohledů. Právo buď je jen soubor psaných pravidel, které jsou připraveny lidmi na základě jistých zájmů, nebo jde o soubor pravidel, které jsou sice psané, ale jejich podstata vychází z vyššího normativního systému.

První pohled je pohledem současným. Současná právní věda preferuje platné právo jako soubor pravidel, uveřejněných ve sbírce zákonů. Co není zákonem zakázáno, je dovoleno. Avšak tato právní filozofie vede k destabilizaci společnosti. Zákonodárce každý rok přijímá stovky novel a vytváří nové zákony, aby postihl nové skutečnosti, které se objevují ve společnosti.

I přes snahu zákonodárce, je společnost stále nespokojenější s právním stavem společnosti. Společnost zjišťuje, že právo neplatí pro ty, kteří jsou schopni si najmout velké právní kanceláře, jenž jim dokáží nalézt mezeru v zákoně.

I. Kant jako jeden z prvních nastínil problém mezi legalitou a legitimitou. Nejde však jen o otázku u zákonodárce, zdali činí legitimně i legálně, ale i u recipienta právní normy. Je každý legální úkon recipienta právního řádu České republiky legální i legitimní? Legální, pokud není v nesouladu s právním řádem, ano. Ale je i legitimní? A je i morální?

Juspozitivismu stačí jen ta skutečnost, že akt zákonodárce je legální. I u recipienta je jen jediný předpoklad pro posouzení aktu, zdali je v rozporu s právem, jen samotná jeho legalita. Legimita a morálka se až na výjimečné výjimky nezkoumá.

Vzhledem k tomu, že člověk je homo homini lupus, musíme se opět vrátit k I. Kantovi, kdy legitimitu charakterizuje jako ospravedlněnou oprávněnost. Ale kdo určí onu ospravedlněnost. Z jakého normativního systému bude vyvěrat? Zcela jistě nemůže vyvěrat z platného práva.

Pokud bychom totiž připustili myšlenku, že jen platné právo, tedy právo psané a publikované ve Sbírce zákonů České republiky, je právo, kterým se můžeme řídit, pak opět otevíráme dveře režimům, jako byl Hitlerův nacismus a komunistický režim.

Právě totalitní systémy se snaží člověka přesvědčit, že jusnaturalismus je právní směr, který je tmářský. Zvláště, pokud se jedná o jusnaturalismus, který vyvěrá z Boha.

J. Locke tvrdil, že legitimita zákonodárce vyvěrá z implicitního souhlasu národa. Americký politický sociolog Seymour Martin Lipset řekl, že legitimita znamená schopnost vlády přesvědčit občany, že tato vláda je nejvhodnější pro společnost

To vše však znamená, že lidstvo nemá žádný korektiv ke svému jednání. Pak každá vláda, která se mění jednou za 4 roky, zvláště pokud bude mít ústavní většinu, má legální i legitimní právo velice silně změnit právní systém naší republiky. Její hodnoty.

Německý politický filozof D. Sternberger legitimitu označil jako systém, kde vláda je přesvědčena o svém právu vládnout a někteří tuto skutečnost uznávají. Opravdu to ale stačí?

Oproti tomu stojí jusnaturalismus. Zcela jistě není možné říci, že je vždy lepší než juspozitivismus.

Skutečnost, že ani základní podmínka pro fungování vlády, resp. pochopení legality, není jasně pochopena a definována, činí z nadějného imperativu (legitimity) právně-morální nenormou, protože základem normy, je její jasnost a možné pochopení.

Tento problém vystihují základní 2 německé pojmy - „Sein“ a „Sollen“, tedy bytí a mětí. Jde o skutečnost, zdali společnost je sama o sobě jediným svrchovaným pánem, který určuje, co může být, či je zde Bůh, který určuje, co smí být.

Jde tedy o bytí, které je předem dané a člověk ho nemůže sám o sobě změnit. Ernst Forsthoff došel k závěru, že počet přirozenoprávních teorií jest neomezený, protože pojem přirozenost se dá též vykládat neomezenými pohledy.

Jak jsem již nastínil dříve, přirozenost se vždy pojí s rozumem. Není to tedy žádné „tmářství“, které by souviselo s dnešním pohledem na morálku, jakožto systémem, daným katolickou církví, která si chtěla uzurpovat moc a vládu nad lidskými srdci či myslí.

Kelsen již před druhou světovou válkou velice dobře vyjádřil, že skutečnost, že určité jednání je protiprávní, není způsobené překročením určitého morálního přesvědčení, tedy překročením určitého hodnotového žebříčku, který je transcendentní, ale chování je protiprávní jen a proto, že platné právo tak stanoví a porušení normy je sankcionováno. Ale je to správně?

Zajímavé je pojetí přirozeného zákona u Sv. Tomáše Akvinského. Dle jeho soudu totiž spravedlnost s přirozeností velice souvisí. Co je spravedlivé, musí být i přirozené. Neplatí však to, že to co je přirozené, je i spravedlivé.

Sv. Tomáš definuje zákon jako „*určité ustanovení rozumu, vydané a vyhlášené k obecnému dobru tím, kdo se stará o společnost*“. Recipient musí být srozuměn s tím, že zákon je pro obecné dobro, tedy i pro něj.

Sv. Tomáš pak rozlišuje různé druhy zákona. Věčný zákon – jakožto lex aeterna, lex naturalis jakožto přirozený zákon a lex sumane sive positiva - pozitivní zákon.

Příčemž konstatuje, že výše uvedená definice zahrnuje, resp. platí, pro všechny druhy zákona.

Ochrana osobnosti souvisí mnohem více s filozofií, než s právem jako systémem. Jde totiž o otázku, co je to člověk, co tvoří jeho osobnost. Kdo ji má chránit a za jakých podmínek může být do ní zasaženo.

Nejde o právní problém, jako je např. nabytí od nevlastníka. Peníze, potažmo majetek je důležitý, ale jde jen o hmotný substrát ve svém výsledku. Osobnost a zásah do ní ovlivňuje samotnou podstatu člověka, společnosti jako takové. Jak přistupujeme k jedinci, tak přistupujeme k hodnotám, které neurčuje společnost, ale vždy několik jedinců.

Současný systém ochrany osobnosti je naprosto nedostatečný. Paragrafované znění a to jak OZ, tak NOZ, je jen vágním pojednáním zákonodárce, aby kodifikoval, co kodifikováno být musí, ale ne, aby řešil samotnou podstatu. A to předcházení zásahu do osobnostních práv.

Evropa po 2.000 leté historii, po 20. století, kdy díky nesvobodě slova zažila mnoha utrpení, se rozhodla akcentovat svobodu projevu na úkor ochrany osobnosti. Amerika tento akcent povýšila na piedestal zákonodárství a rozhodování Nejvyššího soudu USA.

Dle mého názoru jde však o velikou chybu. Zcela jistě je zapotřebí, aby společnost měla právo na informace. Též je důležité, aby media měla přístup ke všem informacím. Nelze dopředu presumovat, až na určité výjimky, co medium má právo za informace obdržet a co ne. To pak pochopitelně vede k totalitě.

Na druhou stranu není možné tvrdit, že určité osoby, explicitně řečeno slovy Ústavního soudu ČR, osoby, které jsou veřejně činné (tedy nejen politici, kde by se to dalo ještě chápat, ale i např. herci, modelky, ale i advokáti) mají snížený práh ochrany osobnosti.

Myšlenka, že působením na veřejnosti se automaticky, konkludentně, zbavují jisté míry ochrany svého já, své rodiny, svého soukromí, pak musí jednoznačně vést k degradaci osob, které budou veřejně činné.

Osoba, která je úspěšná ve své profesi a své rodině, nebude mít nikdy zájem, aby veřejně vystoupila, protože by ztratila to nejcennější, co do té doby vybuodovala: své soukromí.

Vždyť, co je více, než moci jít svobodně se svými dětmi a manželkou kamkoliv, aniž se budu muset bát únosu svého dítěte. Právě proto velmi bohatí lidé si tolik střeží informace o své rodině.

Současný svět můžeme než demokracií nazývat mediokracií. Média řídí politiky, celebrity, témata společnosti. Současná média jsou velice povrchní, informace zjednodušují, některé naprosto vypouštějí. Úmyslně. Stejně, jako právo nelze pochopit z populárních článků, nelze ani dobře vybrat politika, hvězdu národa, vzor společnosti, bez seriózního zamyšlení, které nám však média nepředkládají. Média nám předkládají povětšinou jen bulvár, skandál, vyjímečně nějaké to pozitivum. Důvodem je prodejnost a výhodnost. Je výhodnější napsat o M. Vašutovi nepravdu a vydělat na této nepravdě 2.000.000,- Kč, než nenapsat, zvláště pokud vím, že v případě prohry u soudu nebude sankce větší než zisk.

A právě proto přicházím s právní úpravou de lege ferenda. Tvrdím, že dokud nebude zde jasný právní nástroj, jak citelně potrestat ty, kteří zasahují z vypočítavosti do práv jedince, do jeho já, podstaty rodiny i jeho okolí, nelze očekávat od společnosti návrat k mravům, které by nás těšily.

Jedinec byl základ společnosti, stejně jako základní jednotka byla rodina. Dnes jsme dovolili, aby jedinec mohl být pranýřován médii pro pobavení společnosti (protože společnost má ráda „chléb a hry“).

Návrat k původním hodnotám, lépe řečeno k morálce, jako determinantu platného práva, bude mít za následek snížení nepřehlednosti právního systému České republiky a tedy i větší spokojenost a srozumitelnost občanů s právním řádem a společností samotnou. To bude jistě i pozitivní pro institut ochrany osobnosti.

12. Summary

We can see law from two main perspectives. Law is either complex of written regulations, which are prepared by human beings based on some interests or it is a complex of rules, which although are written, but its nature are originating from higher normative system.

First is a present perspective. Current law science is preferring valid law as complex of regulations published in statute book. What is not banned by law, is allowed. Though this law philosophy is leading to instability in society. Every year legislator is making hundreds of amendements and create new laws to cover new circumstances which appear in the society.

Despite legislator effort is society further unsatisfied with legal state. Society claims that law is enforceable for those who are able to hire big law firms, which can find necessary grey areas.

Immanuel Kant among the first draw a problem between legality and legitimacy. But it is not only matter of legislator whether he acts legitimately or legally, but as well as of receiver of law norm. Is every legal act of the recipient of the legal order of the Czech Republic legal as legitimate? Legal yes, if in conformity with legal order. But is it even legitimate? And is it moral?

For juspositivism is sufficient that legislator act is legal. Even for the recipient is only assumption for the act's consideration whether it is outside the law, legality itself. Legitimacy and morality is almost never considered.

Because man is homo homini lupus, we have to come back to I. Kant, where legitimacy is described as justified justification. But who is going to determine such justification. From which normative systems will come up? For sure cannot rise from valid law.

If we ever admit idea that only valid law, meant law written and published in statute book of the Czech Republic is the law to comply with, than we are opening doors to regimes like Hitler's nacism and comunism.

Exactly totalitarian regimes are trying to convince the man that jusnaturalism is legal direction which is obscurantism. Especially when it is jusnaturalism rising up from God.

John Locke said that legislator legitimacy is coming from default consent of the nation. American political sociologists Seymour Martin Lipset said that legitimacy of government is ability to convince its citizens that this government is most convenient for society.

This however means that human beings do not have any correction to its behaviour. Then every government which is changing once a 4 years, especially when it has constitutional majority has legal and legitimate right to change dramatically law system of our country. Its values.

German political philosopher Dolf Sternberger named legitimacy as system, where government is convinced about its right to rule and some are accepting it. But is it really enough?

On the contrary stands jusnaturalism. For sure is not possible to say that it is always better than juspositivism.

Fact that nor even basic requirement for government functionality, more precisely understanding legality is not clearly understood and defined, is making from promising imperative (legitimacy) legally – moral not standard, because the core of the standard is its clarity and understanding.

This problem describes two basic german terms - „Sein“ and „Sollen“. It is about fact, whether society to itself is supreme lord who determine what is possible or there is a God who determine what is allowed.

So it is about being, which is predefined and man cannot influence it by his own will. Ernst Forsthoff concluded that number of natural law theories is countless, because term naturalness can be interpreted by countless perspectives.

As I outlined above, naturalness is always connected with wisdom. So it is not obscurantism, which would be connected with today's view for morality, as system, given by Catholic church, which wanted usurp the power and control on humans hearts and minds.

Hans Kelsen expressed already before WW2 that fact that some behaviour is illegal, is not caused by overstepping of some moral belief, meant by overstepping some value scale which is transcendent, but because behavior is illegal only and therefore that valid law say so and breaching of the norm is sanctioned. But is that correct?

Very interesting approach for natural law provides Saint Thomas Aquinas. In accordance with his belief justice and naturalness is very connected. What is rightful has to be natural. On other hand is not valid that natural has to be rightful.

Saint Thomas is defining law as „*some designation of mind, published and announced for wider goodwill by someone who is taking care about society*“. Receiver has to be aware that law is for wider goodwill that implies him.

Saint Thomas is distinguishing three sorts of law. Eternal law – called as *lex aeterna*, *lex naturalis* as natural law and *lex sumane sive positiva* - positive law. Where state that above mentioned definition include, or more precisely is valid for all sorts of law.

Protection of personality is connected more with philosophy then with law as system. It is about a question, Who is human being, what constitutes his personality. Who shall protect it and under which circumstances can be interfered.

It is not legal issue as acquisition from not owner. Money, more precise wealth is important, but is it only tangible substrate in the end. Personality and its interfering is influencing core of the human being and society itself. How we approach to the individual than we approach values, which is not determined by society, but always few individuals.

Current system of personality protection is absolutely insufficient. The paragraph version of the Civil Code (further CC), same as amended Civil Code (further ACC) is only vague essay of legislator to codify, what has to be codified, but not to deal with the core itself. And it is to avoid interference of personal rights.

Europe has decided after two thousands years lasting history and after 20th century where she faced lack of freedom and suffering, to emphasise freedom of free speech at the expense of personality protection. United States of America has advanced this accent on law making pedestal and decision taking of US Supreme Court.

But in my opinion it is a big mistake. For sure it is necessary that society has right for informations. It is also important that media would have all necessary acces to all informations. It is not possible to assume in advance, with some exceptions, what media has right to know and what has not. It inevitably leads to totalism.

On the other hand we cannot say that some people, more precisely specified by Constitutional court of the Czech Republic as people who are publicly active (so not only politicians where we can partly understand this description, but also actors, models, but also barristers) have lower threshold of personality protection.

Idea that working on public, I am automatically, implicitly and voluntarily giving up on some certain level of protection of myself, my family, my privacy, has to conclusively lead to demotion of people, who will be publicly active.

Individual who is successful at his profession and his family, will never have interest to speak out publicly, because otherwise will lose most valuable possession what has developed, his privacy.

After all, what is more than to walk freely with my wife and children wherever I want and not to be afraid of kidnapping? This is why really wealthy people are very reluctant to release anything from their privacy to public.

We can call present day world as mediocracy than a democracy. Media are ruling to politicians, celebrities and social topics. Current medias are very shallow, simplifying informations, some given off at all. On purpose. As you cannot learn to understand law from popular articles, same as you cannot choose a politician well, national superstar or the society's ideal representative without proper evaluation, by which the media is not providing. Media are only giving us tabloids, scandals and only exceptionally some sunny side. Reason is marketability and favourableness. It is budget wise to publish lie for example about Mr M. Vasut and earn two millions crowns on it than not to publish anything, especially when I know that potentially imposed sanction came out from lost law suite will be lower than profit.

And exactly for this reason I am proposing law modification *de lege ferenda*. I believe that until there will not be clear law instrument how to significantly punish those who are based on calculations interfering individual rights, himself, his family and also his surroundings then we cannot expect from society to return to the manners, which will satisfy us.

Individual was fundament of the society as well as fundamental unit was family. We allowed today that individual can be pilloried by media for entertainment of the society (because already Romans knew rule „*panem et circenses*“ – „bread and circuses“).

Return to original values, more precisely to morality as determinant of valid law, will lead to decrease of disorganization in law system of the Czech Republic therefore to higher satisfaction and understandability to citizens with law order and society itself. It will be also positive for institute of personality protection.

Jiné citace

ELIÁŠ, K. a kol. <i>Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou</i> . Ostrava: Sagit, 2012, ... passim	
Rozhodnutí 30 Cdo 3770/2011	167
Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod	8

13. Seznam literatury

13.1. Monografie

AKVINSKÝ, T. *Summa Theologica* Ia-IIae. Q79, A1

ASHCRAFT, R. (ed.): *John Locke: Critical Assessments* (p. 524). London: Routledge, 1991

AUBERT, J. M. *Le droit romain dans l'oeuvre de saint Thomas*. Paris: 1995, str. 100-101

BĚLOHLÁVEK, A. J., ČERNÝ, F.; JUNGWIRTOVÁ, M.; KLÍMA, P.; PROFELDOVÁ, T.; ŠROTOVÁ, E. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. str. 37

Bible 21, Biblion, 2009, 1 Kor 12, 3–7.12–13,

BOBEK, M., BOUČKOVÁ, P. KÜHN, Z. *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 163

CIRÁK, J. *Ochrana osobnosti v slovenskom občianskom práve*. str. 33 Bratislava: Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 1994.

Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava Spojených států amerických, vyd. Otakar II, Praha, 2000, koment. M. Krejčí, str. 158

DELAHAYE, P. *Réflexions sur la loi et les lois dans la vie de l'Église*, in: *L'Année Canonique XVIII*, 1974, str. 82.

DESCARTES, R. *Rozprava o metodě*. Praha: 1992

DOLEŽÍLEK, J. *Právo na odpověď a na dodatečné sdělení podle nového tiskového zákona*. Právní rozhledy, 2000, č. 10, s. 434

DWORKIN, R. *A Matter of Principle*. Cambridge (Mass.) and London: Harvard University Press, 1985

EHRlich, E. *Grundlegung der Soziologie des Rechts*. Duncker & Humblot; Auflage: 4. Aufl. (1989)

ELLSCHIED, G. „*Das Naturrechtsproblem. Eine systematische Orientierung*“, in: *Einführung der Rechtsphilosophie und Rechtstheorie der Gegenwart*, hrsg. von A. Kaufmann, W. Hassemer, Heidelberg: 1989, str. 143.

FEKETE, I. *Občiansky Zákoník. Velký komentár, 1. Díl, § 1 - §459*. Bratislava: Eurokodex, 2011

FORSTHOFF, E. *Zur Problematik der Rechtserneuerung*, in: *Naturrecht oder Rechtspositivismus?* vyd. W. Maihofer, Darmstadt 1966, str. 73-86

- GERHARDT, V., NIETZSCHE, F: *Also sprach Zarathustra*. Berlin: Akademie Verlag, 2000
- GERLOCH, A. *Teorie práva*. 5. upravené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, str. 204 – 237
- HART, H. *Law, Liberty, and Morality*. Stanford University Press; 1 edition, 1963
- HELLER, J. *Desatero. Úvod a výklad. In Zákon a proroci*. Praha: Kalich. 1984
- HERING, R. *Der Zweck Im Recht*. Ulan Press, 2012, German
- HERING, R. *Der Kampf Um's Recht*. Nabu Press. 2010, German, str. 98
- HERRANZ, J. *Autorità, libertà e legge nella comunità ecclesiale*, in: *La Collegialità episcopale per il futuro della Chiesa*, Firenze 1969. s. 97–110; MOLANO, E. *Introducción al estudio del Derecho Canónico y del Derecho Eclesiástico del Estado*, Barcelona 1984. s. 127 a n.; LABANDEIRA E. *Tratado de Derecho Administrativo Canónico*, Pamplona 1988. s. 263 a n.
- HOBBS, T. *Výbor z díla*. Praha: Svoboda, 1988, str. 59
- HOLLÄNDER, P. *Nástin filozofie práva, úvahy strukturální*. Praha: Všehrd, 2000
- HONNEFELDER, L. „*Naturrecht und Geschichte, Historisch – systematische Überlegung zum mittelalterlichen Naturrecht*“, in: M. Heimbach – Steins (Hrsg), *Naturrecht im ethischen Diskurs*, Münster: 1990, str. 9.
- CHALOUPKOVÁ, H. *Tiskový zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck,2006, s. 21
- CHESTERTON, G.K. *Svatý Tomáš Akvinský*. Krystal OP. 1993, str. 38
- JELLINEK, G. *The Declaration of the Rights of Man and the Citizen*. 1895
- KANT, I. *Kritika praktického rozumu*. Translated by Jaromír Loužil. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1996. ISBN 80-205-0507-5,
- KANT, I. *Logik*, AA IX., str. 135; tent. *Die Metaphysik der Sitten*, AA VI., str. 392; tent. *Kritik der praktischen Vernunft*, AA V, str. 151 aj.
- KAUFMANN, A. *Grundprobleme der Rechtsphilosophie*. Mochen: 1994, str. 42.
- KELSEN, H. *Reine Rechtslehre*. 1. Aufl., Wien: 1934, str. 24
- KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 645
- KLOKOČKA, V. *Ústavní systémy evropských států*. 2. Vydání. Praha: Linde, 2006, str. 75
- KLUXEN, V. *Philosophische Ethik*. Hamburg: 1980, str. 234
- KNAPP, V. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 212, 247. ISBN 80-7179-028-1.
- Kol. autorů. *Srovnávací ústavní právo*. 3 vydání. ASPI, 2009, str. 318-319
- LANGÁŠEK, a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Wolters Kluwer, Praha, 2012, str. 186
- LIPSET, S. M. *Political Man: The Social Bases of Politics* (2nd ed.) (p. 64). London: Heinemann, 1983
- LISSKA, A. J. *Aquinas's Theory of Natural law. An Analytic Reconstuction*. Oxford: 1996, str. 112.

- LIVIUS T. *Ab urbe condita III. 9 a 32-57, Dějiny I.* Praha: Svoboda, 1971, str. 230, 263–300
- LOCKE, J. *Esej o lidském rozumu.* Prof. PhDr. Josef Král. Praha: Svoboda, 1984
- LOTTIN, O. *Psychologie et morale aux XIIe et XIII siecles, t. II. 1,* str. 75-100.
- LUHMANN, N. "Systemtheorie, Evolutionstheorie und Kommunikationstheorie", in: *Soziologische Gids* 22 3. r. 1975. pp.154–168
- MADAR, Z. et al. *Právnícký slovník: Díl II. 4., zcela přepracované a doplněné vydání.* Praha: Panorama, 1978, str. 290.
- MAIHOFER, W. *Naturrecht als Existenzrecht.* Frankfurt a. M.: 1963, str. 49.
- MAITLAND, F.W. *The constitutional History of England, Cambridge.* Cambridge University Press 2001, str. 385 n, DICEY, A.V. *Introduction to the study of the law of the Constitution,* Lightning Source Incorporated, 2009, str. 41
- MATOUŠOVÁ, M., HEJLÍK L. *Osobní údaje a jejich ochrana.* 2. doplněné a aktualizované vydání. ASPI Wolters Kluwer, Praha 2008, str. 6
- MUSCHELER, K., KANTOROWITZ, H. *Eine Biographie.* Duncker & Humbolt. Berlin, 1984
- NĚMEC, V. *Přirozenost ve filosofii minulosti a současnosti.* Brno: vyd. L. Chvátal, V. Hušek, 2008, str. 135-155
- NOVÁK, M. *Filozofie Svobody.* Praha: Vyšehrad, 1998, str. 179
- OVEY, C., WHITE, R. *The European Convention on Human Rights.* 4th edition. New York Oxford University Press, 2006, s. 18.
- PAULSON, S., DREIER, R. 'Einführung in die Rechtsphilosophie Radbruchs', in: *Gustav Radbruch: Rechtsphilosophie, Studienausgabe (Heidelberg, 1999), pp. 235–250,* p. 245
- PAVEL J. II. *Discorso alla Canon Law Society of Great Britain and Ireland, 22-V-1992,* in: *Communicationes XXIV, 1992,* str. 10.
- PAVLÍČEK, a kol. *Ústava a ústavní řád České republiky. 2. Díl – Práva a svobody. 2. Vydání.* Praha: Linde, 2002, str. 75 a násl.
- PECHÁČEK, Š. *Přímá volba starostů.* Srovnávací studie č. 5.305. Parlamentní institut, 2010
- PIEPER, J. *Tomáš Akvinský, Summa proti pohanům II. Kniha, kapitola 3.* str. 102
První Mojžíšova, verš 26, Ekumenický překlad. Praha 1985
- RADBRUCH, G. *Gesetzliches Unrecht und Übergesetzliches Recht,* in: *týž, Rechtsphilosophie,* Stuttgart: 1973, str. 339-350
- RÁDL, E. *Dějiny filozofie – starověk a středověk.* Olomouc: Votobia, 1998, str. 5
- REIFOVÁ, I. a kol. *Slovník mediální komunikace.* Praha: Portál, 2004.
- ROMMEN, H.A. *In Defense of Natural law.* S. Hook: red. Law and Philosophy. str. 36
- ROUSSEAU, J. J. *O smlouvě společenské a původu nerovnosti mezi lidmi.* Rozpravy, Svoboda 1989
- SCHNEIDER, P. „*Naturrechtliche Strömungen in deutscher Rechtsprechung*“, in: *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie* 42 (1956), str. 98-111, zde 99.

- SCHRÖDER, CH. *Praktische Vernunft bei Thomas von Aquin*, Kohlhammer, 1995 str. 52
- SIEYÉS, E. J. *Politische Schriften*/ Hg. E. Schmitt, 1975, str. 28n, in: Srov.
- SOJKA, M. a kol. *Dějiny ekonomických teorií*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum, 2000, str. 38-40
- SOKOL, T. *Tisk a právo*. Praha: Orac, 2001, s. 87.
- STERNBERGER, D. "Legitimacy" in *International Encyclopedia of the Social Sciences* (ed. D.L. Sills) Vol. 9 (p. 244). New York: Macmillan, 1968
- STONE, R. *Textbook on Civil Liberties & Human Rights*. 5th edition. Oxford: Oxford University Press, 2004.
- ŠPRUNKA K. in. Tomáš Akvinský o zákonech, Praha: Krystal OP, 2003, str. 27, pozn. B,
- ŠVESTKA, J. *Velké komentáře – Občanský zákoník díl 1. § 1-459*. 2. vydání. C.H.Beck, 2009, str. 154
- TELEC, I. *Autorský zákon*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007.
- VELIŠSKÝ, F. *Život Řekův a Římanův*. Praha: Nákladem spisovatelovým, 1876, str. 1-10
- WEYR, F. *Teorie práva*. Brno-Praha: Orbis, 1936, str. 262.
- WAGNEROVÁ, a kol. *Listina základních práv a svobod*. Komentář. Wolters Kluwer, Praha, 2012, str. 280
- ZIMMERMANN, A. *Thomas lesen*, Frommann Holzboog; Vydání: 1., 2000, str. 231
- ŽALOUDEK, K. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 2004, str. 231.

13.2. Zákony

- Zákon č. 121/1920 Sb., Ústavní listina Československé republiky
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- Zákon č. 108/1933 Sb., o ochraně cti
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č.20/1966, Sb., o péči o zdraví lidu
- Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon platný ke dni 1.11.2008
- Zákon č. 513/1991 Zb. (OBZ), obchodný zákonník rekonštruované znenie k 1.1.2013
- Zákon č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- Zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (Tiskový zákon)
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

13.3. Rozhodnutí

13.3.1. Nálezy Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 357/96 ze dne 10.12.1997 ke svobodě projevu a mezím ochrany osobnosti

Nález Ústavního soudu sp.zn. IV ÚS 154/97 ze dne 09.02.1998 k poměru mezi právem na ochranu osobnosti a právem na šíření informací

Nález Ústavního soudu sp.zn. I ÚS 156/99 ze dne 08.02.2000 ke střetu práva na svobodu projevu a informace a práva na ochranu osobnosti

Nález Ústavního soudu sp.zn. II ÚS 517/99 ze dne 01.03.2000 k právu na soukromí a na rodinný život

Nález Ústavního soudu sp.zn. III ÚS 256/01 ze dne 21.03.2002 k základním právům a svobodám/nedotknutelnost osoby a ochrana osobních údajů

Nález Ústavního soudu sp.zn. III. ÚS 73/02 ze dne 17.02.2004 k základním právům a svobodám/ochrana lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 367/03 ze dne 15.03.2005 k svobodě projevu versus právo na ochranu osobnosti

Nález Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 453/03 ze dne 11. 11. 2005 k právu na ochranu osobnosti

Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 37/04 ze dne 26. 4. 2006, publikován pod č. 419/2006 Sb.

Nález Ústavního soudu sp.zn. IV. ÚS 412/04 ze dne 07.12.2005 k omezení způsobilosti k právním úkonům

Nález Ústavního soudu sp.zn. IV.ÚS 23/05 ze dne 17.07.2007 k ochraně práva na zveřejnění informací o činnosti soudců jako osob působících ve veřejném životě

Nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 191/05 ze dne 13.09.2006 k důkazu v podobě záznamů telefonických hovorů

Nález Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 310/05 ze dne 15.11.2006 k zásahu do osobnostních práv odůvodněním rozsudku

Nález Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 2268/07 ze dne 29.02.2008 k základním právům a svobodám/ochrana lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména

Nález Ústavního soudu sp.zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 08.06.2010 k prohlídce jiných prostor a pozemků

Nález Ústavního soudu sp.zn. I ÚS 2451/10 ze dne 16.12.2010 k zveřejňování informací (osobních údajů) v insolvenčním rejstříku

13.3.2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.01.2001 sp.zn. 30 Cdo 2971/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.05.2002 sp.zn. 28 Cdo 416/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.09.2003 sp.zn. 30 Cdo 1542/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11.05.2005 sp.zn. 30 Cdo 64/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.09.2004 sp.zn. 30 Cdo 181/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21.12.2004 sp.zn. 30 Cdo 1224/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.07.2005 sp.zn. 30 Cdo 2382/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.07.2005 sp.zn. 30 Cdo 2573/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2005 sp.zn. 30 Cdo 57/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2006 sp.zn. 30 Cdo 1310/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2005 sp.zn. 22 Cdo 2251/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.06.2006 sp.zn. 30 Cdo 2712/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.08.2006 sp.zn. 30 Cdo 2796/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22.06.2006 sp.zn. 30 Cdo 2914/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.04.2006 sp.zn. 30 Cdo 909/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.05.2006 sp.zn. 30 Cdo 1107/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.10.2006 sp.zn. 30 Cdo 1404/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.02.2007 sp.zn. 30 Cdo 1873/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.04.2007 sp.zn. 30 Cdo 3263/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.01.2007 sp.zn. 30 Cdo 3577/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.06.2007 sp.zn. 30 Cdo 792/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30.04.2007 sp.zn. 30 Cdo 996/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.09.2008 sp.zn. 30 Cdo 999/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.01.2007 sp.zn. 30 Cdo 1941/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.05.2009 sp.zn. 30 Cdo 2305/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.01.2008 sp.zn. 30 Cdo 3361/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20.01.2010 sp.zn. 30 Cdo 2900/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.12.2012 sp.zn. 30 Cdo 3770/2011

13.3.3. Rozhodnutí Krajských soudů a Vrchního soudu v Praze

Rozhodnutí KS Ostrava 23 C 3/97
Rozhodnutí KS v Ostravě č.j. 23 C 118/2004
Rozhodnutí KS Brno 24 C 7/2008

Rozhodnutí VS ČR 3 Cmo 1336/1994)

Rozhodnutí VS v Praze, 1 Co 338/1994

13.4. *Zahraniční judikatura*

Barthold v. Spolková Republika Německo rozsudek z 25.3.1985, A 90

Bosphorus Airways v. Irsko rozsudek z 30.6.2005, Appl. No. 45036/98

CASE OF CALVELLI AND CIGLIO v. ITALY, application no. 32967/96

CASE OF KOPP v. SWITZERLAND, (13/1997/797/1000)

CASE OF LINGENS v. AUSTRIA, application no. 9815/82

CASE OF PECK v. THE UNITED KINGDOM, application no. 44647/98

CASE OF PRETTY v. THE UNITED KINGDOM, application no. 2346/02

CASE OF OBSERVER AND GUARDIAN v. THE UNITED KINGDOM, application no. 13585/88

CASE OF OTTO-PREMINGER-INSTITUT v. AUSTRIA, application no. 13470/87

CASE OF TERNOVSZKY v. HUNGARY, App. No. 67545/09

De Haes and Gijssels v. Belgie rozsudek z 24.2.1997, Appl. No. 19983/92

ESD Case C-144/04, Werner Mangold v Rüdiger Helm

ESLP 26123/95 Bergens

ESLP, Camenzind v. Switzerland, App. No. 21353/93

ESLP 14967/99, Guerrová

ESLP 59 320, von Hannover proti BRD

ESLP Lehideaux a Zorni vs. Francie z 23.09.1998

ESLP 35640/97, Lešník vs. Slovensko

ESLP 13710/88, Neiemitz

ESLP ca. Vo vs. France, Judgment of 8 July 2004, no. 53924/00

ESLP 42435/02, White vs švédsko

ESLP 17419/Wingrov

Halford v. Velká Británie rozsudek z 25.6.1998, Appl. No. 20605/92

Huvig v. Francie rozsudek z 24.4.1990, A 176-B

Jersild v. Dánsko rozsudek z 23.9.1994, A 298

Kruslin v. Francie rozsudek z 24.4.1990 A 176-B

Leander v. Švédsko rozsudek z 26.3.1987, A 116

Lingens v. Rakousko rozsudek z 8.7.1986, A 102

Malone v. Velká Británie rozsudek z 2.8.1984, A 82

Otto-Preminger Institut v. Rakousko rozsudek z 20.9.1994, A 295-A

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 1 Cz 32/78 ze dne 26. 04. 1978

Rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 3 Cdo 61/2000

Rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. Pl 9/199

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp.zn.: 5 Cdo 54/1999

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp.zn.: 2 Cdo 93/2008

Silver v. Velká Británie rozsudek z 25.3.1983, A 61

Spolkový ústavní soud Německa BvR 101/84, BVerfGE 76,1

Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ps.zn.: 5 Cdo 265/2009

13.5. Internetové zdroje

<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/podnikani/clanek.phtml?id=766894>

<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/amerika/clanek.phtml?id=767573>

<http://www.boe.es/buscar/>

http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/2027.42/43167/1/10982_2004_Article_BF00152513.pdf

https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-pt-cs.do?member=1 -

<http://www.dre.pt/>

https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-fr-cs.do?member=1

https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-de-cs.do -

<http://www.verwaltungsvorschriften-im-internet.de/>

<http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=~/Main/TArticles.ascx&MID=712&phContent=~/EDL/ShowArticleJ.ascx&ArticleId=35727&pa=44830>

<http://hudoc.echr.coe.int/> - App. No. 28341/95

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60329> - CASE OF CALVELLI AND CIGLIO v. ITALY, (Application no. 32967/96)

<http://www.iep.utm.edu/soc-cont/>

http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/people/b/benedict_xvi/index.html

http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/zdravi/dejiny-se-meni-obezita-zabiji-vice-lidi-nez-hladomor_256179.html

http://www.vatican.va/holy_father/paul_vi/apost_constitutions/documents/hf_pvi_apc_01011967_indulgentiarum-doctrina_po.html

http://zpravy.idnes.cz/pruzkum-lidi-volby-0a9-/domaci.aspx?c=A130130_090141_domaci_jw

http://zpravy.idnes.cz/pruzkum-spokojenost-se-soucasnym-rezimem-fjh-/domaci.aspx?c=A130130_162612_domaci_wlk

